

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI**

**GÜNEY KORE'NİN DIŞ POLİTİKA KİMLİĞİ: KÜRESELLEŞME,
MİLLİYETÇİLİK VE KÜLTÜREL KAMU DİPLOMASİSİ ÜZERİNE
ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP ÇAĞLA ERİN

DANIŞMAN: DOÇ. DR. MURAT ALAKEL

**YALOVA
OCAK 2023**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

GÜNEY KORE'NİN DIŞ POLİTİKA KİMLİĞİ: KÜRESELLEŞME,
MİLLİYETÇİLİK VE KÜLTÜREL KAMU DİPLOMASİSİ ÜZERİNE ELEŞTİREL
YAKLAŞIMLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP ÇAĞLA ERİN
207207013

DANIŞMAN: DOÇ.DR. MURAT ALAKEL

YALOVA
OCAK 2023

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “Güney Kore’nin Dış Politika Kimliği: Küreselleşme, Milliyetçilik ve Kültürel Kamu Diplomasisi Üzerine Eleştirel Yaklaşımlar” başlıklı bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Zeynep Çağla ERİN

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, akademik anlamda bana her zaman destek olan ve doğru yolu gösteren sayın danışman hocam Doç. Dr. Murat Alakel'e teşekkür ederim. Her zaman yanımda oldukları ve benden desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için aileme teşekkür ederim.

Ocak-2023

Zeynep Çağla ERİN

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	9
2.1. Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık ve Postkolonyalizm Teorileri	9
2.1.1. Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık ve kimlik.....	9
2.1.2. Uluslararası ilişkilerde postkolonyalizm.....	18
2.1.3. Milliyetçilik ve modern devlet kavramları.....	24
2.1.4. Ulus-devlet kavramının doğuşu	29
2.1.5. Ulusal kimlik ve kültür inşası	31
2.2. Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Teori ve Frankfurt Okulu	33
2.2.1. Kültür endüstrisi.....	38
2.3. Küreselleşme.....	48
3. KORE'NİN TARİHİ VE ULUS İNŞASI.....	55
3.1. Bağımsızlık Savaşına Giden Yol Çin, Japonya ve Soğuk Savaş Çıkmazı.....	55
3.1.1. Modern Güney Kore'nin kuruluşu	64
3.1.2. Moon Jae-in Dönemi ve 2022 Muhafazakar Parti Zaferi Yoon Seok-youl.	70
3.1.3. Kuzey Kore: diğerlerinden farklı bir komünizm anlayışı	74
3.1.4. Kuzey Kore ve nükleer silah gerilimi	76
4. GÜNEY KORE POLİTİK EKONOMİSİ	81
4.1. Güney Kore'nin Özgün Ekonomisi ve Marka Milliyetçiliği.....	81
4.1.1. Güney Kore'nin ekonomik inşa sürecinde Park Chung-hee etkisi.....	86
4.1.2. Güney Kore marka milliyetçiliği	92
5. GÜNEY KORE'NİN DIŞ POLİTİKASI VE HALLYU	95
5.1. Güney Kore Kültür Endüstrisi ve Kore Dalgası Hallyu	95

5.2. Orta Güç Diplomasisinden Küresel Kore Yumuşak Gücüne.....	106
5.2.1. Kore dalgası ve küresel kore fikrinin birleşimi.....	124
5.2.2. Güncel diplomatik ilişkiler ve dış politikanın arka planı.....	129
5.2.3. Kuzey kore	132
5.2.4. Japonya.....	135
5.2.5. Çin.....	139
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	149
KAYNAKÇA.....	153
ÖZGEÇMİŞ.....	164

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Küresel Kültürel İçerik Pazarı (Birim: 100 milyon USD).....	43
Tablo 3.1. Gelecekte İki Kore'nin Birleşmesine Karşın Yaşanacak Avantajlar ve Dezavantajlar	69
Tablo 4.1. Güney Kore'nin Kuruluş Yıllarında Aldığı Dış Yardımlar	87
Tablo 4.2. Güney Kore'nin Kalkınma Planları.....	89
Tablo 4.3. Güney Kore 2021-2022 İlk 10 Marka Değer Sıralaması (Milyon USD) ..	91
Tablo 4.4. Güney Kore Cari fiyatlarla sektöre göre GSYİH (Milyar KRW).....	94
Tablo 5.1. Kore Dramalarının Tüketimi ile Üç Bağımsız Değişken Küreselleşme, Modernite ve Sosyal Yakınlık Arasındaki Korelasyon İlişkisi	97
Tablo 5.2. Başbakanlık Konuşmalarında Hallyu	98
Tablo 5.3. Hallyu'nun Altın Çağında Üretilen Ürünlerin Varış Noktaları	101
Tablo 5.4. Birinci ve İkinci Jenerasyon Hallyu Yayın Programlarının İthalat ve İhracat Değerleri	105
Tablo 5.5. Hallyu'nun Altın Çağındaki Sektörel Dağılımlar (milyon USD, %).....	113
Tablo 5.6. Güney Kore Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (trilyon KRW).....	114

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Robert Cox'a Göre Yapı Kavramının Üç Unsuru	39
Şekil 2.2. K-Pop'un Bölgelere Göre Dinleyici Platformu Dağılımı.....	45
Şekil 3.1. Güney Kore'nin Çin Hakkındaki Görüşleri "Hangi ülke Güney Kore'nin güvenliği için daha önemli?"	79
Şekil 4.1. Kültürel Kimliğe Göre Ekonomik Sistem	84
Şekil 5.1. Resmi K-Pop Albümü Satın Alan İlk 10 Ülke.....	119
Şekil 5.2. Güney Kore'nin Çin Hakkındaki Görüşleri "Hangi ülke Güney Kore'nin ekonomisi için daha önemli?"	142
Şekil 5.3. Güney Kore'nin Çin Hakkındaki Görüşleri "Eğer Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'in düşmanlığı devam ederse, hangi ülke Güney Kore ile işbirliği yapar?"	144

GÜNEY KORE'NİN DIŞ POLİTİKA KİMLİĞİ: KÜRESELLEŞME, MİLLİYETÇİLİK VE KÜLTÜREL KAMU DİPLOMASİSİ ÜZERİNE ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR

ÖZET

Günümüzde Güney Kore kültürel içeriğin ulusal ekonomi için önemini vurgulamıştır. Güney Kore kültür içeriklerinin Küresel Kore fikri ile birlikte dünyaya yayılımı bugün birçok ülke tarafından örnek alınmaktadır. Kültür endüstrilerinin bir çeşit yumuşak güç, kamu diplomasisi ve dış politika olarak kullanımı bireylerin ülkeye olan çekiciliği konusunda oldukça önemlidir. Bu tezde Japonya tarafından sömürge haline getirilen, daha sonrasında Soğuk Savaş nedeniyle bölünen postkolonyal ülke statüsünden dünyanın en önemli ekonomileri arasına giren Güney Kore incelenmiştir. Kültür içeriklerinin dünyaya yayılım şekli ve Güney Kore'deki var oluş şekli diğer ülkelere kıyasla oldukça farklıdır, sistemlidir. Bu çalışmada Güney Kore'nin yarattığı kültür endüstrisi kavramının amacına ve araçlarına dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güney Kore, Eleştirel teori, Kültür endüstrisi, Dış politika, Hallyu

SOUTH KOREA'S FOREIGN POLICY IDENTITY: GLOBALIZATION, NATIONALISM AND CULTURAL PUBLIC DIPLOMACY CRITICAL APPROACHES

ABSTRACT

Today, South Korea has emphasized the importance of cultural content for the national economy. The spread of South Korean cultural contents to the world with the idea of Global Korea is taken as an example by many countries today. The use of cultural industries as a kind of soft power, public diplomacy and foreign policy is very important for the attractiveness of individuals to the country. In this thesis, South Korea, which was colonized by Japan and later divided due to the Cold War, is among the most important economies in the world from the status of a postcolonial country. The way the cultural contents spread to the world and the way of existence in South Korea is quite different compared to other countries, it is systematic. In this study, attention was drawn to the purpose and means of the concept of culture industry created by South Korea.

Keywords: South Korea, Critical theory, Culture industry, Foreign policy, Hallyu

1. GİRİŞ

Küreselleşmenin hayatımıza nüfuz etmesiyle birlikte Güney Kore günümüzde oldukça ilgi gören bir ülke haline gelmiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri kültür endüstrisinin yumuşak güç ile birlikte kültürel kamu diplomasisi bağlamında etkin kullanımudur. Kore yarımadasının trajik geçmişi göz önüne alındığında Çin'in dış politikada kullandığı Pax Sinica, Asya tipi Japon koloniciliği ve Soğuk Savaş'ta yaşanan toprak ayrılığından sonra Güney Kore uluslararası ilişkiler arenasında incelenmeye değer bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. 1990'lı yılların başından itibaren Güney Kore, küresel kitlelerin gözünde iyi bir imaj çizmek amacıyla kültür endüstrisini stratejik olarak geliştirmiş, 2000'li yıllarda ise Hallyu 0.2 sosyal medya gelişimiyle birlikte K-Markalaşma dönüşümünü deniz aşırı ülkelere taşımıştır. Güney Kore'de üretilen ve kültürel kamu diplomasisine dönüştürülen kültür endüstrisi çıktıları, bizzat devlet tarafından üretilip yurtdışına ihraç edilen bir çeşit dış politika aracı haline gelmiştir. Kültürel kaynaklar, geleneksel Kore ve Batı'nın modern sanatıyla birleştirilip bir çeşit hibrit kültür olarak yurtdışına tanıtılmış, bu sayede barışçıl 'Küresel Kore' imajı pekiştirilmiştir. Güney Kore imajı denizaşırı ülkelerdeki kültürel başarıların ciddiye alınması ile beraber yoğun bir ilgi ile karşılanmıştır. Kültürel diplomasinin sadece devlet güdümlü bir kültür politika biçimi olmaması, bu kültür endüstrisinin bizzat devlet tarafından yurt dışına ihraç edilen bir dış politika aracı haline getirilmesi Güney Kore'nin emsalsiz bir kültür endüstrisi yarattığının önemli bir göstergesidir. Kültürel geleneği ve Batı'yı birleştiren hibrit sanatını yurt dışında tanıtarak veya yurt dışına kültürel aktarımı kolaylaştırarak ülkenin barışçıl olduğuna dair mesajlar verilmesi, bu bağlamda olağanüstü bir ekonomik gelişime, Soft Power Index değerine ve turizm gelirine katkı sağlamıştır. Tüm bunlara katkı sağlayan Kore Dalgası ya da Hallyu kavramı anlam olarak Çin kökenli bir sözcüktür, Çin'in Güney Kore sinemasını takdir etmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Kore Dalgası'nın devlette bir araç haline gelmesi ve yumuşak güç olarak kullanılması tam olarak 1994 yılında alınan kararlar ile gerçekleştirilmiştir. Küreselleşme politikaları için yeni hükümet planları oluşturulmuş ve Amerikan pazarının oluşturduğu kültürel, ekonomik ve toplumsal baskının önüne geçilmek istenmiştir. Dönemin başbakanı,

ekonomi için Hallyu'nun gelişiminin önemini vurgulamış, 2003 yılında ise yaratıcı içeriklerin bütçesi iki yüz doksan milyon dolara kadar çıkarılmıştır. Başkan Kim döneminde Neoliberal pazara yönelik vurgular artmış, bu dönemde Çin ve Japonya ile olan sorunlu tarihsel ilişkiler kültürel içeriklerin ihraç edilmesi ile geliştirilmiştir. Küresel bir Güney Kore'nin oluşumu için çeşitli politikalar tasarlanmış, özellikle K-Drama, K-Pop, K-Beauty gibi somut çıktıların dünyaya ihraç edilmesi için büyük aile şirketleri (bugün Güney Kore ekonomisinin önemli bir kısmını oluşturan Chaebol şirketler) devreye sokulmuştur. Bu şirketler Samsung, LG, Kia ve Hyundai başta olmak üzere; büyük eğlence şirketleri SM, YG, JYP, Starship Entertainment, Big Hit (yeni adıyla HYBE) Küresel Kore kampanyasını desteklemişlerdir. Güney Kore'nin kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi ile bütünleştirilen politikası tarihsel olarak Çin'in bölgedeki hakimiyeti (Pax Sinica), Kuzey Kore'yle yaşanan güvenlik ikilemleri ve Japonya ile olan tarihsel sorunlar sebebiyle gelişim göstermiştir. Bu tezde Kore yarımadasının ulus inşa süreci Postkolonyal ve Sosyal İnşacı perspektif ile ele alınmış, ayrılık döneminden sonra Güney Kore'de yükselen yumuşak gücün kaynakları olan kültür endüstrisi Eleştirel Teori ve Küreselleşme perspektifleri ile sunulmuştur. Güney Kore'yi yumuşak güç, kamu diplomasisi ve marka milliyetçiliği üretmeye yönlendiren nedenler, kimlik ve dış politika unsurları analiz etmek çalışma için önem arz etmektedir (Lee ve Lim, 2014).

Bu çerçevede yapılan çalışma şu soruları cevaplamaktadır:

- Ulus, millet ve milliyetçilik nedir?
- Ulusal kimlik ve kültür inşasının oluşumunda hangi faktörler etkili olmuştur, ayrıca Postkolonyalizm ve sömürge sonrası toplumlarda ulus inşası Batı-dışı bir süreç olarak nasıl işlemiştir?
- Yumuşak güç ve kültür endüstrisi gibi kavramlar ne anlama gelmektedir, bu kavramlar kültür ya da kamu diplomasisinin bir parçası mıdır?
- İki ayrı devlet ve tek millet olarak ayrılan Kore yarımadasının trajik tarihinden bu yana geçen sürede hala bütüncül geleneksel Kore kimliğinden söz edebilmek mümkün müdür?

- Kore tarihine nüfuz eden Konfüçyüsçülük, Budizm, Japon işgali dönemindeki Şintoizm ve Batı'dan gelen Hristiyanlık gibi dinler ulus inşa sürecinde nasıl etkili olmuştur?
- Güney Kore yükselen bir ülke olma motivasyonunu hangi kaynaklardan sağlamaktadır, ayrıca bu kaynakları neden marka milliyetçiliği ve kültür endüstrisi unsuru olarak kullanmaktadır?
- Güney Kore'nin resmi olarak kuruluşundan sonra Amerika Birleşik Devletleri etkisi ve demokrasiye geçiş süreci nasıl gerçekleştirilmiştir?
- Han Nehri Mucizesi ya da Hallyu Kore Dalgası gibi gelişmeler Güney Kore'nin dış politika kimliğini nasıl etkilemektedir?
- Güney Kore'nin aktif bir şekilde kullandığı yumuşak güç, kamu diplomasisi nasıl ve ne şekilde gerçekleştirilmektedir?
- Güney Kore'nin marka milliyetçiliği ve bu süreci hazırlayan K-Content oluşumunun hükümet destekli gelişimi nasıl olmuştur?
- Doğu Asya'daki birden fazla aktöre rağmen Güney Kore yükselen bir orta güç olmaya devam etmektedir. Kuzey Kore'nin bu durumdan rahatsızlığı ve Güney Kore'nin Amerika Birleşik Devletleri ile yaptığı ittifak iki Kore ilişkilerini nasıl etkilemektedir ve uluslararası ilişkilerdeki yansımaları nelerdir?
- Güney Kore tarihten bugüne tecrübe ettikleri değerlendirildiğinde uluslararası sistemde Güney Kore'nin yeri nerededir ve çevresindeki ülkelerle diplomatik ilişkiler hangi boyuttadır?

Çalışmanın Amacı

Güney Kore'nin Türkiye ile olan tarihsel geçmişi, G20 ülkeleri arasında örnek bir ülke olması Türk akademisi ve milli ekonominin geleceği açısından oldukça önemlidir. Dünyada Amerikan kökenli Koreli akademisyenlerce yazılmış Kore kültürel kamu diplomasisi temalı kısıtlı çalışmalar olmasına rağmen Türkiye'de bu konuda yazılmış eserlerin ekonomi alanıyla sınırlı kaldığı görülmektedir. Güney

Kore'nin kültür endüstrisine dayanan kamu diplomasisine dair literatür araştırmalarında Uluslararası İlişkiler Teorileri'nin kullanılmadığı, Güney Kore'nin büyümesinde etkisi olan disiplinlerarası etkenlerin ve koloncilik sürecinin göz ardı edildiği saptanmıştır. Türkiye ve Güney Kore'nin geçmiş bağları, küreselleşen dünyada yumuşak güç ve kamu diplomasisi gibi unsurların öneminin arttığı düşünüldüğünde, Güney Kore'nin başarısının altındaki nedenler gelişmekte olan ülkeler için önemli bir rehber haline dönüşmektedir. Ayrıca literatür taraması yapıldığında ülkemizde Güney Kore'nin yanı sıra Asya Pasifik bölgesine ait akademik çalışmalarda geri planda kaldığı görülmektedir. Çalışmanın amacı birbirine bağlanan dünyada önem kazanan yumuşak güç unsurlarını, Batı'dan farklı bir perspektif izleyerek günümüzde sosyal medya ile evrim geçiren kültür endüstrisini kapsamlı hale getiren, değiştiren ve geliştiren Güney Kore'nin deneyimlerini ortaya koymaktır.

Çalışmanın Temel Hipotezi

Çalışmada Kore yarımadasının hanedanlık olarak kurulduğu ve iki ayrı ideolojik devlet olarak ayrıldığı günden bugüne kadar olan ulusal kimlik inşası, milliyetçilik motivasyonu ve iki Kore'nin değişim süreci dış politika çerçevesinde şekillendirilmiştir. Bu hususta çalışmaya göre Kore'nin Pax Sinica sisteminin etkisinde kaldığı Çin medeniyetinden, Japonya sömürge etkisi ile ulusal direnişin başladığı zamana ve Soğuk Savaş'ta karışımıza çıkan Kore Savaşı'ndan sonra ayrılma süreci, Güney Kore'nin kuruluşuna ve ekonomik kalkınmasına yön vermiştir. Güney Kore trajik geçmişine rağmen özgün kültürel içeriklerini dünyaya kolayca ihraç edebilmekte ve bunu emsalsiz ekonomik büyümesiyle birleştirmektedir. Güney Kore'nin bireylerin yakınlığını strateji edinen hibrit kültür endüstrisi ve kamu diplomasisi düşünüldüğünde Batı devletlerinin kültür endüstrisi kullanımından oldukça farklı olduğu göze çarpmaktadır.

Çalışmanın temel hipotezi:

1. Güney Kore kuruluşundan bu yana dış politikasında; 1960'lardaki kalkınma döneminde Kore milliyetçiliğinin motivasyon olarak kullandığı Japon sömürge dönemi ve özgün ekonomik kalkınma modeli dış politika kimliğinin şekillendirmesinde önemli bir adım olmuştur.
2. Güney Kore kalkınmasında etkili olan kültür endüstrisi, marka milliyetçiliği ve eğlence içerik üretimi küresel alana yayılmış ve zamanla Asya Pasifik ülkelerine karşı bir dış politika aracı olarak sürdürülmüş, Hallyu, orta güç ya da bölgesel bir strateji olmaktan ziyade küresel anlamda yayılan, özgün ve ilham verici bir devletin olmazsa olmazı haline gelmiş ve bir ulusun kimliği ile bütünleşmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada yöntem olarak hipotezi oluşturan değişkenler içerisinde nitel ve nicel unsurlara yer verilerek karma bir araştırma yöntemi kullanılmış ve araştırma konusu Postkolonyalizm, Sosyal İnşacılık ve Eleştirel Teori çerçevesinde ele alınmıştır.

• Nitel Araştırma Modeli

- **Fenomenolojik Çözümleme** yoluyla olgular eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve konunun özü taranmıştır. Kore kültür endüstrisini Batı-Oryantalist bazlı değerlendiren akademik çalışmaların aksine daha eleştirel ve özgün bir bakış açısı sunulmuştur.
- **Tarihsel Araştırma** ile Kore yarımadasının geçmişi ve günümüz Güney Kore'sinin bağlantısı incelenmiş, ülkenin postkolonyal sürecinden sonraki gelişimine katkıda bulunan tarihsel süreç incelenmiştir. Güney Kore kamu diplomasisinin gelişimini ve yetkililerin stratejilerini röportaj yolu ile inceleyen Binark'a (2019) ait ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Sosyal inşacılık ve Postkolonyalizm tarihsel analizde kullanılmıştır.

- **Nicel Araştırma Modeli**

- İkincil kaynakların heterojen evrenlerinden elde edilen veriler ışığında **Örnekolay Tarama Modeli** hem nitel hem nicel araştırmalara uyum sağladığından ayrıntılı betimlemeler yapmak amacıyla kullanılmıştır. Asya Pasifik, Kuzey ve Güney Amerika olmak üzere Hallyu tüketicilerinden anket verileri toplanmıştır. Kore'ye özgü kültür endüstrisi analiz edilmiştir.

Eleştirel Teori'nin multidisiplinler özelliği taşıyan üyelerinin görüşleri detaylı biçimde incelenmiş ve günümüzdeki sosyal medyanın getirdiği iç içe geçmiş küreselleşme kavramları ile kitle toplumu analiz edilmiştir. Akademik bilimsel süreç ve kişisel bir ilgi haline dönüşmüş Güney Kore içerik araştırmaları ile birlikte karşılaştırmalı Uluslararası İlişkiler Teorileri analizi yapılmıştır. Ayrıca Güney Kore'nin dış politikasını şekillendiren kavramlar üzerinde durulmuştur. Hallyu fenomeninin gelişimi, kültürel/yaratıcı endüstriler alanındaki kültür politikalarıyla yakından ilişkilendirilmiştir çünkü farklı kültür politikalarına bağlı olarak temel özellikler ve türler bu kavramla birlikte değişmiştir. Kültür endüstrileri kavramı, kültürel üretimin ticarileştiği Batı toplumlarında on dokuzuncu yüzyılda başlamıştır. Kültür endüstrileri daha sonra kitle kültürünün yükselişi ile yakından bağlantılı olmuş; yirminci yüzyıl entelektüellerinin çoğunu rahatsız eden bir fenomene dönüşmüştür. Kitle kültürü teriminin yanıltıcı bir kavram olarak gören Theodor Adorno ve Max Horkheimer, kültür endüstrileri fikrini aydınlanmanın sahte mirasına yönelik eleştirilerinin bir parçası olarak geliştirmişlerdir. Sanatın metalaştırılması kavramı Adorno'nun eleştirdiği Batı toplumlarının aksine Doğu Asya toplumlarında daha ütöpik, sistematik ve önemli bir yumuşak güç unsuru olarak geliştirilmiştir. Kültür endüstrileri, birçok ülkede ekonomik eylemin merkezi haline gelmiştir hatta bu endüstri ve içinde barındırdığı şirketleri artık reel ekonominin içinde aktif olarak yer almaktadır. UNESCO'nun tanımladığı gibi, kültürel mal ve hizmetlerin endüstriyel-ticari hatlarda, başka bir deyişle büyük ölçekte üretildiği iç içe geçerek yeniden üretildiği, depolandığı veya dağıtıldığı zaman bir kültür endüstrisinin var olduğu kabul edilmektedir. Kültürel gelişme kaygılarından ziyade ekonomik

kaygılara dayalı bir stratejiye uygun olarak geliştirilmektedir. Kültür endüstrilerine yönelik politikalar artık bilgi ve iletişim teknolojilerinden ve bu politikanın formüle edildiği daha geniş bilgi toplumundan ayrı tutulamayacağından, kültür endüstrilerine dahil olan basın, film, radyo, televizyon, reklamcılık, spor ve son zamanlarda yoğunlaşan birçok farklı sosyal medya bileşeni içermektedir. Bu içeriklerin tam olarak ne zaman nerede devletin politikası olarak kullanıldığı tartışmalıdır. 1990'ların ortalarından bu yana, kültürel endüstriler kavramı, dijital teknolojilerin ve fıkri mülkiyet haklarının yaratıcı endüstrilere doğru büyümesiyle değişmiştir. Kökeni sanayi kapitalizmi altında Neo-Marksist teorilerle ilişkili sanat ve kültürün ideolojik eleştirisinden gelen kültür endüstrisi teriminin aksine, yaratıcı endüstriler dijital teknolojilerin büyümesi ve yakınsaması ile birlikte gelişmiştir.

Dünyadaki bu küresel içerik gelişimini gözlemleyen Güney Kore yetkilileri, yirmi birinci yüzyılda kültürel içeriğin ulusal ekonomi için önemini vurgulamışlardır. Bazı düzeltmeler ve gelişmelerle birlikte Lee Myung-bak hükümeti odağını dış politikada kullanabileceği kültür endüstrilerine çevirmiş ve yaratıcı endüstri yerine 'yaratıcı içerik endüstrisi' terimi resmi olarak kullanılmıştır. Bu  zg n kültür endüstrisinin dünyaya yayılması ve Güney Kore'deki ortaya çıkış şekli oldukça farklıdır, bu tez Güney Kore'nin yarattığı kültür endüstrisi kavramının amacına ve araçlarına dikkat çekmektedir.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık ve Postkolonyalizm Teorileri

2.1.1. Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık ve kimlik

Uluslararası ilişkiler dünyasında yer edinmiş birçok maddi öge, temelinde soyut olan kavramlar vasıtasıyla inşa edilmiştir. Sosyal, kültürel, normatif, insan varoşuna dayanan kimlikler uluslararası inşa eden ve gelecekte inşa etmeye devam edecek olan önemli kavramlardır. Bu kavramlar toplumun en küçük biriminden devletlere ve uluslararası aktörlere kadar kolektif bir bilinç oluşturarak tarih boyu inşa edilmiş, sosyal etkileşimler ile çeşitlilik kazanmıştır (Alpman, 2018). Yukarıda bahsedilen sosyal, kültürel, normatif, kimlikel ve ulusal kavramlar, toplumsal yapılar aracılığı ile gerçekleştirilen kolektif bir bilincin gelişimi sonucu ortaya çıkmışlardır. Özellikle Sosyal İnşacılık teorisinde yer edinmiş 'biz ve ötekiler' perspektifi toplumların kimlik oluşumları için önemli bir karşılaştırmalı perspektife dönüşmüştür. İnsanlığın var olduğu zaman boyunca medeniyetler en geniş anlamda kimlik edinme merkezi haline gelmişlerdir (Huntington, 2021).

Uluslararası İlişkiler'de eleştirel bir yer edinen Sosyal İnşacı yaklaşım açıklanırken, özellikle uluslararası anarşist düzendeki subjektif beklentiler, aktörler arasındaki ilişkiler, anlamlar, devlet-devlet ya da birey-birey düzeyindeki etkileşimler ve son olarak pratikler üzerinde durulmuştur. Uluslararası düzeni oluşturan bugünkü pratikler kurumsallaşan normlar, kurallar, söylemler ve kimlikler ile belirleyici unsurlara dönüşmüştür. Kimlik birçok yöne gidebilen, çok çeşitli bir kavram olarak sosyal bilimlerde karşımıza çıkmaktadır kesin bir tanımı olmamakla birlikte bireylerin sahip oldukları tüm özellikleri içerdiğini söylemek mümkündür (Tamer, 2014, s.84). Modernizmin yeniden ürettiği nitelikler ve deneyimler toplumsal birer kimliğe dönüşmüş, küreselleşmenin etkisiyle kolektif inşa sürecinin ana konusu olan kimlik sorunu, modern toplumlarda keskin bir çizgide ortaya çıkmıştır. Kimlik kavramının geleneksel olarak Batılı bir hüviyete bürünmesi, üçüncü dünya ülkelerinin toplumları tarafından bir model olarak kabul edilmesiyle objektif bir sistemmiş gibi inşa edilmiştir. Gelişmiş, ileri ya da modern olarak tanımlanan Batı

medeniyetleri Sanayi Devrimi sömürgeciliği, ticaretin denizaşırı topraklara genişlemesi ve modern askeri yükseliş ile birlikte on altıncı yüzyıldan itibaren kendine özgü bir gelişim göstermiştir (Zarakol, 2019). Özellikle uluslararası sistemin kurucusu olarak görülen Avrupa devletleri, 1648 Westphalia barışından sonra sistemin ilk versiyonunu 'aşağı' konumda gördüğü ülkelere dayatmaya çalışmış ve bu toplumlar sömürgeleştirmiştir. Avrupa'nın modernleşme sürecini takip eden Amerika Birleşik Devletleri'nin yükselişi, on dokuzuncu yüzyılın sonunda önemli bir güç unsuru olarak varlığını göstermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin on yedinci yüzyıldaki Avrupa bilimsel devrimlerini ve liberal-birey temelli fikirleri 'tekrar' keşfetmesiyle, Batı medeniyetlerinin ileri olduğu fikri tüm dünyaya nüfuz etmiştir. Bu yaygın perspektifin aksine liberal ve bağımsız hareketlere destek veren rol model Batılı devletlerin, kültürel bağları ve kolektif toplum bilincini zayıflattığı eleştirisi yapılmıştır. Batı toplumları sermaye, kapitalizm ve piyasa sistemlerinde kolektif bir dönüşüm yaratmak konusunda tek kaynak olarak görülmüştür. Hümanizm fikrinin ilk savunucusu olan Amerika Birleşik Devletleri otuz birinci başkanı Herbert Hoover radikal bireycilik fikrini savunmuş, bu fikir zamanla klasik liberalizm perspektifine kadar indirgenmiştir (Heywood, 2011, s.228).

Modernleşme ile doğan yeni toplumsal fikirler, Tönnies'in (1887) aynı perspektifte çerçevesini çizdiği *gesellschaft* ve *gemeinschaft* kavramlarıyla açıklanabilmektedir. Sanayi Devrimi öncesine karşılık gelen *gemeinschaft* kavramı, insanların dayanışma duygusu içerisinde hareket ettiğini savunur, günlük hayatın temelinde aile, ata ve topluluk gibi kavramlar bulunmaktadır. *Gesellschaft* kavramı ise, modern devletlerle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu kavram bireyselliği ön plana çıkarmış, bireysel gelişimi desteklemiş, ekonomik bağımsızlığa ve özel yaşamın devlet tarafından korunmasına vurgu yapmıştır. Batılılaşmanın modernleşme için tek gerçek yol olduğu düşüncesi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra pekişmiştir. Spencer (1896) gibi 'Sosyal Darwinizm' savunucuları doğaya “en iyi uyum sağlayanın hayatta kaldığı” fikrini ele alarak, uluslararası anarşiye uyum sağlayanın hayatta kalabileceği fikrini ortaya atmışlardır. Yirminci yüzyılın sonuna doğru küresel iç içe geçiş ile birlikte, Batı'nın kapital ekonomik modeli evrenselleşmiştir. Batı-merkezciliğe karşı olarak ortaya

ıkan 'kimlik siyaseti' hareketi özellikle Batı-dışı Uluslararası İlişkiler Teorileri ile birlikte 1960'lardan sonra yükselmeye başlamıştır. Öncelikle 'kimliğin ne olduğu' problemi kolektif bir topluluk içinde yer alan bireylerin özdeşleşme süreci ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Ortak sosyal kavramlara aidiyet duygusu, ortak değerler ve milli bilinç içen kolektif kimlik sosyal ilişkileri açıklamak için kullanılmıştır. Kimlik kavramına yönelik yaklaşımlar kesinlik kazanmamış olmakla birlikte, kimlik kendi öz anlamıyla sosyal bilimleri şekillendiren en önemli unsurlardan biri olarak ele alınmaktadır (Rumelili, 2021, s.390). Kimlik kavramı özellikle kolektif sosyal çevredeki kültür ve statüleri içeren çok boyutlu değer yargıları ya da yaşam biçimleri olarak karşımıza çıkabilmektedir. Sosyal bilimlerde kimlik konusu öncelikle Immanuel Kant, Ernst Cassirer ve Georg Wilhelm Friedrich Hegel gibi klasik felsefe düşünürleri tarafından ele alınmıştır. Bu düşünürler kimlik kavramını tarihi sürece bağımlı şekilde birey, aile ve toplum bağlamında tartışmışlardır. Kimlik ve ulus kavramlarının birbiriyle iç içe geçtiği ya da toplumun küreselleşme (eski görüşe göre Sanayi Devrimi) ile birlikte homojenleştiğine dair fikirler ortaya atılmıştır (Arı ve Kıran, 2011). Bahsedilen homojenleşme pasif bir sürecin içine yedirilmiş değildir, aksine aktif bir süreçten geçmektedir. Gellner'in (1983) ulus-devletin üretim sürecinde örgütlenmenin üretim biçimine faydası önemli bir aktif süreçtir. Gellner'a göre "aktif olarak gözlemlenen faydanın, standartlaştırılması için milli eğitimin bilinçli şekilde ulusallaştırılması devletin geleceği için önemli bir strateji" haline getirilmelidir. Kimliği kimlik yapan en önemli unsur 'bağlılık duygusu' olmakla birlikte, bağlılık duygusu üzerine inşa edilen örgütlenme biçimleri toplumları motive edebilmektedir. Sosyal İnşacı perspektife göre uluslararası sistem kendinden var olmamıştır, devletler veya diğer aktörler tarafından geliştirilen sistem; materyal değil manevi unsurları barındırmaktadır (Küçük, 2016).

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Max Weber, sosyal toplumun dinamik değişimini anlamak amacıyla disiplinler arasında araştırmalar yapmıştır. Weber'in (1996) yaptığı araştırmalara göre ekonomik faktörler kadar düşünce, kültür ve değerler önemli bir yere sahiptir. Tüm bu unsurlar sosyal değişimi, kimliği, anlayışı hatta özgün olabilme becerisini şekillendirebilmektedir. Kimlik anlayışındaki değişiklikler

yukarıda belirtildiği üzere, Batılı ve Batılı-olmayan topluluklar arasında büyük bir ayrıma neden olmakta, yapılan ayrımda 'lekeli kimlikler' kavramı dikkat çekmektedir. Elias'tan aktaran Zarakol'a (2019, s.36). göre ekeli olma kavramı sistemin kurucuları ile sistemin dışında yer alanlar arasındaki farklılıklara referans olmaktadır ayrıca lekeli ve sistemden dışlanmış devletlerin 'normalleşme' sürecinde modernleşmeye ayak uydurdukları gözlemlenmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplindeki kimlik kavramı, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan yeni tartışmalar ve teorik perspektifler üzerinde yeniden şekillendirilmiştir. Soğuk Savaş döneminde iki kategoriye indirilen ideoloji bazlı keskin kimlikler, o dönemde yoğun eleştirilere maruz kalmış, uluslararası perspektifteki kimlik algısı günümüz dünyasındaki toplumları 'biz ve diğerleri' olarak ayırma işlevi görmüştür. Bayraklar, dini semboller hatta Huntington'a (2021) göre “başörtüsü bile Soğuk Savaş'tan sonra radikal bir kimlik özelliği" kazanmıştır. Bunun temel sebebi kültürel kimliklerin öneminin insanlar tarafından değiştirilmesi ve yeniden inşa edilmesidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra pekişen bipolar arena özellikle ideolojik, siyasi ve iktisadi değil; büyük oranda kültürel'dir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 'hibrit savaş' olarak adlandırılan fakat Asya Pasifik'te 'sıcak savaş' olarak nitelendirilebilecek Soğuk Savaş kavramı, kültürel anlamda hem bölücü hem de birleştirici bir güç olarak var olmuştur. Bugün Avrupa'da liberal-kapital karşıtı Sovyet alt-sistemi çökmüş olmasına rağmen hala Asya coğrafyasında etkin olarak varlığını sürdürmektedir. Bunun en önemli somut kanıtlarından biri komünizm ideolojisinin farklı devletlerce yorumlanıp, tekrar şekillendirilip ve milliyetçilik ile birleştirildikten sonra bir çeşit özgün kimlik anlayışı haline getirilmesidir.

Sosyal inşacılık kavramı anarşinin devletlere özgü bir kimlik olarak ortaya çıkabileceğini ve bu kavramın herkes için farklı anlamlara gelebileceğini savunmaktadır. Ulus-devletin küreselleşme ile pekişen kırılgan yapısı göz önüne alındığında, aktörlere ve uluslararası ilişkiler dünyasının özüne dair birçok sorgulama yapabilmek mümkündür. İnşacılık bu perspektifte disiplinlerarası bir yaklaşım olma özelliği taşımaktadır çünkü Eleştirel Teori, Postkolonyalizm, Postyapısalcılık ve Feminizm gibi alanlarında da aktif rol oynamaktadır, ayrıca inşacılık kavramı bir

çeşit meta teoridir. Uluslararası ilişkilerde yer edinmiş Sosyal İnşacılık kavramı gerçekliğin ya da bilginin sosyal olarak inşa edildiği bir gerçeklikliğin içinde bulunduğumuzu iddia etmektedir. Diğer uluslararası ilişkiler teorilerinin ana konusunu oluşturan kavramlar Sosyal İnşacılık Teorisi'nde de karşımıza çıkmakta, uluslararası ilişkilerin aktif aktörü olan devletler incelenmektedir (Arı ve Kıran, 2011, s. 55). Ayrıca uluslararası ilişkiler teorisi olarak Sosyal İnşacılık, siyasetin toplumsal boyutuna vurgu yapmaktadır. Sosyal İnşacılık, Onuf'un (1989) yayımladığı "World Of Our Making" isimli eseriyle birlikte uluslararası ilişkiler teorisi olarak literatürde yerini almıştır. İnşacılık, yukarıda belirtildiği üzere Soğuk Savaş sonrası ana akım teorileri eleştirmek amacıyla ortaya çıkmış ve şekillendirilmiştir. 1980'li yıllarda, Soğuk Savaş'ın yumuşadığı dönemlerde Liberalizm ve Realizm ana akım teorileri hakkında çıkan tartışmaların ışığında, iki teorinin uluslararası ilişkilerin tarihsel ve kültürel özelliklerini göz ardı ettiği sonucuna varılmıştır. Soğuk Savaş'ın sonu ile birlikte Uluslararası İlişkiler'de kimlik ve kültür arayışları başlamış, bu arayış norm ve kurallar çerçevesinde geniş çalışma alanlarına yayılmıştır. Uluslararası İlişkiler disiplininde egemen unsurların kalıcılığının aksine; Sosyal İnşacılık kurumları, normları ve kimlikleri toplumsal ve kültürel boyutta incelemiştir. Üçüncü tartışma ya da orta yolcu kuram olarak adlandırılan meta-teorik tartışmalar, özellikle uluslararası ilişkilerin mevcut ontolojisini sorgulamaya yönelik araştırmalar yapmaktadır. Ana akım teoriler Liberalizm ve Realizm'e tepki olarak doğan Sosyal İnşacılık'ta, temelde hem bireyseliğe hem de tarihsel materyalizme zıt perspektif çizilmiştir. Sosyal İnşacılık maddi unsurları tamamen reddetmemektedir, materyalizmin uluslararası arenadaki belirleyiciliğinin devletten devlete değişmeyen, kalıcı unsurlar olduğu hipotezine karşı çıkmaktadır. Başka bir deyişle materyalizmin siyasal davranışa etkisi sosyal, kültürel ve ontolojik perspektiflere göre şekillenebilmektedir. Tarihsel materyalizm, sahnesinin aksine sosyolojik yaklaşım ön plana çıkmaktadır, sosyal ilişkiler inşacılık perspektifine göre yeniden şekillenebilmektedir. Onuf, bu kavramın ontolojik özelliğine vurgu yapmaktadır. Onuf'a göre kavramın çıkış noktası insanın sosyal bir varlık olduğu ayrıca sosyal ilişkiler olmadan var olamayacağı gerçeğidir (Demirtaş, 2021, ss. 167-176). Aristoteles'in 'Antrapos zoon politikon' cümlesi insanların tek

başına yaşamını sürdürmesinin mümkün olmadığını açıklamakta ve insanların sadece toplum içinde var olabileceği gerçeğine vurgu yapmaktadır. İnsanların kolektif kimliği sadece materyal paylaşım ile değil; kimlik ve düşünce paylaşımıyla daha katmanlı bir hal almıştır. Siyasi hayat, bireyler ve topluluklar için doğaldır; çünkü bu kavramlar bireylerin ayırt edici özelliği olan potansiyelini, sosyal ve rasyonel olarak kendine gerçekleştirme bilincini kaynak olarak almaktadır. Kimliklere dair materyal sınıflandırmalar 'bizim veya diğerlerinin' ait olduğu sınıflardan arınmış, kişisel yorumlardan bağımsız değildir. Sosyal dünya uluslararası ilişkilerde yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya kurulmuş bir dünyadır (Arı ve Kıran, 2011). Sosyal İnşacılık kurulmuş bir toplum ya da dünyaya referans olduğundan bir bütünü tek tek ele almak yerine 'holistik' diğer adıyla 'bütüncül' biçimde ele alır. Bütüncül yaklaşımın İdealizm gibi normatif olduğunu söylemek güçtür çünkü olması gerekenden ya da var olan realist dünya düzeninin aksine, hala inşa halinde olan bir uluslararası dünyadan söz edilmektedir. Kimliğin bir tercih mi, yoksa kader mi olduğu bir soru işaretidir, bu hususta kimliği hangi yönden ele aldığımız büyük bir önem arz etmektedir (Tatar, 2008, s.186). Kimliklerin neden, niçin ve nasıl oluştukları ve bu doğrultuda çıkarların şekillendirdiği uluslararası arenadaki kimlikler sorgulanmaktadır. Realizm ana akım teorisinin aksine çıkarlar değişmez değildir; aktörler, kimlikler ve devletin çıkarları zaman içinde değişebilir. Realizm’de menfaat ve pragmatist politikaların normlardan yoksun olduğu varsayımı bir kenara; Sosyal İnşacılık normların sistemi açıklayıcı bir gücü olduğuna inanmaktadır. Sosyal normlar, kurallar ve hukuk bütünü (adlandırma ve yorumlamada akademisyenler arasında farklılıklar bulunmaktadır) sistemin güvenliğini sağlamak için başvuru en önemli unsurlar haline gelmişlerdir (Yesevi, 2022, s.54).

İnşacılığın yapı taşlarından biri olan Kopenhag Güvenlik Okulu’nda yer alan Barry Buzan ve Ole Wæver, Sosyal İnşacılık teorisine önemli katkılar sunmuşlardır. Fakat Arı ve Kıran’a (2011) göre İnşacılık Teorisi yeni bir perspektif değildir, on yedinci yüzyıla kadar uzanabilmektedir. Kant, Hegel ve Grotius, uluslararası ilişkiler teorileri hakkında temeller atan ve bu temelleri inşa etmek fikri üstüne kurgulayan filozoflardır. Kant’ın 'Saf Aklın Eleştirisi' isimli kitabında yer alan 'İnsanların

dünyayı akıl yoluyla kavrayacağı' gerçeği dünyanın bir çeşit insan kurgusu olduğunu ve fenomenlerden meydana geldiğini belirtir. Kant'ın literatüründe yer alan fenomenler kavramı, varlıkları bilme şeklimiz ya da onlar hakkında bildiklerimiz olarak açıklanabilmektedir. Özellikle iki dünya savaşı arasındaki dönemde ortaya çıkan süreç Ulrich Beck'in 'Risk Toplumu' eserine benzemektedir, burada kimlikler modern toplumun ürettikleri ile birlikte sosyal olarak inşa edilmiştir. Alexander Wendt'in fikirlerine göre farklı kimlikler Sosyal İnşacılık sürecinde bilginin etrafında çevrelenmektedir, bu bilgi unsuru Kant'ın eserlerinde de merkeze alınmaktadır. Wendt'e göre Avrupa devletlerinin yüz adet nükleer silah elde etmesi ya da silahlanma yarışına girmesi Amerika Birleşik Devletleri'ni etkilemez; aksine Kuzey Kore'nin edineceği bir adet nükleer silah daha fazla probleme neden olur. Çünkü Avrupa Devletleri ve Amerika Birleşik Devletleri Wendt'e göre, doğal kimliğe dayanan köklü müttefiklerdir. Wendt, anarşi kavramının belli bir mantığı olmadığını bu kavramın devletler tarafından üretildiğini savunur, Wendt anarşi kavramını üç farklı düşünürün perspektifinden açıklar i) Hobbes, ii) Locke ve iii) Kant. Hobbes klasik Realizm'de yer alan self-help (kendi kendini kurtarma) kavramına vurgu yapar, onun yarattığı anarşi sistemi dikey bir egemenlik anlayışı içerir, devletler bu sebeple kimseye güvenemez ve herkesi potansiyel bir düşman olarak görebilir. (Wendt, 2021, s.83). Locke'un anarşi kavramında ise devletler birbirlerini rakip olarak görmekle birlikte Realizm'deki gibi keskin çizgilerle birbirlerini yok etmeye çalışmazlar. Westphalia Antlaşması ile oluşturulan günümüze yakın egemen devletler sistemine yakın bir perspektif olmasının yanında, sorunlar barışçıl yollarla çözümlenir. Son olarak Kant'ın anarşi anlayışında -Huntington'ın (2021) kutupluluk açıklamasında olduğu gibi- Soğuk Savaş'ta oluşturulan Komünizm, Liberal ve Tarafsızlar blokları örnek gösterilebilir. Devletler üçüncü bir taraftan gelecek zarar nedeniyle işbirliği yapma zorunluluğunda hissetmektedirler (Acharya ve diğ., 2010).

Bir meta-teori olarak kabul edilen Sosyal İnşacılık, günümüz uluslararası ilişkilerine farklı bir perspektif anlayışı getirmiş ve bunca zamandır gözardı edilen 'kimlik, yapı, norm' gibi kavramlara vurgu yapmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir probleme dönüşen kimlik sorunu dekolonizasyon sürecinde somut değil,

soyut değerlerin önemini vurgulamıştır. Bu hususta kimlik problemi kolektif bir ait olma hissinin yanı sıra insanların bireyselliğini temsil eden nitelikleri de vurgulamaktadır. Kimlik özünde sadece kolektif bir yapıya sahip değildir; Batı-dış ı teorilere göre Batı'ya ml edilmiş hatta Batı-merkezci teoriler kapsamında modern devletin milliyetçilik anlayış ı ile birlikte zamanla gelişmiştir. Kolektif yaşamın içinde yer alan kimlik özellikle otorite simgesi olarak var olabilir, otorite simgesinin oluş süreci bireylerin, grupların ve son olarak toplumun kimliğini içselleştirmesi ile sonuçlanır (Yanık, 2013, s.226). Kimliğin şekillendirdiği kolektif evren toplumsal ve tarihsel arka plan ile birlikte zamanla oluşmuştur. Etnik kimlik kavramının Siyaset Bilimi'nde yer alışı Amerikal ı sosyolog Riesman sayesinde, bu kavram ulus-devlet perspektifinde 1953 yılında kullanılmıştır. Etnik kimlik ya da milliyetçilik konularının kaos ya da düzen yaratt ına dair iki farklı görüş mevcuttur. Ulus-devlet kavramının ilkel versiyonu olan milliyetçilik tarihin ilk zamanlarında gruplar arasında görülürken, modern dünyada ulus-devlet kavram ı farklı bir karaktere brnmştir. Dekolonizasyon sürecinde ulusal kimliğin etkin bir faktör olduğu düşünülmektedir ancak iki Kore'nin ayrılması gibi bir konuda ulusal kimlik faktörünün çeşitlendiği ve ideolojik kavramlarla birlikte değişime uğraşabileceği grlmştir. Milliyetçilik ya da etnik kimlik faktörü özellikle ülkelerin çıkmaza girdiği zaman dilimlerinde topluma birlik ve beraberlik sağlayabilir fakat bu sadece ortak bir ulusal kimliğin inşa edildiği toplumlarda varlığını sürdürmektedir. Örneğin Sovyetler Birliği'nde dayanışma oldukça fazladır fakat bu dayanışma küresel dünyanın sistemi karşısında hayatta kalamamıştır. Çok kültürlü toplumlarda özgürlük hareketleri tek yönlü gerçekleşen bir olgu değildir. Sorun kendi kimliklerinin farkına varan devletin içine işilemiş 'azınlıklar mı yoksa g yoluyla ortaya çıkan yeni azınlıklar mı' olduğuna bağlı olarak meydan okumayla karş ı karşıya kalan uluslar, birtakım zorluklarla mücadele etmişlerdir. Bu milletlerin tarihleri ve politik kimlikleri temelinde kendi özüne mi, yoksa yabancı kültürlerin entegrasyonuna uyum sağlamak istediği belirsiz bir durumdur. Tezin ana temasını oluşturan Güney Kore Hallyu kavramının milli bir kültür olup olmad ıę ı tartışılmakla birlikte; Amerika Birleşik Devletleri kültür endüstrisi kurumları tarafından takdir edilme arzusu uyum sağlama fikrini de pekiştirmektedir. Millet, inanış biçimi veya kültürel-etnik

farklılıklar köprü kurulabilme potansiyeli olan; ayrıca tarihsel ya da kültürel ayrılıklar derinleştikçe adaptasyon zorluğunun altını çizen, toplumları riske atan unsurlar haline dönüşmüşlerdir. Tarihe not olarak yazılmış postkolonyal ülkelilik kimlik motivasyonu, uluslararası anlamda tanınma mücadelesi veren azınlığın gerici bir pozisyon almasına yol açması ya da söz konusu azınlığın kendini savunmak zorunda kalması nedeniyle, kendini ön plana çıkarma eğilimleri köktenci ve ayrımcı bir karakter kazanabilmektedir. Yeni inşa edilmiş hibrit bir kimliği dışa vurmak, geliştirmek ve kitlesel bilinci uyandırmak için kitle seferberliğinin kullanımı yaygınlaştırılmıştır (Taylor ve diğ., 1994).

Asya'daki tarihsel eylemleri ve bu eylemlerin sonuçlarını açıklamak, sosyal inşacı gelenekte çalışan akademisyenler için oldukça zor olmuştur. Bir yanda bölgedeki ideolojik ve kültürel farklılıklar; diğer yanda ise siyasetin yönlendirilmesinde etkili olan realist çıkarlar, fikirlerin ve kimliğin önüne geçebilmektedir fakat bu bir yanılgı olarak algılanmaktadır. Leheny'e (2014) göre, Asya'yı uluslararası ilişkiler teorisinin geleneksel Batılı yargılarının zıttı olarak incelemek, bölgedeki siyasi aktörleri ve bağlamları yabancılaştırma riski taşımaktadır. Genellikle bu yabancılaştırma Çin ya da Hint kültürü olarak adlandırılmaktadır fakat 1990'lardan bu yana Asya Pasifik'te inşacı yaklaşım ve kimliklerin özgün açılımı konusunda önemli incelemeler yapılmıştır. Sosyal İnşacılık fikirlerin ve kimliklerin önemli olduğunun fark edilmesinden ziyade, fikir ve kimliklerin sosyal olarak inşa edilip yeniden üretilebildiği ve bunun gerekli bir yapılanma olduğunu kabul eder. Bu fikre göre Hindistan, Güneydoğu Asya, Japonya, Çin, Orta Asya, Endonezya, Özbekistan veya iki Kore'nin yapılanma-yeniden kurulma biçimleri, Avrupa Birliği'nin temsil ettiği normatif bir kurummuş gibi ele alınamamaktadır. Şüphesizdir ki, Amerika Birleşik Devletleri'nin, Asya'da demokratik ve özgürlükçü popüler kültürü besleyen önemli bir rolü vardır. Ancak uluslararası normlar bölgeye yayılsa bile bugün otantik bir Kore, Japonya, Hindistan ya da Çin'den bahsetmek ve bunları ulus ötesi bir güç olarak tanımlayabilmek mümkündür (Leheny ve diğ., 2014).

2.1.2. Uluslararası ilişkilerde postkolonyalizm

Öncelikle sömürgecilik terimi, Avrupa'nın son dört yüz yılda genişlemesiyle gelişen, kültürel sömürünün spesifik biçimini tanımlamak için kullanılmaktadır. Tarihteki birçok uygarlığın kolonileri olmasına ve onlarla ilişkilerini taşralı, marjinal ve barbar kültürlerin çevresine göre merkezi bir imparatorluk olarak algılamasına rağmen, emperyalizm ya da kolonicilik kültürü Sanayi Devrimi ve üst kültürçülük olan Rönesans-Reform pratiklerinden kaynaklanmaktadır. Said (2021) emperyalizm ve sömürgecilik kavramları arasındaki ayrımını tam olarak bu pratikler üzerinden yapmaktadır, emperyalizm bir bölgeyi yöneten egemen bir güçten bahsetmektedir; sömürgecilik ise emperyalizmin bir sonucudur ve yerleşim yerlerinden uzak topraklarda varlığını sürdürmektedir (Ashcroft ve diğ., 2007).

Uluslararası İlişkiler literatüründe bulunan Postkolonyalizm, kelime anlamı olarak kolonizasyon süreci sonrasına karşılık gelmektedir. Postkolonyalizm, Batı'nın oluşturduğu sistemi ve sistemin içinde yer alan devlet gibi aktörlere eleştirel bir perspektif getirmiştir (Tepeciklioğlu, 2013). Özellikle Güney Amerika, Asya ve Afrika kökenli ülkelerin Batı ülkeleri tarafından sömürü politikalarına maruz kalması ve bunun sonucunda kolonileştirilmiş toplumların günümüz ilişkilerine yansısı tartışılmıştır. Kolonyalizm kelimesi kavramı Latince kökenli olmakla birlikte colonia yani yerleşke anlamına gelmektedir. On dokuzuncu yüzyıl Avrupa'sında dış politika kolonyalizm ile devam etmiş dolayısıyla bu kavram zamanla ana topraklara bağlı, anayurda bağlı insan topluluğuna karşılık gelmiştir. Koloni haline getirilen toplulukların ekonomik bağlamda sömürülmesinin yanı sıra onların kültürlerini, sosyal hayatlarını ve toplumsal yapısını bozacak çalışmalar sürdürülmüş. Kolonileştirilen toprakları 'düzeltme' görevini üstlenen Batı toplumları, bu bölgelerde yer alan toplumu biçimlendirmek için köleleştirme, soykırım, savaş ya da iç savaş gibi yöntemlere başvurmuştur. İpek ve Oyman'a göre (2016) kolonizasyon süreci Avrupa'ya özgüdür ayrıca Avrupa burjuvasına hizmet ettiği için ekonomik fayda ile doğrudan bağlantılıdır. Karl Marx ve Friedrich Engels bu konuda birtakım araştırmalar yapmış, coğrafi keşiflerin kolonizasyon sürecini başlatan itici bir güç olduğunu keşfetmişlerdir. Üçüncü dünya ülkelerinin sömürü mekanizması haline

getirilmesi on beşinci yüzyılda farklı kıtalardaki Avrupa yayılcılığı ile başlamış, Avrupa'ya özgü kapital sistem dünyanın birçok yerine ihraç edilerek sürdürülebilir bir sistem haline dönüştürülmüştür. Bu süreçte ekonomik sistem homojenleştirildiği gibi kültür, nüfus ve politikalar da homojenleştirilip Avrupa literatürüne uygun hale getirilmiştir (İlter, 2006, s.4).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlatılan dekolonizasyon süreci 'sömürü ya da koloni' gibi kavramlar yerini neo-kolonyalizme bırakmış, kolonizasyon teoride isim değiştirmiş olsa bile pratikte hala var olmaya devam etmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda artan milliyetçilik akımları ve iki savaş arası dönemde gelişmekte olan bölgelerin getirdiği ekonomik bağımsızlığa rağmen, koloni olma tarihi devletlerin üzerinde kalıcı bir etki yaratmıştır. On dokuzuncu yüzyılda başlayıp Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra devam eden süreçte zor kullanma, askeri müdahale, asimilasyon ya da demografik homojenleştirme çalışmaları; Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası örgütler, Batı-merkezci kural koyucu mekanizmalar, norm ve uluslararası hukuk aracılığıyla isim değiştirmiştir. Kolonizasyonun isim değişikliği Batılı ülkelere iktisadi bağımlılığı sürdürmekle birlikte, hukuk ve norm kuralları vasıtasıyla ülkelerin iç işlerine karışma fırsatını doğurmuştur (Güdek-Gölçek, 2022, ss. 297-299).

Dünya sistemleri teorisi ortaya çıkmadan önce, ekonomik kalkınmanın ana teorilerinden biri modernleşme teorisi olarak adlandırılmıştır. Bu kavram tüm ülkelerin daha güçsüz veya daha ilkel bir ekonomik durumdan, gelişebilecekleri bir duruma objektif olarak aynı yoldan geçebileceklerini varsaymaktadır. Modernleşme teorisi popüler olmasına rağmen, zengin ve fakir ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri açıklamakta başarısız olmuştur. Dünya sistemleri teorisi, sosyolog Wallerstein tarafından “The Rise and Future Demise of the World Capitalist System: Concepts for Comparative Analysis” (1974) yazılan makalede, sosyolojik ve ekonomik bir teori olarak ortaya çıkmıştır. Dünya sistemleri teorisi, uluslararası ilişkiler aktörlerini ekonomik güçlerine göre sınıflandırmaktadır. Bu ülkeler çekirdek, çevre, yarı çevre veya dış olarak kategorize edilmektedir. Wallerstein tarihsel kapitalizmi, emperyalizm gibi diğer tüm dünya sistemlerini aşan bir yapı olarak

görmüştür. Avrupa'nın emperyal genişlemesi kültürel ve politik olduğu kadar ekonomik egemenliğinin modernitenin ortaya çıkışında da etkisinin olması önemli bir detaydır. Wallerstein'a göre merkez devletler değişebilir ancak dünya sisteminin yapısı, sermaye birikimi dinamikleri yerinde sabit kalır. Teori, insan öznelliğini, sömürgeleştirme siyasetini, emperyalizm fikrinin egemenliğini veya sömürgeciliğin bireysel, özel ve kalıcı maddi sonuçlarını açıklayamamakta sadece 'güçlü kültürlerle' önemli bir vurgu yapmaktadır (Ashcroft ve dig., 2007).

1955 yılında gerçekleştirilen Bandung Konferansı, geçmişte sömürge haline getirilmiş devletlerin artık bağımsız olmak istediklerini dile getiren ilk resmi konferans olma özelliği taşımaktadır. Bu dönemde Postkolonyal teori dekolonizasyon sürecinde ortaya çıkmış, yapısı bakımından normatif bir teori; ekonomik bakış açısı itibariyle Marksizm'e yeni bağlamlar getiren bir teori olmuştur. Çünkü Postkolonyal teori yapısı itibariyle tarihsel olarak koloni olmaktan kurtulan devletlerin hala koloni sisteminin etkisinde olduğunu ve günümüzde bu kültürün hala devam ettiğini iddia etmektedir. Onlara göre uluslararası ilişkiler disiplininin doğası 'Batı' merkezlidir ve bu disiplin tamamen Batılı bir ekol olarak ortaya çıkmıştır. Klasik ana akım teorilerin Batı'da başladığına dair var olan genel kanının aksine Batı dışı uluslararası ilişkiler teorileri bugün devlet görünümlü bir medeniyet olan Asya topluluklarında da teori üretildiğine dair kanıtlar sunmuştur. Ashcroft (2007), dünyada yer alan nüfusun dörtte üçünden fazlasının kolonyalizme maruz kaldığını ve paradoksal olarak uluslararası ilişkiler aktörü sayılan koloni devletlerinin akademik disiplinlerde yer edinemediğini vurgulamıştır. Batı'da hukukun üstünlüğü, bireyin önemi, insan hakları ve demokrasi gibi kavramların önceden üretilmesi Batı'yı akademide üstün bir konuma getirmiştir. Burada milliyetçiliğin ürettiği 'öteki' ve 'biz' kavramlarına vurgu yapmak mümkündür, çünkü dünya tarihi ötekilerin aleyhinde gelişim göstermiştir. Brubaker'ın (1996) fikirlerinden aktarım yapan Ashcroft (2007), bu konunun önemine vurgu yaparak "milliyetçiliği yaratan alanların sadece tarih ve siyasetle sınırlı kalmadığını; milliyetçiliğin ekonomik, sosyolojik ve kültürel alanları da etkilediğini" dile getirmiştir. Batı'nın ürettiği teorileri Batı'nın milliyetçiliğinden ya da ideolojik sistemlerinden ayrı düşünülmemekle birlikte, Batı dışındaki

coğrafyalar dar bir görüşle genellemeye maruz bırakılmıştır. Batı'ya özgün egemenliğin pekiştirildiği ve bugün modern uluslararası ilişkiler sisteminin kurucusu sayılan, 1648'de imzalanan Westphalia Antlaşması 'biz' ve 'ötekiler' ayrımının somut bir göstergesi olmuştur. Westphalia'ya dahil edilen modern egemen devletler sisteminde barbar, moderniteden geri kalmış ve Avrupalı devletlerin gözünde başarısız sayılan devletler bu sisteme dahil edilmemiştir. Asya'nın merkez medeniyeti olarak görülen Çin'in kaynakları incelendiğinde Asya uluslararası ilişkiler sisteminde de barbar ya da geri kalmış kavramlarını görebilmek mümkündür.

Postkolonyal ve Batı dışı teorilerin önemli bir temsilcisi olan Şarkiyatçılık eserinin yazarı Edward Said, kolonyalizmin sadece siyasette var olmadığını aynı zamanda bilimsel, entelektüel ve eğitim alanlarında da Batı'nın küresel olarak temsil edildiğini dile getirmiştir (İlter, 2006). Batı'nın Doğu için çizdiği imaj Said'e göre önemli bir yer tutar, örneğin Batı'nın çizdiği Doğu imajı olumsuz, tembel ve cahildir. Fakat bu söylemler gerçeği yansıtmamaktadır, Doğu'da da kendine özgü medeniyetler bulunmaktadır. Huntington'a (2021) göre modernleşme Batıcıl olma yoluyla pekişmektedir fakat bu Said'e (2021) göre yanlış bir fikirdir, Batı bu modernleşme perspektifini kullanarak Doğu toplumlarının kültürüne ve sosyolojik yapısına nüfuz etmektedir bu da modernleştirilmiş bir kolonize anlayışını doğurmaktadır. Hatta Batı kendini bir özne olarak görmüş ve dünyanın geri kalanını bir nesne olarak var etmiştir, Batı kendi medeniyetini her şeyden bağımsız kendi kendine inşa edilmiş bir varlık olarak görmektedir ve müdahaleleri ile birlikte dünyanın geri kalanının daha iyi bir yer olacağına inanmaktadır (Güdek-Gölçek, 2022, s.303). Postkolonyal teoriye göre bu tarz yaklaşımlar tarihi ve dünya politikasını Avrupa merkezli okunmasının sorunun temel kaynağı olduğunu düşünür. Çünkü bu düşünüş şekli onlara ait olan görüşlerin ihraç edilmesini meşrulaştırmakta ve normalleştirmektedir. Said ayrıca Doğu ve Batı ilişkileri arasındaki durumun bir çeşit şarkiyatçılık ve sömürgecilik arasındaki ilişkiye dayandığını belirtmektedir (Balci, 2021, s.271). Soğuk Savaş'ta değişen kimlik ve modernleşmiş devlet olmanın gücünün ekonomik imkanlarla değişmesi, asimetrik yeni bir sömürgecilik anlayışının yolunu açmıştır. Said'in yanında Frantz Fanon'un 1950'lerde ürettiği eserler Batı'nın Doğu ülkelerine

karşı olan bakış açısını eleştirmiş, alternatif bir tarih yazıcılığı geliştirilmeye çalışılmıştır. Postkolonyalizm olarak uluslararası ilişkiler teorisinin yükselişi ise 1980'lerin sonunda ekole dahil edilen kimlik, etnisite ve kültür gibi kavramlarla mümkün olmuştur. Irkçılık, cinsiyetçilik, güçsüzlük ve adaletsizlik gibi kavramların uluslararası ilişkilerde görmezden gelindiği gerçeğinin ışığında Batı'nın temsil kavramı tartışılmıştır (Balcı, 2021).

Özellikle Fanon'a göre postkolonyal milletler kuruluşlarından sonra bile bir çeşit stereotip özellik göstermektedir. Ona göre kimisi 'geçmişte sömürge olmak' duygusundan beslenip gelişmeye odaklanırken başarılı olur; kimisi ise olamaz:

Daha da derine inelim: Belki de bu tutku ve öfke, bugünün sefaletinin, kendinden nefretin, vazgeçme, inkarın ötesinde, kendimizin ve diğerlerinin gözünde bizi saygın kılacak muhteşem ve parlak bir dönem keşfetme gibi gizli bir umutla beslenir ya da en azından yönlendirilir (Fanon, 1994:205).

Bazı çağdaş postkolonyalizm teorisyenleri, Fanon'un burjuva milliyetçiliğini kınamasına dair olan fikirleri üzerine bu teoriyi inşa etmeye çalışmışlardır. Fanon'un burjuva milliyetçiliği ideolojisine yönelik eleştirisi, milliyetçiliğin soyut bir reddini temsil etmekten çok uzaktır. Kısacası Fanon'a göre, dekolonizasyon süreci kapitalizmin geleceğini radikal biçimde sorgulamaktadır. Ayrıca dekolonizasyon süreci bağlamında, ulus olmak kavramı farklı himayeler altında da güvence altına alınabilmektedir. Sömürge devletinden ulus olmaya geçen devlet, milliyetçi orta sınıfların egemenliğine girerse kapitalist-toplumsal ilişkiler gelişecektir. Bu durum yeni bir sömürgeci için avantaj sağlamaktadır. Sömürgecilikten sonra yeniden doğmuş olan sözde bağımsız ulus devletler, eşit olmayan gelişme merkez ve çevre ülkelerin tarihsel diyalektiğiyle, ekonomik kalkınma süreci geliştirmektedirler. Fakat Fanon'dan aktaran Alessandrini'ye (2005, s.163), göre “ulusal bir kalkınma projesi aynı zamanda, teknik anlamda sömürgecilikten kurtulmanın ötesine geçen” salt toplumsal bir talebin aracı olma kapasitesine sahiptir.

Doğu, Avrupa'nın servetinin ve kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır. Şarkiyatçılık bu parçayı sömürge biçimleriyle birlikte temsil etmektedir. Said 'şarkiyatçılık' kavramını akademik bir kavram olarak kullandığını açıkça dile getirmekle birlikte, bu kavramın on sekizinci yüzyılda ortaya çıktığını savunmaktadır. Ona göre şarkiyatçılık, doğu ile ilgili saptamalar yapan, doğu ile ilgili çalışmaları betimleyen, öğreten, egemen olan,

yeniden yapılandırmaya çalışan bir çeşit subjektif Batı çözümlemesidir. Said'in savına göre şarkiyatçılık, Batı aydınlanması ve sonrasında Batı kültürünün Doğu'yu ekonomik, bilimsel, sosyolojik, askeri ve kültürel olarak etkilemesi şarkiyatçılık disiplininin temelini oluşturmaktadır. Tarihe bakıldığında doğuya müdahale İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan Amerika Birleşik Devletleri egemenliği olarak adlandırılmaktadır fakat Avrupa'nın doğuya olan müdahalesi geçmiş yıllarda yaşanmakla birlikte, aralarında önemli nicelik ve nitelik farkları bulunmaktadır. Said'e göre şarkiyatçılık başlangıcı İngiltere ve Fransa'yı kapsamaktadır. Şark coğrafi olarak belli olmamakla birlikte statik anlamda belirgin bir yeri de işaret etmemektedir. Hem Şark hem de Garp insan yapımı iki kavram, iki kültür biçimi olarak anılabilmektedir. İki kavramın birbiriyle olan bağı tamamen insan unsuru olmakla birlikte bu kavramlara gerçeklik ve bir ayrım kazandıran da insandır. Bu iki coğrafya birbirini destekler ve birlikte var olur.

- İlk olarak bu iki kavram elbetteki vardır ve gerçeklikle iç içedir. Fakat Batı içinde bulunanlara göre şarkiyatçılık bir çeşit meslek sayılmakta; Şark Batı gözünde tamamen değiştirilip sürreal bir perspektife konulmaktadır.
- İkinci olarak bu kavramları analiz edebilmek için düşüncelere, kültüre ve tarihin gerçeklerine bakmak şarttır. Batı'nın inceleminde oluşan Şark kavramının tam olarak gerçeği yansıtıp yansıtmadığı sorgulanmalıdır.
- Üçüncü olarak Doğu sadece Avrupa'nın oluşturduğu bir kavram değildir. Avrupa'nın da içine sürüklendiği bir çeşit rüyadır, özellikle Avrupa'nın önemli maddi yatırımlarını oluşturan sömürü uygulama bütünüdür. Zamanla bu maddi yatırımlar kültürel yatırıma dönüştürülmüştür.

Said'e göre:

Kültürün işlevsellik kazandığı yer de sivil toplumdur kuşkusuz; işleyişte düşüncelerin, kurumların, başka insanların etkisi, egemenlik aracılığıyla değil, Gramsci'nin rıza dediği şey aracılığı ile açığa çıkar. (...) kültür hegemonya biçimi sanayileşmiş Batı kültürüyle özdeşleşmiştir. (Said, 2021:16).

Yukarıda bahsedildiği gibi Şarkiyatçılık kavramı bir çeşit akademik alandır, bu akademik alan 1312 yılında toplanan bir grup din adamının Batı'nın bilinen üniversitelerinde Doğu dilleri kürsüsü kurmasıyla başlamıştır. Bu toplanmadan sonra

Şarkiyatçılık bir çeşit yeni kimlik kazanır, özellikle on dokuzuncu yüzyılda tarihi kayıtlara resmi olarak işlenmiştir. Bu dönemde Doğu'yu ve özellikle Asya'yı gezmiş olanların seyir defterleri göze çarpmaktadır. Said'e göre Mohl'un şark araştırmalarına dair yazdığı iki ciltlik eser aralarında en önemlileridir. Aynı dönemde Avrupalı akademi yetkilileri seyahatlerden elde edilen belgeleri Doğu dillerinden (Çince, Hintçe, Arapça vb.) çevirip onların sosyolojik, iktisadi, tarihi, kültürel ve edebi çalışmalarını incelemişlerdir. Şarkiyatçılık bir akademi alanı olarak Rönesans kadar etkili olamadığından yeterince ilgi görmemiştir. Batılıların gelişinden önce cansız ve geri kalmış sayılan Asya toprakları, Marx'ın dile getirdiği 'Romantik Şarkiyatçılık' fikriyle örtüşmektedir (Said, 2021, s.165)

Sömürgeciliğin kendisi aslında bir çeşit küreselleşme çeşidi sayılmaktadır. Childs ve Williams'ın (1997, s.218) McClintock'tan aktardığına göre, akademik bir 'postkolonyalizm' teriminin üretimi küresel tarihin Avrupa etrafında akademik anlamda tekrar merkezileştirilmesi ile oluşturulmuştur. Sömürgecilik tekrar tekrar üretilebilen ve zamana göre anlamı değişebilen bir kavram; hatta çoğu insanın geçmişini şekillendiren ortak bir problem haline gelmiştir. Topluluklar kültürel çeşitli ve küresel olarak daha bilinçli hale geldikçe, farklı insanları farklı şekillerde etkileyen sorunlar ve endişeler daha açık bir şekilde birleşmektedir, bu ortak sorunlar inşası tam olarak postkolonyalizm çalışmalarını ilgilendirmektedir (Childs ve Williams, 1997)

2.1.3. Milliyetçilik ve modern devlet kavramları

Milliyetçilik üzerine birçok farklı tanımlama ve anlamlandırma çalışması yapılmıştır, bu 'anlamlandırma' çabaları ulusal kimliklere, coğrafyalara ve dünya görüşlerine göre değişiklik göstermektedir. Bazı milletler milliyetçiliği demokratik, insancıl ve özgürleştirici olarak tanımlanırken; başka toplumlarda ise işgalci ya da totaliter olabilmektedir. Milliyetçilik bugünkü 'romantik milliyetçilik' anlamında ilk kez 1774 yılında Herder tarafından kullanılmıştır. Fakat bazı tarihi kaynaklara göre Fransız İhtilali sonucunda modern uluslarda doğan milliyetçilik on sekizinci yüzyılın sonlarında radikal bir biçimde şekillenmiştir (Heywood, 2011, s.202). Milliyetçilik kimi toplumlara göre radikal ve saldırgan bir mekanizma olabilmektedir; öte yandan

bazı toplumlara göre ülkelerin motivasyonu için gerekliliktir. Milliyetçilik Karl Popper'a göre tarihte saldırgan davranışlara sebep olmuş ve bunun sonucunda özgür toplumun kurulmasına engel olmuştur. Milliyetçilik kavramı ulus ve ulusun topluluk olma duyguları etrafında bir zincir görevi görmektedir. Fransız Devrimi'nden sonra gelen düşünürlere göre ise milliyetçilik, özgür bir toplumun kurulması açısından gereklidir. Etnik olarak çeşitlilik gösteren devletlerde milliyetçilik toplumsal birliği sağlamaya yönelik bir araç olarak kullanılmaktadır. Akıncı'ya (2014, s.132) göre, Giddens milliyetçiliği benzer bir şekilde tanımlar ona göre "milliyetçilik ortak bir kültüre sahip olan bireylerin oluşturduğu psikolojik bağlılık içeren bir toplumdur".

Ulus kavramı başlangıçta aynı coğrafi kökene sahip topluluklar için kullanılmış, ortaçağa gelindiğinde 'ulus' belli bir toplumun seçkin ve otorite sahibi temsilcilerini ifade etmek için kullanılmıştır. On altıncı yüzyılda ulus kavramı Avrupa'da ilk kez halk ile birlikte kullanılmış ve sıradan insanları kapsayıcı bir kelimeye dönüştürülmüştür. Ulus devletin bir çeşit propaganda aracı haline gelmiş, halkı birleştirmek ve yatıştırmak hatta 'milliyetçilik' uyanışını gerçekleştirmek adına yoktan var edilmiştir. Milliyetçilik elbette ulus-devlet ile aynı anlama gelmemektedir. Dieckhoff ve Jaffrelot (2018), Smith'in görüşlerini benimsemişlerdir. Onlara göre, milliyetçilik hem duygusal hem de sosyolojik bir yatırımdır, ayrıca demokratikleşme sürecinin bir parçası olmuştur. Bu bağlama paralel olarak Smith modern devletler topluluğunda iki farklı ulus biçiminin olduğunu dile getirmiştir “yerel ya da ırka dayalı” uluslar. Yerel uluslarda milliyetçilik kavramı coğrafi sınırlarla biçimlendirilmiş; bu milliyetçilik şekli özellikle ilkel uluslararası hukuk kapsamında belli bir coğrafyaya egemen olan devletlerde görülmüştür. Irksal bağlılığa dayanan uluslar tarihi olarak mevcut olan etnik bağlar aracılığıyla kurulmuştur. Bu ulus türünün ürettiği milliyetçilik kavramının gelenekselciliğe dayandığını söylemek mümkündür, çünkü toplumu ulusla birleştiren devlet kurumları yerine gelenekler ön planda tutulmuştur.

Batı merkezci akademik perspektife göre demokratikleşme kavramı bireyselciliğin ve liberalizm akımının yayılmasıyla paralel olarak ortaya çıkmıştır. Fakat bu tezin konusu olan Güney Kore'nin ait olduğu Asya toplulukları bunun aksi kanıtını

içermektedir. Örneğin, Doğu Asya'nın başarılı olma serüveni bireysellikten değil kolektivizmden kaynaklanmaktadır. Huntington'ın (2021, s.178) Malezya başbakanından aktardığı cümleler Doğa Asya'nı başarısını vurgulamaktadır “Doğu Asya ülkeleri özellikle Güney Kore, Japonya ve Çin ekonomik olarak başarılıdır; hatta Batı'nın elli yılda yaptıklarını on yılda başarmışlardır. Bunun en önemli nedeni ülkenin kolektif kalkınmasının elit bir gruptan ya da bireyden daha değerli olmasıdır”. Asya ülkelerinde etnik milliyetçilik görülmekle birlikte günümüzde bu milliyetçilik bir çeşit evrim geçirerek sömürge sonrası milliyetçiliğe hatta liberal marka milliyetçiliğine dönüşmüştür. Bu gerçeğe bağlı olarak, milliyetçilik kavramının coğrafyaya, tarihe, zamana ve kültüre göre değişiklik gösterdiği çıkarımını yapmak mümkündür. Dieckhoff (2018) ulus inşası sürecinde -Sosyal İnşacılar gibi- tarihsel, siyasal ve kültürel kaynakların milliyetçiliği desteklediğini dile getirmiştir. Weber milliyetçilik ve çok-kültürlü toplumun etkileşimini birbirinden ayırmamış, kültürel ve milli kimliklerin birlikte inşa edilebileceğini vurgulamıştır (Weber, 1996). Milliyetçilik tek bir kuramla açıklanamayacak kadar karmaşıktır; birçok unsurla birlikte işlenebilmekte hatta kavramın tarihi kendisi kadar çeşitlenebilmektedir. Milliyetçilik kavramı genellikle altı farklı kategoride sınıflandırılmaktadır:

- Etnik Milliyetçilik
 - Yayılmacı Milliyetçilik
 - Romantik Milliyetçilik
- Kültürel Milliyetçilik
 - Dil Milliyetçiliği
 - Din Milliyetçiliği
 - Sömürge Sonrası Milliyetçilik
- Sivil Milliyetçilik
 - Devlet Milliyetçiliği
 - Liberal Milliyetçilik

- İdeolojik Milliyetçilik
 - Devrimci Milliyetçilik
 - Ulusal Muhafazakarlık
 - Kurtuluş Milliyetçiliği
 - Sol Milliyetçilik
- Pan-milliyetçilik
- Diaspora Milliyetçiliği

Bugün Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri topraklarında var olan sivil milliyetçilik özellikle 'vatandaşlık' ilkesine dayanmış, sadece coğrafya ile sınırlı kalmıştır. Modern dünyada sivil milliyetçilik, evrensel ve insancıl birleştirici bir yapı olarak görülmüştür. Etnik Milliyetçilik kavramının git gide etkisini kaybettiği, yeri geldiğinde ırkçı bir kimliğe büründüğü ve tarihsel/kökenci bir felsefeye sahip olduğu bilinmekle birlikte günümüzde etkisini hala sürdürdüğü Balkan topraklarında faşist olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Kore yarımadasının tarihine bakıldığında iki Kore'nin ayrılıktan sonra aynı milliyetçilik tipine sahip olmadığı görülmektedir. Kuzey Kore'de 'Romantik/Etnik Milliyetçilik' görülürken; Güney Kore'de 'Liberal Milliyetçilik' görülmektedir. Milliyetçilik kategorilenmesi Batı-merkezci olarak düşünülmekte ve burada Batılıların kendi sivil milliyetçilik akımını başka ülkelere ihraç etmeye çalıştığı gerçeği göze çarpmaktadır. Milliyetçilik özellikle farklı toplumlarda, farklı çeşitlerde birbirine karıştırılarak var olabilir. Charles Tilly, milliyetçilik ile beslenen modern ulus-devletin ortaya çıkışına bir anlam getirebilmek için makro tarihsel (macrohistorical) bakış açısı kullanmıştır (Dieckhoff ve diğ., 2018). Bu perspektife göre Batı Avrupa'da muharebe giderlerinin ulustan daha çok vergi toplanmasına sebep olması ve devamında hükümdarın halkı vergi sistemine bağımlı hale getirmesiyle merkezi yönetim bölgelere ayrılmıştır. Tilly'e (1989) göre bu bölgelere ayrılma süreci ulus-devlet kavramının ilk adımı olarak sayılmıştır. Hechter (2000) ise bu perspektifin aksine toplulukların farklı ihtiyaç ve farklı yönetme arzuları nedeniyle milliyetçilik kavramını ortaya çıkardıklarını, bunun sonucunda devletin siyasal etkinliklerini ulusu cezbedecek şekilde düzenlediklerini

öne sürmüştür. Milliyetçilik kavramı devletin bir çeşit motivasyonu olmuş, sonunda modern devletin ayrılmaz bir modülü haline gelmiş, milliyetçiliğin gelişimi çeşitli yönetim sistemleri ile zamanla çeşitlenmiştir. Hechter (2000) milliyetçiliği diğer akademisyenler gibi kategorilere ayırmıştır, onun yarattığı milliyetçilik kavramı zamanla evrim geçirmiştir. Örneğin ilk milliyetçilik adımı devlet milliyetçiliğidir, kültürel özdeşleştirme ve toplumun homojenleştirilmesi süreci bu tür milliyetçiliğe tekabül etmiştir. Devlet milliyetçiliğine muhalefet olan toplumlarda ise çevresel (yayılmacı) milliyetçilik görülmektedir. Hechter yarattığı bu milliyetçilik sistemine Çin gibi önemli bir Asya ülkesini katmamıştır. Fakat Çin çok önceden merkezileşmiştir, Hechter'a (2000) göre Çin öteki diye adlandırılan devletlerle tanışana kadar milliyetçilik kavramının ne olduğunu bilmemektedir. Fakat bugün yazılı Çin kaynaklarında Korelilerin, Türklerin, Japonların ve Batılı güçlerin 'barbar' ya da 'öteki' olarak tasvir edildiğini görebilmek mümkündür. 'Barbar' kavramı Çin kaynaklarında sadece Türkler (Moğollar) için veya bugünkü anlamına karşılık gelecek şekilde kullanılmamıştır. Amerika kökenli Çin araştırmaları profesörü Creel'e (1953) göre barbar kavramı antik dönemde Pax Sinica sistemini yaratan Çin için bir nevi 'öteki ya da yabancı' kavramına tekabül etmektedir (Creel'den aktaran Shih, 2013, s.48). Bu dönemde kuzey steplerinden Çin'e gelen beş farklı göçebe etnik grubun (Xiongnu, Xianbei, Di, Wang ve Jie) 'barbar' olarak adlandırıldığı tarihe geçmiştir (Lee ve Linhu, 2011). Çin'in devlet görünümünde bir medeniyet olduğu düşünüldüğünde barbar kavramı onların medeniyetine ya da Sinic Sistem¹'ine dahil olmayanların; Pax Romana içinde yer alan jus gentium ve jus civile kavramları gibi bir karşılığa sahip olduğu düşünülebilmektedir.

¹ Çin-merkezcilik yani Sinic Sistem (中華思想), Çin'i diğer ülkelere göre merkezi veya benzersiz olarak gören herhangi bir etnosentrik siyasi ideoloji anlamına gelmektedir. Çin'in egemen olduğu hiyerarşik Çin merkezli bir uluslararası ilişkiler modeli olmakla beraber Doğu Asya'da Qing Hanedanlığı'nın zayıflamasına, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ve Japon emperyalistlerin yükseliş dönemine kadar geçerliliğini korumuştur. Çin, sistemin merkezinde yer aldı bir başka deyişle kendisini dünyadaki tek uygarlık olarak gördü; Çin imparatoru, tüm dünyanın tek meşru imparatoru olarak kabul edildi. Japonya, Kore, Vietnam, Annam, Kamboçya, Siam, Malacca ve Sri Lanka dahil olmak üzere çevredeki ülkeler, Çin imparatoruna haraç (朝貢) karşılığında unvanlar ve ayrıcalıklar alan Çin vasalları olarak kabul edildi.

2.1.4. Ulus-devlet kavramının doğuşu

Tarihçilere göre halkçılık kavramı ilk kez 1840 yıllarında Rusya'nın entelektüel çevresinde görülmüştür. Fakat burada halkçılık kavramını hangi siyasi pratik doğrultusunda var olduğu belirsizdir. Bu bilgi ışığında, halkın egemenliğini öngören demokrasi ve halkçılık kavramını birbirinden ayırmak pek mümkün değildir. Birçok ulusta ortaya çıkan halkçılık tarihte daha eski yıllara dayanmasına rağmen Fransız Devrimi'yle birlikte anılmaktadır. Halkın manipüle edilmesi, baskılanması ve halkın cahilliğinden yararlanan liderler, demokrasiyi etkin bir araç olarak kullanmışlardır. Bu kontrolün kilit noktası ise halkı basit mekanizmalar ile hoş tutmak olmuştur. Halkçılık ve milliyetçilik köken olarak aynı kavramdan gelmiştir, özellikle iki sözcüğün demokrasi ile bağlantılı olması önemli bir detay olarak görülmüştür. 1600'lü yıllarda kralların gücünü kaybetmesi ya da katledilmesiyle birlikte vekâlet meşruiyeti sistemi ortaya çıkmıştır. Halk egemenliğini içeren demokrasi toprak sahipliğine dayanan bir sisteme dönüşmüş, sistemin değişmemesinin yanı sıra ulus-devlet kavramının ortaya çıkışı aynı yıllara tekabül etmiştir. Kantorowicz'e (1957) göre demokratik devletin temellerinin atılması halkın yöneticilerine aktardığı gücü kusursuz olarak yerine getirmesiyle ilişkili olmuştur. Fakat Kantorowicz, halkın gözünde kusursuz olan yöneticilerin kusurlu bir halk tarafından seçilmiş olabileceği gerçeğini görmezden gelmemiştir. Lewis (2002) ulus ve millet sözcükleri arasındaki kelime anlamı farklılığına dikkat çekmektedir. Lewis'e göre millet kavramı Aramice kökenlidir ve kelimenin karşılığı 'aynı dinden gelen insan topluluğu' anlamına gelmektedir; ulus kavramı ise Moğolca'dan gelmektedir ve 'farklı etnik topluluklar' anlamında kullanılmaktadır. Siyaset Bilimi'nde yer alan ulus kavramı sadece bu alana mahsustur ve modern demokratik devlet anlayışıyla açıklanabilmektedir. Modern demokratik devlet anlayışının ortaya çıktığı 1648 Westphalia Antlaşması'ndan bu yana, ulus-devlet kavramı değişmiş ve gelişmiştir. Ulus-devletin kurulmasıyla birlikte milliyetçilik kavramı toplum içindeki entegrasyonun sağlanması açısından araç olarak kullanılmıştır. On dokuzuncu yüzyıldaki akademik tartışmalar, milliyetçiliğin mi yoksa ulus devletin mi önce var olduğunu gündeme getirmiş, kavramların çıkış noktalarını tartışmışlardır. Fakat bu tartışmada

Fransa'daki akademisyenler ulus-devlet olmanın ön şartının milliyetçilikten geçtiğini savunmuş; Almanya'da bulunan akademisyenler ise milliyetçiliğin ulus devleti var ettiğini iddia etmişlerdir. Bu hususta iki farklı ulus-devlet görüşü ortaya çıkmıştır, biri ulus devletin ortak bir etnik kimlikte var olacağını iddia ederken; diğeri farklı milletlerden ve değerlerden olan insanların milliyetçilik çerçevesinde aynı ulus devleti oluşturduğunu iddia etmektedir (Jaffrelo'tan aktaran Aydın, 2018, s.232). Modern ulus devletin ortaya çıkışı bu iki kavramın anlaşılması konusunda önemli bir açıklayıcılığa sahiptir. Örneğin, on beşinci yüzyılda ortaya çıkan reform ve rönesans hareketleri dinin sosyal yapıya olan etkisini azaltmak amacıyla halkın fikirlerinin ve yönetimin değişmesini sağlamıştır. Batı merkezîyetçi görüş, Fransız Devrimi'ni modern ulus devletin çıkışı noktasında önemli bir yere koymaktadır fakat ulus devletin ortaya çıkışı sadece siyasi devrimlerle ilişkilendirilmemiştir. Kilise baskısını azaltan bilimsel devrim; devletin demokratikleşmesini ve rasyonelleşmesini sağlayan siyasal devrim; din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasında önemli bir rol oynayan laikleşme faktörünün getirdiği kültürel devrim; ve son olarak üretim kapasitesini artırarak devletlerin kendine özgü kapital sürecini yaratan sanayi devrimi ulus devlet modelinde önemli yere sahiptir. Feodal düzenin dağılımı bir çeşit siyasal devrim sayılmakla birlikte, on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda ticaretin feodal sistemden çıkıp ulusallaşması, gelişen bilimin ışığında yeni toprakların keşfedilmesi, Avrupa coğrafyası için önemli birer devrim sayılmaktadır. Yeni keşfedilen toprakların günden güne Avrupalılaştırılması ve sınır güvenliği kavramı ulus devletin çerçevesinin çizilmesinde büyük bir adım olmuştur (Heywood, 2011). Fransız devrimi sadece yurttaşlık, eşitlik ve halkçılık gibi kavramları ortaya çıkarmış; bahsedilen diğer devrimler ise daha geniş bir ulus perspektifinin önünü açmıştır. Avrupa ülkelerinde başlayan milliyetçilik akımı değişmiş ve yayılmacılık görüşüyle birlikte genişlemeci, işgalci ve emperyal bir amaca bürünerek yeni bir ulus devlet fikri yaratmıştır. Feodal yapının bozulmasından sonra kentlerde yaşamaya başlayan işçi sınıfı, ulus devlet dönüşüm sürecinde önemli bir yer edinmiştir. Toplumsal yapıdaki değişim iktisadi, siyasal ve sosyolojik sonuçlara yol açmış; sınıflar arası çatışmanın önlenmesi için ortak bir değer yaratma çabasına girilmiştir. Ortak değerler, devlet makamlarının haricinde günlük hayatın içinde yer aldıkça

ortak bir toplumsal barış inşa edilmiş ve kimlik kavramı üzerinden birleştiricilik propagandası yapılmıştır. Yeni modern devlet kavramının önemli bir yaratıcısı halktır, bu sebeple demokrasi pratikleri vatandaş kavramı üzerinde durarak siyasi sadakatin oluşmasında yönlendirici bir etkiye sahip olmuştur. Westphalia Antlaşması'nda egemenliğin uluslararası alanda etkin aktörlere verilmesinin ardından, Fransız devrimi egemenlik kavramının halka atfedildiği bir yapı sunmuş ve demokrasinin ulus devlete bağlı bir kurum haline gelmesini sağlamıştır (Balcı, 2021, s.20). Bu kurum on beşinci yüzyılın sonlarına doğru artan savaş maliyetlerine karşı yöneticilerin halktan vergi toplamak amacıyla bürokratik bir mekanizma oluşturmalarıyla ilişkilendirilmiştir. Bürokratik oluşumlar ulusal ekonomi, dil ve modern örgütlenme biçimlerini doğurmuş, bu gelişmelerden sonra ulus devletin bir ideolojisi gibi görünen milliyetçilik devletin çeşitli alanlarına yayılmıştır.

2.1.5. Ulusal kimlik ve kültür inşası

Modernleşme ile birlikte uluslararası ilişkiler literatüründe yerini alan küresel siyaset kavramı, kültürel bir çizgide ilerleyen tekrar tekrar tartışılan, yeniden yapılandırılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer özellikler gösteren toplulukların, halkların veya devletlerin birbirine yaklaştığı görülmektedir. Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan ideolojik kutuplaşmalar yerini bölgesel, küçük ve kimlik olarak birbirine yakın ittifaklara bırakmamıştır. Bu hususta Sovyetler Birliği'nin dağılması hatta bunun öncesinde Berlin Duvarı'nın yıkılışı sembolik olarak modern ve çok kültürlü toplumların zenginleştiğinin önemli bir kanıtı olarak gösterilmektedir. (Dieckhoff ve diğ., 2018). Modern toplumun değiştirdiği kimlik kavramına dair tartışmalar on sekizinci yüzyılda kolektif kimliğin mümkün olup olmayacağı sorusuyla ilgilenmiş, Herder tarafından 'aydınlanma' kavramının Batı'ya mül edilişi tartışılmıştır. Herder'a (1774) göre her kültür ve her bir kolektif kimlik kendi içinde özgündür; onun deyişiyle “Volkgeist” bir kavramdır. Bilinen klasik görüşe göre ulusal kimliklerin varoluşu Avrupa'nın kökleriyle ilişkilendirilmektedir. Fakat bu imgelem yanlıştır; Batı merkezli milliyetçilik öncesi dönemde yer alan ve ilkel milliyetçilik kavramı, ulusal kimlik ve modern devletin oluşumuyla birlikte

evrimleşmiştir. Ulusal kimlikler, hayali cemaatler² kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Bu hayali cemaatler nüfusları kontrol etmek, onları harekete geçirmek ve kültür üretmek için oldukça elverişlidir. Ulus devlet ve bu çerçevede oluşturulan ulusal kimlik kavramları kültürel bir sürecin sonucudur (Dieckhoff ve diğ., 2018). Thiesse'ye (2018) göre bu sürecin katlanılabilir kılınmasının en önemli sebebi; kimlik olgusunun pedagojik bir strateji ile yönetilmesi ve bu stratejinin ulusal eğitim ile sağlanmasıdır. Örneğin geçmişte nüfuzlu aristokrat aileler ile eğitim almamış vatandaşın aynı kolektif kimliği paylaşıyor olabileceği fikri insanlar için katlanılamaz olmuştur. Bu süreçte eğitimde fırsat eşitliği, ulusal topyekün eğitim gibi stratejiler ile ulusal kimlikler inşa edilmiştir. Geleneklerin içselleştirilmesi ve topluma sunulması ulusal kimliğin oluşumu için önemli bir stratejidir. On sekizinci yüzyıldan sonra özellikle halkın geleneklerinin ve atalarının mirasçıları olma fikri geliştirilmiştir. Gelenekler modern topluma kadar muhafaza edilmiş, modern ulus kavramının inşa edilmesinde hayati bir rol üstlenmiştir. Ulusal dil, özgün milli kimliğin oluşumu için başka bir olmazsa olmaz unsurdur. Örneğin, geçmişte birçok Avrupa devleti milliyetçilik öncesi dönemde birden fazla dil kullanmış; Almanya dini eğitimde Almanca kullanırken kültürel alanlarda ve soylular arasında Fransızca tercih edilmiştir. Coğrafyada konuşulan dilin daha sonralarda toplumun her kesiminde iletişime olanak sağladığı görüşü yaygınlaşmıştır. Toplumsal statü, gelir, millet ya da coğrafi bölgeler fark etmeksizin bir dili anlamak ve kullanmak önemlidir. Bu fikir on sekizinci yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Almanya örneğinde, halk tarafından tüketilen yazılı eserlerin Almanca olması Almanca'yı yaygınlaştırmış ve üst zümrelerde kullanılan yazı dilindeki Fransızca zamanla unutulmuştur. Batı dışından başka bir örnek ise Çin'de görülmektedir. Milattan önce kurulan Qin hanedanlığında (M.Ö.) geleneksel Çince konuşulabilen herkes millet fark etmeksizin Pax-Sinica sistemi içerisinde sayılmıştır. Fakat Çince konuşamayan

² Benedict Anderson'a ait olan hayali cemaatler kavramı geleneksel devletlere karşı yükselen kapitalist toplumlara vurgu yapmaktadır. Anderson'a göre ulus kavramı yapay olarak bilinçli şekilde inşa edilir ve bu kavram on sekizinci yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Ulus, kimlik veya ulusal kimlik kavramlarının vatandaş ulusalcılığını şekillendiğini günümüz küresel dünyasında ise etnik ulusalcılık olduğunu savunur.

ve Çinlilerce barbar olarak tasvir edilen topluluklar 'dil milliyetçiliğinin' dışında bırakılmıştır (Shih, 2013, s.69).

2.2. Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Teori ve Frankfurt Okulu

Robert Cox ve Richard Ashley'in erken dönem kritik fikirleri, ana akım realizmi ve devletlerin anarşisini tasvir eden 'bilaro topu modelini' eleştirmek için önemli başlangıç noktası olmuştur. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra küresel normların yaygınlaşması, çok-kültürlülüğün artması ve bireylerin taleplerini karşılamak için küresel demokratik uygulamaların benimsenmesiyle birlikte klasik akımlar, postmodern fikirlerle yer değiştirmiştir. 1990'lı yılların ortalarında Eleştirel Teori, kozmopolit, postmodern, post-kolonyal ve uluslararası ilişkilerde çoğulcu bir özgürleşme projesi olarak görülmüş, sistemin açıklarını yansıtan eleştirel güvenlik çalışmaları da dahil olmak üzere farklı teorik perspektifleri kapsamıştır. Eleştirel Teori'nin temelleri 1923 yılında kurulan Frankfurt Okulu ile atılmıştır. Frankfurt Okulu 'eklektik' bir teori olarak tanımlanmaktadır çünkü yapılan disiplinlerarası pozitivist okulamalar psikanaliz, sosyoloji, felsefe, müzik, endüstri, tarih ve siyaset bilimi içermektedir. Okulun genel yaklaşım biçimi incelendiğinde dönemin Uluslararası İlişkiler Teorileri'nden oldukça özgün bir perspektif sunduğu göze çarpmaktadır (Yalvaç, 2021, ss 223-224). Yirminci yüzyılın düşünce olgularında mutlak temsiliyet sağlayan Frankfurt Okulu, Marksizm'i ve tüketim toplumunu eleştirerek tüketim mallarına dair önemli bir bakış açısı sunmuştur. Frankfurt Okulu'nun düşünürleri birbirlerini takip eden çalışmalar yapmamış, aksine herkesin uzman olduğu konuda eleştiri yapması ve temel fikir ayrılıklarının tartışılması çok yönlü düşüncelerin doğmasında etkili olmuştur. Theodor W. Adorno, Max Horkheimer, Walter Benjamin, Herbert Marcuse, Jürgen Habermas, Franz Oppenheimer, Friedrich Pollock, Erich Fromm, Alfred Schmidt, Wilhelm Reich isimleri Frankfurt Okulu'nda yer alan önemli üyelerdir. Frankfurt Okulu'nun yapılanması Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyalist hareketlerin Sovyetler Birliği tekeline toplanması, faşist ya da dönemin Nazizm söylemlerinin yükselmesi ile başlamıştır.

Eleştirel Teori'nin temelinde yatan 'aydınlanmaya dair eleştiri' insanın kendi kendini köleleştirmesini referans alır, bu hususta insanın kendi ürettiği metalara karşı yabancılaşması ele alınmaktadır. Cox'un (1981) "teoriler birilerinin ve bir amacın hizmetindedir asla evrensel olamazlar" cümlesini alıp daha öteye taşıyan Eleştirel Teori, mikro anlamda bireylere ve bireylerin kendi yarattığı metalara odaklanmaktadır. Marksizm'in eleştirdiği para, otorite ve devletin insanın kendi eliyle yaratıp daha sonra kölesi olduğu kavramlar olması gerçeği, bir adım daha öteye götürülmüştür. Onlara göre toplumun kendi eliyle ürettiği kapitalist meta çıktılar, insanın hayatını köleleştirmektedir. Eleştirel Teori özellikle, Theodor Adorno'nun vurguladığı gibi dünyada yer alan küreselleşmiş ekonomi politikalarının iktisattan çok daha karmaşık bir yapıya sahip olduğunu, insanlarla bağ kurduğunu öne sürmektedir. Başlangıçta Marksizm ekolünün tarihsel materyalizme olan takıntısını eleştiren Frankfurt Okulu, eleştirisinde çoğu zaman Max Weber'in toplumsal büyü bozumu kavramından yararlanmıştır. Büyü bozumu kavramı kültür endüstrisi kavramı ile birlikte ele alındığında birbirini tamamlamaktadır. Max Weber Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı-merkezci düşüncelerin, dogmaların ve kuramların Batı'dan taşarak Doğu'ya ulaştığını öne sürmüştür. Ayrıca modernleşme, bilimsel gelişim, teknoloji, aydınlanma, demokrasi vb. kavramların merkezileştirilerek büyü bozumuna neden olduğu; gelenekselleşmiş düşünceleri, kültürü hatta dini inançları mekanikleştirerek ilerleme adı altında kapitalizmi güçlendirdiği öne sürülmüştür. Fakat Max Weber'in Marksizm'e getirdiği eleştiri 'büyü bozumu kavramının toplumda sınıfsallaşma yerine yabancılaşma' yaratıyor oluşudur. Marksizm'in eleştirdiği toplumsal teorideki postmodern eksiklik Eleştirel Teori ile doldurulmuştur. Marksizm'deki tarihsel materyalizm, iktisadi determinizm ve somutlaştırılmış değerler şiddetle eleştirilmiştir (Odabaş, 2018, s.2052). Marksizm'in öne sürdüğü alt ve üst yapı kavramları Eleştirel Teori sayesinde postmodern bir anlam kazanarak günümüz toplumuna uyarlanmıştır. Üstyapı anlam olarak toplumda insanın bireyselliği ve toplumun birlikteliğinin bir biçimidir; altyapı ise üretici güçleri ve üretim ilişkilerine karşılık gelmektedir. Karl Marx'ın düşüncelerine göre altyapı üstyapının temel yapı taşlarından biridir ve ikisi arasındaki ilişki diyalektiktir (ortak değerlerin inşası). Tüm bu eleştirelere ve

hipotetik dönüşüme rağmen Karl Marx'ın ekonomi politikalarına yaptığı makro katkı reddedilmemiştir. 1930'lu yılların sonunda Max Horkheimer ve Carl Grünberg'in enstitüde etkin rol oynamalarından sonra Eleştirel Teori Marksist perspektifi kıırarak özgün bir yapıya erişmiş, materyal tarih ve iktisadi anlatımlar yerini siyasi bir felsefeye bırakmıştır.

Eleştirel Teori, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki farklı perspektifi tartışmış, ekonomik altyapılı eleştirilere rağmen faşizme karşı Amerika Birleşik Devletleri savunulmuştur. Theodor Adorno ve Max Horkheimer'in birlikte ele yazdığı "Aydınlanmanın Diyalektiği" (1944) doğrultusunda ilerleyen metalaşmış kavramlar önemli bir toplumsal eleştiri niteliği taşımaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin yanında yer almak ve almamak problemi, Theodor Adorno ve Max Horkheimer'in perspektiflerinde oldukça sert bir dille ele alınmış, Aydınlanmanın Diyalektiği isimli eserde aydınlanmanın metalaşmış ve tekelleşmiş bir demokrasiye hizmet ettiğini, kitlesel olarak üretilmiş araçların zorba yöneticilerin elinde birer silaha dönüştüğü vurgulanmıştır. Kültürün, modernleşmenin, teknolojik gelişimin ve düşünsel aydınlanmanın amacının; toplum içindeki bireyleri güçlü otoritelere boyun eğdirerek nesnelerle bağ kurulmasını sağlamak olduğu öne sürülmüştür. Onlara göre aydınlanma kavramı totaliter bir silüete bürünmüş, anlam arayışı tamamen terk edilerek günlük hayata yayılan, salt egemenlik odaklı bir aydınlanma anlayışı oluşturulmuştur. Bahsedilen totaliter aydınlanma ve politik terör, gelenek adı altında miras bırakılarak nesillere aktarılmaktadır, bu yüzden aydınlanma kavramı totaliter bir rejimden daha tehlikeli olabilmektedir. Çünkü araçsallaştırılmış aydınlanma kavramı yeniden üretilebilir, dönüştürülebilir ve aktarılabilir; ayrıca zihinlerde yer edinir ve bireylerle bağ kurar. Max Horkheimer, modern toplumda yaşayan insanın özgür iradesiyle ilgili önemli bir atıfta bulunmaktadır. Ona göre modernleşmiş zamandaki toplum bir önceki nesile göre daha fazla seçme özgürlüğü 'varmış gibi' görünmektedir. Fakat bireylerle paralel olarak üretici güçlerin tekelciliği de özgürleşmiştir, bu bakımdan üretim maddelerinin çeşitliliği artmış ve işçilerin sömürülme kapasiteleri genişlemiştir. Nesnelere yüklenen değerler, insanın gerçek özgürleşme arzusunu yok etmiştir.

İlerleme kavramı Eleştirel Teori için oldukça önemli bir kavramdır. Özellikle modern toplumlarda 'ilerleme' kavramına karşı hem olumsuz hem de olumlu bir tavır görebilmek mümkündür. Modern sanayi toplumlarının içerisinde var olan yeni nesil gruplar bilgi çağının önemli aktörleri ve nedenleridir. Teknoloji kavramının olumsuz çağırışımı, insanların özellikle işgücünün teknolojik gelişme çağında önemsizleştiği vurgusunu ifade etmektedir. Horkheimer, bireylerin ilerlemesi ve teknolojik gelişme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Modern toplumda ortaya çıkan tekno-kapitalizm kavramı, bireylerin günlük hayatında iç içe geçmiş olan ilerleyen teknolojiye karşılık gelmektedir. İlerleme kavramı gündelik hayatın en derinine kadar işlemeyi başarmıştır. Teknolojiyle iç içe geçmiş günlük hayat pratikleri; televizyon, bilgisayar, internet siteleri, sosyal medya platformları hatta online alışveriş alışkanlıkları insanın hayatından alındığında geriye konuşabilecek ve yapılabilecek pek bir şey kalmamaktadır (Gülenç, 2015, s.168). Bugün dijital kültürler ve sosyal medya gibi paradigmlar kültür endüstrisi denklemine eklendiğinde; Frankfurt Okulu'nun eleştirdiğinden çok daha karmaşık bir küresel iç içe geçmiş yapı göze çarpmaktadır.

On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılların başlarında kültürün içeriği, dağıtım biçimleri piyasaya göre şekillenmiştir. Kamusal alanın tartışma nesneleri 'özel vatandaşlar' kendi kendine yetebilen siyasi özgürleşmesinin önünü açmıştır. Özel ve kamusal alan ayrımında, özellikle on dokuzuncu yüzyılın sonlarından bu yana üretim ve tüketim akışkanları sadece resmi olarak pazar tarafından tanımlanmamıştır. Kültür bir meta haline gelmiş ve bir boş zaman eğlencesi olarak tüketilmiştir. Amacı, emeği üreten kapitalist kitle kültürünü yeniden üretmektir. Jürgen Habermas, kitlelerin aydınlanmasını ve kültürünü büyük ölçüde bir başarısızlık olarak görmektedir. Daha düşük popüler kültür içerik fiyatları ve daha yüksek ücretler yoluyla artan alışveriş ilişkisi, nitelikli içeriklere erişilebilirliği zorlaştırmıştır. Teknolojik yenilikler ya da popüler kültüre ayak uyduran içerikler, modern yaşamın kültür seviyesini düşürmek için kullanılan bir araç haline gelmiştir. Bu değişim sadece basım ve yayın piyasasında değil, büyük ölçüde radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarını da etkilemiştir (Habermas, 1976). Diğer Frankfurt Okulu üyeleriyle kıyaslandığında Habermas, Eleştirel Teori'yi yeniden üretmiş ve onun diyalektiğini anlamaya

çalışmıştır. Bu diyalektikte sosyolojik ve tarihsel olarak liberalizm-kapitalizm arasında çizilen çelişkiler analiz edilmiştir. Habermas, kendine önemli bir eleştiri getirmiştir çünkü o Adorno'nun bulgularını sorgulamadan kabul etmiştir. Ona göre Adorno'nun çalışmalarında Marxist sınıf çatışmaları eksiktir ve liberalizmi savunan Batı ülkeleri erken burjuva toplumunun sahip olduğu değerleri kamuoyu aracılığı ile tekrar işlemektedir. Yeni kitlenin niteliği ise post-endüstriyel bir kitle demokrasisine sahip olmasıdır. Habermas'ın Batı toplumlarında sosyalist kamusal alanın olanaklarını kökten reddetmesi, doğrudan doğruya proletaryanın en büyük güç olduğu fikrine bağlanmaktadır. Adorno'nun iddiasının aksine, Habermas'a göre devrimci Marksist teori artık proletaryaya hitap etmemektedir. Ona göre Soğuk Savaş'ta oluşan sosyalist dünya incelendiğinde, Sovyet Marksizm'i, Çin Marksizm'i ya da Kuzey Kore Marksizm'i sosyalist bir toplum yaratmak konusunda başarısızdır (Hohendahl ve Silberman, 1979, s.107).

Soğuk Savaş'ın etkisini sert bir biçimde hissettirdiği 1960-1970'li yıllar Frankfurt Okulu'nun son dönemi olarak adlandırılmaktadır (Odabaş, 2018, s.2059). Theodor Adorno ve Max Horkheimer'in ölümüyle birlikte Frankfurt Okulu etkinliğini kaybetmiş fakat 1970'li yıllarda etkin olan Jürgen Habermas sayesinde Eleştirel Teori, Marksizm'i modernleştirerek yeni ve özgü ve perspektif sunmuştur. Jürgen Habermas özellikle Feminist Teori'nin sıklıkla kullandığı özel ve kamusal alan ayrımını tartışmaya başlamıştır. Ayrıca burada Postkolonyal Teori'nin vurguladığı 'söylem, bilgi hakimiyetinin Batılılaşması, modernizm' gibi kavramlar tartışılmıştır. Jürgen Habermas'a göre bireylerin soyut düşüncelerini aktardığı kamusal alan modern hayatın içinde oldukça önemlidir. Liberalizm, devlet, ekonomi politikaları, tüketimin özel çıkarları kamusal alanı işgal etmekle birlikte Marx'ın belirttiği 'şiddeti tekelleştiren' devlet, bu araçlarını kullanarak bireylerin özel alanına müdahale edebilmektedir. Devletin ve liberal politikaların etkisi sadece tüketim alışkanlıklarını değil; düşünceleri, aile yapısını, psikolojiyi, sosyal bağları ve kentleşmeyi de etkilemektedir.

Frankfurt Okulu artan kapitalizm ve küreselleşmeye karşılık kapsamlı ve özgün bir disiplin olmuştur. Frankfurt Okulu'nun kurulduğu ilk yıllardan sonra Marx'ın tarihi

analiz stili terk edilmiştir. Tarihsel analizin zamanla eksik bırakılması, modern toplumda devrim yapacak işçi topluluğu anlayışının bulunmaması Marx'ın fikirleri ile ters düşmüştür. Ayrıca teorinin sadece yakın tarihe odaklanması, postkolonyalizm geçmiş, Asya kapitalizmi ve ülkelerin özgün tarihlerini analizine dahil etmemesi tarih kuramını dışarıda bırakmıştır. Okulda son yıllarında Habermas'ın analiz ettiği tarihsel materyalizmin yeniden okunması dışında tarihi bir çalışma bulmak oldukça zordur. Frankfurt Okulu, Neo-Marksist bir yaklaşım olarak başlamış, eleştirileri ile özgün bir toplumbilim kuramı haline gelmiştir. (Bottomore, 2016, s.101).

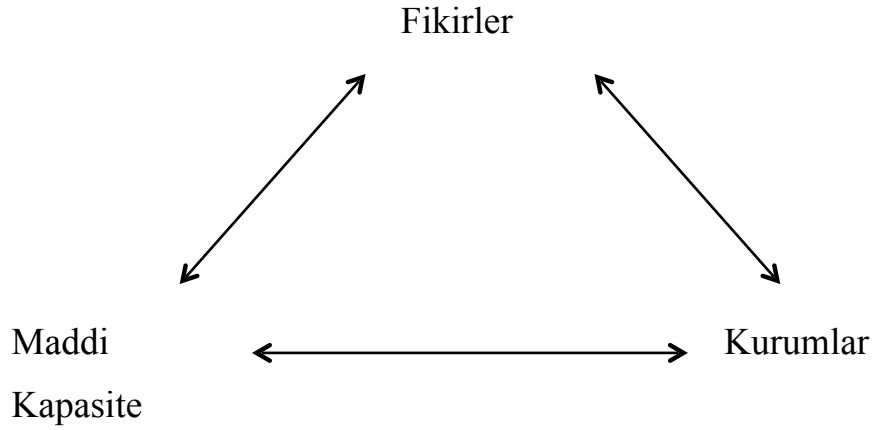
2.2.1. Kültür endüstrisi

Postmodern toplumlarda kültürlerin günlük yaşantıyla iç içe geçmesinden sonra, yüksek zümreye hitap eden sanatın yavaş yavaş etkisini yitirdiği ve popüler kültürün yayılım imkanlarının genişlediği gözlemlenmektedir. Adorno yüksek sanat zevkleri içeren ürünlerin tüketimini savunan bir sanat elitistidir. Bu hususta kültür endüstrisi ürün eleştirisinin içeriğinde modernite ile dönüşüm geçirmiş yeni denklemler bulunmaktadır. Adorno'nun bu görüşlerini yansıtan en önemli eserlerden biri 1936 yılında yazdığı bir mektuptur. Bu mektubunda Adorno:

Yüksek sanatta da endüstriyel olarak tüketim nesnesi haline getirilmiş sanatta da 'kapitalist' yansımalar vardır fakat bu ikili bir araya geldiğinde yeterli olmadıkları tam bağımsız özgürlüğün birbirinden ayrılmış iki ayrı parçasıdır (Bernstein, 2020:10).

Adorno'nun tam bağımsız özgürlük tasviri kültür endüstrisini ele alırken oldukça önemlidir. Bir araya geldiklerinde yeterli olmayan bu iki sanat tipi, sosyoloji ve felsefeye vurgu yapmaktadır. Sanatın toplum için olduğu ya da toplum için sanat yapıldığı tasvirine dayanarak; sanatın sosyoloji temelli felsefe mi yoksa felsefe temelli bir sosyoloji olup olmadığını tartışılmıştır. Kültür endüstrisi ürünlerinin grupları birleştirici gücü incelendiğinde, Karl Marx'ın özgür üretim toplumuna erişilebileceği düşüncesi bir çeşit yanılgı gibi görünmektedir. Bireylerin üretim ve mesai saati dışına taşan kültür endüstrisi ürünleri 'boş zaman' yoluyla toplumu etkilemekte hatta bireylerin zamanını ve emeğini bu ürünlere yönetmektedir. Sosyoloji ve felsefe vurgusu burada önemlidir çünkü tüketim toplumu ve tüketim felsefesi ile doğrudan bağlantılıdır (Hira ve Şan, 2007, s.329). Kültür endüstrisinin çeşitli alanlarda kendini sürdürebilir kılması ve iç içe geçmiş küresel ağda

dolaşması nedeniyle günlük hayattaki etkisi olda önemlidir. Toplumsal olarak kültür endüstrisi içeriklerinin bilinçli stratejilerle üretilmiş bir hedef kitleyi işaret eden, belli kategorilerde, farklı fiyatlarda organize edilmiş olması kültür endüstrisinin insanları, toplumları hatta uluslararası ilişkileri şekillendirdiğini söylemek mümkündür.

Şekil 2.1. Robert Cox'a Göre Yapı Kavramının Üç Unsuru

*Kaynak: Cox, 1981

Adorno'nun savunduğu temel argüman, sanatın ezoterikliği ve özerkliğidir; bireylerin ütopyasını, hayallerini ve beklentilerini barındıran bir kaçış mekanizmasıdır. Adorno'ya göre insanları yönlendirme gücü küçümsenmemelidir çünkü bireyler üzerindeki egemenlik kurma gücü nitel alanlarda daha başarılı gerçekleştirilebilmektedir. Sanatın tarihi serüvenine bakıldığında, sanat eserinin üretildiği ve ortaya çıktığı dönem eseri yorumlayabilmek açısından oldukça önemlidir fakat kültür endüstrisinin ürettiği içerikler birbirinin kopyasıdır. Hızlı tüketilen kültür endüstrisi bireylere sadece geçici bir haz verir, bu durumda tüketim sıklaşır ve bir döngü içine girer; döngüdeki yer alan sanat malzemesinin özerkliğe ihtiyacı da yoktur (Boratav ve Gürdal, 2017, ss. 100-101). Bireylere geçici bir haz sunan kültür endüstrisi içerikleri Adorno'ya göre yapaydır. Kültür endüstrisi salt bir ideolojinin yanında insanları etkileme kapasitesine sahiptir, bunu bilinçli ya da bilinçsiz gerçekleştirdiği gibi geniş kitleler üzerinde aynı duyguları uyandırmayı hedeflemektedir. Bu nedenle ontolojisinde karmaşık bir yapıya sahip olan kültür endüstrisi kavramı, günümüzde sosyal medyanın gelişmesiyle birlikte daha kompleks yapıya bürünmüş, sosyal medya aracılığıyla küresel anlamda kitlelere kolayca

yayılmış; ayrıca yarattığı ürünler küresel ekonomi ağlarında kolayca dolaşabilmiştir. Adorno'ya göre özellikle kültür her şeye 'benzerlik' algısı atfetmektedir. Kültür endüstrisinin sanattan ziyade ekonomik bir kar aracı olarak yayılması zamanla amaç haline gelmiştir. Kültür endüstrisi üreticilerden ya da ürünlerden bağımsız olarak toplumdaki bireylere bir çeşit 'itibar' sağlamış, bu itibar küresel çapta -özellikle Neoliberal ekonomi perspektifinde- reklamlar ya da sosyal medya aracılığıyla de facto bir anlayışa dönüşmüştür. Kültür endüstrisi küresel anlamda yayılmış bir sermaye olarak düşünüldüğünde diğer sektörlerle kıyasla birbirinden kolayca ayırtılamamaktadır (Kulak, 2016, s.65). Siyasal anlamda kültürlerin yayılımı ve benimsenmesi bir çeşit yeni milliyetçilik olarak yorumlanırken; öte yandan standartlaştırılmış ve sıradanlaştırılmış popüler kültür olarak eleştirilmiştir. Küreselleşen dünyada marka ve kültür emperyalizmi nedeniyle dünyanın gerisinde kalan toplumlar için hayati öneme sahip özgün kültürler, medya baskısıyla tehdit altında kalmıştır (Tuncay, 2011, s.56). Phil Slater'a göre Frankfurt Okulu'nun eleştirdiği toplumsal konu, kitlenin ürettiği kültür içeriklerinin tekel olarak kültür başlığı altında gelişmesi değil; tekelcilik sistemiyle kapitalizmin egemenliğinde kültürün bir çeşit popüler kültür baskısı olarak bireylerin hayatında koşulsuz yer edinmesidir. Adorno'ya göre, müziğin müşterileri de bu popüler kültürün tekelenin yaratılmasında önemli bir öznedir (Slater, 1998, s.235).

Yukarıda bahsedilen standartlaşma ve sıradanlaştırılma, özünde ekonomik ve kültürel kaygıların iç içe geçmiş olmasından kaynaklanmıştır. Kültür endüstrisinin yarattığı ekonomik kar düşünüldüğünde somut yansıma olarak görülen sayılar, kültür endüstrisinin yeniden üretimi için önemli bir motivasyon kaynağı haline gelmiştir. Kültür endüstrisinin başlı başına bir sektör olmakla birlikte diğer sektörlerle olan bağımlılığı önemlidir. Bu çalışmanın ana argümanlarından biri olan Güney Kore yumuşak gücünün kültür endüstrisi tarafından ön plana çıkarılmasında özellikle çeşitli sektörlerle olan dağılımlar, küresel markaların ve şirketin Kore ulusuna ait kültür endüstrisi ürünlerini alıp işlemesi ve hibrit bir kültür olarak üretmesi önemli bir örnektir. Adorno'nun geçmişte yarattığı kültür endüstrisi kavramı günümüz koşullarından bakıldığında sadece sinema ver radyo ile sınırlı kalmamaktadır,

örnekleri çoğaltmak mümkündür. Kültür endüstrisinin sadece Batı ülkelerine mal edilmesinin aksine Asya’da bunun en emsal örneklerinden birini Güney Kore oluşturmuştur. Kulak’ın (2016) verdiği örnekte birçok sinema filminin bankadan alınan kredilerle çekildiği vurgusu Adorno’nun sözleriyle aktarılmaktadır; günümüzde Güney Kore örneğinde K-Pop müzik sektörünün basım-yayın organlarına, otomotiv, kozmetik, kahve markalarına hatta McDonald’s gibi küresel bir markaya kadar sıçradığı görülmektedir (McDonald’s BTS Meal 2021). Bu hususta kültür endüstrisi tüm dünyayı süzgecinden geçirmektedir (Adorno, 2020, s.55). Kültür endüstrisinin tüm dünyayı etkilemesinin bir başka önemli nedeni ise psikolojik bir etkiye sahip olmasıdır, kapitalizmin normalleştirdiği 'insanın boş zamanlarında kapital ürünlere yönelimi' günlük hayatın sıkıcılığından kaçmak adı altında meşrulaştırılmaktadır. Bu kaçış, kültür endüstrisi ürünlerinin sağladığı yakınlık ile gerçekleşmektedir. Adorno’nun verdiği örnekte, ünlü bir oyuncunun sıradan bir sekreter rolüyle başladığı serüvenine başarılı biri olarak devam etmesi normal insanlarda 'sıradan biri de başarabilir' algısı yaratır ve böylece psikolojik olarak empati kurulur (Kulak, 2016). Örneğin bugün Güney Kore ürün tüketiminin en yaygın olduğu ayrıca sayıca en büyük müslüman nüfusu bünyesinde barındıran Endonezya’da K-Drama, K-Pop ve K-Beauty ürünleri azımsanmayacak seviyelerde tüketilmektedir. Müslüman ülkelerde Batı ürünlerinin aksine Güney Kore ürün tüketimin fazla oluşu, filmlerde veya dizilerde yer alan başrol kadın oyuncuların muhafazakar kadın imajına, iki kültürün adapte olabilmelerinden kaynaklanmaktadır (Sudwintari ve Perangin-angin, 2022). Öte yandan küçük bir Güney Koreli ajanstan yükselerek ünlenen BTS K-Pop grubu, kurulduğu günden bu yana Batı standartlarına uymadığı halde yükselen evrensel bir sanatçı statüsüne yükselmiştir. BTS şarkı söylemede, dans etmede veya rap müzikte diğer K-Pop idolleri kadar iyidir ancak aynı zamanda sosyal ve psikolojik konularda kendi fikirlerini ve eleştirilerini aktarabilen evrensel bir müzik kültürü yaratmıştır. Özellikle BTS’in küresel çapta mental sağlık, kendini sevmek ve hayallerin peşinden koşmak gibi ilham verici fakat sıradan gündelik konulara değinmesi, kültür endüstrisinin önemli bir stratejisini oluşturmaktadır. Çünkü Adorno’nun kurgu sinema karakterleri fikri bu modele

uygulandında; BTS grubu yedi üyeden oluşmaktadır, bu üyelerin her biri ortalama aileden gelen kendi yeteneği ile yükselmiş ve küresel çapta ün kazanmış sanatçılardır. Bu gerçek bir kenara, BTS'in şarkıları ve diğer medya içerikleri sosyal medya aracılığı ile sorunlar yaşayan milyonlarca insana ulaşmıştır. Adorno'ya göre oluşturulan yeni müzik etrafında toplanan popüler hareket, geleneksel müziğin aksine oldukça kişiselleştirilmiştir. Bu yeni müzik tarzı 'diller' ile benzerlik göstermektedir, çünkü yeni müzikal formlar akorlar değil diller üzerine inşa edilmiştir. Platonik temalar, duygu geçişleri, karşıtlıklar, sorular ve cevaplar bu yeni müziğin özellikleri arasındadır (Adorno, 1993). Özellikle genç insanların dikkatini çeken BTS, gençleri günlük hayattaki zararlı unsurlardan korumaya teşvik etmek amacıyla çeşitli kampanyalar düzenlemektedir. Answer: Love Yourself, Epiphany, Magic Shop, Euphoria, Trivia: Love, I'm Fine gibi şarkılarla diğer insanlarla empati kurabildiklerini, onlar gibi acı çektiklerini ifade eden şarkıları müzik piyasasında ciddi başarılar elde etmiştir. Ayrıca kişisel deneyimlerini sıklıkla aktaran BTS grup üyeleri, canlı yayınlarda ötü zamanlar geçirdiklerini dile getirir ancak pes etmek yerine ayağa kalkıp hayatta kalmanın gençler için en iyi olduğunu belirtmektedirler. Dünyaya müzik yoluyla sesini duyurmaya çalışan BTS grubu, daha sağlıklı bir jenerasyonun umuduyla çocukları ve gençleri hedef kitlesi haline getiren 'Kendini Sev' kampanyasında UNICEF'te temsilcilik görevi üstlenmiştir (Love Myself, erişim: 13 Temmuz 2022, love-myself.org). Kampanyaya ait fon ve gençlerin sorunlarını rahatça paylaşabildiği bir Twitter etiketi #BTSLoveMyself bulunmaktadır. Bu yönden bakıldığında kültür endüstrisinin ekonomik sektörlere, yumuşak güce hatta daha da ötesi bireylerin ruhuna işleyecek bir perspektife yayılması; Güney Kore'nin Batı'dan daha farklı ve yenilenmiş bir kültür endüstrisi inşa ettiğini göstermektedir.

Tablo 2.1. Küresel Kültürel İçerik Pazarı (Birim: 100 milyon USD)

Sıralama	Ülke	2021	2022	Büyüme Hızı (%)
1	Amerika Birleşik Devletleri	8,925	9,519	4.54
2	Çin	3,699	3,939	5.49
3	Japonya	2,109	2,156	2.91
4	Almanya	1,058	1,169	4.36
5	İngiltere	1,058	1,136	6.10
6	Fransa	728	782	5.25
7	Güney Kore	641	679	5.87
8	Kanada	574	610	4.62
9	İtalya	417	454	5.54
10	Hindistan	401	448	10.75

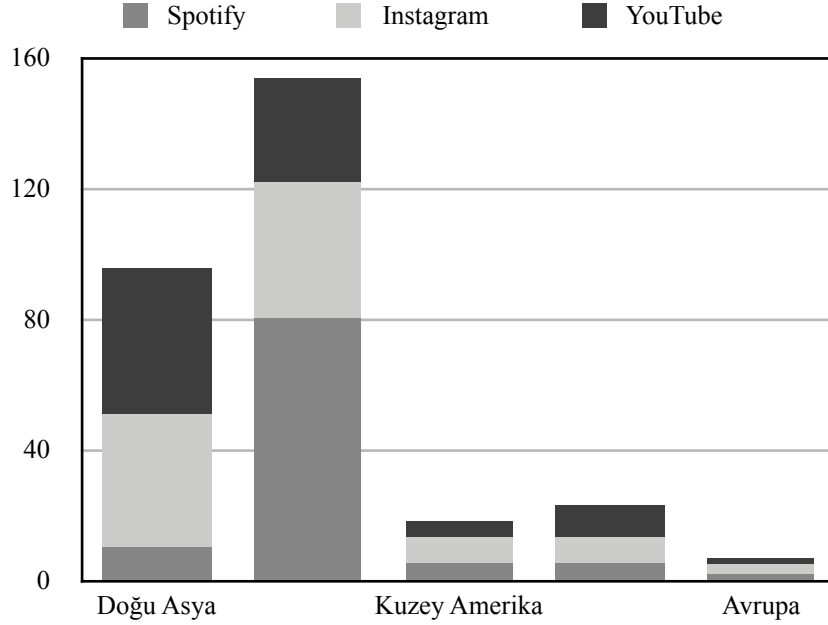
*Kaynak: KOCCA 2022

Adorno'ya göre kültür endüstrisi artık ürünün nesnesi değil öznesi haline gelerek yayımlanan müzik, dizi, film, radyo programı ve eğlence sektöründeki her bir unsur ile bütünleşmiştir. İnsanlar boş zamanlarında bu ürünleri tüketerek kendilerini arındırdıklarını düşünmektedirler. Boş zamanlar sosyolojisi açısından insanların kültür endüstrisi ürünlerini boş zamanlarda tüketmesi onların mesleğe geri döndüklerini daha verimli olmalarını sağlamaktadır (Tailaiti, 2018, s.17). Ünlü Amerikalı yönetmen ve oyuncu Andy Warhol'a göre sanatın sanatçı tarafından tüketim ve piyasa ürünü olarak üretilmesi 'fabrika' olarak adlandırılmaktadır, sanat aslında içinde birçok emekçinin çalıştığı bir çeşit imalathanedir (Boratav ve Gürdal, 2017, s.103). Bu imalathane imgelemi incelendiğinde, Güney Kore'deki idollerin sekiz veya on iki yaş itibarıyla eğitim almak amacıyla büyük şirketlerin (Chaebol-재벌) bünyesinde stajyer olarak Japonca, Çince ve İngilizce başta olmak üzere dil, müzik, ses, görgü, diksiyon ve dans eğitimi aldıkları bilinmektedir. İdoller Güney Kore'nin yumuşak gücünü ve küresel ekonomide dolaşan kültür endüstrisini desteklemek amacıyla mükemmelleştirilmekte, bir çeşit kültür elçisi silüetine bürünmektedir. Sanatçıların küçük yaşta eğitilen orta sınıf ailelerin çocukları olması,

yirmili yaşlarında küresel çapta ünlenmeleri ve otuzlarına doğru kariyerlerinin son bulması bu insanların bir çeşit kültür endüstrisi ürününe dönüştüğünü göstermektedir.

Sanat hemen hemen insanlık tarihi ile paralel ilerlemekte, insanlar geliştikçe sanat fikirleri de gelişmektedir. Bu gelişime bağlı olarak on sekizinci yüzyılın sonu ve on dokuzuncu yüzyılların başlarından itibaren kapital ekonomiyile birlikte kültürel etkinliklerin değeri ekonomi gibi artmıştır (Koluçak, 2017, s.137). Aslında sanat eserlerinin geçmişteki amacı dünyada ne olup bittiğini vurgulamaktır başka bir deyişle sanat toplum içindir. Fakat Horkheimer'ın görüşüne göre günümüzde sanatın toplumsal yapıcı özelliği kaybolmuştur. Kapitalizmin ürettiği 'sanat' ürünleri sadece iktisadi olarak bireyleri etkilemez, ayrıca tüm yaşam alanına dağılarak metalaşır. Medyanın etkisiyle birlikte dijital olarak oluşmuş topluluk dijital müzik ve içerik platformlarına, sosyal medyaya, online oyunlara ve sinemaya yayılmıştır. Ekonomik olarak üretilen bu metal ürünlerin pazarlanması, farklı beklentileri olarak kitleleri de bünyesine alabilir, ürünlerin kendilerini yenilemesi ve çok opsiyonlu olması tüketimi sürdürülebilir bir hale getirmektedir. Meta ürünlerin bireylerin zihnine işleyiş biçimi ürünün üretimden pazarlamaya ve yenilenmeye kadar olan sürecini de etkilemektedir (Kara, 2014, s.53). Meta ürünlerin tüketilmeleri için satın alınmaları yeterli değildir; tecrübe edilmeleri ve içselleştirilmeleri gerekmektedir. Noam Chomsky, medyanın teknoloji ile iç içe geçmesinin tüketim meta ürünlerinde önemli bir tüketim patlamasına neden olduğunu belirtmektedir. Günümüzde dijital platformların ve fandom/hayran kültürünün yaygınlaşmasıyla birlikte, kültür endüstrisi ürünleri arasında müzik sektörünün daha ön plana çıkmaktadır. Adorno kültür endüstrisini kapsayan alanlar içinde en çok müziğe ilgi göstermektedir. Müzik bireylerin günlük hayatında önemli bir etkiye sahiptir, örneğin Adorno'ya göre müziğin bireylerde sadece estetik ve duygusal bir yönü uyandırması gerekir fakat reklam değeri, çok satan sıfatına sahip olma becerisi ve popülerlik gibi kavramlar müzikle birlikte anılmaktadır (Kulak, 2016). Adorno'nun fikrini günümüz koşullarına uyarladığımızda müziğin sanatsal anlamda iyi olması, insanlarda bireysel duygusal uyandırması ve içselleştirilmesi pek önemsenmemektedir; sosyal medya faktörü düşünülünce müziğin popüler olması müziğin talep edilen bir nesne haline gelmesine

neden olmuştur. Kulak'ın (2016) örnek verdiği gibi, müziğe ulaşabilmek için belli bir ücret vermemiz yeterlidir.

Şekil 2.2. K-Pop'un Bölgelere Göre Dinleyici Platformu Dağılımı

*Kaynak: Chartmetric

Güney Kore müzik endüstrisi hakkında şu örnek verilebilir; bireylerin -hedef fandom kitlenin- müziğin duymasal halinden ziyade fiziksel olarak basılmış versiyonlarını ya da video içeriklerini tercih ettileri görülür. Güney Kore'nin de resmi olarak açıkladığı 'sadık müşteri' stratejisi bu yönelimin sürdürülebilirliğini açıklamak için oldukça önemlidir. K-Pop'un fiziksel satışının içeriği Batı içeriklerine göre oldukça çeşitli ve kelimenin tam anlamıyla tüketime yönlendiren, fan olan bireyin sadakatını kazanmaya yöneliktir. K-Pop kültür endüstrisi Batı'dan farklı olarak fiziksel basımda CD, fotoğraf albümü, foto-kart ve çeşitli içeriklere sahiptir. Bu içerikler aynı müzikal parçaları içeren CD sabit kalmak üzere fotoğraf albümündeki konseptin değişmesi ve fotoğraf-kartlarda basılı olan üyelerden birinin rastgele dağılımı ile piyasaya sürülür (Huat ve diğ., 2008). K-Pop gruplarının en az yedi kişiden oluşması ve albümlerin en az iki farklı versiyona sahip olması düşünüldüğünde hedef kitlenin ürünleri daha sıklıkla tüketmesi beklenmektedir. Ayrıca Nguyen'in detaylı olarak incelediği "Customer Relationship Management Case Study MONSTA X" isimli (2022) tezi oldukça değerli tespitlere sahiptir. Nguyen, nezaket kavramının tüketici sadakati için

oldukça profesyonel bir girişim olduğunu vurgulamakta ayrıca şirketin tüketicilere olan saygısının önemini vurgulamaktadır. Monsta X, küresel fan kitlesine eşit ve cana yakın davranarak grubun hayranlarıyla olan yakınlık ilişkilerini pekiştirmektedir. Grup üyelerinin hayranlarıyla iletişim kurarken, günlük aktivitelerini paylaştıklarını, yemek tarifleri hakkında ipuçları ve kozmetik ürün tavsiyesi istedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca hayranlarla birebir iletişim kurabildikleri platform olan Cafe Daum aracılığı ile pozitif mesajlarını platform olan Cafe Daum aracılığı ile pozitif mesajlarını iletmektedirler:

Hayatında kendini sevmeyi unutacak kadar meşgul ve aceleci olan insanları cesaretlendirmek için; sizi seviyorum (Changkyun'dan aktaran Nguyen, 2022:32).

Adorno'ya göre bu metalaşmış müzik eserleri iki farklı niteliğe sahiptir, ilki metalaşmış pazara ayak uyduran müzik; ikincisi ise popüler olma kaygısı gütmeyen müziktir. Güney Kore hükümetinin eski ekonomik gücünü yeniden kazanma planı, müzik ürünleri için yeni pazarlar belirleme, meta ürünlerden soyut olarak yararlanma ve ayrıca ihraç edilen ürün yelpazesini çeşitlendirme ihtiyacını da içermektedir. Kültür endüstrisinin kullanımı ise bunun kilit noktalarından biri olmuştur, bu hususta K-Pop öncelikle Doğu ve Güneydoğu Asya'da önemli ölçüde benimsenmiş ve ithal edilmiştir. Bu sayede Güney Koreliler, kültür endüstrisinin değerli madenler veya araba sektörü kadar karlı olabileceğini anlamaya başlamışlardır (Dixon, 2011). Güney Koreliler arasında ihracata dayalı bu stratejinin öneminin tanınması, Kore'de üretilen modern pop kültürünün popülaritesiyle gurur duymasına yol açmıştır. Küresel fenomen K-Pop, Kore'nin jeopolitik olarak daha güçlü olan komşularının gölgesinden komşuları için bir arzu nesnesine -yumuşak güce- geçişinin işareti olarak görülmüştür. Güney Kore büyük ölçüde Amerikan kültürünü kendi müzik türüne uygulamış ayrıca Japonların kültür endüstrisinin parçası olan J-Pop kültüründen etkilenmiş olsalar bile bunu özgün bir Kore kimliğinde üretmeyi başaramışlardır. Güney Kore 'Amerikalaşmanın' bir çeşit siyasi politika olduğunu kabul etmekle birlikte, üçüncü ve dördüncü jenerasyon K-Pop grupları BTS, Blackpink, NCT, GOT7, Monsta X, Stray Kids, Exo, Seventeen, Aespa vb. yurtdışında birer Kore elçisi gibi görev yaptığını kabul etmektedir. Ekonomik güç ve coğrafyada siyasi güvenlik arayan Güney Koreliler için müzik ve

kültür endüstrisi kullanımı geleneksel kimlik ile doğrudan bağlantılıdır. Hibrit Kore kültür endüstrisinin yapı taşı olan Kore Dalgası (Hallyu-한류) ile Güney Kore'nin birlikte anılması tesadüf değildir. Adorno'nun vurguladığı gibi üretilen kültür endüstrisi liberal küresel ekonominin bir parçası olmakla birlikte birbirlerine benzemektedir. J-Pop'ta da olduğu gibi içerik üretiminde kullanılan teknoloji ve stil hala Amerikan kültürüne dayanmaktadır. Ayrıca J-Pop ve K-Pop'un üretilme ve pazarlanma biçimleri arasında birçok benzerlik bulunmaktadır. Birleşik Kore, sömürgeleştirilmiş bir ülke kimliği dolayısıyla Japon kültüründen diğer tüm ülkelerden daha fazla etkilenmiştir. Bu durum Japon popüler kültür ürünlerinin Kore modernleşmesinin başlatıldığı yıllarda kısmen intihal yolula kopyalandığı, daha sonra Kore tarihi ve kültürü ile bütünleştirildiği ve son haliyle ulusal ürünler olarak yeniden üretilip özgün biçimde pazara sürüldüğü bilinmektedir. Güney Kore J-Pop idol modelini almış ve Silla tarihinden beri var olan sanatçı yetiştirme gelenekselciliğini yeniden inşa etmiştir. Bu dönüşümü gerçekleştirirken küresel çapta yeni jenerasyonun hızla değişen zevklerine hitap edebilmeyi başarmıştır (Dixon, 2011). J-Pop gibi Japonca dil kullanımının aksine, Güney Kore müziğinde Korece-İngilizce karışık kullanılması deneysel-hibrit bir müzik türünü doğurmuştur. Tamamen Korece olan şarkılardan ziyade ortak değerlere hitap eden bu yeni müzik dili, hibrit kültürün özelliği nedeniyle Güney Kore'nin bugün birçok ülke tarafından rol model olarak görülmesini sağlamıştır. Japon modelinin aksine, şarkılarda yerel diller ve İngilizce'nin birlikte kullanılması, hayranların idolleriyle yakın ilişkide olabilme, birebir iletişim kurabilme ve doğrudan buluşabilme fırsatı aracılığıyla üretici ve tüketici arasındaki doğrudan bağlantıları teşvik etme çabası bulunmaktadır. Japon ve Kore kültür endüstrisi farklarının en önemlisi, Kore Dalgası içerisinde bulunan sanatçıların eserlerinde kökenlerini gizlemeye çalışmaması; tamamen Batı kültürüne adapte olmuş biçimde davranmamalarıdır. Güney Kore'nin kimlik stratejisinde hedeflediği Küresel Kore fikri, küresel pazarda oldukça işe yaramaktadır. Güney Kore'nin tarihini ya da kültürünü gizlemek için hiçbir sebebi yoktur; çünkü tüketicilerin Kore'ye karşı herhangi bir önyargısı olması için herhangi bir olumsuz tarihi sebep bulunmamaktadır. Küresel ekonomideki ayrıcalıklı konumlarına rağmen Güney Kore sömürgeci ya da sömürge sonrası toplum kimliğine

sahip değildir; bu da kültür endüstrisi ürünlerinin küresel olarak tüketilmesinin yolunu açmıştır.

2.3. Küreselleşme

Heywood'a (2011) göre şimdiye kadar yaşanmış gelişmeler küreselleşme gerçeği kadar uluslararası sisteme etki etmemiş, merkezileşmemiş ve radikal şekilde değişime neden olmamıştır. Ona göre küreselleşme ikilemler barındıran, karmaşık ve ikiyüzlü bir kavram olmuştur. Uluslararası ilişkilerde kimi yazarlara göre olumsuz, kimi yazarlara göre ise olumlu olarak tanımlanan küreselleşme kavramı, birden fazla alanı içeren bir süreç olarak isimlendirilebilmektedir. Bu süreçte küreselleşme ve modernleşmenin birbirini yarattığı varsayılmış fakat çoğu zaman küreselleşmenin doğasının modernleşmeden ayrıldığı vurgulanmıştır (Heywood, 2011, s.36). 1980'li yıllarda devletlerde meydana gelen değişiklikler ve yaygınlaşan dinamikler küresel çapta domino etkisi yaratmış, 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin çökmesi küreselleşme kavramının sembolik birer yansıması haline gelmiştir (Keyman, 2021 s.510). Küreselleşme ve modernleşme kavramı bu anlamda dünyanın birbirine benzediğini, buna bağlı olarak tek bir kültürün oluştuğu süreci tanımlamak için kullanmıştır. Bu hususta oluşan toplumsal ve uluslararası dinamiklerin tanımlanmasını ifade eden ve bunu yayılım süreci olarak açıklayan kavrama küreselleşme diyebilmek mümkündür. Küreselleşme tamamen yeni durumu ifade eder, günümüzde yerel kültürlerin kolayca küreselleştiğine şahit olunmaktadır; bu sebeple küreselleşmenin yerelleşme kavramına zıt olmadığı iddia edilmektedir (İçli, 2001, s.163). Heywood'un ağırlıklı olarak üzerinde durduğu bir diğer kavram küreselcilik, küreselleşme sürecinin ideolojik yönüne karşılık gelmektedir. Çok yönlü biçimde ilerleyen küreselleşme kavramı uluslararası ilişkilerde yer edinmiş olan karşılıklı bağımlılık sürecinin önünü açmaktadır. Bu karmaşıklaşmış, birbirine bağlanmış, iç içe geçmiş çok boyutlu yapı ekonomik, siyasal, diplomatik ve kültürel süreçlere dahil olmaktadır. Küreselleşme tartışmaları özellikle 1990'lı yılların sonunda artmış, küreselleşmeye karşı üç farklı tutum gözlemlenmiştir (Heywood, 2011, s.37):

- **Hiper Küreselleşme:** 1980’li yıllardan sonra artan bilgi ve teknoloji yayılımıyla paralel olarak bilgi aktarımı ve iletişim alanlarında önemli bir evrimleşme gerçekleşmiştir. 1990’lı yıllarda artan ve gelişen teknolojiyle birlikte dijitalleşme ulus ötesi alanlara yayılmıştır. Günümüzde hiper küreselleşme kavramı içinden çıkılamayacak kadar karmaşık ve karşı konulamaz bir hale bürünmüştür.
- **Şüpheli Küreselleşme:** Küreselleşme kavramının politika yapıcılar tarafından bir çeşit araç olarak geliştirilip kullanıldığı öne sürülmüştür. Bu hususta sınır ötesi yayılımın yeni bir kavram olmadığı, tarihin ve uluslararası ilişkiler tarihinin en başından beri var olduğu savunulmuştur.
- **Dönüşümcü Küreselleşme:** Günümüzde en fazla kabul gören küreselleşme çeşididir, çünkü küreselleşme olarak adlandırılan süreç hem fazlasıyla reklamı yapılan hem de kötülen bir kavramdır. Dönüşümcülere göre karşılıklı bağımlılık artmış olsa bile tek bir dünya sistemi ya da sabit bir uluslararası sistem inşa edilememiştir.

Küreselleşme kavramına bağımlı ya da bağımsız olarak değişen dünyada dinamik bir süreç olduğu oldukça açıktır. Bu hususta dönüşümler ve değişimler yaşanmaktadır. Bunlardan en önemlisi küreselleşmenin hem bireylerde hem de devletlerde yarattığı değişim olmuştur. Küreselleşmenin olumsuz bir yönü olarak tarihsel eğilimler, büyüme oranları, uluslararası ticaret ve ekonomideki artan belirsizlik, artan gerilimler nedeniyle sürekli zorluklarla karşı karşıya kalınmıştır. Dünya Ticaret Örgütü’ne (WTO) göre, ticaret hacmi 2021’de yaklaşık %7,2 artması beklenmiş fakat küreselleşmenin önemli bir olumsuz yönü olan salgın hastalıklar yani Covid-19 nedeniyle bu tahmin iyimser kalmıştır. Küreselleşme dönemi, birçok çok uluslu işletmeyi (Amazon, Apple, Windows vb.) küçük ülkelere ağırlık olarak ihracat yapan, güç ve kontrol açısından büyüyen, yüksek verimli, inovatif ve üretken varlıklara dönüştürmüştür. Bu durum özellikle teknoloji tabanlı işletmelerin büyük karlar, güç ve iletişim üzerinde kontrol elde ettiği Covid-19 salgını sırasında yaygınlaşmıştır. Çok uluslu şirketlerin ya da devletlerin yakın gelecekte küreselleşmeden nasıl etkileneceği, pazar eğilimlerindeki potansiyel dalgalanmalara

uyum sağlamadaki etkinliklerinin ne olduğu konusunda ortak sorular ve endişeler modernleşme perspektifli küreselleşme sürecinin belirsizliğini vurgulamaktadır (Kyove ve diğ., 2021, s.217). Küreselleşme ile ilgili birçok karmaşık kavram bulunmakla birlikte, bu kavramın çıkmasıyla birden fazla tartışma ortaya çıkmıştır. Örneğin;

Küreselleşmenin farklı kültürlerin, dinlerin, etnik grupların daha çok karşılaşmaları, ilişkiye ve etkileşime girmeleri gibi malum bir sonucu vardır. (...) zamanla insanların sıkça karşılaşmalarının, tanışmalarının beraberinde birbirlerini daha iyi anlamalarını kaçınılmaz olarak getirmediği sert ve acı deneyimlerle tecrübe edildi (Aktay, 2015:1).

Yaygın bir görüşe göre küreselleşmeni üç boyutu vardır ve bunlar; ekonomik, politik ve kültürel boyutlardır. 1990'lı yılların başında küreselleşmenin kökenleri, ana aktörleri, ulus ötesi erişim ve sosyal etkileri hakkında çok fazla tartışma yaşanmış ve tartışmalar sonucunda yukarıdaki üç önemli kategori ön plana çıkmıştır. Küreselleşmenin tam tanımı olmamala birlikte; inovatif ve teknolojik değişimin kaçınılmaz bir ürünü, kurumsal ve politik seçkinler tarafından emek sömürüsü ya da daha fazla kar elde etmek ve ticaretin, emeğin ve finansın serbestleştirilmesi yoluyla uluslararası ilişkilerde daha etkin bir şekilde rekabet etmek için kasıtlı bir strateji olarak anılabilmektedir. Küreselleşme yapısal ya da stratejik olsun yirminci yüzyılın sonlarında yeni bir fenomen olarak ortaya çıkmıştır. Küreselleşme beraberinde yeni aktörler ve onların alternatif sistemler ışığındaki norm yaratım süreci, dünya siyasetinin ve küresel yönetişimin doğasını değiştirirken aynı zamanda devletin merkeziliğine meydan okumuştur (Moghadam, 2021, s.695). Fakat bu meydan okuma sürecinde siber aktivizm ya da siber savaş çağdaş küreselleşmeye özgü sayılmış, bu süreçlerin hiçbiri devletin rolünü ve gücünü ortadan kaldıramamıştır. Devlet, ekonomik büyüme ve kültürel yayılmaya elverişli, gerekli kurumsal ve altyapısal imkanlara sahiptir; bu nedenle küreselleşme bir devletin geleceği açısından önemlidir.

Xingjian Liu, Song Hong ve Yaolin Liu'nun (2012) yayımladıkları "A Bibliometric Analysis of 20 Years of Globalization Research: 1990-2009. Globalization" isimli makalede, küreselleşmenin toplumda birçok boyuta sahip olduğu fakat en merkezi konumdaki küreselleşmenin ekonomi ve politika ağırlıklı olduğu öne sürülmüştür. Manuel Castells'in "Bilgi Çağı" üçlemesinde yer alan "Ağ Toplumu" fikri

küreselleşme için önemli bir referans olarak gösterilmektedir. Castells'e (1991) göre ağ toplumu, birbiriyle bağlantılı, dijital bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasının neden olduğu sosyal, politik, ekonomik ve kültürel değişimlerin paylaşıldığı bir ağıdır. Ağ toplumu fikrinin entelektüel kökenleri, modernleşme ve endüstriyel kapitalizmin karmaşık aidiyet, örgütlenme, üretim ve deneyim kalıpları üzerindeki etkisini analiz eden Georg Simmel gibi erken dönem sosyal teorisyenlerin çalışmalarına kadar götürülebilmektedir. Küresel ağlar yeni toplumun organize edilebileceği hatta kurulabileceği bir çeşit temel olarak adlandırılmıştır. Ağın içinde yer alan bireyler, uluslararası aktörler ve ülkeler; ekonomik, politik ve kültürel olarak toplumun gelişimini sürdürür, bunu uluslararası alana yayarak dönüşümünü sağlar. Küreselleşmeyi anlamak için bu dönüşümü ve belirleyici değişkenlerini kavrayabilmek önemlidir. Analiz sürecinde küreselleşmenin sınır ötesi meselelerle uğraştığına ve bu hususta bir çeşit ulus devlet aracı olduğuna dair şüphe bulunmamaktadır. Küreselleşme ile ilgili yapılan bu literatür taraması sürecinde ulus devlet aracı olarak analiz edilen küreselleşme, tamamen verilere dayanan fakat bir noktada kısıtlı kalabilen bir literatüre sahiptir. Birçok araştırmacı Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler ya da çok uluslu örgütlerin veri tabanından bilgi alabilmektedir. Veri analizi ve literatürle birleşen bu küreselleşme çalışmalarında 'inovasyon, endüstri, teknoloji ve kültür' kelimeleri ilk sıralarda yer almaktadır. Anahtar kelime analizinde ulus devletlerin devamlılığının sürdürülebilmek için rekabet etmesi ve kendilerini geliştirmelerinin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Liu ve diğ., 2012, s.207). Ana akım teorilerden liberalizm veya idealizmin iddia ettiği gibi devletlerin gelişmesi ve varlığını sürdürebilmesi için işbirliği kaçınılmazdır ve ekonomik ilişkiler bugün siyasi barışı beraberinde getirebilmektedir. Küreselleşmenin getirdiği bir başka bir sorun güvenlik ya da uluslararası düzeydeki güven problemi bugün önemli bir tartışma haline gelmiştir. Uluslararası düzeyde ilerleyen güven sorunu, günümüzün en büyük zorluklarından biridir; iklim değişikliği, nükleer savaş tehdidi, düzensiz göç ya da terörizm tek bir ulus devletin çözebileceği kapasitenin üzerindedir bu hususta uluslararası işbirliği talep etmek mantıklı bir seçimdir. Ana akım realist teorinin denkleme kattığı bir başka unsur, anarşi durumu küreselleşme açısından önemli bir yerdedir. Uluslararası ilişkilerde anarşi, kuralları, yasaları ve

sözleşmeleri uygulayabilecek kapsayıcı bir otoritenin yokluğu anlamına gelmektedir. Fazlasıyla küreselleşen, güvenlikten yoksun iç içe geçmiş bir ağ toplumunda, anlaşmazlıkların ve çatışmaların varlığı tam anlamıyla bir belirsizliktir. Anarşi bu durumda diğer ülkelerin davranışları, hükümet-dışı örgütlerin varlığı hatta en uç nokta olarak tek aktörlü teröristlerin (lone wolf terrorism) bağımsız hareketleri belirsizliğin etkisini büyötmektedir. Belirsizlikle dolu uluslararası ilişkiler ortamında, devletlerin ve aktörlerin kendi çıkarına uygun olarak hareket etmesi beklenmekte hatta Kenneth Waltz'ın iddia ettiğı gibi 'hiç kimsenin emir vermeye ya da itaat etmeye zorunluluğı yoktur' fikri kolaylıkla benimsenebilmektedir (Ruzicka ve Keating, 2015, s.10). Waltz'a göre vatandaşlar için tarihin en kanlı aşaması, modern toplumun ya da devletin kuruluşundan hemen önceki dönemdir. Ayrıca Rousseau'ya göre devletin kuruluşu için savaş gerçekten var olan bir durumdur ve bu savaşı önleyecek hiçbir şey yoktur. Ona göre üstün bir otoritenin yokluğunda, anlaşmazlıkların zorla çözüme kavuşturulma olasılığı sürekli olarak günlük hayatta bile var olan bir durumdur. Devletler arasındaki anarşi, her devletin kendi refahını güvence altına almak için kendi kaynaklarını ve araçlarını kullanmak zorunda olduğı bir durumdur. Sosyal İnşacılık'taki anarşi anlayışına göre devletlerin politikası ve davranışları subjektif olarak değışebilmektedir, bu hususta aktörlerin kullandığı kaynaklar ve araçlar da değışmektedir. Kenneth Waltz, ana akım Realizm'in aksine ekonominin uluslararası ilişkilerde önemli bir yeri olduğunu savunur ve Rousseau'nun fikirlerini Neo-Realist bir açıklama getirmektedir. Waltz "İnsan, Devlet ve Savaş" isimli (2001) eserinde ekonomik ilişkilerle ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

Her ülkenin uluslararası olarak paylaşmak zorunda kalacağı mallar, iki ülke arasında serbest kaynak, ürün akışına dayalı iş bölümü yoluyla artırılacaktır. (...) A ülkesinin B ülkesinin ürünlerine yönelik talebinin oldukça yaygınlığı göz önüne alınırsa B ülkesi gümrük tarifesi uygulayarak ulusal refahını artırabilir (Waltz, 2001:191).

Küreselleşme ve uluslararası ilişkiler çalışma alanlarında temel bir fark devlet aktörüyle ilgilidir. Özellikle 1990'lardan sonra ilerleyen küreselleşme sürecine dair bir çeşit 'belirsizlik' durumu bulunmaktadır (Eken, 2006, s.246). Uluslararası ilişkiler disiplininde devlet aktörü araştırmalarının merkezinde yer alırken; küreselleşme çalışmalarının merkezinde devlet olmazsa olmaz bir unsur değildir. Devletlerin

analiz dışında tutulduğunu açıkça gösteren uluslararası ilişkiler araştırmaların sayısı çok azdır. Devletler neredeyse her zaman, uluslararası meselelerin arka planında örtük olarak varlıklarını sürdürürler ve çoğu zaman açıkça ön plandadırlar. Öte yandan küreselleşme terimi, devletin ya bulunmadığı ya da geri planda bulunduğu fikirlerin, hastalıkların ya da teknolojinin yayılması gibi bir dizi olguyu kapsamaktadır. Küreselleşme çalışmaları devleti dışlamaz ya da görmezden gelmez ancak onları analizlerinin merkezine de yerleştirmez. Ekonomik ve kültürel birleşmenin ayrılmaz bir parçası haline gelen küreselleşme kavramı, bir çeşit yenilik olarak bireylerin, devletlerin ve uluslararası ilişkilerin kaderini etkileyen bir unsur haline bürünmüştür (Prentice, 2017, s.998). Uluslararası ilişkiler ve küreselleşme çalışmaları arasındaki bu ayrım, siyaset bilimcilerinin eski alana ağırlık vermelerinin altında yatan nedendir. Bazı ekonomistlere özellikle ulusal sınırları aşan malların ve kültürlerin hareketini izleyenlere göre, uluslararası ilişkiler araştırmalarında küreselleşmenin yeri burada ağırlık kazanmaktadır çünkü birçok küreselleşme çeşidi bulunurken sadece bir tane uluslararası ilişkiler arenasının bulunması küreselleşmeyi bu düzenin önemli nesnesi haline getirmektedir (Rosenau, 2004, s.9). Ötekileştirmeye dayanan kimlik politikalarının yeniden canlanması ve küreselleşmeye karşı popülist tepkiyle birlikte 'küreselleşme' sözde çok kültürlü ve liberal toplumlarda bile tartışmalı küresel sorun haline gelmiştir.

Fakat Kore popüler kültürü Hallyu'nun, özellikle PSY Gangnam Style'ın YouTube üzerinde önemli bir dinleyici kitlesine ulaşması, melez mutfak kültürünün yaygınlaşması, birçok dizinin fan kitlesi barındıran websitelerinde ücretsiz çeviri hizmeti vermesi küreselleşmenin olumlu yönlerini vurgulamaktadır (McGrew, 2020, s.23). Kore ve İsrail 1990'lardan beri siyasi ve ekonomik ilişkilerini geliştirmişlerdir fakat Kore popüler kültürü İsrail'de 2000'lerin sonunda Hallyu 2.0'ın gelişiyile popülerlik kazanmıştır. Hallyu 2.0'a geçiş, teknolojik inovasyonun ve hayranların küresel anlamda sosyal medyaya katılımının bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Hükümet ve endüstri odaklı Hallyu 1.0'ın aksine, hayran odaklı Hallyu 2.0 Asya'nın ötesine geçmiş bu dönemde küresel bir fenomen haline gelmiştir (Lyan ve Levkowitz, 2015, s.212). Hallyu 2.0 The Korean Wave in the Age of Social Media

isimli kitabın 'Consuming the Other' isimli bölümünde ne Asya'nın ne de Batı'nın bir parçası olan İsrail ile ilgili önemli bir akademik çalışma mevcuttur. İsrail'i konu edinen bu çalışma, Hallyu'nu yeni coğrafyalara yayılımının büyük ölçüde teknolojinin ve sosyal medyanın gücüyle ilgili olduğuna dair önemli bir örnek teşkil etmektedir. İsrailli Hallyu hayranlarının, Kore popüler kültürünün online sosyal medya topluluklarına aktif katılım yoluyla 'kültürel tüketim sürecinde kimliklerini nasıl müzakere ettikleri' sorusu ele alınmıştır. Etnografik söylem ve anket analizi, İsrail'deki Hallyu hayranlarının dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi tek yönlü bir süreçte pasif alıcılar değil, yerel çevreye uyarlanmış 'Koreliliği' inşa eden kültürel aktörler oldukları ortaya çıkmıştır. Bu hibrit kültür süreci ötekileşme veya hayran topluluğuna ait olma hissini beslemekte hatta İsrail'de Kore kültürünü yaymak için kendini sorumlu hisseden sanal topluluklar inşa etmektedir (Lyan ve Levkowitz, 2015, s.224).

Küreselleşme sayesinde günümüz dünyasında farklı kültürler var olma fırsatı yakalamaktadır. Küreselleşme bu hususta önemli bir yere sahiptir. Tezin altyapısını oluşturan kültür içeriklerinin küresel çapta uyandırdığı yankı, yediden yetmiş herkesin bir ucundan yakalayabileceği çeşitliliğe sahiptir; yani herkese hitap edebilir. K-Dramalar, Bollywood filmleri, Erasmus ve Work & Travel programları, Çin'in başlattığı bir kuşak bir yol hareketi, Asya'dan dünyaya yayılan E-Spor dalgası, Online oyunlar (MMORPG) sayesinde dünyanın diğer ucuyla sanal işbirliği ağı kurulması, sosyal medyada devlet eliyle tanıtılan kültürler... ve sayılamayacak birçok unsur küreselleşmenin mikro boyutlardan makro boyutlara etki ettiğinin büyük bir kanıtıdır.

3. KORE'NİN TARİHİ VE ULUS İNŞASI

3.1. Bağımsızlık Savaşına Giden Yol Çin, Japonya ve Soğuk Savaş Çıkmazı

Günümüzde Koreliler dünyanın etnik olarak en homojen halklarından biri olarak görülmektedir. Kore yarımadasının tarihine bakıldığında, Batı ülkelerine kıyasla daha az etnik azınlık bulunmaktadır. Koreliler ana dil olarak Korece konuşurlar ve tarihi olarak yarımada ana dili konuşan herkes kendilerini etnik anlamda Koreli olarak tanımlamaktadır. Bugün Kore yarımadasında Korece'den başka dil konuşulmamaktadır. Korece başka bir dille yapı olarak doğrudan bağlantılı değildir; çoğu dilbilimci bu dili Japonca, Moğolca, modern Türk dilleri ve Mançu gibi Tunguz dillerini içeren İç Asya'nın Altay dilleriyle uzaktan ilişkili olarak sınıflandırmaktadır (Seth, 2011, s.9). İnsanlar çok eski zamanlardan beri Kore yarımadasında yaşamışlardır. Kore yarımadasının kuzeydoğusunda bulunan ve bugün Kuzey Kore topraklarının dahil olduğu Ungki (웅기) ve Kulpori (굴포리) bölgelerinde 400.000 yıl öncesine ait Paleolitik kalıntılar bulunmuştur (Jeong, 2016).

Salmon (2014, s.13) bir Kore atasözünden referans vererek "Kore'nin balinalar-büyük devletler- arasında bir karides olduğu" örneğini dile getirmektedir. Bu Kore atasözüne göre balinalar kavga ederken karidesler ezilmektedir; Kore hem antik hem de modern çağda jeopolitik konumundan ve Soğuk Savaş döneminde ideolojik olarak gördüğü baskılardan dolayı stratejik bir kesişim noktasında yer almaktadır. Tarihçilere göre Kore dünyanın en eski ülkelerinden biri olmanın yanı sıra mitolojik olarak eski bir tarihe sahiptir. Kore'nin bir araya gelmeden önce küçük kabile toplulukları olduğu bilinmektedir ayrıca Türkler gibi göçebe bozkır topluluğu olmanın verdiği özellik nedeniyle, yazılı tarihi kaynaklar yetersizdir. Ulaşılabilen en eski kaynaklar on ikinci ve on üçüncü yüzyıllarda yazılmış Çin kökenli kitaplardır fakat bu kaynaklar efsanevi ve dini nitelik taşıdığı için 'tarihi belge' olarak görülmemektedir (Jeong, 2016, s.24). Arkeologlara göre milattan önce iki bin ile bin yılları arasında, Kore halkının ataları Çin'in kuzeyinden Mançurya ve Kore yarımadasına göç etmişlerdir. Bu göçmenler az gelişmiş topraklara Neolitik döneme ait bir tarım uygarlığı getirmişlerdir. Yerliler basit taş aletler kullanarak avcılık, balıkçılık ve toplayıcılık yaparak yaşamışlardır. Yerlilerle karışan göçmenler daha

sonra detaylı çanak çömlekleriyle karakterize edilen daha sofistike bir Neolitik kültür yaratmışlardır. Bu yeni kültürde ortaya çıkan halklar, eski Çin tarih yazımlarında ayrı ayrı Han, Ye veya Maek kabileleri olarak tanımlanmışlardır. Bugünün Korelilerinin bu halkların soyundan geldiğine dair modern tarihçiler arasında bir fikir birliğine varılmıştır. Antropologlar, diller ve mitlerle ilgili kültürler arası araştırmaları göz önünde bulundurarak, onları Kuzey Mongoloid ırkının bir parçası ve Tunguz dil ailesinin üyeleri olarak sınıflandırmışlardır (Jeong, 2016; Kim, 2005).

Dangun (단군) yani Joseon'un kuruluş efsanesinin, Han-Ye-Maek halkının bu Neolitik dönemini yansıttığına inanılmış, ancak on üçüncü yüzyıldan önce bu efsaneye dair hiçbir yazılı kanıt bulunamamıştır. Korelilerin resmi olarak Üç Krallık Öyküleri - Samguk Yusa (삼국유사) adıyla on üçüncü yüzyılda kaleme aldığı eser yukarıda bahsedilen efsaneye önemli bir referanstır. Eserin yazıldığı dil Çince'dir, bu eserin içeriğine göre ilk Kore devleti Joseon (대조선국 Modern Korece ve Çince 大朝鮮國) olmuştur (Jeong, 2016; Yıldırım, 2018). Dangun efsanesi Kore tarihi boyunca Kore kimliğinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ulusal kriz zamanlarında, çağdaş entelektüeller vatanseverliği aşlamak ve ülkeyi birleştirmek için sıklıkla bu mite başvurmuştur. Modern tarihçiler, mitoloji ve arkeoloji üzerine yapılan çalışmalardan bu efsane için kısıtlı tarihsel temellendirmeler bulmuşlardır. Dangun, Mançurya bölgesinde ve Kore yarımadasının kuzeybatı kesiminde bulunan bir Han-Ye-Maek beyliği olan Joeson'un ilk şaman kralı olduğu varsayılmaktadır. Joseon isimlendirmesi, modern tarihçiler tarafından onu on dördüncü yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Joseon hanedanlığından ayırt etmek için Eski Joseon ya da Gojoseon (고조선) olarak adlandırmışlardır. Günümüzde Güney Korelileri'n atalarının izi yukarıda bahsedilen üç kabileden Han kabilesine kadar takip edilebilmiştir. Güney Kore'de Kore ulusunun resmi Korece adlandırması olan Hanguk (한국) 'Han'ın ülkesi' anlamına gelmektedir. Çin uygarlığının merkezinden daha uzakta olduklarından, bu halklar hakkında çok az şey kaydedilmiştir (Seth, 2011, s.22).

Üç Krallık döneminde başlayan milli tarih yazıcılığından önce Çin etkisi altında kalan Kore'de etno-merkezcilik ve sino-merkezcilik görülmüştür. Bahsi geçen Üç

Krallık dönemi Koguryo, Baekje ve Silla 688 yıllarından Silla adı altında birleşmiştir. 647 yılında zayıflayan Hwabaek³ (화백) sisteminin eski Silla soyluları tahta bulunan hükümdar kraliçe Seondeok (선덕여왕) 'un artan gücünden korkarak, onu tahttan indirmeye çalışmışlardır. Bu dönemdeki en dramatik olay, Silla'nın Çinli Tang hanedanlığı ile hızlı ittifakı olmuştur. Doğu-Asya dünyasında bir sonraki Pax Sinica döneminin başlangıcı olarak kabul edilen bu ittifak, Kore tarihinde Çin etkisinin önemli bir dönüm noktasıdır (Jeong, 2016; Salmon, 2014).

Altıncı yüzyılda Silla konsey üyeleri, geleneksel değerleri öğrendiği, dövüş sanatları, şiir konusunda eğitim aldığı ve ülkenin çeşitli yerlerini gezerek vatanseverliği halka aşıladığı bir genç erkekler grubu olan Hwarang⁴'ı kurumsallaştırmıştır. On ikinci yüzyıl klasik Çince'yle yazılmış Kore tarihi kaynağı Samguksagi'de (삼국사기) Hwarang'ın kökeni anlatılmaktadır. Örneğin;

Wonhwa (원화) yani tek gerçek çiçek sarayda ilk kez 576 yılında ortaya çıktı (...) Yetenekli gençlerin keşfedilmesi için yaşlıları arasında oynamalarına izin verirler ve daha sonra aralarından yetenekli olanları resmi görevler için seçip saraya yetiştirirlerdi (Kim, 2005:36).

Bu perspektiften analiz edildiğinde Güney Kore'deki idol yetiştirme ve idollerin kültür elçisi olarak kullanılması stratejisinin tarihsel olarak Hwarang ve Wonhwa kültürüne dayandığını düşünülebilmektedir.

Joseon dil, bilim, akademi ve iç düzen konularında özgün milliyetçi bir devlet olarak ortaya çıkmıştır. Joseon'un önemli hükümdarı Kral Sejong, Kore'nin günümüzde kullanılan Hangıl (한글) alfabesini ve dilini akademisyenlere hazırlatarak halkın milli şevkini güçlendirmek ve okuma-yazma oranını arttırmak istemiştir. Kral Sejong dilin gelişimi ve halkın eğitim seviyesini yükseltmek amacıyla bilginleri görevlendirmiş bunun sonucunda Çince olan basım-yayın materyalleri Hangıl

³ **Hwabaek** (화백) ya da **Soylular Konseyi**, Silla'da baş kraliyet konseyi olarak görev yapmıştır. Konsey, yeni kralın tahta geçmesi ve savaş ilan edilmesi gibi en önemli devlet işlerine karar vermek adına toplanmaktadır. Konsey sadece eyaletteki önemli olaylar hususunda düzenlenir ve konseye katılabilen üyeler sadece soylulardır. Soylular çoğunluk kararıyla değil, oy birliği ile karar almışlardır.

⁴ Antik ismiyle **Hwarang** ya da modern Güney Kore dövüş sanatı ismiyle **Hwarangdo**, ismini Kore Üç Krallık Dönemi'nde Silla krallığında bulunan Budizm'i benimsemiş, seçkin ve genç sanatçıları içinde bulunduran bir tarikattan almıştır. Hwarang (화랑) olarak bilinen bu genç adamlar, siyasette, kamu hizmetlerinde, sanatta ve askeri görevlerde önemli rolleri doldurmak için genç yaşlardan itibaren yetiştirilmişlerdir.

alfabesiyle basılmıştır. Çince konuşma yanlısı olan tutucu üst zümre yeni dili kabullenmekte zorlanmıştır. Joseon döneminde başlayan memurluk sınavlarıyla birlikte kamu siyasi düzeni sağlanmış, burada memur sınıfları Yangban (Dongban ve Seoban) Hangıl dilinde okuryazar olabilmıştır. Kore'nin izole yaşamı Joseon döneminde de devam etmiş fakat alınacak milliyetçi önlemler doğrultusunda ticari ilişkiler için reformlar planlanmıştır. Çince'yi savunan akademisyenlerin karşısında Sirhak Öğretisi (성리학), özellikle reformcu radikal değişimler isteyen, eğitilmiş ve eşitlikçi kişiler aracılığıyla yükselmiştir (Jeong, 2016, s.45). Joseon'un sözlük anlamı 'dingin sabah, estetik sabah, münzevi imparatorluk' vb. anlamlara gelmektedir. Fakat ulusçuluk alanında yapılan çeşitli reformlara rağmen bu dönemde muhafazakar üst zümre nedeniyle eşitlik fikrine sıcak bakılmamıştır. Joseon Krallığı izolasyonunu bitirmek istediğine dair raporlar hazırlamış, Japonya ile ticari ilişkilerini geliştirmek istemiştir fakat topraklar on yedinci yüzyıla kadar kısmi olarak izole kalmış, on dokuzuncu yüzyılda izolasyon mecburi olarak sonlandırılmıştır. Kore topraklarına ayak basan Batılı tarihçilerin kayıtlarına göre 'Kore on dokuzuncu yüzyılda bir Ortaçağ devleti olarak' karşılına çıkmıştır (Salmon, 2014, s.16). Modern Avrupa devletlerinin Doğu'ya ulaşmasından sonra Japonya izolasyon stratejisini bitirmiş ve modernleşmeye adapte olmaya çalışmıştır. Japon modernleşmesi 'Meiji Restorasyonu' ile mümkün kılınmıştır. Tokyo'ya bağlı olan modernleşmiş, gelişmiş ve dönüşmüş devletin ilk amacı, genişlemeye dayanan Japon milliyetçiliğini Asya topraklarına yaymak olmuştur. Kore yarımadası Güneydoğu Asya ve Çin'e ulaşım açısından Japonya için oldukça önemli olmuştur. Joseon Krallığı'nın modern silahlardan, Batı tarzı eğitilmiş askerden ve donanmadan yoksun olması nedeniyle Japonya bu toprakları kolay elde edebileceğini düşünmüştür. Japonya Kore'ye vardığında Avrupalı devletler kadar şaşırılmıştı, çünkü Kore topraklarında hala modern idari sistem, şehir altyapısı veya sanayi üretim tesisleri bulunmamaktaydı. Çin'in coğrafi olarak doğal sınırlarını ulaşması ve yaşanan iç karışıklıklar, Rusya'nın yayılmacı politikası ve Japonya'nın işgalci milliyetçilik anlayışı eklendiğinde Kore oldukça zor dönemler geçirmiştir (Kim, 2005, s.126). Kore'de 1894 yılında gerçekleştirilen ve isyan olarak görülen Donghak (동학) Köylü Devrimi dış müdahaleciliğin kaldırılması için önemli bir adım olmanın yanı sıra Japonya ve Çin

arasında çıkan anlaşmazlıkların ilk basamağını temsil etmektedir. Topraklarda yer alan nüfuzlu azınlık Çinli vatandaşlar, Japonlar ile anlaşmazlığa düşmüştür. Hala temsilen var olan Kore kralı Gojong'un kraliçesi Japonlar tarafından öldürüldükten sonra kral Rusya elçiliğine sığınmak zorunda kalmıştır (Jeong, 2016, s.46). 1895 yılında Çin ile giriştiği savaştan galip çıkan Japonya, bu dönemde Kore'ye olan baskılarını arttırmış ve birtakım reformlar ile merkezi yönetim sisteminin modernleştirilmesini öngörmüştür. Modernleşmelerin ilk adımlarından biri köleliği yasaklamak olmuştur. Kölelik yasaklandıktan sonra kral Gojong, Japonya'nın baskısı ile Çin'in Pax Sinica sisteminden çıktığını duyurmuş, bu sayede Kore yarımadası Çin'e bağlı devlet statüsünden fiilen ayrılmıştır. 1900 yılında Çin'de gerçekleşen Boxer Ayaklanması ya da Yihetuan (義和團) İsyanı, Japonya'nın lehine gerçekleşen bir iç karışıklık olmuş, daha sonrasında 1905'te Rusya'ya karşı kazanılan savaş Japonya'nın Doğu Asya'daki lider konumunu pekiştirmiştir. Japonya bu yıllarda Kore yarımadası üzerindeki baskılarını arttırmış ve dış politikada yürütülen diplomasiyi tamamen kendi kontrolüne almıştır. 1910 yılında, Kore yarımadasının toprakları, Japonya tarafından tamamen işgal edilmiş ve hanedanlık kavramı zorla ortadan kaldırılmıştır (Kim, 2005, s.120).

Japon sömürgesi haline gelen Kore topraklarında birtakım modernleşme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Fakat bu modernleşme çalışmaları milli eğitim alanında yapılmıştır, bu dönemde okullarda Koreliler'e zorla Japonca öğretilmiş ve Şinto (神道) tapınaklarında ibadete zorlanmışlardır. Birinci bölümde detaylı olarak bahsedilen 'milli eğitimin kitle kontrolü üzerindeki etkisi' Japonya tipi Asya koloniciliğinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Japonya'ya ait yerli sermayeler, sanayi kuruluşları ve sinema sektörü Kore'de büyük bir yer edinmiş, Japonya ülkesi için gerekli kaynakları Kore topraklarından temin etmiştir. Yetiştirilen tarım ürünleri -özellikle pirinç- Japon askerleri için ayrılmıştır. Koreliler bu dönemde Japon vatandaşı olarak sayılmasına rağmen hak ve hukuktan yoksun olarak yaşamıştır. Kaynaklara göre Kore milliyetçiliğinin ikinci dalgası, Japonya'nın yönetimi mücadelesiz ele geçirmesinden sonra başlamıştır. Bu dönemden sonra Kore halk ayaklanmaları artmış, suikast ekipleri kurulmuş, 1920'lerde bağımsızlık hareketi resmi olarak ulusal

düzeyde başlatılmıştır. Kore diasporaları⁵ Şanghay’da resmi ve modern bir Kore hükümeti kurmuş daha sonra komünist Koreli gerillalar Mançurya’da Japonlar ile çatışmaya başlamıştır. Bu dönemde çatışma ile çözülemeyen sorunlar asimilasyon politikaları ile çözülmeye çalışılmıştır. Japon emperyalizminin önemli bir diğer unsuru ulusal ve uluslararası eğitim hareketidir. Tahmini olarak Rus-Japon Savaşı’nın sonu ile Mançurya işgali (1905-1931) arasında Japon eğitimi uluslararası standartlara uyacak milliyetçi bir değişim göstermiştir. Japon tarihsel anlatımlarında seçkin üniversitelerdeki öğretim üyeleri ve öğrenciler dışında, Japon eğitim camiasının o dönemde Japonya’yı kasıp kavuran entelektüel, politik ve kültürel değişimin büyük ölçüde habersiz olduğunu ima etmektedir. Bu hususta ilk olarak devlet okullarında enternasyonalizm, demokrasi, sosyalizm ve komünizm gibi belirli ideolojilere karşıtlık uyandıracak devlet kontrollü bir eğitim modeli işlenmiştir (Lincicome, 1999). Japonya’nın egemenliği, büyük ölçekli ve tekelci işletmelerin ortaya çıkmasıyla kolaylaşmıştır. Japonya’nın kalkınma sürecinin niçin başarılı olduğu Batılılar tarafından oldukça iyi bilinmektedir. Japon sanayi örgütü başından beri güçlü bir tekelci karaktere sahipti, ayrıca Batı’daki uygulamanın aksine devlet politik-ekonomik hedeflerini ilerletmek için her geçen gün daha çok çalışmaktaydı. Şüphesiz, Japon usülü imalatla çok sayıda küçük esnaf sayılabilecek işletme bulunmaktadır, sadece 1930 yılında imalat yapan yaklaşık dört buçuk milyon vatandaşın, yarısından fazlasının istihdam ettiği bilinmektedir. Batılı ülkelerde ekonomik ve siyasi gelişme gösteren burjuvaziyle kıyaslanabilir bağımsız bir yapının oluşması neredeyse yok denecek kadar azdır. Sanayileşmiş devletlerin oluşturamadığı tekellilik kültürünü Japonya kısa bir sürede oluşturmuştur. Tarımsal ürünlerde ise toprak sahibi insan bulunamamakta, bu toprakların çoğu kiralanmakta ya da küçük çiftlik olarak mülk sahibinin elinde bulunmaktadır. Sanayiye bağlı feodaliteyi andıran politik ekonomi biçimi, topraklarını üretim için kiraya veren toprak sahipleri ve Japonya ordusu Japon emperyalizminde oldukça etkili üç faktördür. On dokuzuncu yüzyılın sonunda Japonya’nın İngiltere’den daha iyi bir sanayiye sahip olmadığı fakat Birinci Dünya Savaşı başlamadan hemen önce

⁵ **Diaspora**, Antik Yunan’da ortaya çıkmış *diasporá* kavramı, ana topraktan yani *metropolis* topraklarından çıkmış, dünyanın çeşitli yerlerinde koloniler kuran halk anlamına gelmektedir.

Japonya'nın İngiltere'den daha iyi bir dış ticarete sahip olduğu bilinmektedir (Sternberg, 1945, s.332). Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra alüminyum ve magnezyum üretim tesisleri kurulmuş ve bu ürünlerin dağıtımı için Kore'ye demiryolları, elektrik santralleri ve limanlar inşa edilmiştir. 1938 yılına gelindiğinde Kore'de kurulmuş özel girişimlerin on tanesinden dokuzu Japonya'ya ait olmuş ve iletişim ağları Japon hatlarının kontrolüne bırakılmıştır. Kore yarımadası ve Formosa adasından elde edilen endüstriyel gelir, Japonya'nın Mançurya sömürge topraklarıyla karşılaştırıldığında geride kalmıştır. Yukarıda bahsedilen Japonya toprak kirası sisteminin aynısı Kore yarımadasına taşınmış ve endüstriyel olarak ilerlemekte zorlanan topraklardan bu sayede gelir elde edilmiştir. Koreli çiftçiler bu dönemde mahsulünün yarısından fazlası kadar toprak kirası ödemiş, İkinci Dünya Savaşı yaklaştıkça elindeki mahsulün çoğunu, özellikle yetiştirilen pirinci Japonya'ya haraç olarak vermiştir. Formosa adasının Japonya'ya götürülen pirince katkısı Kore'ye göre daha fazladır, Japonya'nın bu ürünleri ithal etmesi ya da kendi topraklarında yetiştirmesi yerine sömürge topraklarından zorla elde etmesi oldukça büyük bir kar sağlamıştır (Eskildsen, 2019). Said'in daha önce belirttiği gibi Şarkiyatçılık kavramının bir akademik nesne haline getirilmesi Batılılar'ın Doğulular üzerindeki incelemeleri, Doğulu bir sömürü devleti olan Japonya için geçerli değildir. Japonya için Kore yarımadasının sömürüsü sadece kar odaklıdır; akademik bir temele dayanmaz, kültürü tanımaya ya da iyileştirmeye çalışmaz. Japon sömürüsü istatistiksel bir temele, verilere ya da kitaplaştırılmış teorilere de dayanmamaktadır (Kimura, 1995, s.556).

İki savaş arası dönemde Japonya'nın yayılmacı milliyetçiliği artmaya başlamış ve bunun önemli bir kanıtı olarak Çin toprakları 1937'de işgal edilmiştir. Kore toprakları bu savaşlar için bir karargâh olarak kullanılmaktan ziyade Kore halkı çeşitli çıkarlar için köle olarak nitelendirilmiştir. Kesin sayı bilinmemekle birlikte Koreli, Çinli ve Avrupa kökenli kadınların Japon askerleri için esir olarak alınması dünya çapında tepkiye neden olmuştur. Japonya'nın işgalciliğinin İkinci Dünya Savaşı'nın son günlerinde Sovyet Rusya'nın savaşa katılması ile biteceği anlaşılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ile Güneydoğu Asya'da savaşan Japonya,

bir yandan Sovyet Rusya tarafından işgal edilen Kuzey Kore ve Mançurya topraklarını korumaya çalışmıştır. Nagazaki ve Hiroşima'ya atılan atom bombaları ile Japonya yenileceğini anlamış ve işgal ettiği Kore topraklarından çekilmiştir. Kore halkı İkinci Dünya Savaşı'ndan maddi bir zarar almadan kurtulmuş ve topraklarının boş bırakılması büyük bir sevinçle karşılanmıştır (Salmon, 2014, s.19). 15 Ağustos 1945 yılında Japonya'ya karşı bağımsızlığını kazanan Kore, ne yazık ki küresel güçlere karşı bağımsızlığını kazanamamıştır. 1948 yılına kadar bağımsız ve demokratik bir Kore devleti resmi olarak kurulamamıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya'nın kontrolünde otuz sekizinci paralel sınırı belirlenmiştir. Kore Halk Cumhuriyeti ilan edilmiş fakat Batılı güçler Kore toprakları ile ilgili başka planlar kurgulamışlardır. Otuz beş yıllık Asya tipi Japon koloniciliği yıllarından sonra bağımsız postkolonyal Kore fikri yerine, deneyimsiz halk ve liderler aracılığıyla ideolojik kutuplaştırma siyaseti başlatılmıştır (Lewis ve diğ., 2016, s.316)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Kahire Konferansı'nda bir araya gelen ülke temsilcileri Japonya'nın yol açtığı karışıklığı yeniden düzenlemek adına anlaşmış ve sömürgeleştirilmiş ülkelere egemenlik hakları geri verilmiştir. Daha sonraki yıllarda düzenlenen Yalta Konferansı'nda Çin, Amerika Birleşik Devletleri, Sovyet Rusya ve İngiltere'nin içinde bulunduğu, ülkelerin bağımsızlığını öngören bir konsey kurulmuştur. Sovyetler'in Japon askerlerini çıkarmak için Kore topraklarına girmesi Amerika Birleşik Devletleri'ni endişelendirmiş, Sovyet kuvvetleri otuz sekizinci paralelde durdurulmuştur. Zamanla Sovyet Rusya'nın içinde bulunduğu Kuzey Kore topraklarında komünizm ideolojisi yayılmış ve sonunda Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti kurulmuştur. Sovyetler Birliği bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nin 'seçim' yapma fikrine karşı gelmiştir, bunun en önemli gerekçesi güney topraklarında yaşayanların toplam Kore nüfusunun %70'ini oluşturmasından kaynaklanmıştır. (Jeong, 2016, s.179). İki Kore meselesi iki süpergücü meşgul eden bir konu haline gelmiş, bu sorun 1947 yılında birleşmiş Milletler'e taşınmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu iki Kore'nin birleşerek bir seçim yapması kararını vermiş olsa bile Sovyetler Birliği bu karara uymamıştır. 1948 yılında Güney Kore

resmi olarak anayasasını kabul etmiş, ilk demokratik seçimini gerçekleştirmiş ve ilk cumhurbaşkanı Japonya işgal döneminde Şanghay'da geçici hükümet kuran Syngman Rhee (이승만) seçilmiştir. Güney Kore resmi devletini tanıyan ilk ülkelerden biri Çin olmuş, daha sonra otuz ülke resmi olarak bu devleti tanımıştır. Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri 1949'da Kore yarımadası topraklarından çekilmiş, bu yıl Kore topraklarında yabancı kuvvetlerin olmadığı ilk yıl olmuştur (Kim, 2005, s.153). Bu çekilmeden sonra sivil halk arasında birtakım sorunlar yaşanmış, Güney Kore'de başlayan komünist ayaklanmalar bastırılmıştır. Kuzey Kore lideri Kim Il-sung (김일성) dönemin Rusya başkanı Stalin'e Güney Kore'ye girmek konusunda baskı yapmış, daha sonra Kuzey Kore'ye silah yardımı yapılmıştır. Kim'in amacı Kuzey ve Güney Kore'yi tek bir bayrak altında birleştirmek olmuştur (Seth, 2011, s.279). 1950 yılında sınırda ilk çatışma çıkmış, bu hareketin bir çeşit tatbikat değil işgal hareketi olduğu anlaşılmış, bu hususta Kore Savaşı başlamış ve Seoul kısa sürede ele geçirilmiştir. Güney Kore'nin hızlı yenilgisi Amerika Birleşik Devletleri'nin komünist ideolojiye karşı tehlike alarmı vermesine neden olmuş, Sovyetler Birliği ise Çin ve Tayvan tanınma sorunu nedeniyle Batı ile diplomatik ilişkiler kurmayı reddetmiştir. Güney Kore diplomatik yolları kullanarak Birleşmiş Milletler'den yardım istemiş, Amerika Birleşik Devletleri bölgeye askeri birliği ile gelmiş, işgalden dört ay sonra Seoul geri alınmıştır. Seoul geri alındıktan sonra Birleşik Milletler'de Sovyetler Birliği'nin reddettiği birleşme fikri, tekrar gündeme getirilmiş ve bu amaçla otuz sekizinci paralel konusu tartışılmıştır. Aynı dönemde Çin tarafsız olduğunu ilan ederek kendi sınırlarını yakın yerlere askerlerini konuşlandırmış, tarafsızlık ilanı Sovyetler'in hoşuna gitmemiştir. Fakat daha sonra Güney Kore askeri birlikleri Birleşmiş Milletler'e, Çinli askerlerin dağlardan inip onlara saldırdıklarını bildirmiştir. Diğer bir devletin savaşın içine katılmasıyla birlikte vekalet savaşı⁶ başlamıştır. Seoul Çin'in savaşa dahil olmasından sonra tekrar kaybedilmiş, Çin'in eski Pax Sinica gücünü geri kazanma isteği Kore Savaşı'nda belirginleşmiştir. 1950 yılında gerçekleştirilen Kore Savaşı'nda Çin, Sovyetler Birliği

⁶ **Vekalet Savaşı** veya **Proxy War** savaş türünde devletler fiilen birbirlerine saldırmazlar ancak uzaktan savaş halindedirler. Karşıt güçlerin birbirine doğrudan saldırmak yerine üçüncü bir tarafın vasıtasıyla mücadele ettiği coğrafi olarak uzakta bulunan bir savaş türüdür.

ve Amerika Birleşik Devletleri'ne kıyasla bunu bir toprak savaşı olarak değil ideolojik savaş olarak görmüştür (Sander, 2021, s.282). Bunun en önemli nedenleri arasında Çin'in Sovyet Rusya'nın aksine Maoist-Leninist bir politika benimsemesi ve devrim kavramı idealist bir perspektifle bakması gösterilmiştir. Çin bu dönemde Realist Soğuk Savaş atmosferinden ziyade kendi İdealist ekol çizgisinde ilerlemiş ve bu nedenle Sovyet Rusya ile görüş ayrılıkları yaşamıştır (Adıbelli, 2016, s.67). Savaşın sonuna doğru otuz sekizinci paralelde sıkışan kuvvetler, Birleşmiş Milletler'de başlayan barış konferanslarını beklemişlerdir. Savaş devam ederken, bir yandan sürdürülen diplomasi ancak 1953 yılında yanıt bulabilmiştir. Ateşkes anlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra Kore için iyileştirme ve geliştirme konferansları düzenlenmiştir. Kore Savaşı, Soğuk Savaş'ın ilk sıcak çatışması olarak bilinmekle birlikte süper güçlerin çatıştığı ilk savaş olarak tarihe geçmiştir. Fakat savaşın en büyük mağlubu Koreliler olmuş, ayrıca savaş sonrasındaki yıkımın telafisi Doğu Asya ülkeleriyle olan ekonomik uçurum farkı nedeniyle çok zorlaşmıştır. Cenevre Konferansı, ateşkestten bir yıl sonra 1954'te gerçekleştirilmiş, Birleşmiş Milletler üyeleriyle birlikte Sovyetler Birliği, Çin ve Kuzey Kore'de toplantıda yer almıştır. Kuzey Kore birleşik Kore fikrini reddettiği için konferans sonuçsuz kalmıştır. İki Kore için savaşın devam etmesinin gerekliliğini vurgulayan Kuzey Kore yetkililerine karşı, Güney Kore savaşın bıraktığı yıkımla daha çok ilgilenmiş ve savaşın devam etmemesini istemiştir. Savaştan sonra Amerika Birleşik Devletleri ile imzalanan 'Karşılıklı Savunma Antlaşması' demokratik bir Güney Kore kuruluşunun önünü açmıştır.

3.1.1. Modern Güney Kore'nin kuruluşu

Syngman Rhee, 1948 yılında Güney Kore Cumhuriyeti'nin başkanı olarak seçilmiş, savaş sonrasında demokrasiye olan inancını sıklıkla dile getirmiştir. Lee, bu inancı savunsa bile daha sonradan ordunun desteğini alarak siyasete karışmıştır. Kore Savaşı'nın sonuna doğru yolsuzlukla suçlanan Rhee, savaştan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin eleştirilerine maruz kalmıştır. Güney Kore'nin demokratikleştirilmesi için muhalafet parti kurma adımları atılmıştır, fakat sağlık sorunları nedeniyle pek fazla etkinlik gösteremeyen muhalafet parti başkanı kısa süre içinde vefat etmiştir

(Lewis ve diğ., 2016, s.315). Syngman Rhee tekrar başkan seçilmiş, Rhee'nin rakiplerinin 'sosyalist' iddiası ile siyasetten yasaklanması halkın dikkatini çekmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Rhee'nin otoriter eğilimlerine karşı gösterdiği hoşgörünün sonucu Nisan 1960'ta cumhurbaşkanı devrilene kadar Güney Kore'de bir demokrasiden yoksun devletin devamlılığına neden olmuştur. Rhee, kendi görev yetkilerini genişletmek için savaş durumundan yararlanmış ve anayasaya aykırı olarak bir dönem yerine birden çok dönem başkanlığa aday olmuştur. Rhee, ulusal Kore polisi üzerinde sıkı kontrol sağlamış ve polisi kendi çıkarları doğrultusunda muhaliflerini korkutmak için kullanmıştır. Rhee ayrıca, zaman zaman rejimine karşı çıkan gazetecilere veya siyasi kişiliklere saldıran sağ-milliyetçi gençlik gruplarının oluşumunu desteklemiştir. Bu sebeple Kore Cumhuriyeti tarihinin demokratik başlangıcı büyük bir hayal kırıklığı olmuştur. Zamanla Amerikan teşvikiyle demokratik perspektif anlayışı ortaya çıkmaya başlamıştır (Lewis ve diğ., 2016, s.316). 1960 yıllarına kadar öğrenci, köylü ve sivil halk ayaklanmalar çıkararak Rhee hükümetine karşı direnmiş ve sonunda Rhee istifa etmek zorunda kalmış, birinci cumhuriyet demokratik olmayan bir şekilde sona ermiştir. İkinci cumhuriyet, ulusal meclisin tekrar oluşturulmasından sonra Kuzey Kore ile birleşmek adına görüşmeler yapılmıştır. Fakat bu görüşmeler resmi Kuzey Kore hükümeti ile değil; ülke içinde bulunan Kuzey Kore vatandaşları ile gerçekleştirilmiştir. Kuzey Kore vatandaşları ile gerçekleştirilen görüşmeler, ulusal imaja zarar vermekle kalmayıp güvenliği tehdit eden bir yapıya bürünmüştür.

Ulusal güvenlik tehdidi nedeniyle ikinci cumhuriyet denemesinin de başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra askeri darbe ile yönetime gelen Park Chung-hee (박정희), Güney Kore tarihinde tartışmalı bir başbakan olarak değerlendirilmektedir. Demokratik yollarla iktidara gelmeyen Park, modern Güney Kore'nin kurucusu sıfatıyla anılmaktadır, çünkü yaptığı reformlar Güney Kore'yi bugünkü haline taşıyacak kadar değerli sayılmaktadır (Seth, 2017). Park'ın Kore milliyetçiliği perspektifiyle milli ekonomiyi baştan yaratırken kullandığı Japon sanayiciliği yanlısı strateji önemlidir. Park'ın yaptığı ilk icraatlardan biri Kore'ye özgü bir denetleme ağı kurmasıdır, ağı milli istihbarat konusunda atılan kayda değer bir örgütlenme adımıdır.

İkinci adım ise yolsuzlukla mücadele için denetlemeyi sıklaştırmak ve geçmişte yapılan yolsuzlukları açığa çıkarmak olmuştur. Güney Kore ekonomisi için büyük bir adım atılmış ve rekabet için milli kuruluşlar oluşturulmuştur. Park'ın milliyetçi ekonomi anlayışı Amerikan kültüründe var olan Liberal Laissez-faire sistemiyle yüzde yüz uyumlu olmamıştır. Park devletçilik ve sıkı denetim sistemi üzerine kurulmuş milli bir ekonomi inşa etmiştir. İlk ekonomik hedef, döviz açığı nedeniyle rekabetçiliği arttırmak ve ihracata ağırlık vermek olmuştur (Çakmak, 2016, s.155). Çalışkan işçiler yaratabilmek adına Kore resmi dili yaygınlaştırılmış ve okuma-yazma kurumlarının sayısı arttırılmıştır. İlköğretim ve lise zorunlu-ücretsiz hale getirilmiştir. Güney Korelilerin çok çalışma kültürü Park'ın etkisiyle Jongshin (정신) olarak anılmış, kelimenin anlamı Konfüçyüsçülük ekolüne de atıfta bulunan 'onurlu yaşam için çalışmak' felsefesiyle aynı anlama gelmiştir. Fakat bu anlam iştahlı bir başarı anlamına gelen palli (빨리) yani 'çabukluk' kelimesi ile anılmıştır. Kurulan milli şirketler bu felsefeden motive olmuş, kanunla ve sıkı şekilde çalışmaya başlamışlardır. Devlet eliyle gerçekleştirilen yatırımlar, kurulan şirketler ve işçi motivasyonu Güney Kore'yi daha iyi bir yere taşımaya başlamıştır. İşçileri motive etmek için bir yıla karşılık bir hafta izin verilmiş, sigara ve alkol gibi maddelerden vergi alınmamış; ayrıca boş zamanlarda milli eğlence kültürü desteklenmiştir. Tüm bunlara karşılık olarak Güney Kore'deki milliyetçilik unsuru gelişmek, büyümek ve dış ile rekabet etmek motivasyonları ile şekillenmeye başlamıştır. Ayrıca bu dönemin göze çarpan bir başka unsuru, sınıf farklılıkları ortadan kayboluşudur. Japon sömürge düzeni, Kuzey Kore ihaneti ve yıkıcı savaştan sonra Güney Kore halkı, modern medeniyet olmayı kendine gerçekleşmesi zorunlu bir hedef olarak koymuştur. Park milli ekonomi kurmak için Japonya'nın ulusal markalarını kendine standart edinmiştir. Japonya ve Batı Almanya'nın sanayilerine hayranlık besleyen Park, Güney Kore'nin Japonya gibi varlıklarını markalaştırması için çeşitli stratejiler geliştirmeye başlamıştır. Yirmi birinci yüzyılda Güney Kore'yi sıfırdan zirveye doğru yükselten Park'ın özgün ekonomi modeli sayesinde, Güney Kore emsalsiz bir büyüme örneği olmuştur. (Lewis ve diğ., 2016, s.320). 1960'lı yıllarda üretimde ilkel ve yoksul bir ülke olan Güney Kore, bugün 2023'te dünyanın en büyük onuncu ekonomisi olarak listede yerini almıştır.

Park Chung-hee 1979 yılında kendi evinde öldürülmüş, Park'ın ölümünden sonra Choi Gyu-ha (최규하) başkanlık görevini üstlenmiştir. Park'ın on sekiz yıllık iktidarından sonra Choi baskıcı uygulamalardan birkaçını kaldırmıştır. Chun Doo-hwan (전두환) ise Park'ın kurduğu Güney Kore CIA görevini üstlenen milli istihbarat birimi KCIA'da, Park'ın ölümünü takıntılı bir biçimde araştırmıştır. Teşkilattaki görevine son verileceğini öğrenen Chun ordunun ve KCIA'nın kontrolünü ele geçirmiştir. 1980 yılında ise Chun'un emrindeki ordu yönetime el koymuş, darbe ülkenin her yerinde protesto edilmiştir. Protestolar sivil halkın öldürülmesine kadar ileri gitmiş, Kore Tiananmen olayı olarak anılan Gwangju Katliamı'nda (광주 민주화 운동) siviller katledilmiştir. Kaynaklara göre Gwangju Katliamı'nda yaklaşık 230 kişinin öldürüldüğü tahmin edilmektedir (Salmon, 2014, s.30).

Başka bir cumhurbaşkanı adayı olmadığı için Chun'un başkanlığı Seçmen Kurulu tarafından onaylanmıştır. Chun iktidara geldikten sonra kendi siyasi partisi hariç tüm siyasi partileri kapatmış, medya üzerinde denetim sağlamış ve KCIA kurumunu kendi için kullanmaya başlamıştır. Gwangju olaylarından sonra öğrenciler Chun'u protesto etmeye devam etmiş ve 1980'li yılların en büyük muhalif kesimini oluşturmuşlardır. Polisler bu protestolar sırasında öğrencilere şiddet uygulamamış fakat KCIA tarafından tutuklanıp işkence merkezlerine gönderilen öğrenciler kurtarılamamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ne düşman olan vatandaşlar benimsenmiş, Park'ın on sekiz yılda inşa ettiği modern ve kapitalist üretim dönemi Chun'un iktidarı ele geçirmesinden sonra sosyalist bir anlayışa bürünmüştür. Chun yaklaşan seçimler için Roh Tae-woo'yu (노태우) aday olarak göstermiştir. Chun, Güney Kore tarihinde yaşamış son diktatör olarak kayıtlara geçmiştir. Chun'un dikkat çeken özelliği; Kirkpatrick Doktrini örneğindeki lider profiline uygun olmasıdır. Reagan döneminde Birleşmiş Milletler büyükelçilik görevini yapan Jeane Kirkpatrick, solcu-komünist diktatörlüklere göre sağcı-diktatörlerin tutarsızlığından dolayı çökeceğine ve bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri'nin bu hükümetleri desteklemesi gerektiğini öne süren bir doktrin yayımlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin 1980'lerdeki dış politikasını şekillendiren bu sistemle, komünist

olmadığı takdirde demokratik olmayan otoriter rejimlere destek verebileceğini vurgulamıştır. Bu nedenle Güney Kore'nin demokrasiden uzak geçirdiği yıllar, Amerika Birleşik Devletleri tarafından görmezden gelinmiştir. Fakat Kore halkı Chun'un desteklenmesinin karşılığı olarak anti-Amerikan bir tutum sergilemiştir. Saxer'e (2013) göre geleneksel olarak Kore'nin güçlü bir hükümeti ve zayıf bir sivil toplumu vardır. 1980'lerin sonlarında demokratikleşmeyle sonuçlanan baskının arkasında güçlü bir sivil toplum olsa bile, demokratik geçiş sonrası ilk on yılda dış politika hedeflerinin belirlenmesi başkanın ayrıcalığı olarak kalmış, kamuoyu ve toplumsal grupların çok az etkisi olmuştur.

1992 yılında demokratikleşme süreci başarıyla gerçekleştirilmiştir. Chun'un aday gösterdiği başkan Ruh bu yıllara kadar Doğu Asya ülkeleriyle olan ilişkilerini normalleştirmiş, Sovyetler Birliği ve Çin ile diplomatik ilişkiler kurulmuştur. İlk demokratik seçimlerde başa gelen Demokrat Liberal Partili Kim Young-sam (김영삼) Park'ın üstlendiği modernleşme politikalarını tekrar benimseyerek, teknoloji ve altyapıya büyük yatırımlar yapan ikinci devlet başkanı olmuştur. 1998 yılında yapılan altıncı cumhuriyet seçimlerinde ise ilk kez muhalefetten bir isim Kim Dae-jung (김대중) başkan seçilmiştir. Kim, Kuzey Kore ile ilişkileri normalleştirmek için Gün Işığı Politikası'nı yürürlüğe koymuştur. Yandaki tabloda Güney-Kuzey Kore'nin birleşmesine karşın yaşanacak avantajlar ve dezavantajlar verilmiştir. Kuzey Kore ile normalleşme aşaması George W. Bush sebebiyle gölgeye düşmüştür. Güney Koreli sporcuların Kış Olimpiyatları'ndan diskalifiye edilmesinin sonucunda, ülkedeki Amerikan ve Batı merkezli kültür endüstrisi içeriklerine karşı yoğun bir protesto başlatılmıştır. Bu dönemde ciddi anlamda Amerika karşıtlığı yükselmiş, sivil halk -özellikle üniversite öğrencileri- her yerde Amerika Birleşik Devletleri'ni protesto eden gösteriler yapmış, hatta Kore'nin ünlü sanatçıları Amerika'yı protesto eden şarkı besteleyip söylemişlerdir (Lewis ve diğ., 2016, s.382).

Öfkeli halkın seçimlere karşı olan demokratik tutumu bilinçli hale büründükten sonra 2002 seçimlerini insan hakları avukatı olan Roh Moo-hyun (노무현) kazanmıştır. Roh, askeri ya da siyasi geçmişi olmayan normal bir vatandaşı, bu sebeple halk tarafından sevilmiştir. Bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri ile olan diplomatik

ilişkiler düzeltilmiş, ticaret anlaşması imzalanmış ve Kuzey Kore sorununa olan üçüncü müdahaleler engellenmeye çalışılmıştır.

Lee Myung-bak (이명박) Park'tan sonra Güney Kore'nin ekonomik mucizesini gerçekleştirmek için adım atan bir diğer başkan olmuştur. Muhafazakar partiden normal bir vatandaş olan Lee, kendi emekleriyle Hyundai şirketinde yükselmiş bir işçi profiline sahiptir. Park'ın kızı olan Park Geun-hye (박근혜) Güney Kore'nin ilk kadın başkanı olarak 2012 seçimlerini kazanmıştır. Park'ın modern Güney Kore'yi inşa etmesinin yanında bir diktatör olarak anılması, kızının seçimleri kazanması konusunda bir engel teşkil etmemiş, hatta Park Geun-hye Kore'nin ekonomisinin önemli bir kısmını oluşturan aile şirketi Chaebol (재벌) firmaları ekonomik anlamda demokratikleştirmeye devam etmiştir.

Tablo 3.1. Gelecekte İki Kore'nin Birleşmesine Karşın Yaşanacak Avantajlar ve Dezavantajlar

	Birleşmenin dezavantajları	Birleşmenin avantajları
Ekonomik	• Güney Kore için birleşmenin dezavantajları Kuzey Kore'ye yatırım yapmanın ve ekonomisini yeniden yapılandırma maliyeti, • Kuzey Koreli vatandaşları destekleme maliyeti (refah, işsizlik yardımı, sağlık hizmeti maliyeti vb.) ve iki Kore'nin sistemlerini entegre etme maliyeti. • Kuzey Kore için dezavantajları, sistem değişimi nedeniyle artan maliyet, işgücü sıkıntısı ve işsizlik oranındaki artış, kronik enflasyon.	• Güney Kore için birleşmenin faydaları, Kuzey Kore'deki yatırımdan kaynaklanan ekonomik gelişim. • Kuzey Kore için birleşmenin faydaları, pazar genişlemesi, teknolojik yenilik ve verimlilik artışı.
Diğer	• Güney Kore için birleşmenin dezavantajları sosyal huzursuzluk, ideolojik çatışma Güney ve Kuzey Koreliler arasındaki kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmalar, • Kuzey Kore için dezavantajlar ulusal sistemdeki karışıklık nedeniyle idari kaos, yeni bir sistemin getirilmesinin ardından sosyal huzursuzluk, vatandaşlar arası gelir farklılıkları	• İki Kore için birleşmenin faydaları Kore'nin marka değerinin ve ulusal marka bilinirliğinin iyileştirilmesi, Kore Yarımadası'ndaki savaş tehditlerinin ortadan kaldırılması, turizm ve kültür endüstrilerinin gelişimi, Kuzey Kore halkının insan haklarının iyileştirilmesi ve savaş sonrası ayrılmış aile sorununun çözümü.

*Kaynak: Nam, 2019

Park, ekonomik olarak önemli adımlar atmış olsa bile seçimlerdeki propagandaları Ulusal İstihbarat Teşkilatı tarafından manipüle edici bulunmuştur. Park, mahkeme tarafından aklanmış olsa bile 2017 yılında devlet bilgilerini sızdırmaktan, rüşvetten ve yolsuzluktan hapis cezasına çarptırılmıştır (Seth, 2011, s.390).

3.1.2. Moon Jae-in Dönemi ve 2022 Muhafazakar Parti Zaferi Yoon Seok-youl

Güney Kore Devlet Başkanı Moon Jae-in, 2017'deki başkanlık görevinin başlangıcından bu yana, Kuzey Kore ile ilişki kurmak için yoğun çaba göstermiştir. Moon, siyasi sermayesinin büyük bölümünü Kuzey Kore ile ilişkileri normalleştirmeye ayırmış ve iki Kore arası zirveler, anlaşmalar, aile toplantıları ve askeri güven artırıcı önlemlere ağırlık vermiştir. Bununla birlikte, güçlü siyasi, ekonomik ve jeopolitik güçlerin gündemini uzun vadede meşgul eden stratejiler geliştirmiştir. Moon'un Güney Kore-Amerika Birleşik Devletleri ittifakına yaklaşımı, Çin'in bölgedeki hegemonya adayı rolü ve 2020 Güney Kore Ulusal Meclisi seçimlerinin sonucu Güney-Kuzey yumuşamasını etkilemiştir (Salmon, 2014, s.13). Güney Kore Devlet Başkanı Moon Jae-in, görevdeki ilk bir buçuk yılında zorlu siyasi ve güvenlik ortamıyla karşı karşıya kalmıştır. Yeni bir cumhurbaşkanının yeni bir hükümet kurması için tipik olarak yeterli zaman tanıyan geleneksel iki aylık geçiş dönemi olmadan Mavi Saray'a (청와대) itilen Moon, başkanlık makamına gelmez Kuzey Kore'nin kıtalararası balistik füze ve hidrojen bombası testleriyle imtihan edilmek zorunda kalmıştır. Moon, Eylül 2018'de Bölge Yüksek İrtifa Hava Savunması (THAAD) sisteminin çekişmeli konuşlandırılmasından sonra, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin ile eş zamanlı olarak ilişkileri yönetmeye çalışmıştır. Ayrıca, ekonomik büyümeyi teşvik etme, istihdam yaratma ve Güney Kore'nin demokratik kurumlarına olan güveni yeniden tesis etme vaadini hızla yerine getirmeye çalışmıştır. Moon, her şeyden öte Kuzey Kore Pyongyang ile diplomatik angajmanın devam etmesini sağlamak için muazzam bir siyasi sermaye harcamıştır. Pyeongchang Kış Olimpiyatları'ndan önce, Kuzey Kore ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki gerilimleri iyi yönetmiştir (Nam, 2019). Birkaç ay sonra Moon ve Kuzey Kore lideri Kim Jong Un'un (김정은) askeri sınır çizgisinde kolkola gezdiği fotoğraflar sosyal medyada gündem olmuştur. Kim ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump'ın kısa bir süre sonra Singapur'da Amerika Birleşik Devletleri ve Kuzey Kore bayraklarının önünde yan yana gülümseyip el sıkışarak poz vermiştir. Bununla birlikte, Moon, Güney-Kuzey yumuşamasına yönelik iki taraflı bir yaklaşım geliştirme konusunda titizlikle çalışmıştır.

Moon döneminde Güney Kore'nin iç politikasında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Beyaz yakalı işçilere fayda sağlamak amacıyla çalışma saatlerinde düzenlemeler getirilmiştir. İş-yaşam dengesi kurulmuş, düşük gelirli işçilerin geçimlerini sağlaması için çalışmalar yapılmış ve çalışmayan vatandaşlar için sosyal güvenlik hizmetleri arttırılmıştır. Koreli cumhurbaşkanlarının çoğu, demokratik sisteme geçişten bu yana başkanlığın ilk yarısında yüksek politikaları uygulamak için kapsamlı yürütme yetkisini en üst düzeye çıkarmışlardır. Fakat kamu güven onayı azaldıkça ve potansiyel muhaliflerin projeleri başladıktan sonra, başkanlık yetkileri ikinci yarıda önemli ölçüde kısıtlanmıştır. Moon'un onay puanları, özellikle iki Kore arası her zirveden sonra giderek artmıştır (Lee ve Botto, 2018, s.6).

Moon yönetiminde, Çin ile derinleşen ama aynı zamanda sürtüşmeye meyilli ilişkilerle başa çıkılması önemli bir detaydır. Japonya ile bir dizi kritik konuda işbirliği yaparken, tarihi sorunlarla da yüzleşilmiştir. Seul'ün dış politikasının bu temel direklerinin yanı sıra, iki Kore arası yakınlaşmaya da öncülük edilmiştir. Moon, bir barış rejimi arayışının Güney Kore-Amerika Birleşik Devletleri ittifakını olumsuz etkilemeyeceğine dair endişeleri dengelerken, Koreler arası projesine destek için Trump ile detaycı ilişkiler kurmuştur. Güney Kore yetkilileri, özellikle THAAD tartışmasının ardından, Çin etkisine karşı temkinli davranıp ihracat için Çin pazarına olan bağımlılıklarını azaltmak istemişlerdir. Her şeye rağmen bugün Çin, Güney Kore'nin en önemli ekonomik ortağı konumunda kalmaya devam etmektedir. Pekin'in Pyongyang'ın en önemli destekçisi ve ideolojik müttefiki olduğu düşünüldüğünde, Güney Kore-Çin bağlarını yönetmek Güney-Kuzey ilişkilerinde kritik öneme sahip olmuştur. Moon tarihsel sorunların yaygın olduğu Japonya ile ilişkilerde bile güvenlik-savunma konularında mümkün olduğunca işbirliği yapmaya çalışmıştır. Moon'un yaklaşımı, Park Geun-hye'nin nötr ve genellikle şartlı olan dış politikasından keskin bir şekilde farklılık göstermiştir. Örneğin Park, Japonya ile olan 'kadın savaş esirleri' sorunu çözülene kadar Japonya Başbakanı Shinzo Abe ile herhangi bir konuda ikili görüşme yapmayı reddetmiş ve sonuç olarak Japonya ile üç yıl boyunca diplomatik bağlantı kurulamamıştır. Olumsuz kamuoyu ve Japonya ile çok sayıda anlaşmazlığa rağmen Moon, 10 Mayıs'ta göreve başladıktan bir gün sonra

Abe'yi aramış ve iki lider Şubat 2018'de ilk ikili görüşmelerini gerçekleştirmişlerdir. Benzer şekilde, Kuzey Kore ile tansiyon yükseldiğinde Moon, Kuzey Kore'yi daha fazla tecrit etmek yerine Kış Olimpiyatları'na katılımının yolunu açmıştır. Kış Olimpiyatları'nda iki Kore'nin aynı bayrak altında temsili önemli bir dış politika adımı sayılmıştır. Bir ülkeyle ilişkilerin en gergin olduğu zamanlarda, Moon'un izlediği strateji ilişkiyi kesmek yerine artırmak olmuştur. Şimdiye kadar, bu stratejik yaklaşım THAAD sorunu üzerindeki gerilimi başarıyla azaltmış, Kuzey Kore ile gerilimi yumuşatmış, Japonya ve Çin ile ilişkilerini iyileştirmiş ancak; Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arındırılması veya bir barış rejimi gibi somut sonuçlar üretilmemiştir. Kuzey Kore'nin nükleer programı bölgesel bir tehdit olmaktan ziyade küresel tehdit hale gelmiş, hem güvenlik işbirliği için fırsatlar yaratmış hem de Güney Kore'nin dış politika karar verme sürecini kısıtlamıştır.

9 Mart 2022'de gerçekleştirilen seçimlerinde muhafazakar kanattan olan Yoon Seok-youl (윤석열) tartışmalı bir seçim propagandası sürecinden sonra başkan olarak seçilmiştir. Yoon'un göze çarpan önemli stratejisi yirmi ve kırk yaş aralığındaki Koreli erkeklerin anti-feminist söylemlerine kulak vermesi olmuştur. Muhafazakar Halkın Gücü Partisi'nden (국민의힘) popülist, söylemler ile kadınlara karşı iş gücünü kaybetme konusunda endişeli erkeklere hitap etmek için çalışmıştır. Yoon, Cinsiyet Eşitliği ve Aile Bakanlığı'nın kaldırılacağını duyurmuş, özellikle ülkedeki taciz davalarında erkeklerin 'kesin suçlu' olarak görülmesinin önünü açan yasaları eleştirmiştir. Muhafazakar Halkın Gücü Partisi, ülkenin düşük doğum oranını feminizme bağlamakta kalmayıp, feminizmin kadın ve erkek arasındaki sağlıklı ilişkileri engellediğini dile getirmiştir. Ayrıca Yoon, Koreli kadınların bir dizi ekonomik ve sosyal göstergede gelişmiş ülkelerin altında olmasına rağmen, Güney Kore'de sistemik 'cinsiyete dayalı yapısal ayrımcılığın' var olduğunu düşünmediğini söylemiştir. Üç Güney Koreli yayıncı tarafından yürütülen bağımsız ankete göre, yirmili yaşlarındaki erkeklerin %59'u ve otuzlu yaşlarındaki erkeklerin %53'ü Yoon'a oy vermiştir. Buna karşılık olarak başkan Moon Jae-in'in Kore Demokratik Partisi'ni (더불어민주당) temsil eden Lee Jae-myung (이재명), üst düzey politika

yetkililerinin en az %30'unun kadın olmasını sağlamak gibi ilerici politikalarla toplumsal eşitsizlikleri düzeltmeye yönelik bir platformda kampanya yürütmüştür

Koreli kadın vatandaşlar, yüksek mevkideki siyasilerin kullandığı anti-feminist üslubun normalleştirileceğinden ve Güney Kore'deki kadınları daha fazla marjinalleştireceğinden endişe ettiklerini dile getirmişlerdir. Avrupa'da yükselen sağ düşünüldüğünde, cinsiyetler arası yaygın ekonomik eşitsizlik, yavaşlayan kadın istihdamı ve gelişmiş ülkelerdeki ataerkil sosyal dinamiklerin geri dönüşü cinsiyet eşitliğine dair sorgulamalara neden olmuştur. Yoon'un kadınlara yönelik söylemlerinin yanında LGBT bireylere olan tepkisi de dikkat çekmiştir. Özellikle Güney Kore'nin yumuşak güç unsuru ve önemli ihracat katsayısına sahip olan toksik maskülizm profilinden uzak erkek K-Pop grupları, LGBT çizgi romanları ve popüler kültür unsurlarının Yoon tarafından ne şekilde ele alınıp işleneceği Güney Kore'nin dünyadaki görünüşün geleceği açısından son derece önemlidir.

Yoon dış politikadaki deneyimsizliğine rağmen dış ve ulusal güvenlik politikası planını ortaya çıkarmak için hiç zaman kaybetmemiş, plan önceki başkan Moon'un aksine ulusal güvenliğe daha çok vurgu yapmıştır. Biden yönetimi, Yoon'un Amerika Birleşik Devletleri'ni Güney Kore dış politika önceliklerinin merkezine yerleştiren, Japonya ve Güneydoğu Asya ile ilişkileri güçlendiren ayrıca Güney Kore'nin uluslararası liderliğe adım attığını hayal eden bir dış politika geliştirme arzusu konusunda hevesli görünmektedir. Ancak Başkan Moon'dan Yoon'a geçiş sürecinde muhtemelen hem Çin hem de Kuzey Kore ile erken dönem sürtüşmeleri yaşanacaktır. Yoon'un kampanyası, hem Amerika Birleşik Devletleri ile kapsamlı bir stratejik ittifak hem de Çin'e karşı karşılıklı saygıya dayalı bir politika vaadinde bulunmuştur. Güney Kore'nin bir numaralı haber kaynağı Yonhap Haber Ajansı'nın (주식회사 연합뉴스) yayımladığı bir makaleye göre, Moon yönetiminin inşa ettiği Kuzey Kore ile normalleşme süreci Yoon'un 'Kuzey Kore düşmandır' söylemleri sebebiyle sarsılacaktır. Özellikle Güney Kore'nin askeri eğitim düzenlemelerindeki Kuzey Kore söylemleri Yoon yönetimi ile değişmiş, bu değişikliğin temel nedeni olarak; Kuzey Kore'nin 2022 yılı içerisinde on altı füze denemesi başlatması gösterilmiştir. Aralık 2022'de yaşanan bir gelişmede Kuzey Kore'de, K-Drama izleyen ve dağıtan

iki liseli öğrencinin idam edildiği kaydedilmiştir. Ayrıca 2023 yeni yıl kutlamalarında Kuzey Kore lideri, nükleer silahların arttırılmasına hız verildiği, açıklamasını yapmıştır.

3.1.3. Kuzey Kore: diğerlerinden farklı bir komünizm anlayışı

Kuzey Kore ile ilgili en önemli sorunlardan biri Çin ya da Sovyetler Birliği gibi parti sistemine dayalı yönetim biçimi yerine; monarşik bir komünizm sistemini benimsemiş olmasıdır. Bunun en önemli göstergelerinden biri 1994 yılında Kuzey Kore lideri Kim Il-sung'ın (김일성) vefatından sonra rejimin değişeceğine ve Güney Kore ile birleşme sürecine girileceğine dair büyük umutlar yeşermiştir. Fakat Kuzey Kore'deki sistem babadan oğula geçerek monarşik bir komünizm düzeni ile devam etmiştir. Güney Kore'nin 'çalışma iştahı' stratejisine karşı Kuzey Kore Juche (주체사상) anlayışını benimsenmiştir, bu anlayış tam olarak kendi kendine yeterlilik anlamına gelmektedir. Kang'ın fikirlerini aktaran Kakışım'a (2017, s.84) göre “1990’lı yıllarda Güney Kore ve Kuzey Kore’nin ortak bir yönü anti-Amerikanizm düşüncesini benimsemiş” olmalarıdır. Başka bir önemli detay Kuzey Kore’nin Çin gibi bağımsız bir komünist anlayışa sahip olup, kendini komünist bloğun bir parçası olarak görmemesidir. 1990 öncesi yıllara bakıldığında, Çin için Soğuk Savaş’ın çoktan bittiğini, 1970’lerdeki Amerika Birleşik Devletleri başkanı Nixon’ın ziyaretinden sonra Soğuk Savaş ortamının normalleştiğini söylemek mümkündür. Sovyetler Birliği’nin aksine Çin’in komünizm politikası Maoist ve Leninist bir perspektife sahiptir, bu sebeple Çin Sovyetler Birliği’nin Afganistan ve Çekoslavya işgalini kınamış, daha ılımlı bir komünizm politikası izlemiştir. Kuzey Kore ise 1945 yılında Sovyetler Birliği tarafından başa getirilen Kim Il-sung ise Stalinist bir görüşe sahip olmuştur (Lewis ve diğ., 2016, s.224).

Kuzey Kore’nin dikkat çeken bir diğer yanı ise Güney Kore’nin küresel anlamda kullandığı yumuşak gücün aksine askeri realist güce önem vermesidir. Bu açıdan bakıldığında Sosyal İnşacılık teorisinin anarşi anlayışının devlete ve kimliğe göre şekillendiği fikri, Kore yarımadası için yerinde bir kullanım olacaktır. Kim Jong-il (김정일) döneminde yoğunlaşan realist politika anlayışının yanında ırka dayalı,

romantik milliyetçilik anlayışı ve eski çağdan kalan Münzevi Krallık söylemleri ve izole ülke anlayışını tekrar gündeme getirmiştir. Kuzey Kore'ye dışarıdan ulaşmak pek mümkün olmamış ve uluslararası örgütler buradaki vatandaşlar için endişelenmiştir. İçeriden uluslararası basına sızan söylentiler ve Çin'e kaçak olarak gelen Kuzeyli göçmenlerden gelen bilgiler, bu toprakların iç yüzü hakkında bilgi verebilmiştir. Bu dönemde köylülerin aç halde çalıştırıldığı, çoğunun zayıflıktan öldüğü ve aç kalan insanların ağaç kabuğu yediğine dair bilgiler sızdırılmıştır. 1995 yılında resmi olarak Kuzey Kore hükümeti uluslararası yardım istediğini belirtmiş fakat kısıtlamalar nedeniyle uluslararası kuruluşlar bu ülkeye yardımda bulunamamışlardır. Kuzey Kore ekonomik çöküşünden ve gıda kıtlığından sonra köylülere mahsullerinin bir kısmını kendilerine ayırmaları için izin vermiştir (Acemoğlu ve Robinson, 2022, s.73). Küreselleşme ile birlikte DVD ve CD gibi materyallerin ülkeye kaçak olarak sızdırılmasıyla, Kuzey Kore'nin basın tekeli ve buna inanan halk uyandırılmış oldu. Kuzey Kore halkı özellikle Güney Kore'den USB bellek içerisinde getirilen K-Drama içeriklerinin hayranı olmuş, PSY gibi ünlü K-Pop idollerine fan olmaya başlamıştır.

2009 itibarıyla Kuzey Kore anayasasında yer alan komünizm referansı resmi olarak çıkarılmıştır. Çin'den gelen yardımlar sayesinde kalkınmayı başaran Kuzey Kore'ye çoğu devlet Birleşmiş Milletler yaptırımları nedeniyle sırt çevirmiştir. Devrim muhafızları tarafından denetlenme şartıyla kurulan internet ağı, Kuzey Kore vatandaşlarının biraz olsun dünyadan haberdar olmalarını sağlamıştır. Çin girişimleri sayesinde kurulan cep telefonu üretim firmaları artmıştır. Kuzey Kore, Çin gibi büyük devrimler ve üretim reformaları yapmaktan bilerek kaçınmış, Marx perspektifli devlet mülkiyeti kavramının ortadan kalkmaması için çaba göstermiştir. 1990'lı yılların sonuna doğru Kuzey Kore'nin anayasasında devlet mülkiyeti kavramı olsa bile, domestik ekonomisi sosyalizmden ziyade kapitalist ekonomiye benzemeye başlamıştır. Aynı dönemde Güney Kore'ye göç eden Kuzey Koreli sayısı artmıştır. 1998 yılında Güney Kore lideri Kim Dae-jung, iki kore arasındaki gerilimi azaltmak amacıyla Haetbyeot Jeongchaek (햇볕 정책) Gün Işığı Politikası gündeme getirilmiş, bu politika iki Kore arasındaki ılımlaştırma dönemlerinde büyük bir rol

oynamıştır. Özellikle iki Kore'nin ekonomik açıdan bütünleşmesi tartışılmış, bu dönemde Güney Koreli çeşitli firmaların rol oynadığı turizm tesisleri açılmış, kuzeyli vatandaşların iş gücüne dayanan sanayi tesisleri kurulmuştur. Gün Işığı Politikası'nın olumsuz yönü Amerika Birleşik Devletleri George W. Bush (2002) dönemine denk gelmesidir, Bush iktidarının nükleer silah sahibi ülkelere karşı olan tutumu ve bu ülkeleri destekleyenlerin “terörizme yardıma bulunduğu” söylemi olumsuzlukları beraberinde getirmiştir (Şahin ve Şener, 2022, s.106).

3.1.4. Kuzey Kore ve nükleer silah gerilimi

Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması nükleer silahların ve silah teknolojisinin yayılmasını önlemek, nükleer enerjinin barışçıl kullanımlarında işbirliğini teşvik etmek amacıyla; 1968 yılında hazırlanan ve 1970 yılında yürürlüğe giren bir antlaşmadır. Antlaşmaya göre nükleer silah sahibi devletler tarafından silahsızlanma hedefine yönelik çok taraflı bir antlaşmadaki tek bağlayıcı taahhüdü temsil etmektedir. 1995'te antlaşma süresiz olarak uzatılmış, beş nükleer silaha sahip devlet dahil olmak üzere toplam yüz doksan bir devlet antlaşmaya katılmıştır. Nükleer silahların yayılmasını önleme hedefini denetimle gerçekleştirmek ve taraf devletler arasında güven artırıcı bir önlem olarak antlaşma, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın (IAEA) sorumluluğu altında koruma sistemi oluşturmuştur. Koruma önlemleri, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından yürütülen teftişler yoluyla antlaşma ile devletin uyumunu doğrulamak için kullanılmaktadır. Bu hususta barışçıl nükleer teknoloji alanında işbirliğini ve antlaşmaya taraf devletler için bu nükleer teknolojiye eşit erişimi teşvik eder, malzemelerin silah için kullanılması bu sayede engellenmiştir.

Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Soğuk Savaş'taki yumuşama⁷ döneminde, Kuzey Kore bu yıllarda Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'na taraf olmadığı halde nükleer tesislerinin Uluslararası Atom Enerjisi

⁷ **Yumuşama** yani **Détente**, 1967'den 1979'a kadar Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki Soğuk Savaş gerilimlerinin yumuşadığı dönem olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde, Sovyetler Birliği ile ticaretin ve işbirliğinin arttığı ayrıca Stratejik Silahların Sınırlanması Müzakereleri (SALT-I) anlaşmalarının imzalandığı bir dönemdir. Bu dönem Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali nedeniyle sona ermiştir.

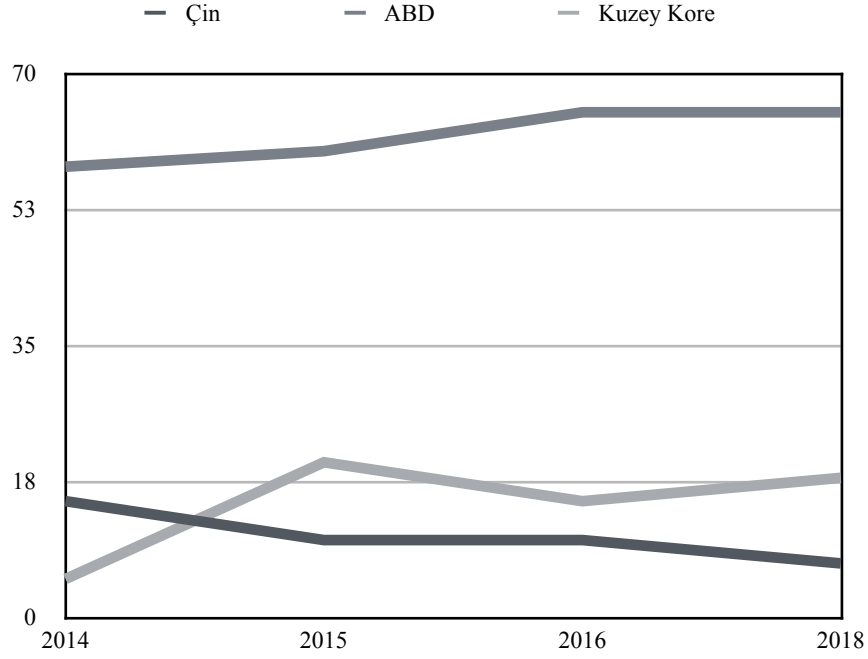
Ajansı tartından denetlenmesine izin vermiştir. 1985 yılında Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'na taraf olan Kuzey Kore denetimler konusunda sorun çıkarmıştır. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasından ve Çin'in performans meşruiyeti sayılan kapital ekonomik üretim sistemine geçişinden sonra, Kuzey Kore komünist blok olarak kendini yalnız hissetmiştir. Aynı yıl Güney Kore Birleşmiş Milletler'e üye olarak kabul edilmiştir. İleriki yıllarda uluslararası sistemde kendini daha da yalnız hisseden Kuzey Kore, ilk nükleer krizini 1994 yılında Bill Clinton döneminde yaşamış, aynı yıl Amerika Birleşik Devletleri ile nükleer silah programının sona erdirilmesi halinde uluslararası yardımı ve elektrikle çalışan bir nükleer tesis inşasını öngören Çerçeve Anlaşması'nı imzalanmıştır. Fakat 1995 yılında nükleer füze gelişim süreci devam etmiş, 1998 yılında da Güney Kore ve Japonya'yı vurabilecek seviyede olan nükleer füzelerin test aşaması başarıyla sonuçlanmıştır (Nam, 2019, s.67). Uluslararası sistemde de facto niteliğe sahip olan Kuzey Kore, 2003 yılında Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'ndan çekildiğini duyurmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, Kuzey Kore'nin çekilmesinden sonra nükleer silahların yayılmasının önlenmesi konusundaki uluslararası çabaların zayıfladığını vurgulamış aynı zamanda Kuzey Kore'nin nükleer programının neden ve niçin yapıldığı konusunda kuşkular doğurmuştur.

Kuzey Kore tarihinde nükleer silaha sahip olma düşüncesi İkinci Dünya Savaşı'nın Japonya için trajik bitiş anına şahit olan Kim Il-sung dönemine denk gelmektedir. Kuzey Kore'nin ilk nükleer silah araştırma girişimi 1952 yılında, Atom Enerji Araştırma Enstitüsü'nün (원자력연구소) kurulması ile başlamıştır. 1962 yılında yaşanan Küba Füze Krizi'nin Sovyetler Birliği açısından, Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı kriz yönetim biçimi Kuzey Kore'yi etkilemiştir (Kıbaroğlu, 2004, s.157). Kübe Füze Krizi'nin sonucuna bakıldığında Sovyetler Birliği'nin Amerika Birleşik Devletleri ile uzlaşması Kuzey Kore'yi izole bir self-help mekanizmasına sürüklemiştir. Bu dönemden önce gerçekleştirilen Sovyetler Birliği ve Kuzey Kore işbirlikleri özellikle teknoloji alanında AR-GE içermiş, bilimsel ve teknolojik araştırma süreçleri Kuzey Kore'nin geleceğinde önemli rol oynamıştır. AR-GE anlaşmaları özellikle Kuzey Kore'deki bilim insanlarının nükleer enerji konusunda

Rus topraklarında birebir eğitim almasının önünü açmıştır. İki komünist blok arasındaki iyi ilişkiler Kuzey Kore ile değerli maden alverişine kadar ilerlemiş, daha sonra 1956'da imzalanan nükleer araştırma anlaşmasından sonra başkent Pyongyang'a nükleer tesis açılmıştır. 1959 yılında ise nükleer tesis kurma kapasitesine sahip ekipmanlar başkent Pyongyang'a teslim edilmiştir. Bu süreçte Kuzey Kore sadece Sovyetler Birliği ile değil Çin ile nükleer tesis konusunda anlaşma yoluna gitmiş ve sonunda 1960 yılında Kuzey Kore yerli ve milli nükleer teknolojisini üretmeye başlamıştır.

Nükleer enerjiye erişimin önemli bir dayanağı ise juche anlayışı olmuştur. Juche öğretisi kendi kendine yeterlilik dışında Kim Il-sung tarafından 1955 yılında devletin iç ve dış politikalarını şekillendiren bir sistem haline gelmiştir. Güney Kore gibi Kuzey Kore'de de Konfüçyüsçülük ve egemenliğe sahip olma hırından gelen Kore milliyetçiliği anlayışı hakim olmuştur. Juche öğretisi zamanla militarist anlayışla bütünleşerek, Çin ve Sovyetler Birliği'nin dış politikadaki ayrılıklarından sonra realist perspektifte bir dış politika anlayışına dönüşmüştür. Bu militarist anlayışı vurgulayan ve 'önce askeri güç' anlamında kullanılan Seongun (선군) siyaseti, Kim Il-sung'ın ölümünden sonraki yıllarda Kuzey Kore'nin dış politikasında baskın hale gelmiştir. Seongun politikasına bağlı olarak Amerika Birleşik Devletleri tarafından tehdit edildiğini ve bu dönemdeki komünist blokların çevrelendiğini hissedenden Kuzey Kore, nükleer silaha sahip olmanın gerekliliğini bir politika olarak benimsemiştir (Lewis ve diğ., 2016, s.372).

On bir Eylül tarihinde yaşanan gelişmeler doğrultusunda Amerika Birleşik Devletleri'nin elinde tuttuğu uluslararası sistemde değişimler meydana gelmiş, yeni dünya düzeni gibi kavramlar ortaya atılmıştır. Bu dönemi 'yeni dünya düzeni' olarak tanımlayan özellik ise nükleer gücün devletlerin aksine uluslararası aktör sayılan devlet-dışı aktörlerin eline geçebileceği kaygısı olmuştur. Kuzey Kore'yi çevrelemek amacıyla Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Güney Kore, Çin ve Japonya'yı kapsayan altılı görüşmeler gerçekleştirilmiş; bu görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Şekil 3.1. Güney Kore'nin Çin Hakkındaki Görüşleri "Hangi ülke Güney Kore'nin güvenliği için daha önemli?"

*Kaynak: ASAN Enstitüsü Politik Araştırmalar anketinden aktaran Lee ve Botto (2018)

Özellikle Kuzey Kore'nin Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'ndan 2003 yılında çekilmesinden sonra Çin nükleer tehdit karşısında endişeye kapılmıştır. Kuzey Kore resmi olarak 2005'te nükleer güce sahip olduğunu açıklamıştır. 2013 yılında Çin, Kuzey Kore'ye karşı oldukça tepkili olduğunu sert bir dille açıklamış ve 2016'daki nükleer denemenin ardından Çin ile olan ilişkiler gerilim noktasına ulaşmıştır. Juche öğretisi, geleneksel komünist bloktan ayrılması, Güney Kore-Amerika Birleşik Devletleri ittifakı ve Japonya ile olan tarihsel sorunlar düşünüldüğünde; Kuzey Kore'nin coğrafyada kendini çevrelenmiş hissetmesine karşılık olarak nükleer güç sahibi olma çabası bir dış politika çerçevesinde normalleşmiştir. (Şahin ve, Şener 2022, s.108)

4. GÜNEY KORE POLİTİK EKONOMİSİ

4.1. Güney Kore'nin Özgün Ekonomisi ve Marka Milliyetçiliği

Modern devletler tarihine baktığımızda kendiliğinden gelişebilen, ekonomik olarak kalkınan devlet sayısı oldukça azdır. İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki yıllarda gelişen Soğuk Savaş, daha serbest bir ticaret dönemi ve Amerika Birleşik Devletleri hegemonyasının hakim olduğu atmosfere bağlı yalnızca sekiz ülke, Uluslararası Para Fonu IMF'nin gelişmiş olarak adlandırdığı statüye erişebilmiştir. Bu tanım Soğuk Savaş'ta 'tam bağımsız ve egemenlik sahibi' ülkelere atfedilen bir sıfat olmuştur. Kişi başına düşen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) endeksi ile ölçülen altyapı, eğitim, kültür, güçlü orta ve işçi sınıfı, refah düzeyi ve sağlık hizmetleri gibi etkenler de ülkenin gelişmişlik düzeyi için önemli koşullar sayılmıştır. Asya coğrafyasında -günümüzde Asya Kaplanları olarak adlandırılan- ülkeler arasında sömürgeleştirilme ile bağlantısı olmayan tek ülke Çin olmak üzere; Hong Kong'un İngiliz sömürgesi tarafından modernize edildiğini, özellikle tezin konusu olan Güney ve Kuzey Kore'nin dış güçler nedeniyle savaşa süreklandığını rahatlıkla gözlemlemek mümkündür. Kore yarımadasının Asya tipi koloniciliğe maruz kalması görmezden gelinemeyecek önemli bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik gelişim faktörü olarak, Güney Kore'nin kişi başına düzen GSYİH'si 1960 yılında Alt Sahra Afrika ülkelerinin iki katında seyretmiş ve bu katsayı 2005'te yirmi dörde yükselmiştir (Seth, 2017). Fakat Güney Kore'nin bulunduğu coğrafyaya kıyasla, kendi kendine gerçekleştirdiği ekonomik mucizesi oldukça farklı varyasyonları beraberinde getirmiştir. Kore yarımadası, Japonya ve Çin'i çevreleyen diğer ülkeler gibi binlerce yıldır Çin kültürünün etkisi altında kalmıştır. Asya'nın Sinic denklemi düşünüldüğünde Kore yarımadası, Çin kültüründen oldukça etkilenmiştir. Ayrıca Çin'in Taoizm ve. Konfüçyüsçülük gibi önemli düşünsel ve manevi unsurlarını da paylaşmışlardır. Güney Kore'nin ekonomik gelişiminde Konfüçyüsçü çalışma ahlakının ve etiğinin baskın olduğu söylemek mümkündür. Bu hususta Çin kültürü ya da Konfüçyüsçülük siyaseti, hukuku, sosyal sistemleri, dini, günlük hayattaki etik düzeni etkilemiştir. Genel olarak Çin kültürü, özellikle Budizm, Şamanizm ve Taoizm dinleri Kore'nin kültürel gelişiminde önemli roller oynamıştır. Tüm bu ruhani

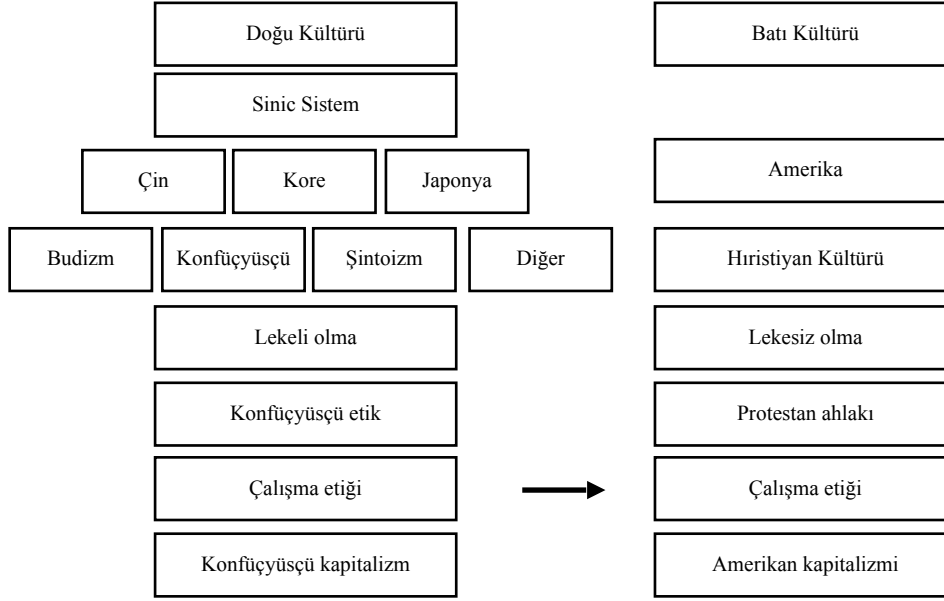
ekoller 'din' kategorisine girebilmektedir fakat Konfüçyüsçülük daha çok onurlu ve ahlaklı bir yaşama sahip olmak anlamı taşıyan, agnostik bir perspektiftir. (Şahin ve Şasev, 2007,s.50). Ancak farklı bir görüşe göre Konfüçyüsçülük etkisi Güney Kore'nin ekonomik ahlakında etkili olsa bile; Kore yarımadasının Japon kolonisi olduğu dönemde de varlığının izine rastlanmıştır. Japonca'da yer alan Senpai (先輩) yani kıdemli kimse anlamına gelen bu sözcük; Korece'de birebir Seonbae (선배) karşılığına sahiptir. Güney Kore'nin Joseon döneminde sınavla devlet memuru alımı, sistemi Japonya'dan geçmiştir, kıdemli anlamına gelen sözcükler yolsuzluğun önlemesi ve hiyerarşinin dengesi için kullanılmaktadır. Bugün Çin ve Japon etkilerine rağmen Güney Kore'nin ekonomik mucizesi kendine özgün bir kurumsal yapıya sahip olmuştur. Chang'a göre (1998) Güney Kore'deki hızlı ekonomik büyüme olgusuna ve bu başarısının olası nedenlerine odaklanmak önemlidir. Ona göre bunlardan biri kültürü, diğeri ise yönetim sistemidir. Ayrıca Dünya Banka'sının uzmanlarına göre Güney Kore'nin gelişim anahtarının kültür olduğu sonucuna varılmıştır. Huntington'ın (2021) modern dünyaya ait perspektifine göre, günümüzde devletler arası değil medeniyet arası yaşanan uluslararası arena çatılmasında kültürlerin etkisi oldukça fazladır. Güney Kore ekonomisine bakıldığında çok çalışma ve çok tasarruf kültürünün baskın olduğunu görebilmek mümkündür. Konfüçyüsçü Kapitalizm bir nevi Batı'da Marx Weber ile hayat bulan Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu kitabının dinamiklerine benzetilmektedir. Fakat bu iki kavramın belirli bir farklılığı bulunmaktadır, biri bireyselleşmeyi ön plana çıkarırken; öteki kolektivistliği vurgulamaktadır. Güney Koreliler ise bu farklılığı aşağıdaki yollarla pekiştirmektedir. Baum'un "Business Week" isimli makalesinden aktaran Chang'a (1998) göre:

- Günümüzde Güney Koreliler'in çalışma ahlakı diğer Asya ülkelerine göre fazlasıyla eşitlikçidir. Yolsuzluğun ya da kıdemli-çalışan arasındaki ayrımcılığın kaldırılmasına yönelik katı yasa düzenlemeleri bulunmaktadır,

- Güney Koreliler, karar alma süreçlerine işçi katılımına saygı duymaktadır. Bu katılımın çoğu çalışma ekiplerinin içerisinde oy birliği ile gerçekleştirilmektedir,
- Çalışanların motivasyonunun sürekliliği açısından sağlanan imkanlar fazladır. Örneğin; Güney Koreliler, doğum günleri gibi çalışanlar için önemli olan olayları açıkça iş yerlerinde kutlarlar, bu örnekler Güney Kore'nin işçisine değer verdiğini gösteren ve kapitalizm anlayışının diğer Asya Kaplanları'na göre farklı olduğunu göstermektedir.

"Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu" isimli kitabında Max Weber (1996), bireysel düzeyden makro düzeye kadar olan ekonomik alışkanları araştırmıştır. Olmazsa olmaz bir denklemin elemanları olan bireysel ve toplumsal motivasyon kaynakları; kültürel değerler, inançlar ve ekonomik davranışlar arasındaki etkileşim tüketim davranışlarını biçimlendirmiştir. Benzer şekilde, Konfüçyüsçülük kavramının Çin'in yükselişi üzerindeki etkisinin anlaşılması, inançlar arasındaki ilişki ve sıradan insanların eylemleri Protestan Ahlakı ve Kapitalizm'de bahsedilen Kalvinizm kadar önemlidir. Kalvinist etik, inananları çok çalışmaya ve iş hayatında başarılı olmaya dair motive etmekle beraber, çalışmaya çağrı kavramıyla bireylerin kurtuluşlarının bir çaresi olarak harekete geçmeleri gerektiğini öğütlemiştir. Kalvinizm klasik Hristiyan görüşün aksine, Hristiyanlığın ilk dönemine dönüşü sembolize etmiştir.

Konfüçyüsçülük'ten doğan ekonomi fikrine göre, kurtuluş için koşul olarak inananların yaratıcının günahkar dünya üzerindeki taleplerini yerine getirmelerini gerekli değildir, aksine bireyleri çalışmak için teşvik edecek ilahi bir gücün varlığı tamamen soru işaretidir.

Şekil 4.1. Kültürel Kimliğe Göre Ekonomik Sistem

*Kaynak: Chang, 1998:54

Weber "Çin'in Dini Konfüçyüsçülük ve Taoizm" (1959) isimli kitabında Çin'de rasyonel kapitalizmin neden ortaya çıkmadığına dair bir dizi araştırma sunmuştur. Weber, Batı tarzı rasyonel ekonominin bu topraklarda neden yükselmediğini araştırmıştır. Weber sonuç olarak; bu topraklarda hukukun eksik olduğu ve sosyolojik anlamda devletin Batı işlevlerinden yoksun olduğu sonucuna varmıştır (Weber, 1959, s.84). Weber'e göre sosyolojik açıklığın bir numaralı nedenlerinden biri eğitimidir. Asya'daki bir kimsenin birden çok alana hakim olması (özellikle Çin kültürü) gerekirken; Batı'daki birinin uzmanlaşmak istediği teknik alana yönelmesi yeterli olmuştur. Böylece 'çalışma enerjisi' parçalanmamış ve uzmanlaşılacak alana yöneltilmiştir. Konfüçyüsçülere göre temel ilke, verimlilikten önce gelen eşitlik. Bu eşitlik eğitimle sağlanmakla birlikte, olası bir eşitsizlik fikri, toplumsal büyümenin ön koşulu olan 'toplumsal barışı' bozmaktadır. Liberal ilkeler üzerine inşa edilen Batı kapitalist sistemi bir piyasa sistemidir, Konfüçyüsçü ekonomi sistemi ise hem serbest piyasa hem de hanelerce inşa edilen aile piyasalarını kapsamaktadır. Konfüçyüsçülük'te devlet sosyal uyumun sağlanması ve eşitliğin korunması için ahlaki bir oluşumdur; ekonomi ise etik bir biçimde sürdürülmelidir (Weber, 1959, s.256).

Güney Kore'nin makroekonomik politikalarının mimarı olan Park Chung-hee'nin yanında Chaebol'ler yer almıştır. Chaebol Korece'de 'zengin aileler' anlamına gelmektedir fakat ekonomik olarak 'aile şirketi' anlamında kullanılmaktadır. Chaebol, birçok açıdan diğer Doğu Asya şirketlerinden önemli ölçüde farklıdır. İlk olarak Chaebol grupları ikili bir hisse sahibi ya da yönetici anlayışına sahiptir. Kâğıt üzerinde şirketin sahibi aileler, toplam hisselerin yüzde iki ila altısından fazlasına sahip değildir. Fakat gerçekte sahte bir şirketin yüzde altmışından fazlasının hisse sahibidirler çünkü Chaebol holding şirketleri, kendisini halka arz etmeden var olabilmektedir. İkili mülkiyet yapısının arkasındaki sebep; şirketi devralacak kişinin zor yollarla seçilmesiyle ilgilidir. Ancak 1987'den bu yana gelişen demokratikleşme ve 1997 Asya Ekonomik Krizi'nin etkisiyle Batı stilinde kurumsal yönetim standartlarına göre mülkiyet dağılımını talep edilmiş Chaebol hisselerine önemli ölçüde vergilendirmeler getirilmiştir. İkincisi, ekonomik olarak güçlü Çin'deki birçok Guanxi (关系) şirketinin ve Japonya'daki Keiretsu (系列) iş zincirinin aksine, mülkiyet ve kontrol ayrılmak yerine kaynaştırılmıştır. Güney Kore'de yönetimde profesyonelleşme aile şirketleri içerisinde kayırmayı önlemek amacıyla eğitimle desteklenmektedir, böylece şirketin varisi kişi iş deneyimi, The Ivy League⁸ okullarını içeren yurtdışı eğitimi ve saha tecrübesi ile iş başına geçer. Güney Kore'de iş dünyası, endüstriyel kalkınma için en çok devlet kontrolündeki finansa güvenmiştir. Devlet, yabancı fonların akışı üzerinde sıkı bir kontrol sağlamış ve stratejik olarak belirlenmiş endüstrilere yatırımı teşvik etmek için sübvansiyonlu kredi ve politika kredileri kullanmıştır. Yerli bankalar dış piyasalardan fon ödünç alabilmek konusunda özgürdü fakat tahsis kararlarından Ekonomik Planlama Kurulu (EPB) sorumlu tutulmuştur. (Kitthanan, 2008). Chaebollerin kendilerini devletten bağımsızlaştırmasının tek yolu, yüksek miktarlarda yatırımları için alternatif fon

⁸ **The Ivy League** ya da **Sarmaşık Birliği**, Kuzeydoğu Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sekiz özel araştırma üniversitesinden oluşan bir Amerikan kolej birliğidir. Ivy League terimi genellikle spor birliği anlamında kullanılsa da bünyesinde bulunan sekiz okul akademik mükemmellik, kabullerde seçicilik ve sosyal seçkinlik çağrışımlarıyla anılan seçkin kolejleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Üyeleri Brown Üniversitesi, Columbia Üniversitesi, Cornell Üniversitesi, Dartmouth Koleji, Harvard Üniversitesi, Pennsylvania Üniversitesi, Princeton Üniversitesi ve Yale Üniversitesi'dir.

kaynakları bulmak olmuştur. Finansal liberalleşme süreci özellikle 1980'li yılların sonlarından itibaren önem arz eden hükümet bürokratları arasında liberalizme doğru kademeli ideolojik yayılma başlamıştır. Koreli ekonomistlerin ve bürokratların olağanüstü büyük bir kısmı siyasi anlamda muhafazakar ve ekonomik anlamda serbest piyasa Amerikan ekonomik programlarında eğitilmiştir. Daha önce bahsedildiği gibi bu dönemde neredeyse tüm personel, Amerikan üniversitelerinden doktora derecesi almış, önem arz eden ekonomik kurumlardaki teknokratlar değişim sürecine direkt olarak etki sağlamıştır, liberalizme geçiş süreci Kore ekonomi literatüründe 'ideolojik osmoz' olarak kayıtlara geçmiştir.

4.1.1. Güney Kore'nin ekonomik inşa sürecinde Park Chung-hee etkisi

Güney Kore'nin trajik geçmişi düşünüldüğünde günümüze kadarki gelişimi oldukça değerlidir. Otuz beş yıldan fazladır Japon sömürgesi haline getirilen Güney Kore, 1910 ve 1945 yıllarını kapsayan bu dönemde GSYİH açısından gelişim göstermesine rağmen Japonların uyguladığı politikalar nedeniyle refah düzeylerini arttıramamıştır. Aynı dönemde Kore topraklarında kuzey tarafın sanayi anlamında geliştiğini; güney topraklarının ise tarım alanında gelişim gösterdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca nüfusun yüzde yetmişi tarımsal iş gücü sebebiyle güneyde yaşamıştır. Bu hususta Kore Savaşı'ndan sonra Güney Kore'ye bırakılan tek ekonomik gelir kaynağı tarım alanları olmuştur, otuz sekizinci paralel sorunu nedeniyle tüm sanayi sektörü Kuzey Kore kısmında bırakılmıştır (Çakmak, 2016, s.153).

1948'deki kuruluşundan itibaren Güney Kore küresel anlamda en fakir ülkelerden biri olmuştur. Kuruluşundan tam on iki yıl sonra bile kişi başına düşen gelir Haiti ile hemen hemen benzerlik göstermiştir. Japon sömürge yönetimi, Kore topraklarında profesyonel bir kamu hizmeti ve ekonomik hedeflere ulaşmak için bankalarla yakın işbirliği içinde çalışmış fakat bu Kore'nin gelişimi -özellikle güney toprakları- için yeterli olmamıştır. Kore yarımadası 1945'te Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından bölünmüş, daha sonra iki farklı devletin kurulmasını teşvik etmiştir; kuzeyde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (DPRK) ve güneyde Kore Cumhuriyeti (ROK) kurulmuştur. Kuzey Kore sağladığı avantaj nedeniyle madenciliğin çoğunu ve elektrik enerjisi üretiminin yüzde sekseninden fazlasını

devralmıştır. Güney Kore, verimli tarım alanlarının çoğuna sahip olmasına rağmen bu topraklar ülkenin hızla büyüyen nüfusunu beslemek için yetersiz kalmıştır. Güney Kore kuruluşundan itibaren bu zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Kurulştan sonra ise yerleşik Japon nüfusunun büyük bir kısmının Japonya'ya geri dönüşü, birçok vasıflı işçi, profesyonel memur ve öğretmen kaybıyla sonuçlanmıştır. Kuzeyden gelen mülteci akını ise ülkede çalkantılı siyasi sorunlara neden olmuştur (Seth, 2017).

Güney Kore 1960'lardan önce ekonomik durgunluk, yüksek enflasyon, dış yardımlara bağımlılık ve işsizlik gibi sorunlarla savaşımıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin sağladığı yardımlar sayesinde, Rhee hükümetinin bulunduğu yıllarda küçükte olsa bile büyüme gerçekleştirilmiştir. Özellikle 1950-1969 yılları Amerika Birleşik Devletleri'nden en çok yardım alan ülkelerden biri olan Güney Kore'in reel ekonomik büyümesi yılda sadece %4'e kadar ulaşabilmiştir. Ekonomik yükseliş, tarihsel şanssızlığa rağmen hızlı sanayileşme ve iktisadi büyüme hamlesi 1960'ların başında askeri hükümetin yönetimi altında başlamıştır. Bu ekonomik dönüşüm Güney Kore 'Ekonomik Mucizesi' veya 'Han Nehri Mucizesi' olarak adlandırılmıştır.

Tablo 4.1. Güney Kore'nin Kuruluş Yıllarında Aldığı Dış Yardımlar

Yıllar	Toplam Dış Yardım (Milyon USD)	Dış Yardımlar (GSMH %)
1945-1952	852.5	-
1953	194.2	11.2
1954	153.9	8.4
1955	236.7	12.5
1956	326.7	17.1
1957	382.9	18.5
1958	321.3	14.5
1959	222.2	9.5
1945-1959	2690.4	-

*Kaynak: Chun'dan aktaran Çakmak, 2016

Güney Kore ekonomik mucizesini diğerlerinden özel kılan durum; bunu diğer milletlerin aksine kırk yılda gerçekleştirmiş olmasıdır. Çünkü Sanayi Devrimi düşünüldüğünde İngiltere gelişimini yüz elli, Amerika Birleşik Devletleri ise yüz yılda gerçekleştirmiştir (Çetin ve Karadaş, 2018, s.96). Yukarıda bahsedilen Güney

Kore Ekonomik Mucizesi 1961 yılının Mayıs ayında askeri bir darbeye iktidara gelen General Park Chung-hee'nin askeri hükümeti altında başlamıştır. Park, Güney Kore hükümet bütçesinin yarısından fazlasını finanse eden Amerika Birleşik Devletleri'ne bu kadar bağımlıyken egemen bir ulus, bağımsız, özgür ve demokratik olarak var olup olmayacaklarını sorgulamıştır. Park gibi diktatör bir liderin ekonomik yapılandırmaya karşı önlem alması ve yolsuzluğa karşı çeşitli iş insanlarını yargıya teslim etmesi herkesin dikkatini çekmiştir. Bu dönemde günümüz Samsung firmasının kurucusu olarak bilinen Lee Byung Chull (이병철), Park'ı desteklemiştir. Lee'nin desteğini alan Park çeşitli iş adamlarının güvenini kazandıktan sonra Güney Kore'nin ulusal girişimcilik adımlarını atmaya başlamıştır. Park, Lee'nin aralarında başkanı olduğu on üç kişiyi Ekonomik Yeniden Yapılanma Tanıtım Komitesi'ne atamıştır. Askeri hükümet, ülkenin girişimci seçkinleri ile ortaklığını başlatmıştır. Devleti ekonomik büyümeye yönlendirmek için birkaç adım atılmış: Beş Yıllık Ekonomik Plan'ın geliştirilmiş, ekonominin ithal ikamesinden ihracata yönelik endüstriyel kalkınma ile şekillendirilmiş ve kredi üzerinde devlet kontrolü sağlanmıştır. Park rejimi, iktisadi büyümeyi yönlendirmek için teknokratlardan⁹ oluşan bir Ekonomik Planlama Kurulu (EPB) oluşturmuştur. Ekonomik Planlama Kurul başkanı, diğer tüm kabine üyelerini geride bırakarak başbakan yardımcısı olarak görev yapmış, devlet tüm ticari bankaları kamulaştırmış ve bankacılık sistemini kredi üzerinde kontrol sağlayacak şekilde yeniden düzenlemiştir. Daha sonra işletmelere ekonomik planların ihtiyaçlarına göre düşük faizli krediler sağlanmıştır. Çoğu Koreli tarihçi, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı modern ekonominin kuruluşunun başlangıç noktası olarak kabul etmektedir (Seth, 2017). 1962'de başlatılan bu plana göre, ihracat için hafif sanayilerin gelişimini teşvik edilmiş, 1962-1966 için yüzde yedilik bir ekonomik büyüme oranı hedeflenmiştir. Güney Kore'de bulunan ve resmi görevde yer alan Amerika kökenli danışmanlar bunun gerçekçi bir hedef olmadığını vurgulamışlardır fakat yıl sonunda ortalama yüzde dokuzluk ekonomik büyüme oranıyla hedef aşılmıştır. Sürpriz başarıdan sonra

⁹ **Teknokrasi** karar alma sürecinin teknik uzmanların söz sahibi olduğu bir yönetim şekli anlamına gelmektedir. Yönetim kadrolarında sadece sektörde bilgili, deneyimli ve yetenekli bilim insanları ve mühendisler yer almaktadır.

hızlı sanayileşme planı başlatılmıştır. İhracat yılda yüzde yirmi dokuz artarak yılda yüzde on beş üretim yapılmıştır. Bu planın başarısını doğrudan yabancı yatırımı çekmeye ve temel altyapıyı geliştirmeye daha fazla önem veren 1967-1971 yılları arasındaki İkinci Beş Yıllık Plan'ı izlemiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na basit sanayi, elektrik gücüyle çalışan araçlar ve ulaşım sektörü de dahil edilmiştir. Bu plan yürürlüğe girmeden önce 1966 yılında kurulan Kore Bilim ve Teknoloji Enstitüsü teknik eğitim için meslek liseleri ve üniversitelerde çeşitli inovasyonlar gerçekleştirmiştir.

Park'ın gerçekleştirdiği ekonomik başarı büyük oranda ekonomi politikalarının yeniden yapılandırılmasında etkili olan milliyetçilik üzerinde kontrol kurmakla bağlantılandırılmıştır. Park, ekonomiyi milliyetçi bir perspektifte yürürlüğe koymadan önce bilinçli olarak ülkesine yapılan doğrudan yabancı yatırımı, limitli bir seviyede tutmuştur.

Tablo 4.2. Güney Kore'nin Kalkınma Planları

Yıllar	Ekonomik Amaç	Alınan Kararlar
Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planları	- Kendi kendine yeten bir ekonomi politikası inşa etmek - Ekonomik büyümenin stabil olarak sağlanması	- İhracata yönelik ekonomik gelişme modeli - Sanayiye ve ithal ikameci politikalara yoğunlaşmak
Üçüncü ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planları	Sanayiye modernleştirmek	- Kimya sanayisine ağırlık verilmesi - Sosyal sermaye yatırımlarını genişletmek
Beşinci ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planları	Rekabet gücünün artırılması	Küresel bir ekonomik dolaşım ve istikrar sağlamak
Asya Ekonomik Krizi Sonrası Ekonomik Plan	Küresel Kore anlayışını ve Liberal ekonomiyi güçlendirmek	Küresel Kore ekonomisi için gerekli reform ve modernizasyonun sağlanması

*Kaynak: Hong'dan aktaran Çakmak, 2016

Park şaibeli militarist bir lider olmasının önüne geçmek amacıyla -Amerika Birleşik Devletleri baskısıyla- anayasada 1963 yılında birtakım değişiklikler yapmış, 1967'de oy çoğunluğu ile başbakan seçilmiştir. Park iktidarda kaldığı dönem boyunca Güney Kore'yi Amerika Birleşik Devletleri'nden bağımsızlaştırmış, Vietnam Savaşı'nda ülkeye döviz girmesi için Amerika Birleşik Devletleri ile Vietnam'a hizmet ve mal sağlamak amacıyla anlaşma imzalamıştır. Güney Kore'nin yükselen ulusal markası Hyundai bu dönemde teknik olarak kendini geliştirmiş, Amerika Birleşik Devletleri

ve Vietnam için projeler üretmiştir. Ekonomik gelişime ayrıca Japonya ile olan ilişkileri normalleştirmiştir. Japonya bu dönemde yükselen bir ekonomiye sahip olmuş, dönemin olimpiyatlarına ev sahipliği yapmış ayrıca yabancı ülkelerde yatırımlar yapmaya başlamıştır. Japonya'nın Kore'ye tarihsel olarak yaşattığı travma, Korelilerin akıcı Japoncası, jeopolitik önem ve coğrafi yakınlık düşünüldüğünde Kore ve Japonya arasındaki ekonomik ilişki önem kazanmıştır. Bu tarihlerde Koreli ucuz iş gücü, Japon sermayesi ve teknolojisi ile birleşmiştir. Park'tan önceki Güney Kore başbakanı Rhee, Japonya ile olan ilişkileri geliştirmek yerine tarihsel olarak yaşanan travmaları affetmemiş ve kendi başkanlık döneminde Japonya ile ekonomik ilişkiler dahi kurmamıştır.

Park'ın Üçüncü Beş Yıllık Ekonomik Plan'ı 1972 ve 1979 yılları arasında diğer planların aksine ağır sanayi ve kimya endüstrisine odaklanmıştır. Bu Güney Kore tarihinde Heavy And Chemical Industry (HCI) Dönemi olarak adlandırılmıştır. Tekstil, ayakkabı, çelik, gemi inşası, petrokimya ve otomotiv sektörü bu dönemde geliştirilmiş ve günümüz Güney Kore ürün kalitesine yaklaştırılmış. Ayrıca yolların inşası, kırsal kesimde yaşayanlara telefonların ve televizyonların tanıtılması kırsal izolasyona son vermiş, ayrıca pazarlar hakkında daha fazla bilgi ve teknoloji erişimine katkıda bulunmuştur. Kent merkezlerinde kimyasal gübreler, tarım ekipmanları ve tarım mahsulüne olan talep, çiftçiliği daha kazançlı hale getirmiştir. Genişleyen sanayi ve hizmet sektörü gittikçe artan nüfusa birçok yeni fırsat sağlamıştır. Sonuç olarak, milyonlarca Koreli şehirlerde iş bulmak için kırsaldaki evlerini terk etmiş, ebeveynler çocuklarının daha iyi bir eğitim alması için onları şehirlere göndermişlerdir.

1960 yılında çiftçiler nüfusun sadece %61'ini oluşturmuş; 1970'de %51'e ve 1980'de %38'e düşmüştür (Seth, 2017). Park döneminin sonunda Güney Kore tarım dışı nüfus yüzdesinde Kuzey Kore'yi yakalamıştır. Her iki Kore'de de 1980'e kadar insanların üçte birinden biraz fazlası tarlalarda çalışmış, Güney Kore dönemin sonunda ilk kez sanayi ağırlıklı bir ülke haline gelmiştir. Güney Kore devletçilik geleceğini bir kenara bırakıp 1980'li yıllarda dış pazara açılmaya başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Güney Kore'nin ekonomik ilişkileri ihracatın arttırılmasıyla gelişmiş,

bu sayede Güney Kore'nin ekonomisine katkı sağlanmıştır. Ulusal Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB) ve iki olarak imzalanan gümrük tarifeleri sayesinde Güney Kore'nin uluslararası anlamdaki iktisadi görünüşü artmıştır. Uygulanan dış ticaret yapılanmalarının sonucunda; 1960-1980 yıllarını kapsayan yirmi yıllık dönemde %30 artmış, ihracattaki 55 milyon USD seviyesi 1980 yılında 23,8 milyar USD seviyesine ulaşmıştır (Çetin ve Karadaş, 2018, s.104).

Tablo 4.3. Güney Kore 2021-2022 İlk 10 Marka Değer Sıralaması (Milyon USD)

	2021	2022
Samsung	85,412	89,229
Hyundai	12,738	13,604
LG	9,040	10,636
Sk Hynix	7,685	9,361
Shinhan Financial Group	5,027	6,104
Coupang	3,546	6,098
KEPCO	6,036	5,984
KIA	5,182	5,984
KB Financial Group	4,690	5,419
NAVER	4,096	5,085

*Kaynak: Brand Finance 2022

Yaygın bir görüşe göre Güney Koreli otomobil üreticilerinin yükselişi bir çeşit mucize olarak tanımlanmıştır. Bu mucize teknokratik perspektifte yönlendirilen bir kalkınma projesinin, Konfüçyüsçü rekabet ruhuna sahip vizyoner girişimcilerin militarist siyasi değişimlere rağmen, devlet ile ortak çalışmalar yapmasına bağlanmıştır (Seth, 2017). Otomobil üreticilerinin başarısında, üretkenliğin sürekli iyileştirilmeye dayalı inovatif girişimlerinden ziyade devlet eliyle sağlanan büyük bir kaynak erişimi rol oynamıştır. Otomobil üreticileri, devletin yeni üretim hatlarına girişlerini sübvansetmesi, kriz sırasında maliyetleri üstlenmesi ve iş kayıplarını telafi etmek için ücret ödemesi ile gelişim göstermiştir. Bahsedilen mucizevi Güney Kore otomobil endüstrisi sadece 1962'de bir Nissan otomobil modelinin montajıyla doğmuş, 2001'de dünyanın en büyük beşinci otomobil üreticisi ve altıncı en büyük ihracatçısı haline gelmiştir. Bu eşikten sonra devlet teknokratik rasyonalitesini ısrarla

yürürlüğe koymuş, sanayi politikasını hazırlamış ve Japon ekonomik büyüme modeline göre biçimlendirilmiş milli bir üretimi örnek almıştır. Park, ekonomik olarak sürdürülebilir döngüyü ve ulusal anlamda yoğun bir işbirliği içinde, kendi ulusal markaları adına sahip otomobiller üreterek, Güney Kore'yi Japon otomobil üreticileriyle eşit düzeyde küresel rekabetçi haline getirmiştir. 1973 Ekonomik Kalkınma Planı'nda otomobil endüstrisi özel bir yere sahip olmuştur. Ulusal tasarımlı otomobillerin üretimine devlet sübvansiyonları bağlanmış, Ford markası ile yapılan ortak girişim görüşmesinin sona ermesinin ardından ihracat pazarı için ulusal bir marka altında kendi modellerini üretmek isteyen Hyundai ön plana çıkarılmıştır (Lee, 2018).

4.1.2. Güney Kore marka milliyetçiliği

Ulus markalaşması küreselleşmiş pazara sahip olan bir ülke için, olumlu imaj ve itibara sahip olmanın rekabet gücü için olmazsa olmaz olduğu fikrinden ortaya çıkmıştır. Ülkelerin sadece uluslararası ticarete başarılı olması için değil, aynı zamanda sermaye yatırımı ve insan kaynakları gibi küresel ekonomik kaynakları da cezbetmeleri için gerekli olmuştur. Marka adı, marka kimliği ve markanın itibarı ile birlikte düşünülen bir ürün, hizmet veya organizasyonla ilgilidir (Prieger ve diğ., 2011). Markalaşma kavramının bir ülkeye doğrudan uygulanması zordur, çünkü ülke kavramı bir markaya sahip ürün gibi tam olarak anlaşılabilir şekilde tanımlanmış, tüm işlevlerini yerine getiren sabit ve kesin bir varlık değildir. Pek çok marka uzmanı, bir şirket ve bir ulus arasında temel farklılıklar olsa bile, bir şirkete veya bir ulusa ait olmaları fark etmeksizin insanları motive etme, ilham verme ve manipüle etme tekniklerinin benzer olacağını iddia etmektedir. Ulusal kimlik özgün bir milliyetçilik fikrini ve içinde yaşayan bireyleri kapsayan, onları bir arada tutan yurttaşlık ve etnik faktörlerin birbirinden ayrılamaz bir bileşimidir. Bir ülkenin içinde yaşayan bireyler ancak aynı kültürü paylaştıklarında aynı ulusa aitlik hissedebilir; başka bir deyişle fikirler, semboller ve küreselleşen dünyada iletişim yöntemleri oldukça önemli bir yere sahiptir. Ulusal kimlik zaman ve mekandan bağımsız olarak daha kapsayıcı daha küresel veyahut evrensel bir düzeye ulaşabilmektedir. Ulusal kimliğin küreselleşmesi fikri ve milli markalaşma son zamanlarda kültürün

pazarlanmasında sıklıkla kullanılmaktadır. Güney Kore'deki ulus markalaşması hem hükümet hem de vatandaşlar için önemli bir yere sahiptir. Güney Kore'nin ulus markalaşmasını kullanması siyasi ve diplomatik amaçlara dayandırılmış olsa da bugün küresel çapta bireyler üzerinde olumlu etkisi göze çarpmaktadır. Tarihte otoriter hükümetlerin kültürel projeleri, hem Güney Kore toplumunu hem de küresel kitleyi hedef alan bir halkla ilişkiler mekanizması olarak uygulanmıştır. Güney Kore hükümeti ulusal kültür imajını yurtdışına yaymak istemiştir. 1948'den Park döneminin başlangıcını kapsayan 1961 yılına kadar, Güney Kore'de modern ulus devletin gelişimi sürecinde, Kamu Bilgilendirme Bakanlığı ve Kültür ve Eğitim Bakanlığı işbirliği içinde kamuoyu meseleleriyle ilgilenilmiştir. Park hükümeti iki resmi kurumu birleştirerek Kültür ve Halkla İlişkiler Bakanlığı'nı kurmuştur. Kurum, 1990 yılında halkla ilişkiler ve kültür idaresi farklı bakanlıklara ayrılana kadar otuz yıl var olmuştur. Meta ürünleri ve Batı popüler kültürü, halk tarafından ulusal kimliğe zarar verici unsur olarak görülmüştür. Popüler kültürün iletebileceği siyasi ve sosyal mesajlar, bu dönemdeki diktatör rejime bir tehdit olarak görülmüştür.

Güney Kore 1990'lı yıllarda, kültürel kimliğini geleneksel kültür ve sanatlara dayalı olarak tanımlayan ve devlet tarafından finanse edilip yönetilen, çeşitli kültürel projelerle kimliğinin küresel olarak içselleştirilmesini kolaylaştırmaktan sorumlu devlet bürokrasisi kurmuştur. Aynı dönemde ulus markalaşmasının başlangıcında yetkililer marka teorisyenlerinin pazar odaklı önerilerine bağlı kalmıştır. Küresel markalaşma ile ilgilenen konseyde ticari şirketler, bilişim firmaları, medya ve pazarlama şirketleri gibi Kore'nin yurtdışında imajını yükseltmekle ilgilenen özel sektörler bulunmaktaydı. Konseyde özel sektörün en çok tanınan isimleri Samsung Group, Hyundai Card Corporation, SK Group, Korean Airlines ve Asiana Airlines'ın CEO'ları ve yetkilileri yer almıştır (Lee, 2018, s.24). Hükümet ulus markalaşmasını kamu politikası perspektifinden algılamış, şirketler ise markalaşma sürecini firmanın özel motivasyonu olarak görmüştür.

Tablo 4.4. Güney Kore Cari fiyatlarla sektöre göre GSYİH (Milyar KRW)

	2022 Q2	Bir önceki veri analizi
Temel fiyatlarla brüt katma değer	495,879.8	467,180.0
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	9,360.4	6,792.7
İmalat, Madencilik ve taşocaklığı	143,184.5	133,106.9
Elektrik, gaz ve su temini	5,237.8	5,437.1
İnşaat	28,163.2	20,731.4
Toptan ve perakende ticaret, restoranlar ve oteller	47,615.7	45,732.6
Nakliye ve depolama	17,796.8	18,841.2
Finans ve sigorta	33,175.0	33,212.5
Gayrimenkul ve kiralama	36,936.7	36,525.7
Bilgi ve iletişim	24,719.5	23,629.9
Kamu yönetimi ve savunma	34,888.0	37,042.2
Eğitim	25,964.8	24,975.2
Sosyal güvenlik ve sağlık	26,255.6	25,905.0
Kültür endüstrisi ve diğer hizmetler	10,633.1	10,596.8

*Kaynak: Statistics Korea Eylül 2022

Kamu ve özel kuruluşlardan farklı katılımcılar, sektörel çıkarlarını yansıtan Güney Kore ulusal ve kültürel imajlarının pekiştirilmesi için özgün bir perspektife sahip olmuştur. Aynı dönemde konsey, kültür endüstrisi fikrini programlarına eklemiş, Kore Dalgası Hallyu fikri Asya pazarı dışında küresel pazara yaymak amacıyla eylem planları geliştirilmiştir. Hükümet, Kore Uluslararası Kültür Endüstrisi Değişim Vakfı (KOFICE) ve kültürel endüstrileri teşvik etmek için Kore Yaratıcı İçerik Ajansı (KOCCA) dahil olmak üzere çeşitli ajanslara fon sağlamıştır. Ayrıca Kore Müzik Telif Hakkı Derneği (KOMCA) müzik eserleri, halka açık performans, yayın haklarını ve eser çoğaltma haklarını yöneten kar amacı gütmeyen bir Güney Koreli telif hakkı kurumu olarak 1964 yılında kurulmuş, 1990'lı yıllarda küresel anlamda genişletilmiştir.

5. GÜNEY KORE'NİN DIŞ POLİTİKASI VE HALLYU

5.1. Güney Kore Kültür Endüstrisi ve Kore Dalgası Hallyu

Güney Kore Kültür Endüstrisi sosyo-ekonomik, kültürel ve politik nedenlerden dolayı 1990'ların sonunda resmi olarak geliştirilmiştir (Kim, 2013). Güney Kore'deki ekonomik gelişim kısa sürede gerçekleşen kırdan kente göç ile birlikte, şehirleşme ve Batılılaşma konseptinin birleşimiyle gerçekleştirilmiştir. Richard Tomlinson (1999) küreselleşmenin coğrafi mesafenin, zamanın, ürünlerin, mal ya da hizmetlerin elektronik medya veya bu içerikleri destekleyen sektörler aracılığıyla daha hızlı yayılacağını savunmuştur. Geçtiğimiz birkaç yılda televizyon dizileri, filmler, müzikler ve bunlarla ilişkili ürünler de dahil olmak üzere; artan miktarda Kore popüler kültürel içeriği Çin, Tayvan, Hong Kong, diğer Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde büyük bir popülerlik kazanmıştır (Aydemir, 2018, s.145). Haber medyası ve ticaret dergileri, Kore popüler kültürünün Asya'daki yükselişini Kore Dalgası ya da Hallyu (한류) olarak adlandırmışlardır. Hallyu anlam olarak Çince kökenli bir sözcüktür, Çin'in Güney Kore sinemasını takdir etmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Kore Dalgası'nın hükümetteki yansıması ve bir dış politika haline getirilmesi tam olarak 1994 yılında alınan kararlar ile gerçekleştirilmiştir. Küreselleşme politikaları için yeni hükümet planları oluşturulmuş ve Amerikan pazarının oluşturduğu kültürel, ekonomik ve toplumsal baskının önüne geçilmek istenmiştir. Dönemin ülke başkanı, ekonomi için Hallyu'nun önemini vurgulamış, 2003 yılında ise yaratıcı içeriklerin bütçesi iki yüz doksan milyon dolara kadar çıkarılmıştır. Başkan Kim döneminde 'Neo-Liberal' pazara yönelik vurgular artmış, bu dönemde Çin ile olan ilişkiler kültürel içeriklerin ihraç edilmesi ile geliştirilmiştir. Küresel bir Güney Kore'nin oluşumu için çeşitli politikalar düzenlenmiş özellikle K-Drama, K-Pop, K-Kozmetik gibi ürünlerin dünyaya ihraç edilmesi için büyük aile şirketleri (bugün Güney Kore ekonomisinin önemli bir kısmını oluşturan Chaeboller) devreye sokulmuştur. Bu şirketler Samsung, LG, Kia ve Hyundai başta olmak üzere; büyük eğlence şirketleri SM, YG, JYP, Starship Entertainment, Big Hit (yeni adıyla Hybe) kampanyayı desteklemişlerdir. K-Dramaların dünyada popülerleşmesinin ardından 2010 yılında, Güney Kore'nin ilk kültürel diplomasi yasası çıkarılmıştır. Aynı yasa 2016 yılında

Kamu Diplomasi Yasası II olarak revize edilmiş olup bu kez çok yönlü bir hale bürünmüştür (Binark, 2019, s.79). Bu dönemde Güney Kore Asya Pasifik'teki ilişkilerini geliştirmek ve barışçıl bir izlenim yaratmak amacıyla Singapur, Avustralya ve Kanada gibi ülkelerle işbirliği içine girmiştir. Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra ASEAN ülkeleri ile olan ilişkileri geliştirmiş, Güney Kore'nin uluslararası arenadaki izlenimi değişmiş, 2010'lu yıllardan itibaren küresel çapta 'barış elçisi ya da arabulucu' olarak anılmıştır. Hallyu, Kore Dalgası'nın genişlemesiyle birlikte ülkeye olan Batılı ilgisi artmıştır. KOCIS başkanı Kang'a göre Kore Kültür Merkez'lerinin diğer ülkelerde faaliyet göstermesi ya da ülkelerin Kore Kültür Merkezi açma talepleri, devletlerarası diplomatik ilişkileri geliştiren önemli bir unsur olmuştur. Bir başka vurgu ise Kuzey Kore'nin yarattığı güvenlik ikilemi, nükleer silah gelişimi ve savaş algısının aksine Güney Kore'nin yarımada'nın izlenimini değiştirerek daha barışçıl bir imaj çizmeye çalışması olmuştur. 2018'de gerçekleştirilen Pyeongchang Kış Olimpiyatları'nda Kuzey Kore lideri Kim Jong-un'un sporculara destek olması, Güney Kore'nin birleştirici gücünün önemli bir kamu diplomasisi yansıması olarak gösterilmiştir. Burada Samsung gibi markaların reklamının yapılmasının yanı sıra, dünyaca tanınan idol K-Pop gruplarının üyeleri (Monsta X'in 7 üyesi) olimpiyatta meşale taşımış ve tüm dünyanın ilgisini çekmiştir. Kuzey ve Güney Kore'nin olimpiyat açılışını ve kapanışını tek bayrak altında yapması dönemin önemli bir yumuşama sembolüdür.

Güney Kore'nin Batı değil, Doğu ülkelerinden Japon sömürgesi olması marka milliyetçiliğinin Japonya'dan esinlenilmesine neden olmuştur. Bu hususta inovasyon ve milli ekonomik inşa süreci Japonlar'ı geçme hırısından motive almıştır. Japonya'nın 1980'lerde inşa ettiği anime, manga, J-Pop grupları ve oyun sektörünün tamamını içeren Japon kültür endüstrisi inşası; Güney Koreliler için önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1960 yıllarında Japonya Asya'daki film sektörüne hakim olmuş fakat 1990'lardan sonra Güney Kore etkin bir hale gelmiştir. Güney Kore ayrıca film endüstrisinde 'Hollywood' sektörünü örnek almış, bu sektörü kendi kültürel değerleri ile birleştirip özgün çalışmalar gerçekleştirmiştir. Güney Kore'nin film sektöründe, Asya ve Ortadoğu'da başarılı olma nedeni düşük bütçeli fakat

gerçek hayatın içinden hikayelere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Güney Kore içerikleri Japon içeriklerine kıyasla fazla sürreal değildir; aksine gerçek hayattan kaçış teması içermesine rağmen normal bir insanın başına gelebilecek temaları işlemektedir. New York Times'a göre Hallyu'nun başarısının sırrı, içinde yer alan idol ünlülerin yaş, cinsiyet, ırk, dil, din, cinsel tercih ve sosyal sınıf fark etmeksizin tüm fanlarına eşit yaklaşmasıdır.

Güney Kore'nin sürdürdüğü orta güç ve yumuşak güç diplomasisinin başarılı olmasını bir başka nedeni ise tarihinde kötülük barındırmamasından kaynaklanmaktadır. Bireylerin tükettiği kültür endüstrisi içeriklerine herhangi bir tarihi eleştiri getirilmesi zordur. Güney Kore, yirminci yüzyılın ilk yarısında Japonya tarafından işgal edilmiş, ardından yarımadaı bölen savaşta harap olmuştur. 1961'de Güney Kore'nin GSYİH'si kişi başına doksan bir dolar ile Sri Lanka, Bangladeş ve Sahra Altı Afrika'nın çoğundan daha azdır. Dünya Bankası rakamlarına göre, 2013 yılına kadar Güney Kore'yi Suudi Arabistan, Portekiz ve İspanya ile aynı seviyeye getiren marka milliyetçiliğidir. Ayrıca Güney Kore'nin uluslararası ilişkilerde ve kamu diplomasisinde gerçekleştirdiği yumuşak güç başarısından sonra, Kore'de ikamet eden yabancıların sayısı gittikçe artmaktadır. Bu sayının artması Güney Kore'nin homojen bir etnik kimliğe sahip olduğu yargısını kırmaktadır. 2000'li yıllardan itibaren uluslararası etkileşim gösteren sosyal medyayla ve Hallyu 2.0'dan sonra, evliliğe bağlı olarak göçmenlerin sayısı artmıştır (Kim, 2014, s.58).

Tablo 5.1. Kore Dramalarının Tüketimi ile Üç Bağımsız Değişken Küreselleşme, Modernite ve Sosyal Yakınlık Arasındaki Korelasyon İlişkisi

	Çin	Japonya	Tayvan
Modernizasyon-Gelenekselcilik	.050** (3.005)	.017 (2.131)	.067** (2.037)
Küreselleşme-Milliyetçilik	.079** (3.005)	-.001 (2.128)	.079** (2.025)
Sosyal Yakınlık	.125** (3.005)	.155** (1.994)	.152** (1.959)

*p<.05, **p<.01, ***p<.001 / Örneklem sayısı parantez içinde verilmiştir, Kaynak: Yang, 2012

Amerika Birleşik Devletleri'nin tek bir eyaletinden daha küçük bir kara kütlesi üzerinde sınırlı doğal kaynaklara sahip Güney Kore bu dönüşümünü hızlı, hükümet

öncülüğünde ihracata yönelik sanayileşme yoluyla başarmış, kültür endüstrisi ve markalaşma ile başarısını küresel ölçekte bir fenomene dönüştürmüştür. Bunun en bariz örneği 2020 yılında Güney Kore Devlet Başkanı Moon, Orta Doğu'da hem sert hem de yumuşak güç sergileyerek üç buçuk milyar dolarlık bir füze anlaşması imzalamıştır. Güney Kore başbakanı Moon'un Basra Körfezi ülkelerini ziyareti sırasında Birleşik Arap Emirlikleri, Cheongung II orta menzilli kara ve hava füzelerini satın almayı kabul etmiştir. Anlaşma imzalanmadan önce Dubai Expo adı altında PSY, Stray Kids, Sunmi ve Golden Child'ın yer aldığı bir K-Pop konseri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.2. Başbakanlık Konuşmalarında Hallyu

Başkanlar (toplam yapılan konuşma sayısı)	Kültür endüstrisi	Yumuşak güç	Kültürel değişim ve kültür çeşitliliği	Diğer	Toplam	Hallyu konuşmalarını n toplam oranı
Kim Dae-jung (855)	6	1	0	0	7	%0.8
Roh Moo- hyun (797)	4	1	3	1	9	%1.1
Lee Myung- bak (819)	7	22	8	1	38	%4.6
Park Geun-hye (122)	9	6	4	1	20	%16.3
Toplam	26 %35.1	30 %40.5	15 %20.3	3 %4	74 %100	

*Kaynak: Kim ve Jin, 2016

Ekonominin az sayıda firmaya bağımlı olması ve geniş olmayan bir sektörel dağılıma sahip olması 1990'lı yıllarda endişe kaynağı olmuştur. Güney Kore'nin sektörel anlamda çeşitlenme çabaları, bilim ve teknoloji üzerine bir başkanlık danışma kurulunun 1994 yılında yayımladığı resmi bir rapora dayanmaktadır. Bu toplantıdan sonra güvenilir film yapımcısı Steve Spielberg tarafından altmış beş milyon dolar bütçeyle yönetilen Jurassic Park, bir yılda toplam sekiz yüz elli milyon doları kazandırmıştır. Filmin getirdiği gelir, bir buçuk milyon motorlu taşıtın ihracat satışına eşdeğerdir açıklaması yapılmıştır. Bu açıklamanın öncesinde Güney Kore sadece yılda zar zor yedi yüz bin otomobil ihraç edebilmiştir (Choi ve diğ., 2015,

s.51). Rapor popüler kültüre hakim olma konusunda ulusal bir tartışma başlatmış, sonuç olarak 1994 yılında Kültür Endüstrisi Bürosu kurulmuştur. Bu sektöre yatırım yapan Chaebol firmalara kredi verilmiş, küçük yaştaki yetenekli çocuklar idol şarkıcı, oyuncu, manken ya da yapımcı olmak üzere eğitilmiştir. Başta sadece Asya'ya açılmayı planlanan Kore Dalgası Hallyu, 1990'ların sonunda küresel bir hibrit kültür akımına dönüşmüştür. Özellikle film endüstrisi Güney Kore topraklarının geçmişte Japonlar tarafından işgal edildiğini kamuoyuna duyurma amacıyla kültür endüstrisini kullanmıştır. Tarihsel sorunlar nedeniyle Japon popüler kültür ürünleri uzun süre Güney Kore'de yasaklanmış, alınan radikal karardan sonra 1998 yılında Japon kültür endüstrisi içerikleri ithal edilmiş aynı zamanda özgün Hallyu kültürü inşasında örnek olarak alınmıştır. Her şeye rağmen Japonya'daki Hallyu içerik tüketimi ve ithalatı durmamış, aksine halk arasında popüler hale gelmiştir. Kim'e (2013) göre Hallyu içeriklerinin Asya'da yoğun şekilde tüketilmesinin üç temel sebebi bulunmaktadır:

- Duygusal bağ, Kim'e (2013) göre kadınların Kore dramalarını benimseme sebebi dramaların sosyo-psikolojik olarak gerçek hayattaki kadınlarla aynı romantize edilmiş duygulara sahip olmasıdır. Tüketilen popüler kültür içeriği ile derin bir bağ kurulması, içeriğe olan sadakatin artması için önemli bir sebeptir. Financial Times'ın 2005 sayısında yer alan ilginç bir araştırmaya göre, Kore dramalarını tüketen Çin halkının özellikle 'ifade, duyguları istediğince yaşayabilme ve demokratik özgürlük' gibi nedenlerden dolayı Hallyu içeriklerini benimsedikleri dile getirilmiştir. Aynı yıl Japan Times'ın çıkardığı bir ankete göre, Japon genç kadınlar arasında Kore dramalarının popüler olma sebebinin Güney Koreli erkek oyuncu modelinin, Japon erkekleri ile olan farklılığı sıklıkla vurgulanmıştır. Asya genelinde yapılan başka bir araştırmaya göre Amerikan içeriklerinin barındırdığı seksüalitenin Kore içeriklerinde var olmaması, Kore kadının daha masum, çalışkan ve Konfüçyüsçü tasvire uygun olması Asya'da oldukça olumlu karşılanmaktadır. K-Drama erkek karakterlerinin toksik bir masküliniteye sahip olmaması, ağlaması ve duygularını açığa çıkarması bu içeriklerin kadınlar tarafından tüketimini arttıran önemli faktörlerdendir. Burada dikkat çekilen bir

başka unsur ise Güney Kore içeriklerinin Ortadoğu ve özellikle Suudi Arabistan'da seviliyor olmasıdır. Farklı coğrafyalara yayılmış fan-kulüplerinde gönüllü K-İçerik çevirileri yapılmakta, küresel pazarda resmi olmayan fan yapımı materyaller de bulunmaktadır.

- Günlük hayata etki ve kendi kendine modernleşme algısı, Kim burada Kuzey Kore halkının K-Drama tüketimini örnek göstererek yaşam tarzlarının iyileştirilmesi konusunda adımlar attıklarından bahsetmektedir. 1980 yıllarda akademik camiada başlayan bir tartışmaya göre, Hallyu'nun küreselleşmesinin önemli bir nedeni ise bireylerin modernleşmesini, gelişmesini konu edinmesidir. Hallyu'nun hedeflediği kitle ise tamamen sıradan bireylerdir. Küresel piyasada özellikle gençler arasında yayılan Hallyu bir çeşit 'yaşam tarzı tüketiciliği' olarak anılmaktadır. Özellikle otuzlu yaşlarını ve altını kapsayan bu kitle, kolektif olarak dijital medyada ve sosyal medyada aktiflik göstermektedir. Günümüzde diaspora toplumları dijital platformları etkin olarak kullanmaktadırlar.
- Batı medyasının aksine kadınların ve aile temalarının merkezde oluşu, özellikle Müslüman nüfusunun en fazla olduğu Endonezya, Hallyu içeriklerini dijital olarak tüketen bir numaralı ülkelere biridir. Dramaların +18 içerik barındırmaması özellikle İslam ülkelerinde sansürsüz yayınlanabilmesi önemli bir husus olarak görülmektedir. Korean Times 2005 sayısına göre, Jewel in the Palace K-Drama'sı Kore'nin Müslüman ülkeler için dönüm noktası olmuştur. Kore tarihini tanıtmak amacıyla yapılan dizi Asya Müslüman nüfusunun %40'ından fazlası tarafından izlenmiştir. Hallyu K-Dramalar'ın merkezine kadını koymaktadır, toplumsal yapı, kadınların eğitimi-iş hayatı, feminizm, aile yaşamı ve sosyo-ekonomik değişim gibi alanlardaki pozitif algı Hallyu'nun özgünleşmesini sağlamıştır. Özellikle Konfüçyüsçü kültürden beslenen Neoliberal Asya ekonomileri 'kendin için onurlu yaşamak' kavramını demokratik bir devrim olarak görmektedirler, bu hususta Güney Kore kadını ve aile yapısı oldukça önemli bir rol model figürünü yansıtmaktadır. Çünkü Hallyu kadını hem modern hem gelenekselci hem de muhafazakardır.

Küreselleşmenin olumlu yönlerinden biri insanları bir şeyler üretmede daha yaratıcı, yenilikçi ve faydalı olabilecek bir meta oluşturmaya zorlama yeteneğidir. Bunlardan biri kültürdür, hükümetin yaptığı gibi Kore kültürü öyle bir sarılır ve şekillendirilir ki daha sonra ihraç edilen kültür ya da daha popüler şekliyle metalaştırma adı verilir. Kültürün bir özelliği olarak melezlik uygun görülmekte ve çeşitlilik nedeniyle küreselleşmeye paralel olarak, bir şekilde diğer kültürlerin izlerini taşımaktadır. Bu hususta yaratılan Hallyu aslında melez/hibrit bir kültürdür. Hallyu'nun önemli bir parçası olan K-Pop ve K-Pop idol şarkıcıları hem Batı hem de Doğu sentezinde eğitim görüp, herkese hitap edebilmek amacıyla evrensel bir müzik dili geliştirmişlerdir. 1997 yılında gerçekleşen Asya Ekonomik Krizi nedeniyle Doğu Asya ülkeleri küresel pazardaki ekonomik anlamda rekabetçi ruhunu kaybetmeye başlamış, Kore limitli doğal kaynakları nedeniyle Çin'e olan ekonomik bağımlılığından kurtulmak istemiştir. Dönemin konseyinde görev yapan dış satım uzmanları, ulusal bir kalkınmanın kilit noktasının geleneklerle birleşmiş popüler kültür ürünlerinin uluslararası yayımlanmasıyla olabileceğini ön görmüşlerdir. 2000'li yıllardan bu yana Kore Dalgası, Doğu Asya'dan Güney Doğu Asya'ya, Avustralya, Pasifik ülkelerine ve tüm dünyaya yayılım gösterdi. Şu an neredeyse tüm dünya Güney Kore'ye ait film, drama, yiyecek, moda ve müzik gibi çeşitli ürünlere talep göstermektedir. Endonezya örneğinin bir başka boyutu ise K-Pop müzik türünün ulusal listelerde her zaman en tepede olması ve yerel sanatçılardan daha çok dinlenmesidir (Fithratullah, 2019, s.84).

Tablo 5.3. Hallyu'nun Altın Çağında Üretilen Ürünlerin Varış Noktaları

Yıl	Çin	Japonya	Güneybatı Asya	Kuzey Amerika	Avrupa	Diğerleri	Toplam
2006	233.2 %18.5	343.9 %27.2	109.6 %8.7	340.4 %27.0	98.0 %7.8	136.9 %10.8	1262.1 %100
2007	306.8 %21.7	356.6 %25.3	173.8 %12.3	356.2 %25.3	121.8 %8.6	95.3 %6.8	1410.5 %100
2008	362.8 %20.1	371.9 %20.6	355.4 %19.7	407.1 %22.6	183.6 %10.2	123.2 %6.8	1804.4 %100

Kaynak: Yang, 2012 (milyon USD, %)

World Economic Forum'un son tanımlamasına göre Güney Kore dünyadaki en yaratıcı ve en inovatif iki ekonomiden biridir. Ayrıca bazı uluslararası ilişkiler disiplini akademisyenleri ise Güney Kore'yi Doğu Asya'da önemli bir dengeleyici orta güç olarak tanımlamaktadırlar. Dünyanın on birinci ekonomisi olan Güney Kore, yumuşak güç kavramını etkin olarak kullanabilmektedir fakat bu güç fiziksel güvenlik açısından limitlemelere sahiptir. Bu hususta Güney Kore yumuşak gücünü, ulusuna ait önemli bir adım haline getirmiş, bunu zamanla sistemleştirmiş ve aşamalı olarak büyüyen bir bütçe planlaması hazırlamıştır. Güney Kore'nin kültür içeriklerinde kullanılan kamu diplomasisi bütçesi üç yüz milyar KRW'den (yaklaşık iki yüz otuz beş milyon UDS) fazla olmakla birlikte, bünyesinde sekiz adet kültürle ilgilenen bakanlık bulunmaktadır. Uluslararası kültürel tanıtımla ilgilenen Ministry of Foreign Affairs (MOFA), Ministry of Sport and Tourism (MCST) ve The Korean Culture and Information Service (KOCIS) altında çalışan çeşitli kurumlar bulunmaktadır:

- The Korean International Cooperation Agency (KOICA)
- The Korea Foundation (KF)
- Overseas Korean Foundation (OKF)

Dünya çapında Kore diplomasisi kültürel-kamu alanlarında, özellikle bireylerin ekonomik dolaşımını ve her yerden erişilebilir K-İçeriklere ağırlık vermektedir. Jeffrey Robertson'a göre Kore yetkilileri kamu diplomasisinde yerli seyirciye odaklanmak yerine yabancı seyirciye odaklanmaktadır. Örneğin, Güney Kore'nin hibrit bir kültürü benimsemesi ve bunu kültür içeriklerinde yansıtması oldukça önemli bir detaydır, özellikle bu detay küresel anlamda bazı metropollerin değerlendirilmesine yol açmıştır. Itaewon (이태원) Güney Kore Seoul'de bulunan çok kültürlü bir ticaret bölgesi olarak anılmakta, gece hayatı ve çeşitli dünya mutfağıyla tanınan küresel anlamda popüler bir şehirdir. Batı kültürüne ait olan fakat Güney Kore'de yoğun bir ilgiyle kutlanan Halloween (Cadılar Bayramı), 2022 Itaewon'da trajediye neden olmuştur. Kutlamada bulunan birçok yabancı uyruklu gence dikkat çekilmiştir. 29 Ekim 2022 gecesi, kutlamalar sırasında büyük insan kalabalığında büyük bir sıkışma meydana gelmiş, yaşanan izdihamda yüz elli sekiz kişi hayatını

kaybetmiş ve yüz doksan altı kişi yaralanmıştır. Kurbanların çoğunluğu yirmili yaşlarındadır. Bu olay, Güney Kore’de 2014 yılında yaşanan Sewol Feribot kazasından sonra yaşanan en büyük toplu felaket olayı olarak değerlendirilmiştir. Yaşanan trajedide Koreli vatandaşlar ağırlıklı olmak üzere; İran, Çin, Rusya, Japonya, Amerika Birleşik Devletler, Avusturalya, Avusturya, Fransa, Kazakistan, Norveç, Sri Lanka, Tayland, Özbekistan ve Vietnam vatandaşlarının hayatını kaybettiği kaydedilmiştir. Itaewon şehrinin popüler ve çok kültürlülük kimliği, ismini şehirden alan K-Drama’da da anlatılmaktadır. Itaewon Class 2020 Güney Kore televizyon dizisi olmakla birlikte bir webtoon¹⁰’dan uyarlanmıştır. 31 Ocak - 21 Mart 2020 tarihleri arasında Kore’de ilk olarak JTBC’de yayınlanmış ve Netflix’te yayınlanmaya başlamasından sonra küresel anlamda popülerite kazanmıştır. İlginç bir hikayeye sahip olan Itaewon Class drama dizisi ulusal ve uluslararası pek çok izleyicinin ilgisini çekmiştir. Ayrıca Seoul Uluslararası Drama Ödülü 2020’de %16,5’lik en yüksek puanı alarak JTBC’deki en iyi Kore drama dizilerinden biri seçilmiştir. Dramada bir iş kurmak için dikkatli bir planlama yapılması ve bir hedefe ulaşmak için motivasyonun gerekliliği konu olarak işlenmiştir (Khairani ve diğ., 2022).

Kore’nin yüz yüze diplomasi perspektifi bugün politik bir önceliğe sahiptir, örneğin beş buçuk milyar KRW değeri taşıyan MOFA lobisi "Centre for Diplomacy with People" kurumu oldukça önemlidir. Bu kurum işbirliği stratejisi ile ilerleyen bir 'marka milliyetçiliği' ve bunun yanında “küresel bir Kore” anlayışını aynı perspektifte sunmaktadır (Melissen ve Kim, 2018, s.18). Bugün uluslararası iletişim araştırmalarının da dahil olduğu küreselleşme çalışmalarında, özellikle ulusların kendine özgü markalarının bütünleşme sürecinde önemli bir bağlantı noktası olduğunu iddia etmektedir. Küreselleşme söyleminin kabaca üç türü vardır; ilk yaklaşım küreselleşmeyi 1970’lerin Yeni Dünya Bilgi ve İletişim Düzeni (NWICO) tartışmalarını izleyen kültürel emperyalizmin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşıma göre, küreselleşme güçleri genellikle Amerikan kökenlidir ve daha zayıf kültürel kimlikleri boyunduruk altına alırlar; Zarakol’un (2019) lekel

¹⁰ Webtoon (웹툰), Güney Kore’de ortaya çıkan ve genellikle akıllı telefonlarda okunan bir tür dijital çizgi roman türüdür.

milletler benzetmesini bu kısımda dile getirirsek lekeli milletlerin lekesiz milletlere benzeme çabası küresel dünyada oldukça göze çarpan bir fenomen haline gelmiştir. Bu yaklaşım, gelişmekte olan lekesiz ülkelerin siyasi söylemlerinde, özellikle kendi bölgelerindeki yabancı televizyon programlarının yükselişiyle birlikte hatırı sayılır bir yankı uyandırmıştır. İkinci perspektife göre Anthony Giddens'ın küreselleşme anlayışı, modernite projesinin işleyişinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Modernite kültürün kendisinin yayılmasıdır, bu küresel bir hareketin tarihsel değişimin özellikle kitlesel kalkınmanın söylemidir; ona göre bir çeşit kapital propagandadır. Aynı argüman Max Weber, Theodor Adorno ve Max Horkheimer'in kapitalizmin aydınlanma ile ilişkili aklın özgürlüğe paralel olarak ilerlemesinin doğal bir uzantısı olduğu fikrinde de bulunabilmektedir. Daha modern tarihli sosyolojik çalışmalarda insanlığın 1970'lerden bu yana moderniteden post-moderniteye doğru yeni bir tarihsel çağa girdiğini, yeni teknolojilerin gelişmesiyle insanların daha çok bağlandığı iddia edilmektedir. Bazı politik ekonomistler, modernitenin kapitalizmle birleştirilmesinin yanlış olduğunu öne sürerek bu kavramı eleştirmektedirler. Modernite projesinin sözde kaynağı olan on sekizinci yüzyıl Fransız burjuvazisi aristokrasiye karşı savaşıırken, evrenselcilik ve insanın kurtuluşu için savaşımış, öte yandan günümüzdeki kapitalizmin temel amacı insanlığın iyileştirilmesi değil, mülkiyetin iyileştirilmesi temeline dayandırılmıştır. Bu nedenle, eğer kapitalizmin modernite ile bir ilgisi varsa, o da kapitalizmin modernliği yok etmiş olmasıdır. Ellen Meiksins Wood 'Modernite, Post-modernite ya da Kapitalizm?' isimli makalesinde 'coğrafi küreselleşme' teriminin mevcut çağın tanımını ve açıklaması olarak kusurlu hatta eksik olduğunu dile getirmektedir. Kapitalizmin hayatın, toplumun ve kültürün her yönüne nüfuz etmesiyle kapitalizmin evrenselleşmesi olarak daha iyi karakterize edilmektedir. Neoliberalizmin yükselişiyle birlikte küreselleşen çağa karşı kaçınılmazlık hissi sağlama ve medyanın yoğun şirket kontrolünde olması eğilimi artmıştır. Üçüncü yaklaşım ise, kültürel melezliği tanımlayan ve çevre ile merkez arasındaki güç ilişkilerini postkolonyal eleştiri perspektifinden araştıran söylemlerdir. Paradoksal olarak küreselleşme yerel halkları, geçtiğimiz on yıllar boyunca Batı'nın dayattığı modernleşmeye doğru ilerlerken ihmal ettikleri veya unuttukları yerel kültürü yeniden keşfetmeye teşvik etmektedir. Batılı olmayan siyasi ve kültürel

oluşumlarda yeniden yerelleşmenin iki farklı tarzı olabilir. Hindistan'daki Hindu milliyetçiliği veya Afganistan'daki Taliban'ın hayal edilen eski güzel günlere geri dönmek adına yaptığı radikal değişimler özlem çeken milletlerdir; ikinci grup ise Asya Kaplanları ekonomileri gibi kendi gelenekselliğini koruyarak küresel ekonomisini geliştiren ülkeler bulunmaktadır. Çevre ve merkez arasındaki ulus ötesi buluşma melezliği, özgün kültürü ve sosyal gerçeklikteki ifadelerin yeni pratikleri olarak ortaya koymaktadır. Örneğin başka bir milletten olan yerel halk, bambaşka bir kültürün müziğini, mutfağını, sinemasını, modasını kısacası tüm küresel mallarının içeriğindeki gelenekleri ve stilleri benimseyebilir. Bu sosyal gerçeklikler bireylerde yeni anlamlar kazanmış olur; hatta eski anlamlarını yitirebilirler (Shim, 2016, s.50).

Postkolonyal Uluslararası İlişkiler Teorisi ve melez kültürler düşünüldüğünde kültür sadece niteleyici bir araç olarak değil küresel anlamda sosyopolitik ve ekonomik düzeni oluşturan, bunu yayan bir çeşit iletişim kanalı olarak düşünülebilmektedir. Bu nedenle ekonomik ilişkiler, kültürlerin küreselleşme güçleriyle olan karmaşık ilişkileri düşünüldüğünde Güney Kore medyasının gelişimi oldukça önemlidir. Güney Kore Batı tarafından sömürgeleştirilmemiş aksine kendi coğrafyasında bulunan bir ülke tarafından sömürgeleştirilmiştir; bu göz önüne alındığında Güney Kore'nin gelişimine paralel olarak Kore Dalgası fenomeni, uluslararası iletişim ağındaki dolaşımı sadece postkolonyal ülkeler değil; merkez ülkeler açısından da önemlidir.

Tablo 5.4. Birinci ve İkinci Jenerasyon Hallyu Yayın Programlarının İthalat ve İhracat Değerleri

	1996	1997	1998	1999	2001	2002	2003
İhracat büyüme değeri	6.0 %8.3	8.3 %38.7	10.0 %20.4	12.7 %27.1	13.1 %2.9	28.8 %52.3	42.1 %46.2
İthalat büyüme değeri	63.9 %49.3	57.3 %-10.4	270 %-52.8	28.7 %6.2	29.1 %1.3	20.4 %29.7	28.1 %11.8
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
İhracat büyüme değeri	71.5 %69.6	123.5 %72.8	147.7 %19.6	162.6 %10.1	190.2 %10.8	183.6 %1.9	187.0 %1.9
İthalat büyüme değeri	31.1 %10.8	37.0 %18.9	31.7 %-14.6	32.3 %1.9	21.8 %-32.3)	65.9 %201.8	10.4 %-84.2

*Kaynak: Yang, 2012:124

Güney Kore devleti özellikle denizaşırı ülkelerde MOFA servislerini aktif tutarak, küresel Kore fikrini yaymak için çaba göstermektedir. Bu fikir Kore tarihine uzak değildir aslında, Joseon hanedanlığının Sinmungo¹¹ (İngilizce karşılığıyla Big Drum, Korece karşılığı 신문고) sistemi halkın görüşlerini almak amacıyla kullanılmıştır, bugün ise bu fikir epeople.go.kr web sitesi aracılığıyla insanlara hizmet vermektedir. Güney Kore dışında yaşayan diasporalar ise bu sistemden yararlanabilmekte ayrıca Government for Overseas Koreans (G4K) sayesinde Kore dışında yaşayan insanlar politika yapım süreci için eleştiride bulunabilmektedir. MOFA'nın dijitalleştirildiği kamu diplomasisi, teknoloji, Hallyu ve sosyal medya ile birleştğinde birbirine bağlanan büyük bir “Küresel Kore” açısından söz edebilmek mümkün hale gelmektedir. MOFA ve MCST özellikle Hallyu'nun yayılımı için sosyal medya platformlarını etkin olarak kullanmaktadır.

5.2. Orta Güç Diplomasisinden Küresel Kore Yumuşak Gücüne

Uluslararası İlişkiler disiplininde orta güç tanımlaması sıklıkla yapılmaktadır, özellikle G20 platformunun artan ağırlığı sebebiyle orta güçlere olan ilgi ön plana çıkmıştır. Güney Kore aktif bir G20 ülkeleri olmanın yanında kendine yetebilen bir sisteme sahiptir, özellikle MOFA tarafından yürütülen diplomatik faaliyetlerde de dış politikada orta güç ya da bölgesel güç olmanın vurgusu sıklıkla yapılmaktadır. Bölgeselcilik ya da bölgesel gücün çeşitli boyutları olmakla birlikte bu terimlerin netleştirilmesinde çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Bölgeselleşme terimi, genellikle bir bölge içindeki toplumsal entegrasyonun genişlemesi, genellikle bir otorite tarafından yönlendirilmemiş sosyal ve ekonomik etkileşim süreçleri olarak tanımlanmaktadır. Bu tür süreçler yüzeysel bir karşılıklı bağımlılık üretebildiği gibi aynı bölgede ortak çıkarlar ve kimlik algılarının derinleşmesine de yol

¹¹ Joseon Hanedanlığı döneminde hükümete karşı yapılan şikayetleri ele alma sistemi olan Sinmungo (Big Drum), halka devlet işlerinde söz hakkı vermenin ilk adımı olarak görülmektedir. Kore'ye özgü ataların idealleri tarafından yönlendirilen Sinmungo, idari yargı ve yolsuzluk raporlamasının yanı sıra dilekçe, teklif ve politika tartışma hizmetlerinin tüm işlevini yükseltmek için tüm idari örgütlenme kanallarını halka entegre ederek “e-People” olarak yeniden şekillendirilmiştir. Dünyanın her yerinde mevcut olan e-People, halkın sesini yakından dinledikten ve yaratıcı fikirlerini olumlu olarak kabul ettikten sonra önemsiz şikayetleri bile çözerek Kore'nin yeni yüzünün oluşmasına öncülük etmektedir.

açabilmektedir. Ülkeler arasındaki farklı düzeylerdeki etkileşimler düşünüldüğünde, genellikle 'işbirliği' ve 'entegrasyon' arasında ayırt edici bir ayrım yapılmaktadır. Bölgesel işbirliğinin çeşitli biçimleri vardır. İşlevsel işbirliği örneğin; ulaşım, enerji veya sağlık gibi belirli alanlarda birlikte çalışmak için devletler arasında üzerinde anlaşmaya varılan sınırlı düzenlemeleri ifade etmektedir. Ekonomik işbirliği, bir dereceye kadar ticari ilişkileri öngören anlaşmalara atıfta bulunur fakat bu tarz bir işbirliğinde standartlaştırılmış uyumlulaştırma ya da uluslararası ilişkilerde ortak hareket etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Dış ve güvenlik politikasında işbirliği, hükümetlerin sistematik olarak bilgilendirilmesi ve birbirlerine danışması, uluslararası kuruluşlarda ortak tutumlar benimsemeye çalışması ve hatta başka yerlerde ortak eylemler gerçekleştirmesi anlamına gelmektedir.

Kore hükümet yetkililerine tarihsel perspektiften bakıldığında ülkenin orta güçte bir devlet davranışı seyrettiği görülmektedir. 1991 yılında başkan Roh Tae-Woo Kore'yi resmi olarak orta güç tanımıyla birlikte kullanmış, ayrıca değişen dünyada Kore'nin anlamlı bir rol oynayacağı açıklamasında bulunmuştur. Özellikle Güney Kore'nin Asya Pasifik'teki varlığı oldukça önemlidir çünkü Kore hem dış politikada diğer ülkelere örnek teşkil eden hem de bölgesel ahenge önemli katkıda bulunan bir ülke konumundadır (Snyder, 2008, s.271). Ayhan'a (2019, s.30) göre, Roh bu açıklamadan sonra "dış politikada daha etkin bir orta güç perspektifi" izlemeye başlamıştır. Lee Myung-Bak yönetiminde hem hükümet hem de Kore akademisi Kore'nin orta güç diplomasisi hakkında radikal kararlar almaya başlamıştır. Kore bu hususta gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler arasında bir köprü görevi gören, emsalsiz bir gelişim tecrübesine sahip bir orta güç olarak dış politikada tanımlanmaktadır. 2007 krizinden sonra Lee yönetimi, G20 toplantısını Seoul'de gerçekleştirmiş, bu sayede G7 ve G20 ülkeleri arasındaki uçurumun kapatılma yolları ve yöntemleri tartışılmıştır. Bu konuşmadan sonra Güney Kore'nin Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ülkelerine karşı tutumu, ılımlı ve iyi niyetli olmanın yanında 'güven' yansıtan bir temsil haline gelmiştir. Bu hususta 2013 yılında Meksika, Endonezya, Türkiye ve Avustralya'nın bulunduğu resmi olmayan MIKTA kurulmuştur. Bu kuruluşun amacı Kore'nin görev olarak üstlendiği gelişmiş ve

gelişmekte olan ülkeler arasındaki kutuplaşmanın azaltılması ayrıca, Kore'nin perspektifinde MIKTA 'orta güç işbirliği forumu' olarak tanımlanmaktadır. Tüm bu etkenler göz önüne alındığında, orta güç olarak tanımlanan Güney Kore'nin iki önemli özelliği göze çarpmaktadır: i) Park Chung Hee döneminde ortaya çıkan Seamaul Undong (새마을운동) akımı yani Kore'nin ekonomisini modernleştirme çalışması, gelişim stratejisi olarak Washington Consensus'u örnek almış ve bunu kendi milliyetçiliği ile kurgulayarak neoliberal dünyaya uyarlamıştır; ii) Kore küresel güç olma konusunda güce ve yeteneğe sahip olmasına rağmen başarısızlıklardan sürekli ders alarak yeni bir inovasyon sürecine kendini itmiştir (Ayhan, 2019, ss. 7-10).

Uluslararası ilişkiler topluluğu, son on yılda ortaklık modellerinin ne ölçüde çeşitlendiği konusunda önemli bir genişlemeye tanık olmuştur. Bu çeşitlendirme özellikle sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin kabul edilmesinden bu yana geniş bir yelpazede olmak üzere, yardım uygulamalarında kademeli bir değişime ve ortak eylem yöntemlerinde değişikliğe yol açmıştır. Bu nedenle gelişmekte olan ülkeler için, geleneksel ekonomi politikalarına güvenmek kalkınma açıklarının kapatılmasını garanti etmemektedir. Bunun yerine yeni bir adım olarak yapılan ortaklıklar sadece ikili ve çok taraflı değil, aynı zamanda küresel, bölgesel, alt-bölgesel, bölgeler arası ya da vektörel koalisyon biçimlerinin yanı sıra; üyeleri birbirine bağlayan önemli aktörler olarak orta güçler biçiminde yer almaya başlamıştır. Basitçe açıklamak gerekirse, orta güçler bir çeşit ikincil güçler kümesi olarak tanımlanabilmektedir (Kim, 2022, s.108). Bu kavram tam olarak yeni değildir ve disipline ait akademik bir terim olarak kullanımı savaş sonrası dönemden bu yana üç farklı aşamada dönüşüme uğramıştır: i) ilk dalga ya da ekonomik dalga orta güçlerin küresel siyasi ilişkilerde meşrulaştırılmış rollerini bir tampon olarak kullanarak, sistemden işlevsel faydalar arayan taraflar olarak görüldüğü zaman yani Çin'in performans meşruiyeti gibi... ii) ikinci dalga Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'nın BRICS birleşimi olarak ortaya çıkışıyla, mevcut düzene karşı pazarlık ayrıca reform yapmaya çalışan yükselen karşıt taraflar olarak kabul edildikleri zaman; iii) ve son olarak üçüncü dalga 2008 mali krizi ve önceki çok kutupluluk kavramlarını düşündüren MIKTA

ortaklığının (Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya) oluşumu tarafından teşvik edilen bir dalga olarak tanımlanmaktadır. (Kim, 2022, s.109). Yukarıda bahsedilen orta güçler kritik zorluklarla mücadele eden, uluslararası ilişkilerde ihmal edilen Batı dışı bölgeleri ve ülkeleri dahil ederek 'kapasite boşluğunu doldurmak ve küresel yönetişimi çeşitlendirmekle görevli' orta güç düzeyinde örgütlenmiş ülkeler olarak tanımlanmaktadır. Bu aktörler geleneksel al-ver diplomatik ilişkilerini keser ve marjinalleştirilmiş üyeleri karşılıklı işlevlere sahip alternatif bölgesel kurumlar aracılığıyla destekleyerek bölge içi ilişkiler üzerinde genellikle önemli bir etki yaratmaktadır. Güney Kore Asya, Ortadoğu ve Güney Amerika ülkeleri dahil olmak üzere birçok alanda kültürel diplomasiyi orta güç perspektifini yansıtarak etkin olarak kullanmaktadır. Siyaset Bilimi literatüründede kültürün ne olduğuna dair kesin bir tanım olmamakla beraber, literatürde kültürün dış politika aracı olarak etkin kullanıldığı bilinen önemli bir gerçektir. Türk Dil Kurumuna göre 'kültür' tanımı 'tarihsel-toplumsal gelişim süreci içerisinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratırken sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğasını ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü' olarak yapılmaktadır. Diplomasi ise müzakereler yoluyla uluslararası ilişkilerin yönetimi; bu ilişkilerin büyükelçiler ve elçiler tarafından ayarlanması ve yönetilmesi yöntemi; diplomatik işi ya da sanattır. Temel İskit'in tanımına göre modern diplomasinin on beşinci yüzyılda temelleri atılmış, özel hukuki kurallarla yapılandırılan, ülkeler ya da uluslararası kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilen bir çeşit dış politika faaliyeti olarak tanımlanmıştır (İskit, 2020, s.9). Bugün Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler disiplinde ana akım teoriler dış politikanın devlet-devlet düzeyinde gerçekleştirildiğini öne sürerken; 2000'lerden sonra gelişen uluslararası ilişkiler teorileri ve sosyolojik akımlar toplum-toplum seviyesinde veya uluslararası örgüt-toplum düzeyinde diplomasi sürdürülebileceğini öne sürülmektedir. Kültürün bir diplomasi aracı olarak kullanılması iletişim, sanat temsilleri ya da ülkenin yerleşmiş geleceği veya oluşturduğu ana akım medya unsurları ile gerçekleştirebilmektedir. Bu hususta diplomatik ilişkiler devletçe yetkilendirilmiş 'diplomatik temsil'" tarafından gerçekleştirilir. Yukarıda bahsedilen Güney Kore hükümeti tarafından yetkilendirilen KOMCA, KOCIS veya KOCCA

gibi kurumlar bu konuda önemli bir çerçeve sunmaktadırlar. Kamu diplomasisi olarak karşımıza çıkan bu dış politika aracı, kültürel diplomasiyi de kapsamaktadır. Kültürel-kamu diplomasisi politikalarının ana kaynağı, Amerika Birleşik Devletleri'nin Diplomasi Danışma Komitesi Raporu'nda detaylı şekilde 2005'te açıklanmıştır. Bu kavram aynı zamanda kültür ve yumuşak güç kaynağı olarak anılmaktadır, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne dayanan kültürel ihraç veya uluslararası kurumların, normların ve değerlerin 'Batı-merkezli ya da Amerikancı' olarak anımsanması 1990'lı yıllardan beri karşımıza çıkan bir unsur olmuştur. Yumuşak güç kavramının yaratıcısı olan Nye'e (2004) göre siyasal değerler ve kültür önemli bir dış politika aracı olarak bu kavramın kullanılabileceğini öne sürmektedir. Nye bir ulusun yarattığı kültür ve gelenekler başka ülkelerin ilgisini çekmek konusunda önemli bir faktör olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca kültürel diplomasi kavramının küreselleşme ile birlikte değil on yedinci ya da on sekizinci yüzyıllarda Fransız kültürünün Avrupa coğrafyasında baskın rol oynamasıyla başladığının altını çizmektedir. Bu kavramın gelişmiş ve denizaşırı ülkelere ihraç edilmesinin önemli örneklerinden biri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin Sovyetler Birliği'nde baskın olan Komünizm ideolojisini çevrelemek amacıyla kullanması olmuştur. Marshall Planı ile birlikte ülkelere sunulan ekonomik yardımların aksine demokrasi, insan hakları ve evrensel hukuk gibi kavramların Amerika Birleşik Devletleri tarafından Asya, ve Ortadoğu ülkelerine ihraç edildiği görülmüştür. Soğuk Savaş yıllarında Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği ülke liderlerini kültürel diplomasi aracı olarak kullanmış, bu hususta sözlem gücü, radyo programları, öğrenci değişimleri ve müzik gibi araçlar etkin olarak kullanılmıştır. Türkiye'nin 2000'li yılların başında Avrupa Birliği entegrasyonuna katılmak amacıyla gerçekleştirdiği insan haklarına yönelik anayasal değişimler bir çeşit dayatma gibi görülse bile kültürel diplomasi sayılabilir. Güney Kore gibi liberal anlamda bu kavramı sunan yetkililere göre uluslararası ilişkilerde karşılıklı, uzun ve istikrarlı ilişkilerin kurulması için karşılıklı bağımlılık olmazsa olmaz bir unsurdur. Kültürel diplomasi liberal ekolün bir konusu olmasa bile kültüre diplomasi programlarının başarılı olması özellikle ekonomik bağımlılığı hatta duygusal bağımlılığı da beraberinde getirmektedir. Serbest piyasada bir ülkenin

sanatçısının kullandığı ürün ya da sponsorluğunu gerçekleştirdiği bir marka değeri çabucak yükselbilmektedir Çin bazlı uluslararası ticaret sitesi Aliexpress'te Güney Koreli erkek grubu BTS üyesi V'nin kullandığı bir ürün bir milyardan fazla satış gerçekleştirmiştir (Binark, 2019, s.48). Bu örneğe göre Uluslararası İlişkiler'in önemli bir tartışma konusu olan 'aktörler kimlerdir' çerçevesinde kültürel diplomasiyi hangi aktörün gerçekleştirdiği ve diplomasi gerçekleştirilirken, devletlerin etkin bir rolü olup olmadığı sorulmuştur. Öncelikle Uluslararası İlişkiler'de kültürel diplomasi bilinçli şekilde bir dış politika aracı olarak kullanıldığında, kültürel diplomasi anlamı kazanmaktadır. 2000'li yılların başında bilinçsiz olarak özel kurumlar tarafından gerçekleştirilen 'sanat ihracı' devletlerin bunu günümüzde bir politika aracı haline getirmesiyle birlikte kültürel diplomasi ünvanını kazanmıştır. Kültür kavramı dışişleri bakanlıklarında diplomasi olarak kullanılmakta ve düzenlenmektedir; i) dışişleri bakanlıklarının bizzat finanse ettiği kültürel etkinlikler, ii) ülkeye ait özgün kültür enstitüleri, iii) dil öğrenmek için uluslararası kurumlar, iv) Erasmus vb. öğrenci değişim programları, v) işbirliği programları ya da gönüllülük hareketleri, vi) ülkeler arası imzalanmış çok taraflı protokoller, vii) başka ülkelerde bilinçli olarak kurulmuş basın ve yayın organları hatta günümüzdeki sosyal medya hesapları, viii) müzik grupları, televizyon dizileri veya ülkeye ait ürünlerin tanıtımı. Güney Kore hükümeti, devlet destekli, dışa dönük kültürel politikalarının amaçları konusunda çok açık sözlü davranmıştır (Hwang, 2013, s.36).

Ayrıca, kültürel endüstrilerin gelişimini denetlemek ve desteklemek için Kore Kültür ve İçerik Ajansı'nın (KOCCA) kurulduğu 2001 yılından bu yana devlet ekonomik planlamasında giderek daha önemli bir rol oynamıştır. Güney Kore hükümetlerinin kültür endüstrisine yönelik politikaları tarihsel olarak oldukça özgündür. 1997 yılındaki Asya Ekonomik Krizi'nden sonra Güney Kore'nin Dünya Para Fonu'ndan yardım alması ile birlikte ekonomi toparlanmıştır. Bu hususta hükümet ekonomi politikalarını güncellemiş ve küresel dünyaya adapte etmeye çalışmıştır. Roh Moo-hyun hükümeti 2003 ve 2008 yılları arasında görev yapmış ve aynı zamanda oyun endüstrisi, yeni medya ve kültürel teknolojiler gibi alanlarda yatırım yaparak hükümete bağlı AR-GE ekipleri oluşturmuştur. Böylece Güney Kore hükümeti

kültürel içerik üretme anlamında telif haklarına sadık, orijinal politikalar geliştirmeye başlamıştır. KCP yani Kore Telif Hakları Komisyonu'nu yurtdışında elçilik görevi görerek bürolar açmış, KOCCA Kore Kültürel İçerik Ajansı ise Roh Moo-hyun döneminde aktif rol oynamıştır.

K-İçerikleri bu sayede telif haklarına dayanan, orijinal, koruyucu ve özgün bir konuma yükselmiştir. Roh Moo-hyun döneminden sonra seçilen başkan Lee Myung-bak 2008 ve 2012 yılları arasında göre yapmıştır, Lee Myung-bak ayrıca Seoul Belediye başkanlığı ve Hyundai Şirketi'nin başkanlık görevlerinde de bulunmuştur. 2008 ve 2012 yılları Güney Kore'nin kültür endüstrisinin küreselleşmesi açısından oldukça önemli yıllar olarak tanımlanmakla birlikte bu dönemde Kore Dalgası dünyada tanınır hale gelmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bünyesinde kurulan Kültürel Üretim ve Değişim bölümü Güney Koreli aile şirketlerinin ya da eğlence ajanslarının küresel anlamda yayılmasını desteklemiştir. Binark'a (2019) göre Güney Kore'nin 2000'li yıllarda oluşturduğu kültür endüstrisi milliyetçiliğin bir parçası olarak üretilmiştir.

Tablo 5.5. Hallyu'nun Altın Çağındaki Sektörel Dağılımlar (milyon USD, %)

Sektör	2004	2005	2006	2007	2008
Basım ve yayın	182.2 %19.4	191.3 %15.5	184.9 %13.5	213.1 %13.7	260.0 %13.8
Çizgi film	1.9 %0.2	3.3 %0.3	3.9 %0.3	4.0 %0.3	4.1 %0.2
Müzik	34.2 %3.6	22.3 %1.8	16.7 %1.2	13.9 %0.9	16.5 %0.9
Oyun	387.7 %41.3	564.7 45.7	672.0 %48.9	781.0 %50.2	1093.9 %58.0
Film	26 %35.1	30 %40.5	15 %20.3	3 %4	74 %100
Animasyon	61.8 %6.6	78.4 %6.3	66.8 %4.9	72.8 %4.7	80.6 %4.3
Yayın	70.3 %7.5	121.8 %9.9	133.9 %9.7	151.0 %9.7	160.1 %8.5
Reklam	20.8 %2.2	9.4 %0.8	76.0 %5.5	87.2 %5.6	14.2 %0.8
Karakter Tasarım	117.3 %12.5	163.7 %13.2	189.5 %13.8	202.9 %13.0	228.3 %12.1
Eğitim materyalleri	4.9 %0.5	163.7 %13.2	189.5 %13.8	202.9 %13.0	228.3 %12.1
Toplam	939.4 %100	1236 %100	1373.2 %100	1555.4 %100	1884.4 %100

*Kaynak: Yang, 2012

2012 yılında başkan seçilen tartışmalı bir başkanlık sürecine de sahip olan Park Geun-hye, Hallyu Kore Dalgası'nın küresel çapta gelişip şekillenmesini sağlamak için adımlar atmıştır. Bu hususta K-Pop endüstrisinin yükselmesini içeren resmi ekonomi politikaları üretilmiştir. Aynı dönemde KOCCA yani Kore Kültürel İçerik Ajansı Londra, Los Angeles, Abu Dabi, Cakarta, Tokyo, Beijing, Shenzen ve Sao Paulo gibi şehirlerde şubeler açarak yaratıcı içerikleri dünyaya yayılmıştır. 2017 yılında başkan seçilen Moon Jae-in ilk diplomatik olarak gerilime sahip Çin ve Japonya'ya yönelik politikalar geliştirmeye çalışarak kültürlerarası etkileşimi arttırmayı amaçlamıştır. Karşılıklı bir kültürel diplomasi süreci işlenen bu yıllarda resmi olarak Güney Kore ürettiği yaratıcı içerikleri ihraç etmeye başlamıştır.

Frankfurt Okulu'nun kültür endüstrisi olarak tanımlanan bu alan Güney Kore tarafından 'yeni ekonomi' olarak isimlendirilmiştir (Binark, 2019, s.47).

Tablo 5.6. Güney Kore Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (trilyon KRW)

	2020	2021	2022*
Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	1,839.5	1,915.8	492.1
Özel Tüketim	851.0	882.5	225.8
Tesis Yatırım	166.6	181.6	44.5
İnşaat Yatırımı	269.3	265.0	70.5
Toplam İhracat	766.1	849.8	216.6
Toplam İthalat	663.1	729.8	180.8
Gayri Safi Yurtiçi Gelir	1,813.9	1,871.0	464.8

*İkinci çeyrek Q2 verileri, Kaynak: Bank of Korea

Güney Kore hükümeti tarafından politika yapımı, belirlenmiş amaçlar çerçevesinde kamu düzeninin sağlanmasına yarayan kültürel diplomasi kültür siyasetinin bir ürünü olarak ihraç edilmiş böylece çeşitli alanlarda yetkinlik sağlanmıştır. Güney Kore Hallyu'su 2000'li yılların başlarında küreselleşirken, kültürel diplomasinin yanı sıra ticaret, turizm, akademi ve diğer alanlarda önemli ve karmaşık bir etkiye sahip olabilecek bir dizi yumuşak güç kaynağı olarak Güney Kore'nin potansiyel etki gücüne önemli bir referans olmuştur. Yumuşak güç kavramı çeşitli bağlamlarda ulusal çıkarlar içermektedir. (Kim diğ., 2013, s.59). Bu nedenle Nye ve Kim (2013), diğer ülkelerin özellikle Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin kullandığı gibi kültürel diplomasi stratejilerinden biri olarak Güney Kore'nin yumuşak güce daha fazla dikkat etmesi gerektiğini savunmuş ayrıca film ve müzik endüstrisinin etkinliğinin önemini vurgulamıştır. Gerçektende, Nye, yumuşak gücün insanları zorlamak yerine onları kendine çektiğini ve yumuşak gücün ikna etme ve cezbetme yeteneği olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca herhangi bir ülkenin yumuşak gücü öncelikle üç kaynağa dayandırılmıştır; i) kültürünün çekiciliği, ii) yurtiçinde ve yurtdışında öznelleştirilmiş siyasi değerleri ve ii) meşru dış politikalar çerçevesinde ahlaki otoriteye sahip olmak (Nye, 2004; Kim ve diğ., 2013).

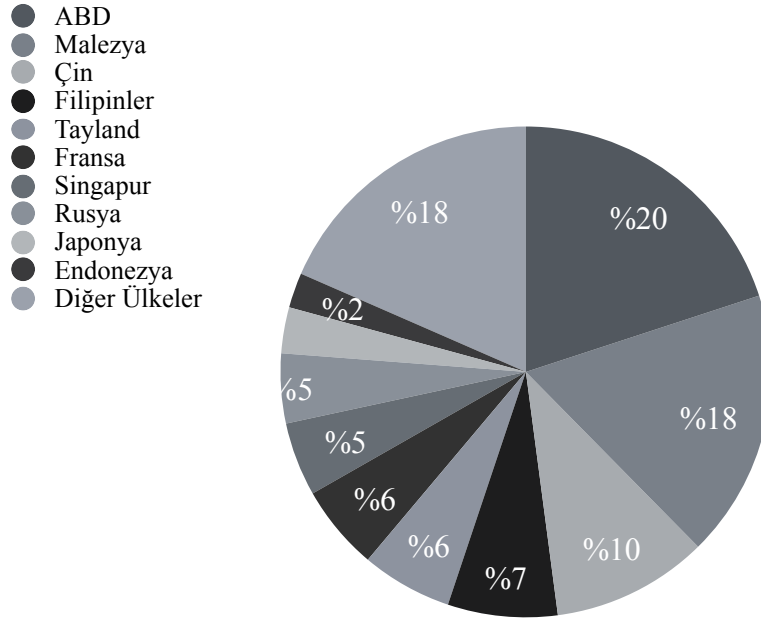
Güney Kore'nin kamu diplomasisi veya kültürel diplomasi politikası tarihsel olarak Çin'in baskıları, Kuzey Kore'yle yaşanan güvenlik ikilemleri ve Japonya ile olan tarihsel sorunlar sebebiyle gelişim göstermiştir. Bu hususta 1997 Ekonomik Krizi'nden ve 11 Eylül 2001'den sonra artan 'küreselleşme, yeni dünya düzeni' gibi söylemleri kamuoyunun güçlendirilmesinin önemini vurgulamıştır. Güney Kore kültürel diplomasisini geliştirmek için dört farklı yöntem kullanmıştır. Örneğin; kültürel ağ oluşumu için KOCCA, KOICA veya Kore Kültür Merkezi kurumları, dış işlerinin geliştirilmesi adına kamu diplomasisinin birey-birey düzeyinde etkin kullanımı, Asya Pasifik bölgesindeki kültürel farklılıklar göz önüne alınarak geliştirilen hibrit kültür politikaları, K-Community ve Twitter K-Pop fandom ağlarının sosyal medyada devlet kurumları tarafından desteklenmesi (Binark, 2019, s.76). Tabii ki yumuşak güç kavramı, Uluslararası İlişkiler teorileri ve Siyaset Bilimi için yapılandırılmış bilimsel teorik çerçeve sunmadığı için eleştirilmiştir. Birkaç akademisyen yumuşak gücün nasıl ölçüleceğini ve nasıl tanımlanacağını sorgulamıştır. Özellikle, kültürün çekiciliğinin hükümet tarafından siyasi gücünü meşrulaştırmak için kullanılabileceğini ve bunun olumsuz sonuçlara yol açabileceğini anlayabilmek önemlidir. Güney Kore, olağanüstü ekonomik gelişimine ve başarısına rağmen, olumlu bir ulusal imaj yaratma konusunda özellikle zorlu bir görevle karşı karşıya kalmıştır. Bu şartlar altında, hükümet kesinlikle Hallyu'nun büyümesini geliştirmiştir, özellikle popüler kültür, yumuşak güç diplomasisi, kültürler arası işbirlikleri, diyaloglar ve küresel ağın parçası olan bireylerin kalplerini kazanma mücadeleleri için potansiyel olarak önemli bir kaynak haline gelen Güney Kore yaratıcı içerikleri oldukça önemli bir dış politika aracıdır. Dış politikanın temel bir bileşeni olarak kültür ve ulus markalaşmasına yeniden odaklanılarak, kültür politikasının yapılaşması, içeriğin ve kültür endüstrilerinin hükümet tarafından teşvik edilmesi Liberalleşme bağlamında da önemlidir (Üstel, 2021, s.32). Hallyu akademisyenler tarafından bir yumuşak güç olarak adlandırılmamıştır ancak Güney Kore'nin birçok yumuşak güç kaynaklarından biri olduğu konusunda önemli bulgular sunulmuştur. Siyaset Bilimi'ne göre yumuşak güç kaynaklarına sahip olmak, kültür kaynaklarının otomatik olarak yumuşak güce dönüştürülmesini garanti etmemektedir. Bu nedenle belirli siyasi, ekonomik hedeflere ve ulusal çıkarlara ulaşmak için

Ülkelerin yumuşak güç kaynaklarını nasıl harekete geçireceği konusunda çok incelikli ve sofistike stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. (Kim ve Jin, 2016, s.5514). Elfving-Hwang'ın (2013) açıkladığı gibi; 1990'ların başına kadar Güney Kore'nin dışa dönük devlet önderliğindeki kültürel yaklaşımı, genel olarak çeşitli kültürel değişim biçimlerinden oluşuyordu, rneğin Güney Kore kültürel ürünlerini özerk kurumlar aracılığıyla tanıtmak, devlet veya özel olarak finanse edilerek kreselleştirilmesi (Kim ve Jin, 2016). Güney Kore hükümetlerinin, kültürü endüstriyel kaynak olarak kullanış şeklini değiştirmiş olsa bile küresel ihracatın "hükümetin belirli bir Güney Kore imajını teşvik etme dürtüsü tarafından ynlendirilmediğini, 1997 Asya Ekonomik Krizi'nin ardından yeni ihracat pazarları keşfetme gerekliliğinden büyüdüğü" dile getirilmiştir. Hükümet 1990'ların sonundan beri kültürel endüstrilerin gelişimini desteklediğinden, politika yapıcıların temel kaygısı 'Hallyu'nun sürdürülebilir bir gelir kaynağına dönüştürmek' ilk başlarda ekonomik amaç haline getirilmiştir, burada marka milliyetçiliği ve fan emeği önemli unsurlar haline gelmiştir. 20 Ekim 2020'de BTS yesi Jimin V-Live'da fandomunun (ARMY) sorularını cevaplamış, fandomun #BTS etiketinin dünya trendlerinde olması ve YouTube'daki izlenmelerin hayrete dşrclğn tartışmıştır. Ayrıca Jimin, fandom emeğinin varlığının onların yükselmesinde büyük bir payı olduğunu da dile getirmiştir (dünya çapında yer edinmiş cupsleeve etkinlikleri, YouTube streaming çalışmaları veya gönüllü fan-sub grupları bu emeklere örnek verilebilir). K-Pop ya da Hallyu'nun kendiliğinden oluşturduğu bu doğal insan topluluğu dijital medyada, Kore'nin imajında ve ekonomisinde büyük bir etkiye sahip olmakla birlikte yumuşak güç ağının genişlemesinde önemli bir örnek olarak gösterilmektedir (Proctor, 2021, s.79). Özellikle Web 2.0'nin gelişmesiyle birlikte 'Online Labour' ya da 'evrimii Emek' kavramı ortaya çıkmıştır, bu bir çeşit ücretsiz-gönüllü emek anlamına gelmektedir. K-Pop fandomları özellikle bu konuda diğer müzik türlerinin aksine gelişmiş, çok yönlü ağa sahiptir. Fan döngüsü geleneksel anlayışa göre daha karmaşıktır. Fan alışmaları sadece potansiyel pazarlama değil aynı zamanda ulus devletlerin yumuşak gücü ve kültürel diplomasisi için önemlidir. Kim ve Jin'e (2016) göre, Güney Kore 1960'lardan beri devletçilikle şekillendirilmiş, tepeden aşağıya ve ihracata dayalı ulusal ekonomi geliştirmeye çalışmaktadır. Son zamanlarda Güney

Kore kültür ihracı küresel anlamda yayılmakla birlikte, bu yayılımın Güney Kore'nin küresel kimliği olarak tanımlanması dikkat çekicidir. Yukarıda bahsedilen BTS örneğinde olduğu gibi; BTS günümüzde Seoul turizm elçisi ya da Kore elçisi olarak tanımlanmaktadır ve bir temsil olarak modern Kore'yi sembolize etmektedir. Bunun en önemli nedeni BTS grubunu oluşturan üyelerin küçük şehirlerden gelmesi ve dünya çapında tanınır hale gelen bir gruba dönüşmesi bir nevi metafor olarak; Güney Kore'nin geç dönemde sanayileşmesini tamamlayıp uluslararası ilişkilerde önemli bir aktör olarak sahneye çıkmasıdır (Proctor, 2021, s.84). Nye'e göre yumuşak güç sadece sanatçı ya da ülke tarafından desteklenmez, yumuşak gücün bir çeşit muhatap kitlesi vardır, buradaki tamamlayıcı parça BTS'in varlığından ziyade onlara bağlı bir ARMY fandomunun varlığıdır. ARMY, BTS, Güney Kore ve Küresel Kore fikri tam olarak bu döngüye işaret eder, ayrıca Hallyu Kore Dalgası içinde K-Pop sadece bir sektördür ve bu sektörde başka gruplar ve fandomlar da bulunmaktadır. Fanların içerik çevirileri çoğu kültür endüstrisi yetkilisine göre BTS'in başarısının denizaşırı ülkelerdeki kilit noktasıdır. Korece bilen fanlar gönüllü olarak K-Pop içeriklerini anadillerine çevirmektedirler. Çevirilerden ziyade, Güney Kore içeriklerine olan bağlılık görsel içerikler sayesinde yaygınlaşmaktadır. Örneğin; ramen, gimbap, kimçi gibi yemekler, idoller ve oyuncular sayesinde küresel çapta tanınırlığa sahip olmuştur. Bu yemekler çoğunlukla idol şarkıcılar tarafından tüketilir, K-Pop'un başarısı bilinçli olarak Kore kültürünün de bireyden bireye analiz düzeyinde yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Yumuşak güç unsuru burada önemli bir yere sahiptir. 2013 yılında The Chosun Ilbo'da yayımlanan G-20 ülkeleri anketine göre, Güney Kore dünyada ulus çıkarları için ulusal gücünü kullanan on üç ülkeden biri olarak seçilmiştir, ayrıca yine aynı ankete göre askeri ve ekonomik gücünü kullanma kapasitesi ise listede dokuz numarada yer almıştır. Nye'e (2004) göre güç; istediğini "yaptırabilme eylemi" olarak tanımlanmaktadır. Yaptırabilme eylemi için üç araca ihtiyaç vardır; zorlama (sopa), teşvikler (hava) ve başkalarının isteme gücünü manipüle edebilme yani 'çekicilik' unsurlarıdır. Yumuşak güç, önemli bir parçası olmasına rağmen, sadece iknadan veya insanları tartışarak harekete geçirme yeteneğinden daha fazlasıdır. Aynı zamanda baştan çıkarma ve cezabetme yeteneğidir. Uluslararası siyasette yumuşak güç üreten kaynaklar, büyük ölçüde bir kuruluşun

veya ülkenin kendi kültüründe ifade ettiği değerlerden, oluşturduğu örneklerde ve başkalarıyla ilişki kurma biçiminden kaynaklanmaktadır. Herhangi bir ülkenin yumuşak gücü öncelikle üç kaynağa dayanır: (1) kültürünün çekiciliği, (2) yurtiçinde ve yurtdışına uygun siyasi değerleri ve (3) meşru ve ahlaki otoriteye sahip dış politika... Bazen bu unsurlar birbiriyle çatışabilmektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nin çekiciliği birçok ulusun gözünde gayrimeşru olarak görülen Irak'ın işgalinden sonra önemli ölçüde azalmıştır. Buna karşılık, Birleşik Devletler 2005 yılında donanmasını Tsunami yardımına yardım etmek için kullandıktan sonra, anketler dünyanın en büyük Müslüman ülkesi olan Endonezya'daki konumunda etkileyici bir artış göstermiştir. Çin'de, eski Cumhurbaşkanı Hu Jintao parti kongresinde Çin'in dünyadaki konumunu artırmak için yumuşak güce daha fazla yatırım yapması gerektiğini ve Çin'in yumuşak gücünün 2008 Pekin Olimpiyatlarının başarılı sahnelenmesinden yararlandığını söylemiştir; ancak son anketler Çin'in insan hakları politikaları ve ifade özgürlüğünün sansürü, yumuşak gücünün büyümesini sınırlamıştır. Günümüzde elli iki milyonluk nüfusuyla Güney Kore, dünyanın büyük güçlerinden biri olacak kadar büyük sayılmamakta hatta kendilerini bölgelerindeki güçlerden dolayı orta güç olarak tanımlamaktadırlar. Ancak birçok küçük ve orta ölçekli ülke, yumuşak gücü ustaca kullanmaları nedeniyle önemli bir etkiye sahip olma ayrıcalığı tanımaktadır. Seoul şehri yumuşak güç için etkileyici bir potansiyele sahiptir. Kore'nin emsalsiz ekonomik başarısına ek olarak; insan hakları, özgür seçimler ve farklı siyasi partiler arasında güç transferi ile karakterize edilen gerçek bir demokratik siyasi sistem geliştirilmiştir. Güney Kore popüler kültür sanatının, el sanatlarının ve mutfağının gelenekleri şimdiden tüm dünyaya yayılmış durumdadır. Kore diasporasının Amerika Birleşik Devletleri'ndeki etkileyici başarısı, geldikleri ülkenin ve kültürün çekiciliğini artırmıştır. Birçok Koreli-Amerikalı önemli pozisyonlara yükselmiş ve bu yükseliş menşei ülkeleri hakkında olumlu bir görüş yaratmıştır. Kore popüler kültürü, özellikle komşu Asya ülkeleri ve ötesindeki genç insanlar arasında, sınırların ötesinde çekici olduğunu kanıtlamıştır. 2005 yılının başlarında, Orta Doğu'da ilk kez Kore popüler kültürü, Kore TV dizisi Winter Sonata Irak'ta yayına girdiğinde, yumuşak gücünün ekonomik olmayan yanını siyasi alana yaymaya başlamıştır. (Kim ve diğ., 2013, ss. 33-34). Güney Kore hükümeti ve

Savunma Bakanlığı dizinin Irak hükümeti tarafından işletilen bir yayıncı olan Kürt Uydu Kanalı ile bir yayın anlaşması imzaladığını bildirmiştir. Amaç, Arap dünyasında kuzey Irak'ta konuşlanan üç bin ikiz yüz Güney Koreli askere karşı olumlu duygular yaratmak olmuştur.

Şekil 5.1. Resmi K-Pop Albümü Satın Alan İlk 10 Ülke

*Kaynak: Hanteo¹² Global K-Pop Report 2021

Drama, her Perşembe saat 17.00'de Kürtçe altyazılı olarak yayınlanmıştır. Ayrıca, Güney Kore hükümeti, Kore TV dizilerini daha fazla Arap ülkesindeki yayın istasyonlarına ücretsiz olarak sağlama haklarını satın almış bunu yumuşak güç olarak resmileştirmiştir. Günümüzde ise çeşitli Ortadoğu ülkelerinde 'K-Pop Festivalleri' yapılmaktadır, bu festivallerde başbakanın varlığı da dikkat çekmektedir. Bu yoğun ilgi Kore Dalgası popüler kültürünün, kültürel diplomasinin yanı sıra ticaret, turizm, akademi ve çeşitli bağlamlardaki diğer ulusal çıkarlar üzerinde önemli ve karmaşık bir etkisi olabilecek yumuşak güç kaynakları olma potansiyeline işaret etmektedir.

¹² Hanteo, Güney Kore telif haklarını ve sanatçıları koruyan bir çeşit veri kimlik doğrulama sistemidir; bir hayran ürünleri satın alıp kimliğini doğruladığında, müzikle ilgili eserlerin (albümler, fotoğraf kart vb. ürünlerin) satış sayısı Global Hanteo Chart'a resmi olarak yansıtılmaktadır. Orijinal albümleri ve K-Content ürünleri Hanteo aracılığıyla doğruladığında yalnızca sanatçının telif hakkını korumakla kalmaz, aynı zamanda sanatçı yasal ve sistemli olarak büyümüş olur.

Popüler kültür, yumuşak güç diplomasisi, kültürler arası işbirlikleri, diyaloglar ve insanların kalplerini ve zihinlerini kazanma mücadeleleri için potansiyel olarak önemli bir kaynak haline gelmiştir. Kim ve Nye'e göre (2013) kültür kavramı, medya ve tüketim kültürü sınırları o kadar sık ve yoğun bir şekilde aşar ki, kimliği bölgeselleştiren ve muhtemelen dönüştüren geri alınamaz hatta karşı konulamaz bir güç oluşturmaktadır. Hükümetlerin, dış politika düşüncesinin temel bir bileşeni olarak kimlik, kültür ve ulus markalaşmasına yenilenmiş bir odaklanmayla, kültür politikasının eklemelenmesi ve mevzuatı ve kültür endüstrilerinin teşviki yoluyla teşvik etmeye çalıştığı bu güçtür.

K-Pop, dünyanın birçok yerinde Batılı olmayan en önemli pop müzik türlerinden biri haline gelmiştir, K-Pop ile bağlantılı ulus ötesi kültürel faaliyetler değişmiştir. KOMCA 2022 verilerine göre, 1990'ların sonunda Hallyu 0.1 başladığında, Kore müziğinin ihracatı 1998'de sadece dokuz milyon dolar ve 2008'de on altı milyon dolardı; ancak 1998 ile 2018 arasında altmış beş kat artarak 2018'de beş yüz altmış dört milyon dolara yükselmiştir. K-pop, çoğunlukla erkek ya da kız grupları ve kendilerine özgü dans performanslarıyla tanınan belirli bir Kore pop müziği türünü ifade etmektedir. Güney Kore kültür endüstrisinin küresel yaygınlığı, ülkenin Kültür Bakanlığı (şimdiki adıyla Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı), KOFICE Kore Uluslararası Kültür Değişim Vakfı ve hükümetin desteklediği kuruluşlar tarafından 1990'larda başlayan uzun vadeli stratejik hükümet planlamasının bir sonucudur. Bugün, Güney Kore popüler kültürünün hayranları veya araştırmacıları bir yana, sıradan gözlemcilerin çoğu Batı medyasında ve kamu bilincinde K-Pop'un kademeli olarak kurulduğunu fark etmişlerdir. Son yirmi yılda, K-Pop müzisyenleri, 2010 SM Town Live 10 Dünya Turu, Girls' Generation'ın Late Show-David Letterman'daki 2012 performansı ve BTS'in 2017 Billboard Müzik Ödülleri'ndeki performansının önemli ölçüde Güney Kore'ye olan ilginin arttığını göstermektedir. K-Pop bir kenara, K-Drama'ların Netflix ya da Amazon Prime gibi platformlarda haftalarca zirvede kalması önemlidir. Örnek olarak Güney Koreli yönetmene ait Parazit (2019) filminin Oscar ödülüne sahip olması ya da Squid Game isimli dizinin haftalarca küresel çapta trend olması gösterilebilmektedir (Lee, 2022, s.93). K-Pop'un ana akım medyada yer

alması, Güney Kore'nin diplomatik ve ekonomik üstünlüğünün bir işareti ve kozmopolit, sosyal medya güdümlü gençlik kültürünün bir tezahürü olarak ele alınmaktadır. The Wall Street Journal'da yayınlanan ve “Güney Kore'nin BTS'inin Bir Amerikan Fenomen Olduğunun Yedi Sebebi” isimli makale referans gösterilmektedir (Keith, 2015, s.156). The Wall Street Journal, Forbes ve BBC gibi büyük Batılı (ana dili İngilizce olan) medya kuruluşlarında düzenli olarak yayınlanmaya devam eden bu tür makaleler, K-Pop idollerinin Batılı izleyicilerin Kore algısının öncüsü olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Güney Kore için BBC ön sayfasında makaleler listelenmiş, bu makalelerin başlıklarındaki 'Kuzey Kore, iç meseleler ve Covid-19 pandemisi, mental sağlık ve BTS' gibi Kore ile ilgili anahtar kelimeler yer almıştır. Ayrıca aralarında Kore popüler kültürünün tanıtımıyla ilgili olarak BTS makaleleri sıkça yer almıştır. Birçok K-Pop idol grubu ve BTS, Seoul Turizm Elçisi gibi resmi elçilik görevlerini üstlenmiştir. Dünya çapında hükümetler tarafından uygulandığı şekliyle kültürel diplomasi, kültürel alışverişi ve kültür endüstrisinin ürünlerini ihracatını veya promosyonunu kolaylaştırmak da dahil olmak üzere ulusal çıkarları ilerletmek için yerleşik bir yumuşak güç yaklaşımı olmuştur. Yumuşak güç, Nye'in (2004) tanımıyla kültür ve ideoloji de dahil olmak üzere soyut güç kaynaklarıyla ilişkili ortak bir güç anlamına gelmektedir. Güney Kore'nin yumuşak güç anlamında resmi olarak yürütülen elçilik gibi görevleri idollere aktardığı görülebilmektedir. Sarah Keith'e göre Güney Kore elçilik rolüne kültür ekleyerek bu kavramı fazla karmaşık bir yapıya büründürmüştür. Öncelikle modern devletin milli kültüre verdiği önemi ortaya koyulmuştur. Bu fikir, Wallerstein'ın merkez ulus-devletleri güçlü bir ulusal kültüre sahip olarak tanımlayan Dünya Sistemleri Teorisi ana hatlarıyla belirtilmiştir. Kültürel elçi, ister resmi, ister yarı resmi veya fiili olsun; yalnızca kültürü temsil etmede değil, aynı zamanda kültürel gücü geliştirmede de stratejik bir rol üstlenmiştir. Başka bir deyişle bir figür olarak kültür elçisi kültürün kendisini sembolik bir meta olarak somutlaştırmıştır. Burada Theodor Adorno'nun kültür endüstrisi kavramının nesnelerden ziyade insanlara atfedildiğini söylemek mümkündür. Kültür elçisi olarak halka dönük bir role hizmet eden K-Pop idolleri, kamu diplomasisinin küreselleşen ve devlet dışı aktörlerin katıldığı uluslararası sistemde önemli bir Güney Kore temsili olmuştur. Kültürel

elçilerin uluslararası kamusal alanla etkileşimleri, sembolik değerin değış tokuş edildiğı kritik bir süreçtir. Bu anları incelemek, yumuşak güç mekanizmaları hakkında önemli bir fikir vermektedir. Bu perspektiften bakıldığında, başkan Moon popüler kültürün Güney Kore'nin diplomatik misyonu için önemini dile getirmiş, şiddetle onaylamış ve BTS'i bu mesajın taşıyıcısı olarak görevlendirmiştir. BTS'in kültür elçisi rolü dikkat çekicidir (Keith, 2015, s.158). Ayrıca Güney Kore'deki zorunlu askerlik görevi ünlüleri de kapsamaktadır; bu hususta BTS üyelerinin askere gidecek olması ülkeden önemli ekonomik kaynakların azalacağına dair tartışmalara neden olmuştur. Tarihsel olarak, popüler kültür, müzik ya da sanat yumuşak gücün önemli bir yönünü oluşturmıştır. Örneğin Amerikan popüler kültürünün bugüne kadar oluşturduğu küresel kamuoyundaki rock 'n' roll kültürü, Amerikan yemekleri ya da dizileri önemli birer ihraç nesnesi haline getirilmiştir. Hatta küreselleşen Amerikan kültür endüstrisi dönemin radyo ve yeraltı ağları aracılığıyla yayılarak Komünizmi'in çöküşünü hızlandırmıştır. 1990 yılında Soğuk Savaş'ın sonlarında Moskova'da açılan McDonald's halk tarafından yoğun ilgiyle karşılanmış aynı zamanda Komünizm ideolojisinin sembolik çöküşü olarak Sovyetler Birliği'ne giren ilk Amerikan sermayesi olarak tarihe yazılmıştır. Buda tarihte büyük bir 'kültür metası sembolizmine' işaret etmektedir. Askeri olarak birbirini yenemeyen devletlerin, ürünlerinin tüketilmesi ya da benimsenmesi yumuşak gücün somut bir örneğidir. Bu hususta Moskova'daki McDonald's Amerika Birleşik Devletleri'nin Sovyetler Birliği karşısında galibiyetinin bir simgesi olmuştur. 2021'de ise McDonald's BTS ile anlaşma yaparak, mor bir renk temasından oluşan “BTS Meal” projesi gerçekleştirilmiştir. Ulus ötesi şirketlerin ya da devlet dışı aktörlerin kültürel diplomaside doğrudan kullanılması, önemli bir girişim olarak nitelendirilmektedir. Bu durumda BTS'in Güney Kore dışındaki popüleritesindeki artış, devletin Hallyu ile ilişkisi tarihsel olarak bir destek ilişkisi olmasına rağmen, hükümetin bir yumuşak güç girişiminden ziyade büyük ölçüde organik olarak bireyler düzeyinde gerçekleşmiştir.

Güney Kore'nin yumuşak gücünün aşabileceğı en büyük sorunlardan biri günümüz şartlarında Kuzey Kore olarak nitelendirilmektedir. Güney Kore popüler kültürünün

Kuzey Kore'deki etkisi tarihsel, sosyal, kültürel ve politik etkileri araştırılmaktadır. Kuzey Kore, vatandaşlarının Güney komşusunun yumuşak gücüne karşı savunmasız hale geldiği kabul edilen bir gerçektir.

Kuzey Kore'deki yabancı medyanın tüketicileri arasında üst düzey aydınlar, seçkinler ve gençler yer almakta, ek olarak artan sayıda taşra vatandaşları da yer almaktadır. Kim'e (2013) göre Kuzey Kore'deki bilgi talebi giderek salt haberden, eğlence sektörüne ve tüketim kültürüne geçiş yapmaktadır. Güney Kore popüler kültürünün dijital medya teknolojileri ve kültür endüstrisi ayrıca diğer yumuşak güç kaynakları şimdiden Kuzey'e sızmış durumdadır. Güney Koreli yayın istasyonu KBS Boys Over Flowers dramasının Ocak ve Mart 2009 tarihleri arasında yirmi beş bölümünü yayınladıktan sonra, Kuzey Kore'den kaçan vatandaşlar veya tüccarlar aracılığıyla dizinin popülaritesi hakkında parçalı raporlar hazırlamaya başlamıştır. Rapora göre drama o kadar başarılıydı ki genç Kuzey Koreliler ana karakterin kendine özgü tarzını ve saç stillerini taklit etmeye başlamıştır. Dahası dizide geleneksel Güney Kore okul üniformasının bir parçası olarak gösterilen kısa ekose etek genç kadınlar arasında oldukça rağbet görmüştür. Dizinin Kuzey Kore halkı tarafından bu kadar sevilmesi KBS yapımcılarının dikkatini çekmiştir. Aslında orijinalde bir Japon mangası olan Boys Over Flowers Güney Kore dizi sektörüne uyarlanana kadar dikkat çekmemiştir. Yaşam tarzı, tüketim ve sınıf farklılıklarını ele alan dizi, 2008 yılında ekonomik krizin ardından yükselen işsizlik ve orta sınıfın çöküşünün koşullarını göz önüne alarak bir çeşit kaçış olarak tasarlanmıştır. Boys Over Flowers'ın popülaritesinin escapism felsefesinden kaynaklandığına dair birçok Korece, Mandarin Çince ve Japonca makale mevcuttur (Kim, 2013, s.94). Bu çerçevede kültür endüstrisi bireylerle duygusal bağ kurduğu ve onlara bir kaçış alanı sunduğu için kapitalizmin bekasını sağlamakla beraber onun varlığını kesinleştirmiştir. Bu hususta kültür endüstrisi kavramının ekonomik politikalarıyla açıklanamayacak kadar karmaşıktır; sosyolojik, psikolojik ve medya tabanlı hatta yeri geldiğinde içinde bulunduğumuz dünyanın koşullarına adapte olabilen derin bir anlama sahiptir. Güney Kore kültür endüstrisini kamu diplomasisinin bir parçası haline getirmiş birçok sektöre yaymış, sistemleştirmiş hatta markalaştırmıştır.

5.2.1. Kore dalgası ve küresel kore fikrinin birleşimi

Küreselleşme kavramı Soğuk Savaş'tan sonra sıklıkla tartışılan bir kavram haline gelmiştir. Özellikle küreselleşme kavramı Güney Kore için başkan Kim Young-sam'ın Segyehwa (세계화) kavramı resmi olarak Küresel Kore fikrinin mimarı haline gelmiştir. Günümüzdeki akademik kaynaklar Kore'nin gelişimine bağlı olarak milli kimliği anlamaya ve bu milli kimliğin dinamiklerinin küreselleşmede neden bu kadar etkin rol oynadığını çözmeye çalışmaktadır. Kim'e göre tarihsel olarak iki kavram önemlidir Seonjinguk (선진국) ve Hujinguk (후진국). Seonjinguk söylemi Batılı olmayan bir kimliğin Batılı olması ve ulusal benliğin aktif olarak temsil edildiği ve tanımlandığı Güney Kore'deki en baskın gelişimsel söylemlerden biridir. Söylemi oluşturan iki ana kavram seonjinguk ve hujinguk kavramlarıdır; egemen devlet kimlikleri ve sınıflandırmaları bu terimler etrafında inşa edilmiştir. Kavramlar ülkede çok yaygın olarak kullanılmaktadır ve kitle iletişim araçları, toplumu etkileyen ana sosyal aktörlerden biri haline gelmiştir.

Güney Kore'deki kalkınma söylemi, 1960'larda Park Chung-hee yönetiminin joguk geundaehwa (조국 근대화) yani modernleşen Kore kavramı; ulusal bir teşvik haline gelmiş, sosyal olarak baskın bir söyleme bürünmüştür. Bu kavram özellikle Batılı medeniyetler seviyesine ulaşmak için referans olarak kullanılmıştır. Seonjinguk terimi ise bu kavramlara paralel olarak tamamen gelişmiş ülkeyi belirtmek için kullanılmış, kalkınmacılığın yükselişi Kore'ye özgü bir kavram haline gelmiştir. Böylece seonjinguk, Kore'nin hızlı modernleşme ve sanayileşme yoluyla nihai olarak gerçekleştirmesi gereken ulusal hedef olarak belirlenmiştir (Kim, 2014, s.387). Bu söylemlerin anlamlarına göre; seonjinguk (gelişmiş ülke) ve hujinguk (geri kalmış ülke) kavramları etrafında inşa edilmiş bir çeşit Kore bazlı Batı-dışı dünya sistemi teorisidir. En dikkate değer özelliklerinden biri, seonjinuk ve hujinguk arasındaki hiyerarşik bir ayrım bulunmaktadır; burada birincisi öz değerlerini kaybetmemiş temelde kendine yetebilen, ikincisi ise yabancılaşmış öteki olarak kabul edilmektedir. İki merkezi kavram arasındaki hiyerarşiyi doğallaştırarak, tarihsel olarak Kore'nin seonjinguk ülkelerini yakalama çabaları doğmuştur. Bu yakalama/yetişme çabasına paralel olarak Güney Koreliler için ulusal kalkınma süreçlerinde ulusal kimliklerin

ve dünya görüşlerinin baskın yorumlayıcı çerçevelerini sağlamıştır. Seonjinguk ve hujinguk arasındaki ayrım, gelişmiş ve gelişmekte olan/gelişmemiş ülke arasındaki Avrupa merkezli gelişimsel ayrıma benzemektedir. Bu söyleme göre, neredeyse tüm Batı ülkeleri seonjinuk olarak anılmaktadır, ayrıca güçlü bir Avrupa-merkezci söylem bulunmaktadır. Aslında Koreliler, ulusal kalkınma sürecinde olumlu ve olumsuz gelişim değerlerini sırasıyla seonjinuk ve hujinguk kavramlarına yansıtmışlardır. İdeal bir imaj olarak seonjinuk kavramı, 1960 yıllarında acil bir ulusal hedef, önemli bir referans noktası ve modernleşme olarak Kore toplumunun dönüşümüne rehberlik etmede merkezi rol oynamıştır. Ayrıca Kore üzerindeki Japon postkolonyal etkisi düşünüldüğünde Japonya'nın ulusal kimliğini oluşturan Nihonjinron (日本人論) kavramı Batı-dışı teoriler çerçevesinde önemli bir yer tutmaktadır. Kavram Japonların benzersizlik ve farklılık konusundaki köklü farkındalığını yansıtan çeşitli fikir ve teorileri kapsamaktadır. Örneğin, ulusal sınırlar içinde soyut olarak çevrelenmiş bir topluluk hayal ederek, Japon halkının homojen bir ırk olduğunu ve homojen bir kültüre sahip olduğunu efsanevi bir şekilde aktarılmaktadır (Kim, 2011, s.14). Japon kimlik anlayışı geniş tarihsel perspektife farklılıklara sahiptir. Tokugawa ya da Edo dönemindeki Kokugaku (国学) yani ulusal akademik eğitim okulu, Japonya'nın Çin'e karşı benzersizliğini teşvik ederken daha sonra en önemli değeri olan nihonjinron söylemi esas olarak Batı'nın kültürel hegemonyasına bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise bu kavramlardan geriye pek bir şey kalmamış, Batılı güçler tarafından değişime zorlanan Japonya bayrak, milliyetçilik, millet, dil gibi kavramlara nötr yaklaşmış modernleşmeye daha çok odaklanmıştır.

Bugün Güney Kore'nin en önemli diplomatik problemi Kuzey Kore ile çatışma olarak görülebilmekte hatta çoğu zaman Kuzey Kore sebebiyle Güney Kore dış politikası gölgede kalabilmektedir. Yirminci yüzyıl boyunca, devletin bekası ve uluslararası güvencesi, dış politikada Kuzey Kore endişelerine egemen olmuştur. Ulus rolü anlayışı hususunda Güney Kore, diğer aktörleri caydırmak için daha güçlü bir devletin yani Amerika Birleşik Devletleri'ne bağımlı bir devlet olarak algılanmıştır. Bu rol özellikle 1988'deki demokratikleşmeden sonra politikacılar

tarafından reddedilmiştir. Önceki yönetimler, siyasi bakış açılarını yansıtarak, bağımlı devlet ve sadık müttefik rolüne farklı öncelikler vermişlerdir. Başkanlardan sırasıyla Kim Dae-jung ve Roh Moo-hyun, Amerika Birleşik Devletleri-Güney Kore ittifakına ek olarak Kuzey Kore ile bir angajman politikasını desteklemişlerdir. Roh, küresel ve bağımsız Kore fikrini Çin ve Amerika Birleşik Devletleri ile daha eşit bir ilişki peşinde koşan Kuzeydoğu Asya'da dengeleyici bir güç olarak teşvik etmiş, Amerika'ya karşı daha çok hamle yapabilme stratejisi geliştirmiştir. Ondan sonra başkan olan Lee Myung-bak sert bir tavır almış, Kuzey Kore'ye yaklaşım şeklini Amerika odaklı hale getirmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak, başkan Lee'nin belirttiği gibi ulusal güvenliğin yalnızca savunmayla korunamayacak olduğu ve bölgesel rol kavramlarının çeşitliliği genişlemiştir. Güney Kore başkanları 1998 yılından itibaren üç adet ulusal rol anlayışına odaklanmıştır bunlar; i) küresel aktör, ii) ekonomik güç ve iii) kültürel diplomasidir. Güney Kore, son altmış yılda otoriter bir hükümet tarafından yönetilen bir tarım ulusundan demokratik bir yönetime sahip gelişmiş bir ekonomiye geçiş yapmıştır. GSYİH, maddi zenginlik, nüfus ve askeri yetenek kapasitesinden dolayı Güney Kore, uluslararası sistemde orta güçler arasına katılmıştır. Soğuk Savaş ittifaklarının gölgesinden çıkan Kore, kendi şartlarında bir ülke olarak tanınma arayışında olmuş; ekonomik güce sahip gururlu ve saygın bir millete dönüşmeyi hedeflemiştir. Fakat bunları yaparken yukarıda bahsedilen Japon etkisinden kurtulmayı hedeflemiş, fakat Japonya gibi modernleşirken kimliğini de yitirmemiştir (Hermanns, 2013, s.67). Bu gelişmelere paralel olarak, ulusal rol anlayışları Amerika Birleşik Devletleri'nin bir koruyucusundan daha bağımsız, uluslararası sorumlu bir aktöre dönüşmüştür. Sert güçten uzaklaşma, bu hedefte yumuşak gücünü geliştirme ve niteliksel bir gelişme sağlama hırsı da dahil olmak üzere stratejik planlar yaratılmıştır. Kore TV dramaları ve pop müziği Doğu Asya'da ve küresel olarak artan popülaritesi ile aynı zamana denk gelen dış politika yapıcılar ve yorumcular, Kore'nin yumuşak gücünün değerinin gittikçe arttığını vurgulamışlardır.

K-Pop ve Kore Dalgası, küreselleşme gündeminin koşulları altında Koreli yetkililer ve devletin resmi kurumları tarafından beslenen ve kullanılan yeni bir ulusal

tahayyülün sembolik işaretleri haline gelmiştir. Hükümetin yerel popüler kültür ve müzikle ilgili olarak otoriter bir duruştan yumuşak güce dayalı tanıtımcı bir duruşa pragmatik anlamdaki geçişi, yüksek ihracat oranları ile güçlü ve rekabetçi bir iç içerik pazarının ortaya çıkmasını ve devamlılığını sağlamıştır (Fuhr, 2016, s.155). Yasal değişiklikler ve tanıtım politikaları, Kore'nin kültürüne ait içerikler dahil olmak üzere müzik, dizi, film, mutfak ve geleneklerin yeniden tanımlandığı ve ulusal ekonomik çıkarların konusu haline geldiği dijital bir ekonomiye olan geçişini desteklemiştir. Kore kültürel kimliğinin azmi, hükümetin küreselleşme gündeminin merkezinde yer almış ve kilit bir politika hedefi olarak tanımlanmıştır. Hükümetin duruşuna göre kültürel kimlik, daha önceki Japon sömürge zamanlarını ve Amerika etkisinin bilincini bünyesinde barındırmaktadır; bu hususta özgünlük ve köken kavramlarıyla iç içe geçmiş belirli türlere ve biçimlere bağlı değildir. Bu anlamda, Kore hükümetlerinin güçlü bir yerli kültür endüstrisi yaratma ve sürdürme konusundaki çıkarları ve stratejileri, Kore kültürel kimliğini güvence altına almak ve sürdürmektir. Bu bağlamda ve K-Pop'un uluslararası tarzların bir iktisadi gelişimi olduğu gözleminin aksine, K-Pop ulusal bir yumuşak güç projesinin bir parçasıdır. Kore'nin ulus-devlet vurgusu, sadece imaja bir destekçi değildir aynı zamanda denizaşırı ülkelerde K-Pop ve Kore Dalgası'nın başarısından da yararlanmaktadır. Hükümet yanlısı yetkililer ve eğlence şirketleri, Kore'yi gelişmiş ve modern bir ulus olarak temsil etmek için K-Pop'u kullanmaktadır. Asya Müzik Festivali, K-Pop idollerinin ve müziğinin Kore'yi Asya'da önde gelen bir kültürel ulus olarak temsil etmek için nasıl işlevselleştirildiğinin önemli bir örneğidir. Kalkıncı ideoloji, kültürel evrim ve hibrit müzik kültürü söylemi bu imajın altını çizmektedir, ayrıca Asya Müzik Festivali'ni organize eden KOFICE çalışanlarının söylemlerinde de politik vurgular mevcuttur. Aynı zamanda festival ve KOFICE'nin diğer çalışmaları, barışçıl bir diplomatik alışveriş yaratma ve bölgesel bir blok olarak Pan-Asyacılık kültür endüstrisi yaratmak amacıyla diğer Asya ülkeleriyle senkronize olarak çalışmaktadır. Bu yumuşak güç stratejisi, hükümetin Güney Kore'nin Asya'daki jeo-kültürel rolünü tanımlamadaki temel standartlarını yansıtmaktadır. K-Pop'un Asya içindeki akışı ve bir Pan-Asya müzik endüstrisi yaratma niyetinin Asya'da bölgesel bir ekonomik bloğu teşvik etmesi ayrıca Asyalılar arasında kültürel yakınlıklar

yaratması beklenmektedir. Hükümetin görüşüne göre K-Pop, Kore'nin Asya'nın merkezinde kültürel bir arabulucu olarak konumlanmasını temsil eden önemli bir araç haline gelmiştir.

K-Pop'un yumuşak güç ve kültürel diplomasi aracı olarak kullanılması Doğu Asya'daki jeopolitik sorunları ve özellikle de Japonya ve Güney Kore arasındaki birçok anlaşmazlığı hala çözülmemiş hatta pasif durumda tutan ikili ilişkiler üzerindeki etkisi önemlidir. Kültürel diplomasi kavramı günümüzde giderek gelişmiş, birçok ülkede politika yapıcılar ve ülkenin sanatçıları on yıl içinde giderek artan bir şekilde kültür alanına dahil olmuşlardır. Klasik kültürel diplomasi kavramı, kültürü geleneksel diplomasiinin bir bileşeni olarak kabul etmektedir. Ayrıca çoğunlukla diğer uluslarla ilişkileri güçlendirmek, işbirliğini geliştirmek veya ulusal çıkarları desteklemek için bir ulusun kültürünün yurtdışında tanıtılmasıyla sınırlandırılmıştır. Başka bir deyişle, kültürel diplomasi yaygın olarak 'karşılıklı anlayışı teşvik etmek için uluslar ve halkları arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değişimi' olarak tanımlanmaktadır. Kültür, dış politikanın bir aracı olduğu kadar bir uluslararası ilişkiler disiplini alanı haline geldiğinden, yirmi birinci yüzyılın başlarında kültürel kamu diplomasisi kavramı en önemli dış politika aralarından biri olarak kabul edilmiştir. Bu görüş kültürün sadece sanat kadar değil, aynı zamanda insani gelişmeyi teşvik etmede, topluluklar arası diyalogu ve anlayışı geliştirmede, barışı inşa etmede ve eğitimi genişletmede kültürün rolünün giderek daha fazla tanınmasında yansıtıldığı gibi, geniş tanıma sahip olduğunu göstermektedir. Spesifik olarak kültürel diplomasi kavramı, kamu diplomasisinin bir alt kümesi veya bir devletin kültürünün dış politika hedeflerini desteklemek, klişelerle mücadele etmek, karşılıklı anlayışı geliştirmek ve sınır ötesi ulusal itibarı ve ilişkileri ilerletmek için işleyişi olarak görülebilmektedir. Bununla birlikte, kültürel diplomasi yalnızca karşılıklı anlayış ve idealizm tarafından yönlendirilmemektedir. Ulus-devletlerin, kültür politikasını gösterge çeşidi olarak hayata geçirmek küresel siyasette kültürü direkt olarak kullandıkları anlamına gelmektedir. Kore popüler kültürü yirmi birinci yüzyılın başlarında küreselleşirken, kültürel diplomasiinin yanı sıra ticaret, turizm, akademi ve diğer alanlarda önemli ve

karmaşık bir etkiye sahip olabilecek bir dizi yumuşak güç kaynağı olarak Kore Dalgası'nın potansiyelini açığa çıkarmaktadır (Kim ve Jin, 2016, ss. 5517-5518).

5.2.2. Güncel diplomatik ilişkiler ve dış politikanın arka planı

Japon sömürge yönetiminden Kore Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana geçen yetmiş dört yılda ulusal güç ve uluslararası toplumdaki statüsü açısından önemli ölçüde gelişmeler kaydedilmiştir. Güney Kore bu süreçte dünyanın en büyük onuncu ekonomisi haline gelmiştir. Kore Japonya'dan kurtarıldığında, ülkenin kişi başına düşen geliri sadece altmış yedi dolar seviyesinde olup, 2015 yılında ise bu sayı yirmi beş bin dolara yükseldi, 2020 yılında bu sayı otuz iki bin dolar olarak kaydedilmiştir. Kurtuluştan sadece üç yıl sonra Güney Kore liberal demokrasi ve piyasa ekonomisi ideolojileri üzerine kurulmuştur. Ülkenin sanayileşme süreci Park döneminde nüfusu yoğun bir orta sınıf ortaya çıktı ve 1987'de ciddi bir şekilde demokratikleşme süreci başlatılmıştır. Güney Kore, büyük ölçüde diplomatik başarıları sayesinde gelişmiş ülkeler arasına katılmış, kendisini yardım alan ülke konumundan bir yardım sağlayan ve danışılan ülke pozisyonuna dönüştürmüş ve gelişmiş bir ülke statüsüne yerleşmiştir. Bu durumu Güney Kore'nin on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın başlarında ulusun kaderinin kendi ulusal çıkarlarını takip eden komşu güçler (Japonya, Çin, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği) tarafından yönlendirildiği statüsüyle çelişen sürpriz bir durum haline gelmiştir. Kurtuluşundan bu yana geçen yıllarda Güney Kore, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Avrupa Birliği ve Çin gibi önde gelen uluslararası aktörler tarafından asla göz ardı edilemeyecek 'oyunu değiştirme kapasitesine sahip olan' bir güç haline gelmiş, küresel siyaset sahnesindeki konumunu sağlamlaştırmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasındaki hegemonik rekabetin daha yoğun olduğu günümüz dünyasında Güney Kore'nin dış politikası, ulusun bekasını ve refahını geleneklerinden kopmayan ulusal strateji ile sürdürme zorunluluğu gibi görevlerle karşı karşıya kalmıştır (Kim, 2022, s.88). Güney Kore'nin sürdürdüğü dış politika

geleneğini anlamak için, dönüşümlü olarak izolasyoncu ve enternasyonalist¹³ dış politika izleyen Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politika geleneğini göz önüne alınmalıdır. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere'den bağımsızlığını kazanır kazanmaz bir izolasyon politikası benimsemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında Amerikan müdahalesi çağrısında bulunan idealist Başkan Woodrow Wilson'dan sonra enternasyonalist bir dış politika izlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin izolasyon geleneği, jeopolitik konumuyla yakından ilgilidir aynı gelenek Güney Kore'nin dış politikasında da görülmektedir. Fakat Güney Kore'nin jeopolitik durumu Amerika Birleşik Devletleri'nden farklıdır. Coğrafi olarak süper güçlerle çevrili Güney Kore, jeopolitik açıdan ulusal çıkarlarının çatıştığı Kore Yarımadası'nda yer almaktadır. Çatışma durumu Kore'nin kuruluşundan, bağımsızlığa ve günümüz 2023 yılına kadar aynı kalmıştır. Bu nedenle Güney Kore'nin jeopolitik konumu, ülkenin dış politika geleneğini etkileyen değişmez bir faktör haline gelmiştir. Etkinin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri'nden farklı olarak, Güney Kore izolasyon perspektifli bir politika izleyememiştir. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, Batı gelenekleri Doğu'yu işgal ettiğinde Güney Kore inziva politikasını sürdürmeye devam etmiş fakat geçmiş yıllarda Joseon İmparatorluğu'nun uyguladığı izolasyon politikası kadar başarılı olmamıştır. Politikanın başarısız olmasına neden olan birçok faktör olmakla birlikte; bunlardan en önemlisi komşu süper güçlerle çevrili Kore yarımadasının jeopolitik konumu olmuştur (Nam, 2019, s.290). Güney Kore'nin bir diğer geleneksel dış politika geleneği ittifak diplomasidir. Çin'in Pax Sinica içinde bulunan, vergi ve haraç sistemine dahil olan birleşik Kore yarımadası, modern çağda da Güney Kore küresel güç Çin ve onu çevreleyen Amerika Birleşik Devletleri ile iyi ilişkiler sürdürmeye çalışmaktadır. Bunun ilk resmi örneklerinden biri Mayıs 2013 tarihinde Washington'da gerçekleştirilen diplomatik zirve toplantısı olmuştur. Güney Kore lideri Park Geun-

¹³ **Enternasyonalizm** uluslar ve ülkeler arasında devamlı politik ya da ekonomik işbirliğini savunan bir çeşit dış politika ilkesidir. Enternasyonalizmi destekleyen ülkelere **enternasyonalistler** denir. Bu ülkeler evrensel anlamda ülkelerin ve vatandaşların ortak çıkarlarını geliştirmek için ulus, politika, kültür, ırk ve sınıf ayrımlarını aşarak birleşmeleri gerektiğine, devletlerin karşılıklı uzun vadeli çıkarlarının kısa vadeli uyuşmazlıklarından daha önemli olduğu için işbirliği yapmaları gerektiğine inanırlar.

hye ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Obama, Cumhuriyet ile İttifakın 60. Yıldönümü Anma Ortak Deklarasyonu'nu duyurmuşlardır. Bu tarihten itibaren Güney Kore ve Amerika Birleşik Devletleri ittifaklarını siyasi, ekonomik, kültürel ve vatandaştan vatandaşa bireyleri de kapsayacak şekilde güvenliğin ötesine uzanan derin bir dış politika işbirliği ile kapsamlı bir stratejik ittifak haline getirmeyi kabul etmiştir. Ayrıca iki ülke Kore Yarımadası'nda son altmış yıllık istikrar üzerine inşa edilen ittifakı, Asya Pasifik bölgesinde barış istikrarını sağlamak ve yirminci yüzyılın güvenlik zorluklarını aşabilmek için birlikte hareket etmek konusunda anlaşmışlardır. Bu nedenle, Amerika Birleşik Devletleri ile kurulan stratejik ittifak, Güney Kore'nin ittifak diplomasisinin önemli bir parçası olmuştur (Han, 2019).

Bilinen yaygın bir fikre göre uluslararası siyasi aktörler ve arena, önümüzdeki yıllarda geçmişte geçirdiğinden daha fazla değişime uğrayacaktır. Orta güç olarak kendini tanımlayan Güney Kore Cumhuriyeti'nin günümüzde süper güçler arasında yeni gelişen güç mücadeleleri arasında kalacağı ya da süper güç olarak onlara karşı olacağı tam olarak bilinmemektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği'nin oluşturduğu ideolojik bloklar arasındaki çatışma, yeni küresel düzenin oluşturulduğu Soğuk Savaş döneminde uluslararası siyasi yapı nispeten basit kabul edilmektedir; çünkü sadece iki kutup bulunmaktadır. Bununla birlikte, bugün birçok rakip süper güç arasındaki rekabet, birçok küçük ulus ya da orta güç arasında gerçekleşen çatışmalar daha karmaşık bir uluslararası siyasi ortam yaratmaktadır. Örneğin, nükleer silahlara sahip iki süper güç olan Amerika Birleşik Devletleri ile Çin arasındaki hegemonya mücadelesi yeni bir boyut kazanmaya başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yeniden küresel bir güç olarak ortaya çıkan Çin, etkisini ilk döneminde Qin Hanedanlığı tarafından kontrol edilen Doğu Asya bölgesinde uygulamaya çalışmaktadır (Rhee, 2019). Çin'in yeniden dirilme ve Pax Sinica kurgusu, girişimine yanıt olarak Amerika Birleşik Devletleri, Güney Kore ve Japonya'yı kullanarak Çin genişlemesini ve yumuşak güç kullanımını sınırlamaya çalışmaktadır.

Güney Kore kendi sağladığı yumuşak gücün dışında, dış güçlerin baskısı altında olduğu ve ulusal çıkarları için avantajlı olduğunu düşündüğü için barışı koruma

operasyonlarını hızlandıran bir orta güç örneği olmuştur. Seoul, barışı koruma operasyonlarının sayısını ve kapsamını artırmış, Güney Kore misyonları çatışma çözümü ve barış inşası çabaları yoluyla barışı ve güvenliğin desteklenmesine katkıda bulunmuştur. Ülkenin barışı koruma alanında küresel bir lider düzeyine yükseldiğini iddia etmek zor olsa bile, Güney Kore'nin katkıları ve diğer orta güçlerin katkıları toplu güvenlik kavramında önemli bir değişikliğin habercisi olmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin diğer beş daimi üyesinin askeri gücüne atfedilmiş bu görev yavaş yavaş sona ermektedir. Lee Myung-bak yönetimi, Küresel Kore fikri doğrultusunda Güney Kore'nin uluslararası güvenliğe katkılarına farklı bir perspektifi benimsemiştir. Bu yaklaşıma göre, Güney Kore'nin ulusal çıkarlarını ön plana koymakla birlikte, barışı korumaya katkısını görmeye daha fazla önem vermiştir. Güney Kore'nin bu doğrultadaki amacı 'iyi bir küresel vatandaş' portresi yaratmaktır. Aynı zamanda gelecekte Koreli firmalar için çatışma bölgelerinde artan ekonomik fırsatlar, Kore yarımadasında olası bir askeri çatışma durumunda Güney Kore'ye artan uluslararası destek, ekonomik ve politik faydalar da sağlayacaktır. Güney Kore, uluslararası barışı koruma diplomasisinde henüz bir lider olmasa da Birleşmiş Milletler'deki kara hareketlerine ve bölgesel barışı koruma operasyonlarına önemli katkılarda bulunmuştur. Uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak Güney Kore, askeri birliklerinin gönderilmesi, tıbbi destek ve mühendislik birimleri gibi birliklerin desteklenmesi yoluyla Birleşmiş Milletler'deki barış koruma operasyonlarına katılmış aynı zamanda barış koruma bütçesine en çok katkıda bulunan onuncu ülke olmuştur (Ikenberry ve Mo, 2013, ss. 146-152).

5.2.3. Kuzey kore

Yirmi birinci yüzyılın başlarında Güney Kore küreselleşme kavramına yeni adapte olmuş ve kozmopolit bir halk haline gelmeye başlamıştır. Bir zamanlar 'münzevi krallık' olarak etiketlenen Kore artık küresel anlamda aktif bir rol oynayan aktör haline gelmiştir. Asya'da, Latin Amerika'da ve Orta Doğu'nun bazı bölgelerinde muazzam bir izleyici kitlesi olan Kore pop kültürü gelişmiştir. Ancak Güney Kore'nin dünyaya ne derece bağlı olduğu, onu kontrolü dışındaki gelişmelere karşı

savunmasız hale getirmiştir. Bu, ülkenin dünya çapındaki mali çöküşe yakalandığı 2008 ve 2009 yıllarında yoğun olarak hissedilmiştir. 2009'da ekonomi %0,8 daralmış, yıl sonunda ihracat artışı, düşük faiz oranları ve hükümet teşvik önlemlerinin körüklediği güçlü bir toparlanma yaşanmıştır. Güney Kore'nin 2008 yılında kurulan dünyanın büyük ekonomik güçlerinin yeni G20 grubuna üyeliği ve Kasım 2010'daki G20 zirvesine ev sahipliği yapması olması, dünyadaki önemini simgelemiştir. Ancak, ülkenin ihracat gelirleri için imalata bağımlılığı, işgücü piyasası ve yaşlanan nüfusu endişe kaynağı haline gelmiştir. Ülkenin uzun vadeli geleceği için daha da rahatsız edici olan şey başarısız, tehditkar ve iletişime kapalı bir Kuzey Kore devleti ile uğraşmak hatta gelecekte onu özümsemek zorunda kalma ihtimali olmuştur (Seth, 2011, s.492).

Günümüzde yeni muhafazakar cephe lideri başkan Yoon'dan gelen açıklamalar doğrultusunda Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye karşı daha radikal ama ekonomi işbirliğine dayalı söylemler geliştirdiği gözlemlenmiştir. Özellikle başkan Moon'un yapıcı Kuzey-Güney ilişkilerinin aksine Yoon'un başkanlık koltuğuna gelir gelmez Kuzey Kore'yi nükleer güç tehdidi kapsamında 'baş düşman' olarak ilan etmesi gözden kaçmamaktadır. 2022 Ağustos ayında Rusya'nın Ukrayna'ya olan müdahalesi karşısında kamuoyunda büyük tepki toplayan Rusya'ya yüz bin gönüllü asker göndermeyi teklif eden Kuzey Kore, Güney Kore'nin Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'i dahil edebileceği üçlü bir güvenlik ittifakı girişimini doğurmuştur. Güney Kore'nin 'nükleer güçten vazgeçin ekonomik yardım yapalım' söylemlerine karşılık; Kuzey Kore'nin yardım teklifine 'gülünç' olarak karşılık vermesi gelecekte uzlaşmaya varılamayacağının önemli bir göstergesi kabul edilebilmektedir. Kuzey Kore'nin nükleer programıyla ilgili tanımı, düşmanları tarafından kuşatılmış ve dostları tarafından terk edilmiş olmasına rağmen Pyongyang'ın meşruiyeti bozulmamış ve dış güvenliği tartışmalı bir şekilde güçlendirilmiş olarak hala radikal dış politikasını sürdürmesidir. Öte yandan Güney Kore'nin ekonomik, siyasi ve askeri olarak üstün sistemi altında tekrar ulusal birlik kapsamındaki birleşme umudu her geçen gün daha da azalmaktadır. Kuzey Kore kendi kendini için soktuğu güvenlik ikilemi, uluslararası kamuoyunda farklı endişelere yol açmaktadır, özellikle bu ülke nükleer

silahlara sahipse veya üretiyorsa, giderek artan yoğun uluslararası baskıya davetiye oluşturmaktadır. Kuzey Kore'nin geçmişte Uluslararası Atomik Enerji Ajansı yani IAEA'ya meydan okuması, nükleer silahları hafifletme ve normalleştirilmiş diplomatik ilişkiler kurma fırsatlarını geri çevirmesi endişe kaynağı haline gelmiştir (Gurtov, 1996, s.27). Güney Kore'nin kalkınma yardımı vaatleri, bir arada yaşama ve genişletilmiş ekonomik avantajlar üzerine anlaşmalar, doğrudan diyalog fırsatı, askeri tavizlere rağmen Kuzey Kore bugün hala nükleer güçten vazgeçmemiştir. Bazı görüşlere göre Kuzey Kore için çözüme giden yol Seoul'den değil, Washington'dan geçmektedir. Gelecekte Washington'ın Pyongyang ile diplomatik ilişkilere açık olacağı, nükleer ve diğer enerji yardımlarını düzenlemeyi ve birçok ticari engeli kaldırmayı kabul etme ihtimali vardır. Güney Kore özellikle Kuzey Kore'nin demokratikleşmesini, insan haklarına saygılı, modern bir devleti temsil eden ulusal bir topluluk haline gelmesini beklemektedir.

Han'ın "İki Kore'nin Geleceği, Kore Yarımadasında Nasıl Barış İnşa Edilir?" (2011) isimli makalesinde iki farklı senaryo alternatifi yer almaktadır. Han'ın kişisel görüşüne göre iki Kore'nin birleşimi için realitede karamsar bir geleceğe sahiptir. Özellikle Kuzey Kore'deki Kim ailesinin düşmesinin nükleer silah sorunundan arınmak için tek çıkar yolu olduğu sonucuna varan Han, realist bir bakış açısıyla Kore yarımadasındaki barışın sadece bu yolla inşa edilebileceğini öne sürmektedir. Optimist ve liberal bakış açısına göre ise ateşkesten yana bir tavır olacağını da ortaya koymaktadır. Yarımada bir barış rejimi inşa etmek için mevcut ikili ya da çok taraflı uluslararası kurumların kullanılması gerekmektedir. Bu hususta Kuzeydoğu Asya'nın tüm bölgesinde Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki ittifak sistemine uygun olarak Kore Yarımadası'nda kalıcı bir barış rejimi kurulabilecektir. Spesifik olarak, Kore'deki bir barış rejimi bölgedeki birkaç ikili ilişkiyle yakından bağlantılıdır örneğin; Amerika Birleşik Devletleri ve Güney Kore ilişkileri, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri ilişkileri ve son olarak pasif bir diplomasi izleyen tarihsel olarak sorunlu kabul edilen Japonya ile olan ilişkiler. Özellikle Kuzey Kore'nin Japonya ile olan ilişkilerinin normalleştirilmesi, güvenlik açısından kuşku bulunmaması oldukça önemli bir çerçeveye sahiptir. Kuzey Kore'deki monarşik

komünizm senaryosuna göre Kuzey'in gelecekte ideolojik olarak değişip değişmemesi olasılığı da önemlidir; çünkü tarihe bakıldığında komünizm ideolojisinin evrim geçirdiği ya da çöktüğü görülmektedir. Beyaz Saray'ın Asya ilişkilerinden sorumlu olan Victor Cha idealist bir görüşe sahiptir, Kuzey Kore'nin gerçek niyetinin nükleer silah geliştirmek olmadığını sadece Amerikan güçlerini yarımadaдан kovmak ve Güney Kore'nin adapte olduğu Amerikan etkisini yok edip iki Kore'yi birleştirmek istediğini dile getirmektedir (Han, 2011, s.51). Kore Yarımadası'nın mevcut durumu göz önüne alındığında, Kore sorununa, iki Kore'nin halklarına barışı garanti etmek için olası çok taraflı kurumlar inşa edebileceği şekilde çözümler düşünmek mantıklı görünmektedir. Uluslararası tanınırlık açısından Kore Yarımadası'nda iki ayrı meşru Kore rejiminin varlığını düşünmek önemli bir adım olacaktır. Bu olasılığı düşünmek Kore Yarımadası'nda barış inşası olasılığı için çok önemlidir, çünkü yarımadaда bir barış rejimi veya bölgedeki çok taraflı bir güvenlik mekanizması hakkındaki söylemlerin çoğu, iki Kore devletinin olası ayrılmasını yok sayar veya görmezden gelir. Özellikle Gün Işığı Politikası döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nin Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye karşı ılımlı teklifine olumsuz bakışı önemli bir örnektir. Tezin ikinci bölümünde belirtildiği üzere; iki Kore devleti arasında fiziksel bir ayrılığa rağmen, Koreli halkın birbirlerine ilişkin algıları hala Kore milliyetçiliğine, yani tek ulus oldukları inancına dayanmaktadır.

5.2.4. Japonya

Güney Kore ve Japonya, 1965 yılında Japonya'nın Güney Kore'yi Kore Yarımadası'ndaki tek meşru hükümet olarak tanımasına yasal zemin hazırlayan Temel Diplomatik İlişkiler Antlaşması ile diplomatik ilişkiler kurmuştur. Bu iki devlet Amerika Birleşik Devletleri'nin Doğu Asya'daki iki önemli müttefiki olmasına ve üçüncü parti Amerika Birleşik Devletleri'nin girişimlerine rağmen ikili ilişkilerinde hala büyük engeller bulunmaktadır. Bu durum aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri'nin bölgede Çin'e karşı bir cephe oluşturması için büyük bir engel teşkil etmektedir. Japonya'nın yeni Başbakanının Ekim 2021'de seçilmesi ve Seoul ile şimdiye kadar herhangi bir etkileşiminin olmaması, Güney Kore-Japonya ilişkilerini, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'i için endişe verici bir gelişme

olmuştur. 1980'lerden itibaren Seoul ve Tokyo arasında artan bir ekonomik işbirliği olmuş ancak siyasi ilişkilerde kayda değer bir iyileşme görülmemiştir. Bunun arkasındaki ana neden, Japon sömürge geçmişi ve Japonya'nın bu dönemdeki eylemlerinin sorumluluğunu almaktaki isteksizliğidir. Japon ve Güney Kore ilişkilerini bugüne getiren üç önemli sorun bulunmaktadır. Bunlar; Korece adıyla Dokdo, Japonca adıyla Takeshima olarak bilinen bambu adaları, Yasukuni Tapınağı ve son olarak savaş esiri kadınlar sorunlarıdır. Dokdo ya da Takeshima ada sorunu, birbirinden yüz yetmiş metre uzaklıkta bulunan iki parçadan oluşan bir çeşit adadır. Japonya Denizi'ne seksen yedi kilometre uzaklıktadır ve Güney Kore ile Japonya arasında bir toprak anlaşmazlığının ana kaynaklarından biridir. Her iki ülke de adalar üzerinde egemenlik iddiasında bulunmakta; ayrıca hükümetler 1965'te diplomatik bağların kurulmasından önce bile bu ada hakkında tartışmaya devam etmiş hatta resmi bir bildiride bulunmuşlardır. Hem Japonya hem de Güney Kore hukuk yetkilileri bu adalar hakkında iddia ve beyanlara atıfta bulunurken, adadan bahseden tarihi metinleri örnek göstermektedirler. Bu metinler 1943 Kahire ve 1945 Potsdam Konferans bildirileridir. Japonya coğrafya gereği adanın Japon topraklarının bir parçası olduğunu iddia ederken; Güney Kore adanın kültürel nedenlerden dolayı onlara ait olduğunu savunmaktadır. Yasukuni Tapınağı 1869'da inşa edilmiş, modern bir devlet olarak doğan Japonya için bir dönüm noktasını temsil etmiştir. Geleneksel Japon dini olan Şintoizm için özel olarak inşa edilen Yasukuni, savaşta öldürülen hükümet birliklerini anmak için inşa edilmiştir. Günümüzde ise Japon imparatoruna sadık askerlerin ruhlarını barındırdığına inanılmaktadır. Tapınağın önemi yukarıda bahsedilen Japon milliyetçiliğine ait nadir parçalardan biri olmasından kaynaklanmış hatta tapınak Japonya'nın emperyal zirvesinin bir sembolü haline gelmiştir. Tapınak sadece Japon askerlerinin değil; Tayvan ve Koreli askerlerin de anıldığı kutsal bir mekan olmuştur. Güney Kore tarafında bu tapınakla ilgili tartışmalar iki nedenden dolayı alevlenmiştir; birincisi 2001 yılında, Yasukuni Tapınağı'nda bulunan şehit aileleri Japon hükümetine Koreli şehitlerin burada anılmaması ve cenazelerini Kore'ye iade etmek için girişimde bulunmaları olmuştur. İkincisi ise 2022 Temmuz ayında suikastte öldürülen eski başkan Shinzo Abe'nin tapınağı göreve gelir gelmez ziyareti Güney ve Kuzey Kore cephesinde 'savaş suçlularını anma' olarak

algılandığından önemli bir sorun haline gelmiş, diplomatik ilişkiler daha başlamadan durgunlaşmıştır. Bu durum özellikle hem Güney Kore'den hem de Çin'den çok büyük uluslararası eleştiriler almıştır (Panwar, 2020).

Üçüncü bir sorun olan kadın savaş esirleri konusunda, 1990 yılından beri Japonya'nın sorununu çözmek için tutarlı bir politika izlemediği, tarafların bu hususta diplomatik bir çözüme ulaşamadıkları gözlemlenmiştir. Tarihe dönüp bakıldığında, Güney Kore hükümetinin hatta Kuzey Kore'nin konuyu hukuki olarak çok daha önce gündeme getirmesi gerektiği ve Japonya ile işbirlikçi ilişkiler geliştirmenin sorunu çözmekten daha fazla ön plana çıkıyor oluşu dikkat çekmektedir. Ancak o dönemde Japonya'nın modern devlet olduğu düşünüldüğünde, Japonya'ya hayran olan reformist başkan Park'ın modernleşmeyi tarihi sorunların önüne getirmesi oldukça normaldir. Sorunun çözümüyle ilgili olarak Ağustos 2011'de Anayasa Mahkemesi, Kore hükümetinin savaş esiri kadınlar konusunda harekete geçmemesinin anayasaya aykırı olduğu kararını vermiştir. Karar, Haziran 1965'te imzalanan Kore Cumhuriyeti ile Japonya arasındaki Mülkiyet Uzlaşması ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın üçüncü maddesinde tanımlanan anlaşmazlıkların prosedürlerini üstlenme yükümlülüğünü vurgulamaktadır (Jonsson, 2015, s.501). Eylül 2011'de Kore Dışişleri Bakanlığı, bu anlaşmayla ilgili sorunları çözmek için görüşmeler yapılmasını önerdi fakat Japonya Dışişleri Bakanlığı aynı gün tüm iddiaların 1965 Normalleşme Antlaşması ile çözüldüğünü teyit ederek öneriyi reddetmiştir.

Japonya-Güney Kore ticaret anlaşmazlığı 2019 yılında başlamış ve günümüzde hala tam olarak çözümlenmediğinden diplomatik ilişkileri durgunlaştırmaya devam etmiştir. Ticaret anlaşmazlığı, Temmuz 2019'da, Japon hükümetinin ulusal güvenlik endişelerini öne sürerek, yarı iletkenlerin üretimi için hayati önem taşıyan bazı kimyasalların Güney Kore'ye ihracatına ilişkin kısıtlamaları duyurmasıyla başlamıştır. Durumu çözmeye yönelik ilk girişimler başarısız olmuş ve Güney Kore'de Japon mallarının halka açık boykotu başlatılmıştır. Aynı yılın Ağustos ayında Japonya, Güney Kore'yi güvenilir ticaret ortaklarından oluşan beyaz listesinden çıkarmış ve güvenlik kontrollerinin eklenmesiyle belirli ihracatları geciktirme yoluna

giderek diplomatik ilişkileri kopma noktasına getirmiştir. Birkaç hafta içinde Güney Kore hükümeti misilleme yaparak Japonya'yı kendi beyaz listesinden çıkarmıştır. Diplomatik görüşmelerin reddedilmesinin ardından ikili ticaret ilişkileri önemli ölçüde durağanlaşmıştır. Ancak bu ticaret anlaşmazlığı, güvenlik sorunlarına doğru evrimleşmiştir. Japon hükümeti, ihracat kontrol önlemlerinin ulusal güvenlik kaygılarından kaynaklandığı konusunda ısrar etse bile, bu eylemlerin tetikleyicisinin aslında Güney Kore mahkemesinin savaş zamanı zorla çalıştırma ve kadın köleler ile ilgili kararları olduğu genel olarak uluslararası kamuoyunda anlaşılmıştır. 2018 ve 2019 yılları arasında gerçekleştirilen davalarda Güney Kore mahkemeleri, Japonya'nın sömürge yönetimi sırasında zorla çalıştırılan Korelilerin ve bu işçilerden yararlanan birkaç Japon holdinginden tazminat alma hakkına sahip olduğuna karar vermiştir. Bu tazminatı sağlamak için mahkemeler Japon şirketlerinin Güney Kore tabanlı kuruluşlardaki hisselerine el konulmasına da karar vermiştir. Ancak Japon hükümeti, sömürge döneminden kaynaklanan tüm iddiaları çözdüğünü iddia ettiği 1965 Japonya ve Güney Kore Normalleşme Anlaşması'nı kanıt göstermiştir. Başkan Moon bu iddiayı reddetmiş ve Japonya konuyla ilgili karar vermesi için bir uluslararası bir tahkim heyeti çağrısında bulunmuştur fakat bu Japon hükümeti tarafından reddedilmiştir. Ticaret anlaşmazlığının Güney Kore ve Japonya'nın tarihsel ilişkilerinden kaynaklandığı gerçeği, ikili arasındaki diplomatik ilişkilerde geçmişin gölgesinden hiçbir zaman sıyrılamayacağının önemli bir kanıtı olarak görülmektedir (Daecon, 2021, ss. 795-799).

Kendisini hem modern hem de geleneksel olarak tanımlamayan ulus-devlet Japonya, ortaya çıkan yeni koşullara karşı kendini adapte etmeye çalışmış, hegemonik bir Batı ile karşı karşıya kalmıştır. Japonya'nın sömürgeleştirme ve imparatorluk kurma stratejileri, hem Batı ile olan benzerliği hem de farklılığın önemli bir ölçüsü olarak Japon tarihinde işlevselleşmiştir. On dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında Japon sömürgeciliğinin işgalci uygulamaları ve politikaları, Batılılaşma ile modernleşme tartışmalarının uluslararası arenada 'Japonlaştırmanın' tanımlayıcı dinamiği olarak görülmüştür. Modernleşen Japonya'nın ikilemde olduğu tarihte de kayıtlıdır; Japonya Avrupalı değildir, Batılılaşma makul bir strateji olsa bile sadece

Batılı bir tarzı modern anlamda yakalama sürecinden ibaret olmuştur. Japonya'daki postkolonyal fikirlerin odak noktası, kolonyalizmin geleneksel yayılmacı stratejisi ile modern Japon kimliğini sınırlayan gelenekselcilik arasındaki farklılıklardır. Japonya bu dönemde sömürgeleştirdiği diğer bir deyişle Japonlaştırma politikasına tabi tuttuğu topraklarda, mutlak kimlik farklılıklarını vurgulamıştır. Bugün Japonya'da yaşayan yedi yüz bin Koreli'nin çoğunluğu vatandaşlığa kabul edilmemiştir (Buckley, 2000, s.324).

5.2.5. Çin

1980'lerde Doğu Asya'daki en radikal gelişmelerden biri Çin'in reformist bir yola girmesi olmuştur. Bunun etkilerinden biri Çin'in uluslararası ilişkilere ve özel olarak Güney Kore'ye yönelik politikasında kademeli değişimler yaşanmıştır. Çin'in Güney Kore'ye yönelik politikasındaki sıfır noktasından liberal diplomasiye doğru olan bu radikal değişim, Soğuk Savaş kutuplaşmasının etkilerini sessizce bir son verdiği için siyasi, ekonomik ve sembolik olarak dikkate değer sayılmış, ayrıca Doğu Asya ekonomisinin başlangıcını ve bölgede devletlerarası ilişkilerin yeni yapısını vurgulamıştır. Çin ve Güney Kore arasındaki bölgesel diplomatik ilişkiler, Kore Savaşı ile modern Güney Kore'nin kuruluş yılları arasındaki yirmi yıldan fazla bir süredir sürekli değişime uğramıştır. Bu nedenle Güney Kore ve Çin yaklaşması başlangıçta 1895'te kopan geleneksel bağlardan öte yeni bir ilişkinin inşasına yönelik olmuştur. Bu husus düşünüldüğünde Japonya ve Güney Kore arasında aynı dinamikler yakalanamamıştır (Chung, 2007, s.19).

2012 yılında Çin, GSYİH açısından dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olarak Japonya'yı geride bırakmıştır. Günümüzde ise Covid-19 salgınından sonra Çin'in ekonomisi karamsar bir çizgide ilerlemesine rağmen hala dünya liderleri arasında zirvede bulunmaktadır. Çin sadece ekonomi konusunda değil, itibar ve diplomasi konularında da 1894'ten önce Doğu Asya'da sahip olduğu Qin Hanedanlığı prestijini yeniden kazanmaya çalışmaktadır. Çin bu amacını gerçekleştirmek için Amerika Birleşik Devletleri'nin kısıtlayıcı hamlelerinden arınmak zorunda kalmıştır fakat Çin henüz Amerika Birleşik Devletleri ile doğrudan bir güç mücadelesine girecek güçte değildir (Nam ve diğ., s.10). Bununla birlikte, Çin ekonomisi diğer uluslararası

aktörlere endişe verici bir hızla büyüdüğünden Çin'in Asya'daki ekonomiye bağlı diplomatik ilişkileri eskiye kıyasla artış göstermiştir. Fakat Çin hala tek siyasi parti tarafından yönetilen otoriter bir devlet olma özelliğine sahiptir bu sebeple demokratik uluslararası aktörler ve bireyler tarafından 'çekici' bulunmamaktadır.

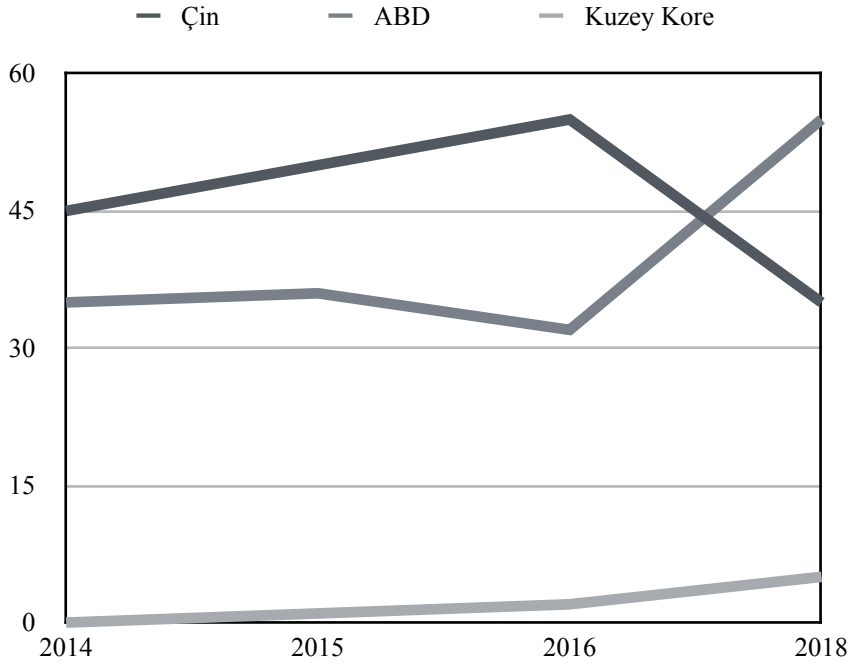
Çin ve Güney Kore ilişkileri 1998'den 2014 yılına kadar imzalanan ekonomik strateji anlaşmaları ile ekonomi temelli bir perspektifte yer almıştır. Hint-Pasifik'te artan Amerika Birleşik Devletleri ve Çin rekabeti, Güney Kore'nin Çin ile olan ikili stratejik ve ekonomik partnerliğini zorlaştırmakta hatta siyasi ilişkilerin yeniden tanımlanmasında zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Güney Kore hükümetinin 2016 yılında Bölge Yüksek İrtifa Hava Savunması yani THAAD'ı konuşlandırma kararından sonra Çin, Güney Kore'nin ulusal güvenlik kararlarını etkilemek ve stratejik amaçları yapılandırmak için ekonomik araçlar kullanmıştır. Bu, Çin'in Güney Kore ile ilişkilerinde bölgesel güvenlik konularında zorlayıcı yöntemler kullanmaya başladığının ve Güney Kore-Çin ilişkilerine Amerika ile dolaylı olarak rekabet etme mekanizması olarak yaklaştığının sinyalini vermiştir. Daha önce Güney Kore'nin Amerika Birleşik Devletleri ile ittifakını çevreleyen gerilimler karşılıklı ekonomik faydalar üzerinde etkili olmuşsa bile, 2013'ten sonra siyasi ve stratejik konular Çin ve Güney Kore'nin diplomatik ilişkilerinde ve ekonomik faaliyetlerinde bölücü faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Bu aşamada Çin, Güney Kore'nin Amerika Birleşik Devletleri'nin gücü için bir denklem bileşeni olmasını engellemeye çalışmış, fakat hem Obama, Trump ve Biden yönetimleri ise Washington, Seoul ve Tokyo arasındaki işbirliğini arttırmaya çalışmıştır. 2016 yılından beri THAAD fırlatıcılarının konuşlandırılması iki Kore, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri arasında oldukça bölücü bir konu haline gelmiş hatta Güney Kore kamuoyunda da bu konuda iki zıt kutup oluşmuştur. Temmuz 2016'da, dönemin Savunma Bakanı Han Min-koo Ulusal Meclis'e THAAD fırlatıcısının konuşlandırılmasıyla ilgili hiçbir şeye karar verilmediğini, yalnızca konuşlandırmanın üç gün sonra duyurulacağını söylemişti. Bu nedenle, Güney Korelilerin %60'ı hükümetin Amerika Birleşik Devletleri baskısına yenik düştüğüne ve THAAD konuşlandırmasını aceleyle yerine getirdiğine inanmıştır. THAAD konuşlandırmasının kendisine yapılan itirazların yanı

sıra, birçok Güney Koreli konuşlandırmayı onaylamak için atılan adımların anayasaya aykırı olduğunu savunmuştur. Ayrıca, görevdeki cumhurbaşkanını THAAD konuşlandırma kararını uygun bir anayasal süreçten geçirme konusundaki kamuoyu seçimi sözünü tutmadığı için eleştirilmiştir. Başkan Moon Savunma Bakanlığı tarafından bir soruşturma, Denetim Kurulu tarafından bir teftiş ve parlamento onayı söz vermiş fakat bunların hiçbiri gerçekleşmemiştir. Bu hususta Güney Kore'nin dış politikada Amerika Birleşik Devletleri'nin hükmü altında olduğu imajı çizilmiştir (Chun, 2021, s.1029). Kore yarımadasındaki Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasındaki gerginlik, Kuzey Kore'nin iki nükleer denemesinin ardından 2016'da yoğunlaşmıştır. THAAD'ın kamuoyundaki desteği geçmişteki olumsuz görüşlerin aksine, Kuzey Kore'nin Şubat 2016'da dördüncü nükleer denemesinin hemen ardından pozitif bir zirveye ulaşmıştır.

Güney Kore'nin küresel yumuşak gücü gibi 'Küresel Çin' fikri ve yönetim için, Başkan Xi Jinping'in Asya Altyapı Yatırım Bankası ve Bir Kuşak Bir Yol Girişimi önerileriyle ortaya çıkmıştır. Şubat 2013'te muhafazakar Park Geun-hye hükümetinin başlangıcında, birçok uzman Çin-Güney Kore ilişkilerinin normalleşmeden bu yana en düşük noktasına ulaştığını hissetti. Güney Kore, Trump yönetimiyle ittifak sorunlarını yönetmek ve Çin ile THAAD konuşlandırması konusundaki anlaşmazlığa son vermek gibi ikili zorluklarla karşı karşıya kaldı. Trump yönetimi ve Moon yönetimi THAAD konusunun ikili ilişkilere dayanan bir çeşit savunma sistemi olduğunu açıkladıkları sırada Kuzey Kore bir balistik füze denemesinde bulunmuştur. Obama yönetiminde olduğu gibi Trump yönetimi de Seoul'e ilişkin ulusal güvenlik stratejisi arasında bir süreklilik yaratma çabasına girişmiştir. Bu savunma sistemi Amerika Birleşik Devletleri, Güney Kore ve Japonya arasındaki füze savunması, istihbarat paylaşımı ve diğer savunma ile ilgili girişimlerini içermektedir. Amerika Birleşik Devletleri özellikle Trump ve Biden yönetimlerinin Güney Kore'den, Hint-Pasifik stratejisinde yerleşik bir müttefik olarak kalma beklentisi bulunmaktadır (Lee, 2020, s.11).

Geleneksel olarak, Güney Kore'deki baskın diplomatik perspektif Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin ve Japonya'nın yani dört büyük gücün Kore Yarımadası'nın

kaderi üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu yönünde olmuştur. Uluslararası siyasete ilişkin bu geleneksel görüş, Çin-Japon Savaşı, Rus-Japon Savaşı ve Kore Savaşı deneyimlerinden dolayı kanıt olarak gösterilmektedir. Fakat 2010 yılında Kore Yarımadası'nın kaderini dört güç yerine iki süper gücün yani Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'in elinde tuttuğuna dair şekillenen G2 teorisi¹⁴, Güney Kore tarafından da uluslararası düzen algıları olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, Güney Kore'de, Amerika Birleşik Devletleri ile ittifakının geliştirilmesi ve derinleştirilmesine ek olarak, Çin-Güney Kore işbirliği ilişkilerinin kurulması ve güçlendirilmesinin Güney Kore'nin diplomasisi için gerekli olduğu konusunda ısrarcı olmuştur (Junya, 2022, s.121).

Şekil 5.2. Güney Kore'nin Çin Hakkındaki Görüşleri "Hangi ülke Güney Kore'nin ekonomisi için daha önemli?"

*Kaynak: Asan Enstitüsü Politik Araştırmalar anketinden aktaran Lee ve Botto, 2018

Ancak Güney Kore'nin G2 dönemi algısında, dört büyük güçten biri olan Japonya'nın konumu belirsiz hale gelmiştir. Park döneminde Çin'e olan eğilimin artması ve

¹⁴ Group of Two, İkili Grup ya da G2, Çin Halk Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında önerilen gayri resmi özel bir ilişkiye referans olmuştur. Bu ilişki, Obama yönetiminin ilk yıllarında Çin ve Amerika Birleşik Devletleri ilişkilerinin merkeziliğini tanıyan bir terim olarak dış politika uzmanlarından daha geniş bir geçerlilik ve kapsam kazanmaya başlamıştır.

Japonya ile olan tarihsel sorunlar ön plana çıktığından jeopolitik ve ekonomik açıdan Çin değerli bir müttefik haline gelmiştir. 2016 yılında Güney Kore ile Çin arasındaki ilişki bozulmuştur; bunun nedenlerinden biri Çin ve Güney Kore'nin Kuzey Kore nükleer sorununa farklı tepkileri, ikincisi ise Güney Kore'nin Amerika Birleşik Devletleri ile daha yakın diplomatik işbirliği için Japonya'yı da ittifaka katmak istemesi olmuştur. Kuzey Kore'nin Ocak 2016'daki dördüncü nükleer denemesinin ardından Kuzey Kore, Güney Kore'ye ve uluslararası topluma karşı askeri bir provokasyona girişmek bir ay sonra balistik bir füze fırlatmıştır. Buna karşılık, Park yönetimi Kaesong Sanayi Kompleks Bölgesi¹⁵'ni askıya almaya hatta gelecekte kapatmaya karar vermiştir. Bu söylemle birlikte Park yönetimi Kuzey Kore'ye karşı çok sert bir tavır almış, Çin ile olan ilişkilerini temel diplomatik seviyeye indirmiştir. Kasım 2016'da Japonya ve Güney Kore, Askeri İstihbaratın Genel Güvenliği Anlaşması yani GSOMIA'yı imzalamıştır. Böylece, Güney Kore'nin 2016'da Kuzey Kore'nin nükleer ve füze denemelerine karşılık aldığı güvenlik önlemleri, Başkan Park'ın bizzat güçlendirdiği Çin ile ilişkilerin daha da kötüleşmesine yol açmıştır. Günümüzde Yoon'dan önceki başbakan Moon yönetimi ilk yılından bu yana bir başka bu diplomatik zorlukla karşılaşmış, Amerika Birleşik Devletleri ve Hint-Pasifik stratejisiyle uğraşmak ayrıca Kuzey Kore ile olan ilişkileri normalleştirebilmek için büyük efor sarf etmiştir (Junya, 2022, s.123).

Yaygın perspektife göre geleneksel olarak Güney Kore'nin güçlü bir hükümeti ve zayıf bir sivil toplumu olmuş, ayrıca 1980'lerin sonunda demokratikleşmeyle sonuçlanan baskının arkasında sivil toplum olsa bile, geçişten sonraki ilk on yılda dış politika hedeflerinin belirlenmesi var olan başkanların yumuşak güç diplomasisi sürdürme isteğiyle paralel olarak şekillenmiştir. 1994 yılında Kim Young-sam hükümeti tarafından formüle edilen "Küresel Kore" politikası, bireylerin ve devlet dışı aktörlerin dış politikada etkin rol oynamasında etkili olmanın önünü açmıştır. Küreselleşme fikri hükümet tarafından devleti güçlendiren, yukarıdan aşağıya

¹⁵ Kaesong Sanayi Bölgesi, Kuzey Kore'nin özel bir idari sanayi bölgesidir. En dikkate değer özelliği, 2004'ten 2016'ya kadar Güney Kore ile ortak bir ekonomik kalkınma olarak işletilen Kaesong sanayi bölgesidir. Bölge Kore Silahsızlandırılmış Bölgesi'nin on kilometre kuzeyinde, Seoul'den bir saatlik mesafede ve Güney Kore'ye doğrudan karayolu ve demiryolu erişimi bulunan bir coğrafyada yer almaktadır. Park hükümeti bu projesi sayesinde Kuzey Kore'ye önemli bir döviz kaynağı sağlamış, Güney Koreli şirketlerin eğitimli, vasıflı ve ucuz işgücü istihdam etmesinin önünü açmıştır.

değişim içeren bir politika olarak başlatılmıştır. Amaç, ülkenin gelişmiş, medeni ve demokratik ülkeler arasında katılmasını sağlamaktı ancak aynı zamanda 1990 yıllarının sonlarında dış politikayı yumuşak güç perspektifinde şekillendirmek amaçlanmıştır.

Şekil 5.3. Güney Korenin Çin Hakkındaki Görüşleri "Eğer Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'in düşmanlığı devam ederse, hangi ülke Güney Kore ile işbirliği yapar?"

*Kaynak: Asan Enstitüsü Politik Araştırmalar anketinden aktaran Lee ve Botto, 2018

Bu gelişme Kim Young-sam yönetiminde başlatıldı ve kısa süre sonra Güney Kore'nin popüler içerik anlamında geçmişte kaldığını anlayan Kim Dae-jung'un başkanlığı sırasında hızlanmıştır. Ayrıca Kim tarafından başlatılan Kuzey ile angajman politikası ondan sonraki başkanlar tarafından da sürdürülmüştür. (Saxer, 2013, s.195). Ocak 2010'da Güney Kore, kalkınma örneği olarak daha büyük bir rol üstlendi Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı Kalkınma Yardım Komitesi'nin (OECD DAC) yirmi dördüncü üyesi olmuştur. Resmi Kalkınma Yardımı (ODA) bütçesi, diğer üyelere kıyasla hala düşük olmasına rağmen kalkınmaya yönelik mali taahhüdünü istikrarlı bir şekilde artırdı ve mali transferlerin yanı sıra kendi ihracatını yapmak için bir dizi bilgi paylaşım programını diğer ülkelere sunmuştur. Diplomatik

anlamda Güney Kore'nin yardım programı Güneydoğu Asya'ya yoğunlaşmış Afrika'ya olan katkılarını da arttırmıştır. Kaydedilen verilere göre bir yıl sonra -2017 yılında- ikili yardımın öncelikli alıcıları Asya, Afrika ve Latin Amerika olmuştur. Güney Kore, makroekonomik uzmanlığını geliştirmekte olan ülkelerle paylaşmak için özellikle Strateji ve Maliye Bakanlığı'nın (MOSF) işlettiği Bilgi Paylaşım Programı (KSP) aracılığıyla bir dizi bilgi ve teknoloji transferi programı yürütmüştür. Ayrıca ittifak diplomasisinde Güney Kore, gönüllü organizasyonu World Friends Korea aracılığıyla düzenli olarak geliştirmekte olan ülkelere Ar-Ge çalışmaları için yetkililer göndermektedir. Güney Kore'nin dış yardım politikalarına yatırımını tartışan akademisyenler literatür manasında bölünme yaşamışlardır. Bazı akademisyenler Güney Kore'nin yardım programlarının insani kaygılar tarafından yönlendirildiğini öne sürmüş, diğerleri ise Güney Kore'nin yardım politikalarının materyalist ve jeopolitik kaygılar tarafından yönlendirildiğini dile getirmişlerdir (Schwak, 2021, s.311).

Güvenlik uzmanları arasında Asya'nın potansiyel bir istikrarsızlık kaynağı olduğu konusunda genel bir fikir birliği ortaya çıkmaktadır. Bu perspektife göre bölgedeki uluslar arasındaki ekonomik ve askeri güçteki geniş farklılıklar, demokrasiden totalitere kadar uzanan geniş siyasi sistem yelpazesi ve uluslararası kurumların eksikliği göz önüne alındığında birçok Batılı analist bu bölgeyi oldukça karmaşık olarak değerlendirmektedir. Bu karmaşık yapıya, Vietnam Savaşı'na, Sovyetler Birliği'nin dağılmasına, Çin'in ekonomik anlamda güçlenmesine rağmen Asya ülkeleri birbiri arasında önemli bir çatışma ve istikrarsızlık yaşamamıştır. Asya'nın geleneksel uluslararası ilişkiler düzeni düşünüldüğünde bu istikrarsızlığın yaşanmamış olması tesadüf değildir. Çin'in Pax Sinica sistemine göre, çevre uluslar olarak açıkça kabul edilen medeniyet ve barbarlar modeli diğer Asya ülkeleri tarafından da kabul edilen bir olgu olmuştur. Asya ülkeleri arasında kapsamlı bilgi akışı ve etkileşimler vardı. Bu sistem on dokuzuncu yüzyılın başlarındaki Batı işgaline kadar varlığını sürdürmüştür (Kang, 2003, s.169). Her şeye rağmen realist Batılı analistler Asya'daki büyük güçlerin birbiriyle rekabet edeceklerini ve sonunda Avrupa Ahengi Sistemi'ne referans şekilde denge kuracaklarını öngörmektedir. Uzun

vadede Amerika Birleşik Devletleri'nin önemli bir müttefiki olan Japonya'nın -geçmişte olduğu gibi- Çin ile olan rekabete katılacağı düşünülmektedir. Fakat Asya'daki 'kimlik' ve 'güç' unsurlarını birleştiren sosyal inşacı yaklaşım, devletlerin kimlik konusunda rekabet yerine işbirliğini seçeceği yönünde bir görüşe sahiptir. Realist görüşün önemli bir kanıt olarak sunduğu Asya-Pasifik bölgesindeki kurumsallaşma ve çok taraflılık seviyesinin Avrupa'dakine kıyasla düşük olması sosyal inşacılığın kimlik perspektifine önemli bir yanıt olarak gösterilmektedir. Nau'nun Kang'tan (2003, s.216) aktardığı üzere tarihsel olarak Asya, on dokuzuncu yüzyıl Batılı müdahalesine kadar Avrupa'dan daha az rekabet ve daha az yıkıcı savaş yaşamıştır.

Ikenberry ve Mo "The Rise of Korean Leadership" (2013) isimli kitaplarında Güney Kore'nin Küresel Kore kimliğini açıklamışlardır. Güney Kore'nin tarihsel deneyimi, küresel sistemdeki diğer “sözde” orta güçlerin liderlik stratejileri ve olanakları hakkında önemli bir ipucu vermektedir. Güney Kore tarihsel anlamda geleneksel bir “büyük güç” değildir ancak özgün diplomasisini ve kitlesel etkisini daha geniş küresel sisteme yansıtmının yollarını bulmuştur. Güney Kore son yarım yüzyılda ekonomik ve diplomatik anlamda geliştiği için, liberal uluslararası düzenin karakterinin önemli bir aktörü haline gelmiştir. Geleneksel olarak liberal uluslararası düzen, nispeten açık ve kurallara dayalı bir düzen olarak tanımlanmaktadır, kurallara, normlara, kurumlara, ittifaklara ve çok taraflı yönetim mekanizmalarına sahiptir. Güney Kore'nin modernleşme ve ilerlemedeki başarısı, yukarıda bahsedilen liberal uluslararası düzenin mantığını anlatmakta ve Kore'yi özgün bir örnek haline getirmektedir. Son olarak, Güney Kore'nin mevcut küresel konumu, uluslararası yönetişimin geleceği hakkında önemli bir ipucu vermektedir. Güney Kore'nin içinde büyüdüğü liberal uluslararası düzen bir kısma kadar Amerika Birleşik Devletleri'nin egemenliğinde gelişmiştir ancak küresel sistem tekrar tekrar dönüşmekte ve yeniden üretilmektedir. Bu düzen, içinde Batılı olmayan ve gelişmekte olan devletler yükseldikçe genişlemekte karmaşık bir hal almaktadır. Ekonomide ve güvenlikte karşılıklı bağımlılığın giderek yoğunlaşması, çok taraflı işbirliği ve küresel yönetim için yeni zorluklar yaratmaktadır. Güney Kore'nin yükselen Küresel Kore stratejisi

ve iyimser dış politikası diğer ülkelere örnek olmakla birlikte, yeni liberal enternasyonalizmin önümüzdeki on yıllarda nasıl iyimser bir tablo izeceğine dair önemli bir ipucu vermektedir (Ikenberry ve Mo, 2013, s.165).

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İster Kuzey Kore ister Güney Kore olsun iki ülke de günümüzün en homojen halklarıdır. Diğer ülkelerin tarihlerine kıyasla etnik ya da dinsel azınlıklar pek fazla bulunmamaktadır fakat Kore yarımadasının tarihi oldukça çalkantılı ve ideolojik açıdan çatışmalıdır. Çin'in Kore sistemine olan etkisi, izolasyon süreci ve Japon emperyalizmi döneminden sonra kurulan demokratik ve modern Güney Kore günümüzde kayda değer başarıya sahip istisna ülkelerden biri olmuştur. Güney Kore ekonomisinin oluşmasında önemli isimlerden Park Chung-hee 1960'lı yıllarda modernleşen, kapital sisteme ayak uyduran ve milli markalarıyla ayakta durabilen yeni bir Kore yaratmıştır. Park, ulusal güvenlik açısından oldukça tartışmalı bir başkan olsa bile günümüzde Güney Kore'nin bugünkü haline gelmesinin arkasındaki önemli kişi olarak anılmaktadır. Park'ın yarattığı ekonomi politikalarının ışığında düşük emek ve üretim maliyetleri sayesinde sanayileşme gerçekleştirilmiştir. Park'tan sonraki hükümetlerde ise yine aynı ekonomi politikalarının kısmı olarak yürütüldüğü görülmüş, ayrıca 1990'lı yıllara gelindiğinde kültür politikasının ekonomi politikalarıyla birleştirildiği gözlemlenmiştir. Kültür politikaları özellikle dış politika ve yumuşak güç ağırlıklı olup Güney Kore'yi Küresel Kore fikrine adapte etmek için kullanılmıştır.

Çalışmanın sonunda edinilen araştırma bulgularına paralel olarak Güney Kore'de ulus markalaşması, küreselleşmiş bir pazar, olumlu bir imaj ve itibara sahip olmanın rekabet gücünü için olmazsa olmaz olduğu görüşü 1990'lı yılların sonunda ortaya çıkmıştır. Güney Kore'nin resmi kurumlarından Kültür Spor ve Turizm Bakanlığı ve ona bağlı diğer bakanlıkların Kore'nin kültür politikasını uygulamak ve bunu markalaştırmak adına titizlikle çalıştığı gözlemlenmiştir. Bu hususta Binark'ın Jin'den (2019, s.153) aktardığı üzere, Güney Kore ekonomik modelinin sadece iktisadi temellere değil politik temellere dayandığı nesnel bir gerçektir. Güney Kore'deki ulus markalaşması ve kültür politikaları hem hükümet hem de vatandaşlar için önemli bir yere sahip olmuştur. Güney Kore'nin ulus markalaşmasını kullanması siyasi ve diplomatik amaçlara dayandırılmış olsa da bugün küresel çapta diğer milletler üzerindeki etkisi bugün yadsınamayacak bir seviyeye ulaşmıştır. Park

hükümetiyle başlayan kültür endüstrisi ve milli markalaşma süreci, 1990 yılında halkla ilişkiler ve kültür idaresi farklı bakanlıklara ayrılana kadar neredeyse otuz yıl sürdürülmüştür. Tezin üçüncü kısmında belirtildiği üzere Güney Kore'nin sahip olduğu kültür endüstrisi modeli Batılı rakiplerine kıyasla farklı, devletin sistematik olarak planladığı uzun bir sürecin sonucu olmuştur. Geçtiğimiz yıllarda özellikle Güney Kore'nin ürettiği Hallyu içerikleri diziler, filmler, müzikler, dijital oyunlar ve fan sadakatine dayanan lisanslı ürünler dahil olmak üzere dünyada yoğun bir ilgi ile karşılanmıştır. Bu içerikler özellikle Kore'nin komşu ülkelerinde büyük yankı uyandırmış daha sonrasında Batı'ya yayılım göstermiştir. Özellikle Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra ASEAN ülkeleri ile olan ilişkileri geliştirmiş, Güney Kore'nin uluslararası arenadaki izlenimi değişmiş 2010'lu yıllardan itibaren küresel çapta “barış elçisi ya da arabulucu” olarak anılmıştır. Hallyu'nun genişlemesiyle birlikte ülkeye olan Batılı ilgisi artmıştır. KOCIS başkanı Kang'a göre Kore Kültür Merkez'lerinin diğer ülkelerde faaliyet göstermesi ya da ülkelerin Kore Kültür Merkezi açma talepleri devletlerarası diplomatik ilişkileri geliştiren önemli bir unsur haline gelmiştir. Güney Kore bu haliyle diğer ülkelere örnek olmuştur ve gelecekte de yumuşak gücünü kültür endüstrisiyle birleştirmeye devam edecek olan örnek ülkelerden biri olmayı sürdürecektir.

Hallyu'nun perspektifinin, kültürünün özüne ya da hibrit oluşuna ilişkin nesnel bir anlayıştan ziyade; Güney Kore'ye özgü söylemsel, politik ve ekonomik bir inşa olduğunu göstermek amacıyla bu çalışmada; kavram ve hakkındaki söylemleri inşa eden, yapı-sökümüne uğratan ve yeniden inşa eden tarihsel faktörler incelenmiştir. Hallyu Asya'da ve Batı'da, Batı medyasına karşı ayakta kalmak amacıyla multi-kültürel fan kitlesi oluşturma aracı olarak kullanılmıştır. Hibrit bir kültürler birleştirilen Güney Kore liberal milliyetçiliği, politika yapıcılarını ulusu markalaştırma ve özgün kültür endüstrisi inşa etmeye yönelendirmiştir. Güney Kore hem siyasi hem de ekonomik projeyi sürdürmüş, Hallyu'yu Güney Kore'nin ulusal imajını ve prestijini destekleyen bir yapıya büründürmüştür. Güney Kore kültürel kamu diplomasisi ve yumuşak gücü, küreselleşen ve sürdürülebilir başarısına önemli katkılarda bulunan uluslararası K-Fanlar tarafından desteklenmiştir. Bu yolda

duygusal ve stratejik hayran yönetimi aktif bir rol oynamış, ayrıca fan emeği ülkenin imajının şekillenmesinde ve Soft Power Index'inin yükselmesinde önemli etki yaratmıştır. Jin'e göre (2014) birçok Koreli-Amerikan asıllı akademisyen, Güney Kore'nin başarısını yaratıcı, hibrit ve multikültürel temsilli olumlu bir hayran katılımcı kültürüne atfederken; diğerleri aşırı duygusal ve sürdürülebilir hayran tüketiminin genellikle sömürüye yol açtığını eleştirmiştir. Her şeye rağmen Güney Kore, yükselen devletler arasında liberal uluslararası düzeni yeniden barışçıl şekilde oluşturma çabalarının özgün bir öncüsü olmuştur. Dönüşen, iç içe geçen ve karmaşılaşan bir küresel perspektifte Güney Kore çıkarlarını ve ideallerini ilerletmenin yollarını aramaktadır. Amerika Birleşik Devletleri kadar gelişme potansiyeli olan günümüz büyük devletleri -Çin veya Hindistan medeniyetleri- gibi bir sonraki küresel yönetim çağının şekillenmesi üzerinde gelecekte önemli bir etkiye sahip olacaktır. Bununla birlikte Güney Kore yumuşak güce farklı bir bakış açısı getirmek ve geleceğe yönelik küresel yönetişimin kurallarını şekillendirmeye yardımcı olmak için özgün bir aktör olarak uluslararası sistemde yerini almıştır. Uluslararası ticaret, kültürel içerik pazarı, dış yardım, barışı koruma operasyonları, nükleer güvenlik zirveleri ya da kalkınma zirveleri alanlarında gösterilen özgün çalışmalar yürütülmektedir. Güney Kore yumuşak güç ve kamu diplomasisinde gösterdiği özgün başarı ve jeopolitik konumu nedeniyle, bugünün ve geleceğin uluslararası küresel yönetişiminde güvenilir bir aktör olarak yerini alacaktır. Bununla birlikte Güney Kore, yumuşak güce farklı bir bakış açısı getirmek ve geleceğe yönelik küresel yönetişimin kurallarını-yöntemlerini şekillendirmeye yardımcı olmak için çalışmalarda bulunmaktadır. Güney Kore'nin uluslararası düzene yaptığı katkılar ticaret, kültürel içerik (Hallyu), dış yardım, barışı koruma operasyonları, güvenlik (Nükleer Güvenlik Zirvesi) ya da kalkınma (G20 Zirvesi) alanındaki gösterdikleri özgün çalışmaların önemli bir sonucu olarak görülmektedir. Güney Kore postkolonyal Asya ülkesi olmasına rağmen, yumuşak güç ve kamu diplomasisinde gösterdiği başarı ve ekonomik gelişim mucizesi nedeniyle geleceğin uluslararası küresel yönetişiminde güvenilir, örnek bir aktör olarak yerini alacaktır.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D. ve Robinson, J. (2022). *Ulusların Düşüşü Güç, Refah ve Yoksulluğun Kökenleri* (Çev.: Faruk Rasim Velioğlu). İstanbul: Doğan Kitap Yay.
- Acharya, A. ve Buzan, B., Qin Y., ve Chun C. (2010). *Non-Western International Relations Theory: Perspectives on and Beyond Asia*. Oxfordshire: Routledge.
- Adorno, T. (2003). Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünürken. *Cogito Dergisi*, 36, 76-83.
- Adorno, T. & Bernstein, J. M. (2020). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi* (Çev.: Mustafa Tüzel, Nihat Ülner, Elçin Gen). İstanbul: İletişim Yay.
- Adorno, T. W. & Gillespie, S. (1993). *Music, Language, and Composition. The Musical Quarterly*, 77(3), 401–414.
- Adıbelli, B. (2016). *Pax Sinica: Çin'in Dünya Düzeni*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yay.
- Aktay, Y. (2015). *Küreselleşme Çokkültürlülük Sahicilik*. İstanbul: Tezkire Yayıncılık.
- Akıncı, A. (2014). Milliyetçilik Kuramları . *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 15 (1) , 131-150.
- Alessandrini C.(2005). Disavowing Decolonization: Fanon, Nationalism, and the Question of Representation in Postcolonial Theory. Neil Lazarus (Ed.), In *Frantz Fanon Critical Perspective* (161–194). Oxfordshire: Taylor & Francis.
- Alpman, P. (2018). Sosyal Teorinin Konusu Olarak Kimlik: Sosyal İnşacı Yaklaşım. *Journal of Sociological Research*, 21(2), 1–28.
- AP News, (23 Ağustos 2022). *North Korea dismisses Seoul's aid offer as 'foolish' repeat*. <https://apnews.com/article/united-states-seoul-recycling-south-korea-bfe6820d4b34fc441f67b414476cf77f>.
- Arı, Ö., & Kıran, A. (2011). Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık. *Ekev Akademi Dergisi*, 46, 49–65.
- Ashcroft, B., Griffiths, G., & Tiffin, H. (2007). *Post-Colonial Studies: The Key Concepts*. Oxfordshire: Taylor & Francis.
- Aydemir, E. (2018). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Kalkedon Yay.
- Aydın, R. (2018). Ulus, Uluslaşma ve Devlet: Bir Modern Kavram Olarak Ulus Devlet. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi* , 6(1), 229–256.

- Ayhan, K. J. (2019). Rethinking Korea's Middle Power Diplomacy as a Nation Branding Project. *Korea Observer*, 50(1), 1–24.
- Balcı A. (2021). Post-Kolonyalizm. Şaban Kardaş, Ali Balcı (Ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş Tarih, Teori, Kavram ve Konular* içinde (269-280) İstanbul: Küre Yayınları.
- Baylis, J., Owens, P., ve McGrew, A. (2020). *The Globalization of World Politics* Oxford: Oxford University Press.
- Binark, M. (2019). *Kültürel Diplomasi ve Kore Dalgası "Hallyu": Güney Kore'de Sinema Endüstrisi, K-Dramalar ve K-Pop*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bloomberg, (12 Ağustos 2022). *South Korea's Moon Sells K-Pop, Missiles on Mideast Trip*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-17/south-korea-s-moon-sells-k-pop-missiles-on-mideast-trip>.
- Boratav, O., & Gürdal, N. (2017). Kültür Endüstrisi Bağlamında Sanat Eserinin Tecimselleşmesi ve Metanın Estetize Edilişi. *Yıldız Journal of Art and Design*, 2, 96–109.
- Bottomore, T. (2016). *Frankfurt Okulu ve Eleştirisi* (Çev.: Ümit Hüsrev Yolsal). İstanbul: Say Yayınları.
- Buckley, S. (2000). A Companion to Postcolonial Studies. Henry Schwarz, Sangeeta Ray (Ed.). In *Japan and East Asia* (319–332). Hoboken: Blackwell Publishing.
- Chang, C. S. (1998). The Confucian Capitalism: Impact of Culture and the Management System on Economic Growth in South Korea. *Journal of Third World Studies*, 15(2), 53–66.
- Childs, P., ve Williams, P. (1997). *An Introduction To Post-Colonial Theory*. New York: Routledge.
- Choi J., Lee S., Jin D., ve Lee S. (2015). *Hallyu 2.0 The Korean Wave in the Age of Social Media*. Michigan: University of Michigan Press.
- Choi J., Maliangkay R., Kang I., ve Kim J. (2015). *K-Pop The International Rise of the Korean Music Industry*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Chun, J. (2021). Who Decides Foreign Policy? The Role of National Trauma in Shaping the Influence of Public Opinion in South Korea. *Policy Studies*. <https://doi.org/10.1080/01442872.2021.1895980>.
- Chung, J. H. (2007). *Between Ally and Partner: Korea-China Relations and the United States*. New York Chichester: Columbia University Press.

- Çakmak, U. (2016). Güney Kore'nin Ekonomik Kalkınmasının Temel Dinamikleri (1960-1990). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 21 (1) , 151-171.
- Deacon, C. (2021). (Re)producing the 'History Problem': Memory, Identity and the Japan-South Korea Trade Dispute. *Pacific Review*. <https://doi.org/10.1080/09512748.2021.1897652>.
- Demirtaş, B. (2021). İnşacılık. Şaban Kardaş, Ali Balcı (Ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş Tarih, Teori, Kavram ve Konular* içinde (167-186). İstanbul: Küre Yayınları.
- Dieckhoff, A., Jaffrelot, C., Birnbaum P., ve Thiesse A. (2018). *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek* (Çev.: Devrim Çetinkasap). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dixon, T. (2011, August 17). *The Journey of Cultural Globalization in Korean Pop Music*. <https://www.e-ir.info/2011/08/17/the-journey-of-cultural-globalization-in-korean-pop-music>.
- Eken, H. (2006). Küreselleşme ve Ulus Devlet. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (SUSBED)*, 16, 243-262.
- Elfving-Hwang, J. (2013). South Korean cultural diplomacy and brokering 'K-Culture' outside Asia. *Korean Histories*, 4(1), 14-26.
- Eskildsen, R. (2019). New Directions in East Asia. Oliviero Frattolillo, Yuichi Hosoya, Antony Best (Ed.). In *Transforming Empire in Japan and East Asia The Taiwan*. London: Palgrave Macmillan.
- Fanon, F. (1994). *Yeryüzünün Lanetlileri* (Çev.: Şen Süer). İstanbul: Versus Kitap Yay.
- Fithratullah, M. (2019, May 30). *Globalization and Culture Hybridity: The Commodification on Korean Music and its Successful World Expansion*. Proceeding of The American Studies International Conference 2018, Atlanta.
- FORTUNE (2022, December 31). *Kim Jong Un plans to ring in the new year with an 'exponential increase' of North Korea's nuclear arsenal*. <https://fortune.com/2022/12/31/kim-jong-un-new-year-exponential-increase-nuclear-arsenal-weapons-bomb-stockpile>.
- Fuhr, M. (2016). *Globalization and Popular Music in South Korea: Sounding Out K-Pop*. New York: Routledge.
- Gurtov, M. (1996). South Korea's foreign policy and future security: Implications of the nuclear standoff. *Pacific Affairs*, 69(1), 8-31.

- Güdek-Gölçek, Ş. (2022). Uluslararası İlişkiler Disiplininin Postkolonyal Yapı-Sökümü . *İzmir İktisat Dergisi* , 37(2) , 296-317.
- Gülenç, K. (2015). *Frankfurt Okulu Eleştiri, Toplum ve Bilim*. İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Habermas, J. (1976). *Communication and the Evolution of Society*. Boston: Beacon Press.
- Han, D. H. (2011). The Future of the Two Koreas: How to Build Peace on the Korean Peninsula. *North Korean Review*, 7(1), 49–63.
- Hermanns, H. (2013). National Role Conceptions in the “Global Korea” Foreign Policy Strategy. *The Korean Journal of International Studies*, 11(1), 55–82.
- Heywood, A. (2011). *Küresel Siyaset* (Çev.: Hasan Yücel Başdemir). İstanbul: Adres Yayınları.
- Hohendahl, P.U., & Silberman, M.S. (1979). Critical Theory, Public Sphere and Culture. Jurgen Habermas and His Critics. *New German Critique*. <https://doi.org/10.2307/487878>
- Huat, B. C., Iwabuchi, K., Shim D., ve Lim T. (2008). *East Asian Pop Culture: Analysing the Korean Wave*. Aberdeen: Hong Kong University Press.
- Huntington, S. (2021). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması* (Çev.:Elif Bektaş). Ankara: Panama Yay.
- İçli, G. (2001). Küreselleşme ve Kültür. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 163-172.
- İskit, T. (2020). *Diplomasi Teorisi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay.
- İlter, T. (2006). Modernizm, Postmodernizm, Postkolonyalizm: Ben-Öteki İlişkileri ve Etnosentrizm. *Küresel İletişim Dergisi*, 1, 1-14.
- Ikenberry, J., ve Mo, J. (2013). *The Rise of Korean Leadership Emerging Powers and International Order*. London: Palgrave Macmillan.
- Jeong E. (2016). *Kore Milliyetçiliği*. İstanbul: Likya Yay.
- Jonsson, G. (2015). Can the Japan-Korea Dispute on “Comfort Women” be Resolved?. *Korea Observer Seoul*, 46(3), 489-515.
- Junya, N. (2021). South Korea’s Diplomacy in an Era of US-China Strategic Competition. *Asia-Pacific Review*, 28(2), 107-134.
- Kakışım, C. (2017). Kuzey Kore’nin Resmî İdeolojisi Olarak Cuçe Öğretisi ve Kuzey Kore Dış Politikasına Etkileri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14(56), 73-88.

- Kang, D. (2003). International Relations Theory and the Asia-Pacific. John Ikenberry, Michael Mastanduno (Ed.). In *Hierarchy and Stability in Asian International Relations* (163–190). New York: Columbia University Press.
- Kara, T. (2014). Kültür Endüstrisi Kavramı Çerçevesinde Medya Ürünleri: Eleştirel Yaklaşım. *The Turkish Online Journal of Design*, 4(1), 51-60.
- Karadaş, S., & Çetin, R. (2018). The Miracle on the Han River: South Korean Economic Development. *Istanbul Journal of Economics*, 68(1) 93–112.
- Keyman, F. (2021). Küreselleşme. Şaban Kardaş, Ali Balcı (Ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş Tarih, Teori, Kavram ve Konular* içinde (509-522). İstanbul: Küre Yayınları.
- Khairani, R., Khuluq, & Ayusya, C. (2022, March 28). *Many People's Interest in South Korean Drama Itaewon Class*, Undergraduate Students' National Seminar Students Identity and Scientific Thought Enhancement 2022, Jawa Timur, Indonesia
- Kibaroglu, M. (2004). Kuzey Kore'nin Nükleer Silah Programı: Sebepler ve Sonuçlar. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 154-172.
- Kim, D. K. (2005). *The History Of Korea*. Connecticut: Greenwood Press.
- Kim, J. (2011). West and National Identities: A Comparison of the Discourses of Korean Seonjinguk, Japanese Nihonjinron, and Chinese New Nationalism. *사회과학연구 (Social Science Research)*, 9(2), 8–37.
- Kim, N. (2014). Multiethnic Korea?: Multiculturalism, migration, and peoplehood diversity in contemporary South Korea. John Lie (Ed.). In *Korea: Multiethnic or Multicultural?*, (58-78). Berkeley: Institute of East Asian Studies, University of California.
- Kim, Y. Nye J., Iwabuchi K., ve Jung Y. (2013). *The Korean Wave: Korean Media Go Global* (1st ed.). New York: Routledge.
- Kim, Y. (2017). Hell Joseon: Polarization and Social Contention in a Neo-liberal Age Youngmi Kim (Ed.). In *Korea's Quest for Economic Democratization: Globalization, Polarization and Contention*, (1-20). New York: Springer International Publishing.
- Kim, Y., Kim, D., Armstrong C., ve Jeong K. (2022). *The Soft Power of The Korean Wave; Parasite, BTS and Drama*. New York: Routledge
- Kim, Y. T., & Jin, Y. D. (2016). Cultural Policy in the Korean Wave: An Analysis of Cultural Diplomacy Embedded in Presidential Speeches. *International Journal of Communication*, 10, 5514–5534.

- Kimura, M. (1995). The economics of Japanese imperialism in Korea, 1910-1939 1. *The Economic History Review*, 48(3), 555-574.
- Kitthananan A. (2008). Governance, Globalization and Public Policy. Patricia Kennett (Ed.). In *Developmental States and Global Neoliberalism* (77-103). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Koluık, İ. (2017). Eleştirel teorisyenlerin kültür endüstrisi kavramı çerçevesinde sanata ve sinemaya yaklaşımları. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 135-156.
- Kulak, . (2016). *Theodor Adorno: Kültür Endüstrisinin Kısacasında Kültür* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Küçük M., (2016). Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık. Ramazan Gzen (Ed.). *Uluslararası İlişkiler Teorileri içinde* (325-376). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kyove, J., Streltsova, & Cirella, G. T. (2021). Globalization impact on multinational enterprises. *World*, 2(2), 216-230.
- Lee, C. M., & Botto, K. (2018). President Moon Jae-in and the politics of inter-Korean dtente. *Korean Strategic Review, Carnegie Endowment for International Peace*.
- Lee, C., & Linhu, Z. (2011). Xiongnu Population History In Relation to China, Manchuria, and The Western Regions. *Xiongnu Archaeology Multidisciplinary Perspectives of the First Steppe Empire in Inner Asia 2011*, 193–200.
- Lee, H., & Lim, L. (2014). *Cultural Policies in East Asia: Dynamics Between the State Arts and Creative Industries*. Londra: Palgrave Macmillan.
- Lee, J. (2018). Corporate Brand Management of SK. *Asia Marketing Journal*, 20(1), 23–48.
- Lee, J. Y. (2020). The Geopolitics of South Korea-China Relations Implications for US Policy in the Indo-Pacific. *Korea Foundation*, 2020, 1-28. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep27748.pdf>
- Lee, T. (2022). Film as cultural diplomacy: South Korea’s nation branding through Parasite. *Place Branding and Public Diplomacy*, 18(2), 93–104.
- Lewis, B. J., Larsen, Lieu J.V., ve Agov, A. (2016). *Routledge Handbook of Modern Korean History*. Oxfordshire: Routledge.
- Lincicome, M. E. (1999). Nationalism, imperialism, and the international education movement in early twentieth-century Japan. *The Journal of Asian Studies*, 58(2), 338-360.

- Liu, X., Hong, S., & Liu, Y. (2012). A Bibliometric Analysis of 20 Years of Globalization Research: 1990-2009. *Globalizations*, 9(2), 195–210.
- Lyan, I., & Levkowitz, A. (2015). From holy land to ‘Hallyu Land’: The symbolic journey following the Korean wave in Israel. *The Journal of Fandom Studies*, 3(1), 7-21.
- Mastanduno, M., Leheny, Buzan, B., ve Acharya, A. (2014). *The Oxford Handbook of the International Relations of Asia*. Oxford: Oxford University Press.
- Melissen, J., & Kim, H. J. (2018). South Korean Diplomacy Between Domestic Challenges and Soft Power. *KIEP Research Paper, World Economy Brief*, 2018, 18-23.
- Moghadam, V. M. (2021). What was globalization? *Globalizations*, 18(5), 695–706.
- Nam, K. (2019). The Moon Jae-in administration’s North Korea policy and Korea–US relations. *Asian Education and Development Studies*, 8(1), 59–74.
- Nam, S., Rhee, S., Kim M., ve Chung, Y., (2019). *South Korea’s 70 Year Endeavor For Foreign Policy, National Defense & Unification*. London: Palgrave Macmillan.
- Nau, H., (2003). Identity and the Balanca of Power in Asia. John Ikenberry, Michael Mastanduno (Ed.), In *International Relations Theory and the Asia-Pacific* (213–242). New York: Columbia University Press.
- Nguyen, M. T. (2022). *Customer Relationship Management within K-POP industry: MONSTA X case study* [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Vaasa University.
- Nye, J. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Odabaş, U. K. (2018). Tarihsel Süreçte Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü ve Habermas. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 2051–2066.
- Oyman Ç., ve İpek V., (2016). Postkolonyal Teori ve Uluslararası İlişkiler. Ramazan Gözen (Ed.). *Uluslararası İlişkiler Teorileri içinde* (405-442). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Panwar, Y. (2020, December 12). *Tracing the Impact of Japanese Colonialism on Korea on Japan-Korea Relations*. Forum on the Current Situation in the Northeast Asian Region 2020, Weihai, China.
- Prentice, C. (2017). “Fractured Light”: From Globalization’s Hyper-Illumination to Culture as Symbolic Exchange. *Interventions*, 19(7), 996–1010.

- Prieger, J., Hu, W.-M., & Zhu, D. (2011). French Automobiles and the Chinese Boycotts of 2008: Politics Really Does Affect Commerce. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 11(1), 1-51
- Proctor, J. (2021). Labour of Love: Fan Labour, BTS, and South Korean Soft Power. *Asia Marketing Journal*, 22(4), 79–101.
- Rosenau, J. N. (2004). Many Globalizations, One international Relations. *Globalizations*, 1(1), 7–14.
- Rumelili, B. (2021). Kimlik. Şaban Kardaş, Ali Balcı (Ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş Tarih, Teori, Kavram ve Konular* içinde (389-398). İstanbul: Küre Yayınları.
- Ruzicka, J., & Keating, V. C. (2015). Going global: Trust research and international relations. *Journal of Trust Research*, 5(1), 8–26.
- Said, E. (2021). *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Arayışları* (Çev.: Berna Ülner) İstanbul: Metis Yay.
- Salmon, A. (2014). *Modern Korea: All that matters*. Hachette :John Murray Press
- Sander, O. (2013). *Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e*. Ankara: İmge Kitabevi Yay.
- Sander, O. (2021). *Siyasi Tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi Yay.
- Saxer, C. J. (2013). Democratization, Globalization and the Linkage of Domestic and Foreign Policy in South Korea. *Pacific Review*, 26(2), 177–198.
- Schwak, J. (2021). Foreign aid and discourses of National Social Responsibility: evidence from South Korea. *Journal of Global Ethics*, 17(3), 302–322.
- Seth, M. J. (2011). *A History of Korea: From Antiquity to the Present*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Seth, M. J. (2017, December 19). *South Korea's Economic Development, 1948–1996*. Oxford Research Encyclopedia of Asian History. <https://oxfordre.com/asianhistory/display/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-271>
- Shih, C. (2013). *Sinicizing International Relations: Self, Civilization, and Intellectual Politics in Subaltern East Asia*. New York: Palgrave Macmillan.
- Shim, D. (2016). Routledge Handbook of East Asian Popular Culture. Shim, D. Iwabuchi Kouichi, Chris Berry, C. (Ed.). In *Hybridity, Korean Wave, and Asian Media*.(48-58). New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

- Slater, P. (1998). *Frankfurt okulu: Kökeni ve önemi, Marksist Bir Yaklaşım*. (Çev.:Ahmet Özden) İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Snyder, S. (2008). The Korean Peninsula and Northeast Asian Stability. David Shambaugh, Michael Yahuda (Ed.). In *International Relations of Asia* içinde (258–276). Maryland: Roman & Littlefield Publishers
- Sternberg, F. (1945). Japan's Economic Imperialism. *The Johns Hopkins University Press*, 12(3), 328–349.
- Sudwintari, & Perangin-angin. (2022). Teenager's Perception of Kpop Cultural Adaptation in Indonesia. *LingPoet: Journal of Linguistics and Literary Research*, 3(1), 40–51.
- Şahin, A. Y., & Şasev, Ö. (2007). *Konfüçyüs*. İstanbul: Kastaş Yayınevi.
- Şahin, G., & Şener, S. (2022). North Korean Nuclear Programme in the Ligth of Juche Idea. *Trends in Business and Economics*, 36(1), 102–108.
- Şan, M. K., & Hira, İ. (2007). Frankfurt Okulu ve kültür endüstrisi eleştirisi. *Sosyoloji yazıları*, 1, 324-340.
- Tailaiti, T., 2018. *Dijital Medya ve Kültür Endüstrisi* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi
- Tamer, M. (2014). Kimlik/lerin Seyrine Bir Keşif. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 77(20), 83–99.
- Tatar, T. (2008). Kimlik: Ötekini Belirlemek ya da Kendini Bilmek. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli*, 48, 185–200.
- Taylor C., Wolf S., Gutmann A., ve Habermas J., (1994). *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*. Princeton: Princeton University Press.
- Tepeciklioğlu, E. (2013). Postkolonyal Kuram Uluslararası İlişkiler Disiplinini Dekolonize Etmek. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi* , 4(2), 80–97.
- The Washington Post (20 Temmuz 2022). *South Korea, Gender and LGBT Issues*.<https://www.washingtonpost.com/world/2022/05/11/south-korea-gender-lgbt-rights-president-yoon>
- Tuncay, S. (2011). Marka Moda ve Müzik Kültürü Bağlamında Gençlik Gruplarının Oluşumu ve Siyasallar Açısından Milliyetçilik ve Ulusal Bilinçle Örtüştürülmesi. *Journal of Economy, Culture and Society*, 39, 53–86.
- TVP World, (9 Ocak 2023). *North Korea publicly executes two teenagers*. <https://tvpworld.com/64892532/n-korea-publicly-executes-two-teenagers-for-distributing-s-korean-movies>

- Tönnies, F. (2019). *Cemaat ve Cemiyet : Deneysel Kültür Biçimleri Olarak Komünizm ve Sosyalizm İncelemesi*. (Çev.:Emre Güler). İstanbul: Vakıf Bank Kültür Yayınları.
- United Nations, (2022, June 23). *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*. <https://www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt>
- Üstel, F. (2021). *Kültür Politikasına Giriş*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Waltz, K. N. (2001). *Man, the State and War*. New York: Columbia University Press.
- Weber, M. (1996). *Sosyoloji Yazıları*. (Çev.: Taha Parla). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Weber, M. (1959). *The Religion of China: Confucianism and Taoism*. Boston: The Free Press .
- Wendt, A. (2021). *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi* (Çev.: Helin Sarı Ertem). İstanbul: Küre Yayınları.
- Wight C., Kurki M., Erskine T., ve Mearsheimer J., (2013). *International Relations Theories*. New York: Oxford University Press.
- Wikipedia (2022, November 14). *Seoul Halloween*. en.wikipedia.org/wiki/Seoul_Halloween_crowd_crush
- Yale Insights, (2022, August 1). *Can Korea Turn Itself into a Global Pop Juggernaut?*. <https://insights.som.yale.edu/insights/can-korea-turn-itself-into-global-pop-juggernaut>
- Yale Journal of International Affairs, (2022, March 29). *Distorted Feminism as a Political Tool for South Korean Conservatives*.<https://www.yalejournal.org/publications/distorted-feminism-as-a-political-tool-for-south-korean-conservatives>
- Yalvaç F. (2021). Eleştirel Teori. Şaban Kardaş, Ali Balcı (Ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş Tarih, Teori, Kavram ve Konular* içinde (223-238). İstanbul: Küre Yayınları.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. *Kaygı*, 20, 225–237.
- Yesevi, Ç. (2022). Uluslararası İlişkiler Bilim Dalında Sosyal İnşacılık Yaklaşımının İncelenmesi. *Elektronik Siyasi Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 52–74.
- Yıldırım, K. (2018). İlk Çin Kaynaklarına Göre Kore Tarihine ve Kültürüne Genel Bir Bakış. *Türk Dünyası Araştırmaları* , 237(120), 115–138.

Zarakol, A. (2019). *Yenilgiden Sonra Doğu Batı ile Yaşamayı Nasıl Öğrendi İstanbul*: Koç Üniversitesi Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve orta öğrenimini Yalova’da tamamladı. 2015 yılında girdiği Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler %100 İngilizce bölümünden 2020 yılında mezun oldu. 2021 yılında Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı’na kabul edildi.

TEZDEN TÜRETİLEN YAYIN VE ESERLER

Erin, Z. Ç., & Alakel, M. (2023). *South Korea’s Foreign Policy A Critical Approaches to Its Strategy of Culture Industry in the Globalisation Process*. In V. International Ankara Multidisciplinary Studies, Ankara.